View metadata, citation and similar papers at core.ac.uk

brought to you by CORE

provided by Etheses - A Saurashtra University Library Service

Saurashtra University

Re – Accredited Grade 'B' by NAAC
(CGPA 2.93)

Dattani, Vijaykumar S., 2009, *ગુજરાતની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની નાણાંકીય પરિસ્થિતિનો તુલનાત્મક અભ્યાસ*, thesis PhD, Saurashtra University

http://etheses.saurashtrauniversity.edu/id/eprint/204

Copyright and moral rights for this thesis are retained by the author

A copy can be downloaded for personal non-commercial research or study, without prior permission or charge.

This thesis cannot be reproduced or quoted extensively from without first obtaining permission in writing from the Author.

The content must not be changed in any way or sold commercially in any format or medium without the formal permission of the Author

When referring to this work, full bibliographic details including the author, title, awarding institution and date of the thesis must be given.

Saurashtra University Theses Service
http://etheses.saurashtrauniversity.edu
repository@sauuni.ernet.in

© The Author

– : <u>મહાનિબંધ</u> : –

"ગુજરાતની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની નાણાંકીય
પરિસ્થિતિનો તુલનાત્મક અભ્યાસ"

(THE THESIS)
(FINANCIAL ANALYSIS OF MUNICIPAL
CORPORATONS OF GUJRAT STATE
COMPARATIVE STUDY)

– : સંશોધક : –

પ્રોફે. વિજયકુમાર શામજીભાઈ દત્તાણી.
વ્યાખ્યાતા
શ્રી એમ.પી.શાહ મ્યુ.કોલેજ ઓફ કોમર્સ
સાત રસ્તા, જામનગર. (ગુજરાત)
ફોન નંબર ૦૨૮૮ ૨૬૬૩૭૬૩

–: <u>રજુઆત સંદર્ભ</u> : –

સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ
બેંકિંગ / મોડર્ન ફાયનાન્સ વિષયમાં (વાણિજય વિદ્યાશાખા હેઠળ)
વિભાગમાં પી.એચ.ડી.ની પદવી માટે.

<u>– : માર્ગદર્શક : –</u>

ડૉ. ભરત રતિલાલ શાહ
એમ. એ. પી.એચ.ડી.
અધ્યક્ષ, બેંકિંગ વિભાગ
શ્રી. એમ. પી. શાહ મ્યુ. કોલેજ ઓફ કોમર્સ
સાત રસ્તા, જામનગર.
ફોન નંબર ૦૨૮૮ ૨૫૫૧૬૬૯
મો. નંબર ૯૮૯૮૭ ૧૨૧૮૮

પી.એચ.ડી. નોંધણી નંબર અને તારીખ	:-	૩૨૩૭, તા. ૧૧/૦૫/૨૦૦૫
સીનોપ્સીસ રજુ કર્યા તારીખ	:-	૨૨/૧૨/૨૦૦૮
થીસિસ સુપ્રત કરવાની અપેક્ષિત તારીખ	:-	૨૨/૧૨/૨૦૦૯

-:: પ્રમાણપત્ર ::-

આથી હું પ્રમાણિત કરુ છું કે " ગુજરાતની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની નાણાંકીય પરિસ્થિતિનો તુલનાત્મક અભ્યાસ " શિર્ષક હેઠળનો મહાનિબંધ સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીની વાણિજય વિદ્યાશાખા હેઠળ બેંકીંગ (મોડર્ન ફાયનાન્સ) વિષયમાં પી. એચ. ડી. ની પદવી માટે શ્રી વિજયકુમાર શામજીભાઈ દત્તાણી એ મારા સંપૂર્ણ માર્ગદર્શન અને નિરિક્ષણ હેઠળ તૈયાર કરેલ છે. મારી શ્રેષ્ઠ જાણકારી અને માહિતી પ્રમાણે તેઓએ એમાં કરેલ અભ્યાસ વિષયક નિરિક્ષણો વિસ્તૃત અધ્યયન પર આધારિત છે.

વિશેષમાં મારી જાણકારી પ્રમાણે તેઓએ સંબંધિત વિષયમાં આ કે અન્ય કોઈ યુનિવર્સિટી માં કોઈપણ પ્રકારની પદવી કે શૈક્ષણિક ઉપાધિ માટે રજુ કરેલ નથી.

સ્થળ :- જામનગર

તારીખ :- / / ૨૦૦૯

સહી
(ડો. ભરત રતિલાલ શાહ)
અધ્યક્ષ / માર્ગદર્શક
બેંકિંગ વિભાગ
શ્રી એમ. પી. શાહ મ્યુ. કોલેજ
ઓફ કોમર્સ,
સાત રસ્તાપાસે,
જામનગર.

-: નિવેદન :-

આથી હું જાહેર કરું છુ કે " ગુજરાતની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની નાણાંકીય પરિસ્થિતિનો તુલનાત્મક અભ્યાસ " શિર્ષક હેઠળનો મહાનિબંધ સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીની વાણિજય વિધાશાખામાં બેંકીંગ (મોડર્ન ફાયનાન્સ) વિષયમાં પી. એચ.ડી.ની પદવી માટે જે મહાનિબંધ રજુ કરેલ તે એક મૌલિક સંશોધન છે. તેના માટે મેં અગાઉ કોઈ પણ યુનિવર્સિટીમાં કે બોર્ડમાં કોઈ પણ વિધાશાખામાં કોઈપણ પ્રકારની પદવી કે શૈક્ષણિક ઉપાધિ પ્રાપ્ત કરેલ નથી.

પ્રસ્તુત મહાનિબંધમાં નાણાંકીય પત્રકોનું પૃથક્કરણ અને તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે. આ માટે મહ્દઅંશે ગૌણમાહિતી અને સહાયક માહિતીનો સંયુકત ઉપયોગ કરવામાં આવેલ છે. ગૌણ માહિતી અને સહાયક માહિતીમાં ગુજરાતનાં મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન નાં વાર્ષિક અંદાજપત્રો અને પ્રકાશિત કરેલી માહિતી તેમજ વિવિધ સંદર્ભ પુસ્તકો, સામયિકો,સરકારી પ્રકાશનો, સેમીનારોમાંથી પ્રાપ્ત થતી માહિતીનો ઉપયોગ કરેલ છે. તેમજ અન્ય તમામપ્રાથમિક માહિતીઓ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન માંથી તેમજ જુદા - જુદા અધિકારીઓ અને મહાનુભાવો પાસેથી રૂબરૂ મુલાકાત દ્વારા એકત્ર કરી ઉપયોગ કરેલ છે.

સ્થળ :- જામનગર

તારીખ :- / / ૨૦૦૯

સહી
(વિજયકુમાર શામજીભાઈ દત્તાણી)
એમ.કોમ, એમ.ફીલ.

– : ઋણ સ્વીકાર : –

આ સંશોધન વિષય અભ્યાસનાં કાર્યમાં પ્રારંભથી અંતિમ તબકકાનાં પ્રત્યેક સ્તરે પુરી આત્મીયતાપૂર્વક સતત માર્ગદર્શન, પ્રેરણા અને પ્રોત્સાહન પુરુ પાડનાર મારા માર્ગદર્શક પ્રોફે. શ્રી ડો.ભરત રતિલાલ શાહનો અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનું છુ તથા તેમના પત્ની શ્રીમતિ ઉષાબેન. બી. શાહ નો આભાર માનું છું.

મારા સંશોધન માટે સંદર્ભ સાહિત્ય એકઠું કરવા માટે મેં Indian Institute of Management, અમદાવાદની ૧૦ દિવસ મુલાકાતો લીધી હતી. જે દરમિયાન મદદનીશ ગ્રંથપાલ શ્રી ઉપેન્દ્રભાઈ પંડયાએ આ અંગે સહૃદયથી મદદ કરી હતી. આ તકે તેમનો ઋણ સ્વીકાર કરૂ છું.

મારા આ સંશોધન અભ્યાસ માટે મને પ્રત્યક્ષ રીતે પ્રોત્સાહિત કરનાર મારી કોલેજ નાં આચાર્ય તેમજ અધ્યાપક મિત્રોને આદર પૂર્વક વંદન કરું છુ.

મ્યુનિસિપલ કૉર્પોરેશન ક્ષેત્રનાં સંશોધન વિષયનાં સંદર્ભમાં જરૂરી માહિતી, અહેવાલો અને તે અંગેનું માર્ગદર્શન આપવા જુદા – જુદા કોર્પોરેશનનાં અધિકારીઓનો પૂરતો સહયોગ રહયો છે. તેવા સર્વનો હું આભારી છું.

મારી કોલેજનાં સાથી કર્મચારી પ્રોફે. જી.જી.મથારૂ, પ્રોફે. જે. જે. કોઠારીનો આભારી છું.

જીવનનાં ઘડતરમાં શિક્ષણની સાધનાનું મુલ્ય બહુ મોટું છે. શૈક્ષણિક સંશોધન સામાજીક જિવનને સાથે રાખીને થઈ શકયુ છે તે માટે મારા માતા – પિતા, મારા ધર્મ પત્ની તેમજ મારા વડીલોનો હું આ તકે ઋણ સ્વીકાર કરું છુ.

સમગ્ર મહેનત ને પ્રોત્સાહન આપનાર મારા બાળકો યશવી, ભાર્ગવી અને ભાર્ગવને કેમ ભુલી શકું ?

સ્થળ :- જામનગર

તારીખ :- / / ૨૦૦૯

પ્રોફે. વિજયભાઈ શામજીભાઈ દત્તાણી

- : અનુક્રમણિકા : -

		પાના ક્રમાંક
(૧)	પ્રમાણપત્ર	૧
(૨)	નિવેદન	૨
(૩)	ઋણ સ્વીકાર	૩
(૪)	અનુક્રમણિકા	૪
(૫)	કોષ્ટક યાદી	૫
(૬)	આલેખ યાદી	૯
(૭)	મહાનગરપાલિકાઓનો ઈતિહાસ અને વિકાસ.	૧૩
(૮)	નાણાંકીય કામગીરીનો ખ્યાલ	૩૨
(૯)	સંદર્ભ સાહિત્યની મોજણી	૪૪
(૧૦)	ગુજરાતની મહાનગરપાલિકાની રૂપરેખા	૬૭
(૧૧)	ગુજરાતની મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજપત્રોની રૂપરેખા	૭૮
(૧૨)	ગુજરાતની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં આવક અને ખર્ચાઓ.	૧૩૯
(૧૩)	ગુજરાતની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની આવક અને ખર્ચાઓનાં તુલનાત્મક અભ્યાસ.	૨૧૪
(૧૪)	ગુજરાતની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની યોજનાઓનું અમલીકરણ.	૨૪૭
(૧૫)	સંશોધન તારણો અને સૂચનો.	
(૧૬)	સંદર્ભ સૂચિ (REFERENCES)	

-:: કોષ્ટક યાદી ::-

ક્રમ	વિગત	પાના ક્રમાંક
૧.	અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રો	૮૩
૨.	અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રો.	૮૫
૩.	અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી આવકનાં અંદાજ પત્રો.	૮૭
૪.	અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રો.	૮૯
૫.	જામનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રો.	૯૧
૬.	જામનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રો.	૯૩
૭.	જામનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મુડી આવકનાં અંદાજ પત્રો.	૯૫
૮.	જામનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રો.	૯૭
૯.	જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રો.	૯૯
૧૦.	જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસુલી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રો.	૧૦૧
૧૧.	જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી આવકનાં અંદાજ પત્રો.	૧૦૩
૧૨.	જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રો.	૧૦૫
૧૩.	ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રો.	૧૦૭
૧૪.	ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રો.	૧૦૯
૧૫.	ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી આવકનાં અંદાજ પત્રો.	૧૧૧

પાના ક્રમાંક

૧૬. ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રો. ૧૧૩

૧૭. વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રો. ૧૧૫

૧૮. વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી ખર્ચ નાં અંદાજ પત્રો. ૧૧૭

૧૯. વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી આવકનાં અંદાજ પત્રો. ૧૧૯

૨૦. વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રો. ૧૨૧

૨૧. રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાંવર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રો. ૧૨૩

૨૨. રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી ખર્ચ નાં અંદાજ પત્રો. ૧૨૫

૨૩. રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી આવકનાં અંદાજ પત્રો. ૧૨૭

૨૪. રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રો. ૧૨૯

૨૫. સૂરત મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રો. ૧૩૧

૨૬. સૂરત મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી ખર્ચ નાં અંદાજ પત્રો. ૧૩૩

૨૭. સૂરત મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી આવકનાં અંદાજ પત્રો. ૧૩૫

૨૮. સૂરત મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રો. ૧૩૭

૨૯. ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાની જકાત આવક. ૧૪૨

૩૦. ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં સીધા કરવેરાની આવક. ૧૪૪

૩૧. ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં મિલકત ભાડાની આવક. ૧૪૬

૩૨. ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં ખાસ કાયદાની રૂ એ આવક. ૧૪૮

૩૩. ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં જાહેર સુવિધાની ફી / ચાર્જ આવક. ૧૫૦

પાના ક્રમાંક

૩૪.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં અનુદાન અને ફાળો.	૧૫૨
૩૫.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાની અન્ય પરચૂરણ આવક.	૧૫૪
૩૬.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં મહેકમ ખર્ચ.	૧૫૬
૩૭.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં વીજળી ખર્ચ.	૧૫૮
૩૮.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં મકાન મરામત અને નિભાવ ખર્ચ.	૧૬૦
૩૯.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં જાહેર સ્થળોનો મરામત અને નિભાવ ખર્ચ.	૧૬૨
૪૦.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં રસ્તાઓ, પૂલ, લાઈટ મરામત અને નિભાવ ખર્ચ.	૧૬૪
૪૧.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં ગટર અને ડ્રેનેજ લાઈન મરામત અને નિભાવ ખર્ચ.	૧૬૬
૪૨.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં પાણી પુરવઠા મરામત અને નિભાવ ખર્ચ.	૧૬૮
૪૩.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં વાહન અને સાધનોનાં મરામત અને નિભાવ ખર્ચ.	૧૭૦
૪૪.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં સેવાને લગતા સીધા ખર્ચાઓ.	૧૭૨
૪૫.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં નાંણાંકીય ચાર્જ.	૧૭૪
૪૬.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં મ્યુ. ગ્રાન્ટ અને શાળાઓનો ખર્ચ.	૧૭૬
૪૭.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં મ્યુ. અગ્નિશામક સાધનોનાં મરામત અને નિભાવ ખર્ચ.	૧૭૮
૪૮.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં શિક્ષણ ખર્ચ.	૧૮૦
૪૯.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં આરોગ્ય ખર્ચ.	૧૮૨
૫૦.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાની નોન રીફંડેબલ રજીસ્ટ્રેશન ફી કેપીટલ આવક.	૧૮૪
૫૧.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાની રાજ્ય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટ.	૧૮૬
૫૨.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાની ઈમ્પેકટ ફી ની આવક.	૧૮૮
૫૩.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં મકાનોનો મૂડી ખર્ચ.	૧૯૦
૫૪.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં જાહેર સ્થળોનો ખર્ચ.	૧૯૨
૫૫.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં રસ્તા / શેરીઓ / ફૂટપાર્થનો મૂડી ખર્ચ.	૧૯૪
૫૬.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં સ્ટ્રીટ લાઈટ / કેબલ્સનો મૂડી ખર્ચ.	૧૯૬
૫૭.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં ભુર્ગભ ગટર લાઈનનો મૂડી ખર્ચ.	૧૯૮
૫૮.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં પાણી પુરવઠાનો મૂડી ખર્ચ.	૨૦૦
૫૯.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં વાહનો અને ટ્રાન્સપોર્ટ સાધનોનો મૂડી ખર્ચ.	૨૦૨
૬૦.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં ઓફીસ સાધનોનો મૂડી ખર્ચ.	૨૦૪

૬૧. ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં આરોગ્ય અને હોસ્પીટલ માટેનાં સાધનોનો મૂડી ખર્ચ. ૨૦૬
૬૨. ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં સંકલિત બાળ વિકાસ ખર્ચ. ૨૦૮
૬૩. ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં માર્કેટ કતલખાના વિભાગનો ખર્ચ. ૨૧૦
૬૪. ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં ચૂંટણી અને વસ્તી ગણતરી ખર્ચ. ૨૧૨

-:: આલેખ યાદી ::-

ક્રમ	વિગત	પાના ક્રમાંક
૧.	અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૮૪
૨.	અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૮૬
૩.	અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૮૮
૪.	અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૯૦
૫.	જામનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૯૨
૬.	જામનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૯૪
૭.	જામનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૯૬
૮.	જામનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૯૮
૯.	જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૦૦
૧૦.	જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૦૨
૧૧.	જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૦૪
૧૨.	જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૦૬
૧૩.	ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૦૮
૧૪.	ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૧૦
૧૫.	ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૧૨

૧૬.	ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૧૪
૧૭.	વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૧૬
૧૮.	વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૧૮
૧૯.	વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૨૦
૨૦.	વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૨૨
૨૧.	રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૨૪
૨૨.	રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૨૬
૨૩.	રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૨૮
૨૪.	રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૩૦
૨૫.	સુરત મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેસૂલી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૩૨
૨૬.	સૂરત મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મહેૂલી ખર્ચ નાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૩૪
૨૭.	સૂરત મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી આવકનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૩૬
૨૮.	સૂરત મહાનગરપાલિકાનાં વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ સુધીનાં મૂડી ખર્ચનાં અંદાજ પત્રોનો આલેખ.	૧૩૮
૨૯.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાની જકાત આવકનો આલેખ.	૧૪૩
૩૦.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં સીધા કરવેરાની આવકનો આલેખ.	૧૪૫
૩૧.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં મિલકત ભાડાની આવકનો આલેખ.	૧૪૭
૩૨.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં ખાસ કાયદાની રૂ એ આવકનો આલેખ.	૧૪૯
૩૩.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં જાહેર સુવિધાની ફી/ચાર્જ આવકનો આલેખ.	૧૫૧
૩૪.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં અનુદાન અને ફાળાનો આલેખ.	૧૫૩

૩૫.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાની અન્ય પરચૂરણ આવકનો આલેખ.	૧૫૫
૩૬.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં મહેકમ ખર્ચનો આલેખ.	૧૫૭
૩૭.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં વીજળી ખર્ચનો આલેખ.	૧૫૯
૩૮.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં મકાન મરામત અને નિભાવ ખર્ચનો આલેખ.	૧૬૧
૩૯.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં જાહેર સ્થળોનો મરામત અને નિભાવ ખર્ચનો આલેખ.	૧૬૩
૪૦.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં રસ્તાઓ, પૂલ, લાઈટ મરામત અને નિભાવ ખર્ચનો આલેખ.	૧૬૫
૪૧.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં ગટર અને ડ્રેનેજ લાઈન મરામત અને નિભાવ ખર્ચનો આલેખ.	૧૬૭
૪૨.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં પાણી પુરવઠા મરામત અને નિભાવ ખર્ચનો આલેખ.	૧૬૯
૪૩.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં વાહન અને સાધનોનાં મરામત અને નિભાવ ખર્ચનો આલેખ.	૧૭૧
૪૪.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં સેવાને લગતા સીધા ખર્ચાઓનો આલેખ.	૧૭૩
૪૫.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં નાણાંકીય ચાર્જનો આલેખ.	૧૭૫
૪૬.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં મ્યુ. ગ્રાન્ટ અને શાળાઓનો ખર્ચનો આલેખ.	૧૭૭
૪૭.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં મ્યુ. અગ્નિશામક સાધનોનાં મરામત અને નિભાવ ખર્ચનો આલેખ.	૧૭૯
૪૮.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં શિક્ષણ ખર્ચનો આલેખ.	૧૮૧
૪૯.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં આરોગ્ય ખર્ચનો આલેખ.	૧૮૩
૫૦.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાની નોન રીફંડેબલ રજીસ્ટ્રેશન ફી કેપીટલ આવકનો આલેખ.	૧૮૫
૫૧.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાની રાજય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટનો આલેખ.	૧૮૭
૫૨.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાની ઈમ્પેકટ ફી ની આવકનો આલેખ.	૧૮૯
૫૩.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં મકાનોનો મૂડી ખર્ચનો આલેખ.	૧૯૧
૫૪.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં જાહેર સ્થળોનો ખર્ચનો આલેખ.	૧૯૩
૫૫.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં રસ્તા / શેરીઓ / ફૂટપાર્થનો મૂડી ખર્ચનો આલેખ.	૧૯૫
૫૬.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં સ્ટ્રીટ લાઈટ / કેબલ્સનો મૂડી ખર્ચનો આલેખ.	૧૯૭
૫૭.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં ભુર્ગભ ગટર લાઈનનો મૂડી ખર્ચનો આલેખ.	૧૯૯
૫૮.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં પાણી પુરવઠાનો મૂડી ખર્ચનો આલેખ.	૨૦૧

૫૯.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં વાહનો અને ટ્રાન્સપોર્ટ સાધનોનો મૂડી ખર્ચનો આલેખ.	૨૦૩
૬૦.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં ઓફીસ સાધનોનો મૂડી ખર્ચનો આલેખ.	૨૦૫
૬૧.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં આરોગ્ય અને હોસ્પીટલ માટેનાં સાધનો નો મૂડી ખર્ચનો આલેખ.	૨૦૭
૬૨.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં સંકલિત બાળ વિકાસ ખર્ચનો આલેખ.	૨૦૯
૬૩.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં માર્કેટ કતલખાના વિભાગનો ખર્ચનો આલેખ.	૨૧૧
૬૪.	ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાનાં ચૂંટણી અને વસ્તી ગણતરી ખર્ચનો આલેખ.	૨૧૩

- :: પ્રકરણ - ૧ :: -

મહાનગરપાલિકાનો ઈતિહાસ અને વિકાસ

– :: પ્રકરણ – ૧ :: –

મહાનગરપાલિકાનો ઈતિહાસ અને વિકાસ

		પાના ક્રમાંક
૧)	પ્રાસ્તાવિક	૧૫
૨)	ભારતની મહાનગરપાલિકાઓ	૧૫
	૨.૧) પૂર્વ ઈતિહાસ	૧૬
	૨.૨) લોર્ડ મેયોની ઠરાવ ઈ.સ. ૧૮૭૦	૧૬
	૨.૩) લોર્ડ રિયનનો સ્થાનિક સ્વશાસનની સંસ્થાનો શકવર્તી ઠરાવ ઈ.સ. ૧૮૮૨	૧૭
	૨.૪) ઇલ્બર્ટ બિલનો પ્રસંગ	૧૮
	૨.૫) હિંદની જનતાનો પરમ મિત્ર લોર્ડ રિયન	૧૯
	૨.૬) ઇલ્બર્ટ બિલનું હિંદની જનતાની દ્રષ્ટિએ મહત્વ.	૨૧
	૨.૭) વાઈસરોય લોર્ડ રિયન પછી લોર્ડ ડફરિન વાઈસરોય (ઈ.સ.૧૮૮૪ – ૧૮૮૮)	૨૨
	૨.૮) લોર્ડ કર્ઝનને અપ્રિય બનાવનારા કાર્યો.	૨૩
૩)	ગુજરાતની મહાનગરપાલિકાઓ	
	૩.૧) મહેસૂલી પધ્ધતિ	૨૩
	૩.૨) વહીવટી તંત્ર	૨૫

:: પ્રકરણ – ૧ ::

" મહાનગરપાલિકાઓનો ઈતિહાસ અને વિકાસ"

૧. પ્રાસ્તાવિક :-

સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થા આપણા દેશનાં લોકશાહીનાં વિકેન્દ્રીત માળખામાં વિકાસ ક્ષેત્રે ઘણું મહત્વ ધરાવે છે. પાયામાં કે ગ્રામ્ય સ્તરે પંચાયતો એ સ્થાનિક સ્વરાજયની પાયાની સંસ્થાઓ છે. જયારે શહેરી સ્તરે મ્યુનિસિપાલિટી અથવા મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન સ્થાનિક સ્વરાજયની ટોચની સંસ્થાઓ છે.

ઔદ્યોગિક ક્રાંતિનાં કારણો જેટલા મહત્વનાં છે. તેનાથી વધારે તેની અસરો મહત્વની છે. આ ક્રાંતિએ માનવ અને રાષ્ટ્રની આર્થિક, રાજકીય અને સામાજિક પ્રવૃતિઓ પર એટલી બધી વ્યાપક દુરોગામી અસરો કરી છે કે માનવ યંત્રનો ગુલામ બની ગયો છે.માનવ ઈતિહાસમાં ગાઢ અસરકર્તા બનાવોમાં ઔદ્યોગિક ક્રાંતિ પણ એક મુખ્ય બનાવ છે. ઈતિહાસ અને માનવ સંસ્કૃતિને એક નવો વળાંક આપનારી જો કોઈ પ્રક્રિયા હોય તો તે આ ક્રાંતિ છે. ઉત્પાદન વૃધ્ધિનાં પ્રયત્નોમાંથી જે પરિવર્તન થયા તે ખુબ જ ક્રાંતિકારી પૂરવાર થયા. માનવીને યાંત્રિક યુગ તરફ લઈ જઈ તેનું સમગ્ર જીવન પરિવર્તીત કર્યુ. પ્રોફે.લ્યુકાસનાં શબ્દોમાં કહીએ તો "ઔદ્યોગિક ક્રાંતિઈતિહાસનાં મહત્વપુર્ણ આંદોલનમાંનું એક છે. ઉત્પાદનની જૂની પધ્ધતિનાં પરિવર્તન દ્વારા માનવજીવનમાં ક્રાંતિકારી પરિવર્તનો કર્યા." કોઈ આવી ઘટના કરતા આપણા જીવનને મધ્ય યુગનાં જીવનથી આ ક્રાંતિ એ અલગ પાડયા. આ જ બાબત ડ્રેઈઝ-મુન-વેઈબેન્ડ બીજા શબ્દોમાં કહે છે. "આધુનિક વિશ્વનાં માનવજીવનને આટલી વિસ્તૃત અસર પહોંચાડનાર માનવ પ્રગતિને ક્ષિતિજો સુધી પહોંચાડનાર તેમજ દુ:ખ અને લાગણીઓને જન્માવનાર ઔદ્યોગિક ક્રાંતિ જેવો બીજો કોઈ બનાવ નથી."

૨. ભારતની મહાનગરપાલિકાઓ :-

૨.૧ <u>પૂર્વ ઈતિહાસ</u>

હિંદમાં સ્થાનિક સ્વશાસનની સંસ્થાઓ તરીકે ખ્યાતિ પામેલી ગ્રામ પંચાયતો છે. તે વેદયુગથી ચાલી આવતી હતી. છેક મોગલોનાં સમય સુધી આ ગ્રામ પંચાયતો તથા વ્યાપારીમહાજનો અને કારીગરોની મંડળી સ્થાનિક સ્વશાસનની સંસ્થાઓ તરીકે સુંદર કામ કરતી આવતી હતી. પાટનગર દિલ્હી પર એક પછી એક રાજવંશો અને શાસકો આવ્યા અને ગયા પરંતુ હિંદનાં ગ્રામ સમાજનાંપાયારૂપ આ સંસ્થાઓ તો જેમની તેમ

ચાલુ જ રહી. પરંતુ લોર્ડ કોર્નવોલીસનાં વહીવટ સુધારાઓને પરિણામે અંગ્રેજોની નવી શાસન વ્યવસ્થાની સાથે આ મહત્વની સંસ્થાઓનો પણ અંત આવ્યો.

છતા અંગ્રેજોને પણ એક યા બીજી રીતે આ સંસ્થાઓને પુનર્જીવિત કર્યા સિવાય ચાલે તેમ ન હતું. ઇ.સ. ૧૮૧૬ અને ઈ. સ. ૧૮૧૯ માં કલકતામાં તથા મદ્રાસમાં શહેર સમિતિઓની રચના કરવામાં આવી સ્થાનિક રસ્તાઓ, પુલો વગેરે માટે પૈસા ઉભા કરવાની તથા તે પૈસાનો વહીવટ કરવાની આ સમિતિને સત્તા આપવામાં આવી. ઈ.સ. ૧૮૪૦ તથા ઈ. સ. ૧૮૪૫માં આ સમિતિઓને વિશિષ્ટ કાર્યો માટે કરવેરા નાખવાની સત્તા મળી. એ જ રીતે ઈ.સ. ૧૮૬૯ માં મુંબઈમાં પણ એવી જ સમિતિની રચનાકરવામાં આવી હતી. જિલ્લાઓમાં પણ આરોગ્ય, પાણી, રસ્તા સફાઈ વગરેનાં કાર્યો હાથ ધરવા જિલ્લા સમિતિઓની રચના થઈ હતી.

પરંતુ આવી સમિતિઓ જેને આપણે સ્પષ્ટ અર્થમાં મ્યનિસિપાલિટીઓ કહી ન શકીએ.તેની રચનામાં તથા કાર્યોમાં પ્રદેશમાં મૂળભૂત ખામીઓ હતી. આ સમિતિઓમાં જનતાનું પ્રતિનિધિત્વ માત્ર નામનું જ હતું સરકારી રાજયો તથા તેમનો અંકુશ પાર વગરનો હતો. વળી આ સમિતિને નાણાંકીય સ્વતંત્રતા નામની જ હતી. તેનુ કાર્યક્ષેત્રપ્રદેશ સ્પષ્ટ ન હતું જેના કારણે જનતાને પણ તેમનામાં રસ કે ઉત્સાહ હતો નહી.

૨.૨ લોર્ડ મેયોની ઠરાવ ઈ.સ. ૧૮૭૦ :-

આ પરિસ્થિતિમાં સૌ પ્રથમ પહેલો નોંધપાત્ર ફેરફાર લોર્ડ મેયોના ઠરાવથી થયો આ ઠરાવથી "કેળવણી આરોગ્ય અને એવા બીજા જાહેર કાર્યો માટેનાં નાણાંની વ્યવસ્થામાં સ્થાનિક રસ અને નિરિક્ષણ લાવવા. પગલા લેવાની જાહેરાત કરવામાં આવી." તે મુજબ ઈ.સ. ૧૮૭૧ થી ઈ.સ.૧૮૭૯ વચ્ચેનાંગાળા દરમ્યાન અનેક મ્યુનિસિપાલિટીઓમાં રાજય સંખ્યા વધારવામાં આવીછતાં તેમની નિમણૂંક સરકાર દ્વારા થતી અને તેમના પર સરકારી અંકુશ પણ ઘણો હતો. આ સમિતિઓનો કાર્ય પ્રદેશ વિસ્તારવામાં આવ્યો અને વાહન વ્યવહાર, આરોગ્ય, કેળવણી વગેરેમાં નોંધપાત્ર સુધારા પણ થયા. છતા તેમના વિસ્તારો ઘણા વિશાળ હતાં. સરકારી તત્વોનું તેમા વર્ચસ્વ

આ પરિસ્થિતિમાં સૌ પ્રથમ પહેલો નોંધપાત્ર ફેરફાર લોર્ડ મેયોના ઠરાવથી થયો આ ઠરાવથી "કેળવણી આરોગ્ય અને એવા બીજા જાહેર કાર્યો માટેનાં નાણાંની વ્યવસ્થામાં સ્થાનિક રસ અને નિરિક્ષણ લાવવા. પગલા લેવાની જાહેરાત કરવામાં આવી." તે મુજબ ઈ.સ. ૧૮૭૧ થી ઈ.સ.૧૮૭૯ વચ્ચેનાંગાળા દરમ્યાન અનેક મ્યુનિસિપાલિટીઓમાં રાજય સંખ્યા વધારવામાં આવીછતાં તેમની નિમણૂંક સરકાર દ્વારા થતી અને તેમના પર સરકારી અંકુશ પણ ઘણો હતો. આ સમિતિઓનો કાર્ય પ્રદેશ વિસ્તારવામાં આવ્યો અને વાહન વ્યવહાર, આરોગ્ય, કેળવણી વગેરેમાં નોંધપાત્ર સુધારા પણ થયા. છતા તેમના વિસ્તારો ઘણા વિશાળ હતાં. સરકારી તત્વોનું તેમા વર્ચસ્વહતું અનેસભ્યોનાં સ્થાનિક પ્રશ્નો પરત્વે અજ્ઞાન અને રસનો અભાવ તથા ચૂંટણી પધ્ધતિનો અભાવ આવી કેટલીક ખામીઓ આ સમયની મ્યુનિસિપાલિટી સમિતિઓમાં હતી.

૨.૩ લોર્ડ રિયનનો સ્થાનિક સ્વશાસનની સંસ્થાઓ અંગે શકવર્તી ઠરાવ. (ઈ.સ. ૧૮૮૨) :

આ દિશામાં આ ઠરાવ એક અગત્યનું સીમાચિન્હ ગણાય છે. આ પહેલા આગલા વર્ષે પ્રાંતોને વધારે નાણાંકીય ભંડોળ ફાળવણી થયાને લોર્ડ રિયનની સરકારે આ રકમમાં અમુક ટકા સ્થાનિક સંસ્થાઓને આપવાનો આદેશ આપ્યો હતો. વળી આ સ્થાનિક સંસ્થાઓમાં" મુકત રીતે કામ કરી શકે તેવી બધી જ શકયતાઓ" વિચારવાનો અનુરોધ કર્યો હતો. પ્રાંતીય સરકારો એ રિયનની નીતિને આવકારી એટલું જ નહી તેમણે સામેથી પણ કેટલાક રચનાત્મક સૂચનો કર્યા. જેને પરિણામે સ્થાનિક સંસ્થાઓને સ્વાયત બનાવનારો પ્રખ્યાત ઠરાવ રિયનનીસરકારે કર્યો (૧૮મે ઈ.સ. ૧૮૮૨) આ ઠરાવ નાં મુખ્ય તત્વો નીચે પ્રમાણે હતા. આ ઠરાવથી લોકો સ્થાનિક પ્રશ્નો માં વધુ ને વધુ રસ લેતા થાય તે માટે જિલ્લા લોકલ બોર્ડ અને તાલુકા બોર્ડની સ્થાપના કરવાનું નકકી કરવામાં આવ્યું. આ સંસ્થાઓનો પ્રાંતીય સરકાર નકકી કરે તેટલી રકમનો ઉપયોગ કરવાની સત્તાઓ આપવામાં આવી.

આ સંસ્થાઓનાં હાથમાં બાંધકામ, કેળવણી વગેરે સ્થાનિક હિતનાં કાર્યો સોંપવામાં આવ્યા અને શકય હોય ત્યાં તેમના રાજયોની ચુંટણી સામાન્ય જનતા (કર ભરનાર) કરે તથા સરકાર બને તેટલા ઓછા સભ્યોની નિમણુંક કરે તેમ ઠરાવવામાં આવ્યું. તેમના ચેરમેનને પણ રાજયો જ ચૂંટે જેથી એ રીતે પણ આ સંસ્થાઓમાં સરકારી અંકુશ ઓછો થાય. જો કે તેમના પર જિલ્લાનાં કલેકટર અથવા ડિવિઝનલ કમિશ્નરોનો અંકુશ રહે. પરંતુ તે માત્ર નાણાંનો દુર્વ્યય ન થાય તે માટે સામાન્ય દેખરેખ પૂરતો જ રહયો. માત્ર આ સંસ્થાઓ સત્તાનો દુરૂપયોગ કરે ત્યારે જ તેમને બરતરફ (સુપરસીડ) કરવાની સત્તા કલેકટરોને હતી.

આ ઠરાવથી ભારતમાં સૌપ્રથમ સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાની સ્થાપના કરવાનાં યશ લોર્ડ રિયનને ફાળે ગયો. જો કે તેણે તો અતિ નમ્રતાથી કહયું હતું કે " હું તો હિંદનું જે હતુ તેને પુર્નજન્મ આપી રહયો છું." આપણે જેનો નાશ કર્યો હતો. તે પ્રજાની ખાક પર આનું નવસર્જન કરવા માંગુ છું." આ સ્થાનિક સંસ્થાઓમાં જનતાનાં હાથમાં વધારે સત્તા આપવાથી કાર્યક્ષમતાને સહન કરવું પડશે. તેવી ટીકા કરનારાઓને તેનો જવાબ આપ્યો હતો કે "વહીવટમાં સુધારણા કરવાના આશયથી આ પગલું લેવામાં આવ્યું નથી. આનો મુખ્ય ઉદ્દેશતો લોકોને રાજકીય અને પ્રજાકીય તાલિમ આપવાનો છે."

આમ છતાં હિન્દુસ્તાનનાં લોકો પાસે ખરેખરી લોકશાહી ઢબની સ્થાનિક સ્વશાસનની સંસ્થાઓને આવતા થોડો સમય લાગ્યો. લોર્ડ રિપનના ઉદાર આદર્શો માત્ર કાગળ પર જ રહ્યા તેની પછી આવનારવાઈસરોયો તથા પ્રાંતીય સરકારોએ આ પ્રકારની સંસ્થાઓ સ્થાપવાનો બહુ ઉત્સાહ દર્શાવ્યો નહી. લોઝ કર્ઝન જેવા વાઇસરોયોનો આવી સંસ્થાઓના કટર દુશ્મનો હતા. હિન્દુસ્તાનનાં લોકો પ્રત્યેનો તેમને તિરસ્કાર અને અવિશ્વાસ આવી કોઈ સંસ્થાઓ હોય તો પણ તેમને ગુંગળાવી દેવા પ્રેરે તેમ હતા. પરિણામે લોર્ડ રિપનમાં આ યાદગાર ઠરાવ પછી ૩૫ વર્ષ છેક ઈ.સ. ૧૯૧૬ માં આ દિશામાં બીજુ મહત્વનુ પગલુ ન ભરાયું ત્યાં સુધી સ્થાનિક સ્વશાસનની સંસ્થાઓ માં કોઈ સુધારો ન થયો. આમ છતા સાચી દિશામાં શરૂઆત કરવાને માટે લોર્ડ રિપન ખરેખર જશનો અધિકારી હતો. તેથી જ ડો. એસ. ગોપાલ "તેના ૧૬૬૨નાં ઠરાવને બ્રિટીશ ભારતનાં ઇતિહાસનાં સુપ્રસિધ્ધ દસ્તાવેજો માંનો એક કહે છે. ડી.ઇ. વાચ્છા જેવા ભારતીય નેતાઓ એ પણ તેની પ્રશંસા કરેલી. પણ વૈકંટ રમૈયા આ ઠરાવને સ્થાનિક સ્વરાજયનાં વિકાસમાં પાયારૂપ ગણાવે છે. તેથી લોર્ડ રિપનને ભારતનાં સ્થાનિક સ્વરાજયનો પિતા કહેવામાં આવે છે.

(૨.૪) ઈલ્બર્ટ બિલનો પ્રસંગઃ-

આમ ઉપરનાં બધાજ કાર્યો કરતા પણ લોર્ડ રિપનનો હિન્દુસ્તાનની જનતાનાં અત્યતં લોકપ્રિય બનાવનારુ તેનું કાર્ય હતુ. ઇલ્બર્ટ બિલ દાખલ કરવાનું અત્યાર સુધી હિન્દુસ્તાનમાં યુરોપીયન સામેનો કેસ માત્ર યુરોપીયન ન્યાયાધીશ સમક્ષ જ આવી શકતો. પરંતુ લોર્ડ રિપનની ન્યાય દ્રષ્ટિને આ ભેદભાવ ખૂચ્યો. ઉપરાંત ન્યાયખાતામાં કેટલાક હિંદીઓ બઢતી મેળવીને વડી અદાલતમાં ન્યાયાધીશ બનાવાની લાયકાત મેળવી ચુકયા હતા. તેથી ન્યાય બાબતની આ અસમાનતા દુર કરવા માટે લોર્ડ રિપનની પ્રેરણાથી તેની કાઉન્સિલરનાં કાયદા અંગેનાં સભ્ય મિ. ઇલ્બર્ટ હિંદી ન્યાયાધીશો પણ યુરોપીયનોનાં કેસ ચલાવી શકે. તેવો ખરડો "શાહી ધારાસભા "(ફેબ્રુવારી ઈ.સ.૧૮૮૨) સમક્ષ મૂકયો. આની સામે મુઠીભર યુરોપીયનોએ હિંદ- તેમજ ઈંગ્લેન્ડમાં જોરશોરથી ઝુંબેશ ચલાવી. તેમણે ઠેર-ઠેર વિરોધ સભાઓ ભરવા માંડી અને તેમાં અંગ્રેજ વકતાઓએ વાઇસરોય લોર્ડ રિપનને ભાંડવામાં કઈ બાકી રખયું નહી. તેમણે "એંગ્લો ઇન્ડિયન સંરક્ષણ સભા

(પોતાના હિતોનું રક્ષણ કરવા માટે) સ્થાપી. તથા બધા જ સરકારી સમારંભોનો તેમણે બહિષ્કાર કર્યો.

કલકતા નાં ટાઉન હોલમાં અને સંપૂર્ણ બંગાળમાં સભાઓ થઇ. સરકારી લોનનો બહિષ્કાર કરવાનું પણ તેમણે વિચાયુ" ''EnglishMan''નામના છાપાનાં ખબરપત્રીએ તો વળી લખ્યુ કે "ભારતમાં માત્ર બ્રિટીશરોને જ અધિકાર હોઈ શકે ભારતીયોને કોઈ હકક હોય શકે નહી. "યુરોપીયન સ્ત્રી વર્ગ માં એવી વાતો પણ વહેતી થઈ તે અંગે "સ્પેકટરર" પત્રમાં ટાઉનશેન્ડે લખ્યુ કે તમે એવા દેશમાં રહેવા માંગો છો. જયાં તમારી પત્નીને તેની આયાને તમાચો મારવાનાં ખોટા આરોપસર ત્રણ દિવસની સજા ફરમાવવામાં આવે અને તેનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ પુજામાં માનતો તામ્રવર્ણનો ન્યાયધીશ આપે ? આ બિલનો વિરોધ કરવા યુરોપીયન સ્ત્રીઓની મહિલા સમિતિઓ પણ રચાઈ.

લોર્ડ રિયનને આનાથી ઘણું દુઃખ થયું તેનાં વિરોધીઓએ એટલોબધો ઉહાપોહ જગાવ્યો કે ખુદ ઈંગ્લેન્ડની સરકારે તેને આ ખરડામાં સુધારા કરવાનું સૂચન કર્યુ. ઈંગ્લેન્ડનાં દબાવ ને વશ થઈ ને લોર્ડ રિયને તેમાં એવો સુધારો કર્યા કે કોઈ પણ યુરોપીયનનો કેસ હિંદી ન્યાયાધીશ સમક્ષતેનો કેસ નહી ચાલે. આનાથી મૂળ ખરડાનો હેતું માર્યો જતો હતો. તેને લોર્ડ રિયનને ખરેખર દુઃખ લાગ્યુ હતું અને એટલે જ તેણે ૧૮૮૪નાં ડિસેમ્બરમાં પોતાના હોદાનું રાજીનામું આપ્યુ હતું.

(૨.૫) ઈલ્બર્ટ બિલનું હિંદની જનતાની દ્રષ્ટિએ મહત્વઃ-

જે કાર્યથી તે પોતાના જાતિ ભાઈઓમાં અળખામણો થઈ પડયો તે કાર્યથી હિંદનાં લોકોમાં તે અત્યંત લોકપ્રિય થઈ પડયો. ઇલ્બર્ટ બિલનાં વિરોધમાં "યુરોપીયનો એટલી બધી શરમભરી રીતે વર્ત્યા હતા કે હિંદીઓએ તેમનામાંથી વિશ્વાસ ગુમાવી દીધો."જયારે અગ્રેજોને પોતાનોસ્વાર્થ આવે ત્યારે તેમની પાસેથી ન્યાયની જરા પણ આશા રાખી શકાય તેમ નથી. હવે તે પણ સ્પષ્ટ રીતે સમજાવ્યું.તે સાથે તેમને એમ પણ સમજાવ્યું કે જો મુઠ્ઠીભર યુરોયીયનો સંગઠીત થઈને વ્યવસ્થિત રીતે વિરોધ ઝુંબેશ ઉઠાવી પોતાને મનગમતા સુધારા કરાવી શકે તો હિન્દુસ્તાનના લોકોતેમ શા માટે ન કરે ? આમ સંગઠન તેમજ વ્યવસ્થિત વિરોધનું રાજકારણમાં કેટલું મહત્વ છે. તેનુ "ઇલ્બર્ટ બિલ"થી હિંદનાં લોકોનેભાન થયું. જેને પરિણામે બે વર્ષ પછી ૧૮૮૫માં હિંદી રાષ્ટ્રીય મહાસભા (કોંગ્રેસ)નો જન્મ થયો.

ઈ.સ. ૧૮૮૨ સમક્ષ મૂકયો. આની સામે મુઠીભર યુરોપીયનોએ હિંદ- તેમજ ઈંગ્લેન્ડમાં જોરશોરથી ઝુંબેશ ચલાવી. તેમણે ઠેર–ઠેર વિરોધ સભાઓ ભરવા માંડી અને તેમાં અંગ્રેજ વકતાઓએ વાઇસરોય લોર્ડ રિયનને ભાંડવામાં કઈ બાકી રાખી નહી. તેમણે "એગ્લો ઇન્ડિયન સંરક્ષણ સભા(પોતાના હિતોનું રક્ષણ કરવા માટે) સ્થાપી. તથા બધા જ સરકારી સમારંભોનો તેમણે બહિષ્કાર કર્યો.

(૨.૬) હિંદની જનતાનો પરમ પ્રિય મિત્ર લોર્ડ રિયનઃ-

જે વ્યકિતએ હિંદના લોકો પ્રત્યે સહાનુભૂતિ ભર્યું તથા ઉદાર વલણ રાખ્યું હતું. તથા તેમને ન્યાય આપવા માટે જેણે પોતાના જાતિભાઈઓનો વિરોધ, તિરસ્કાર બહિષ્કાર અને ગાળો વહોરી લીધી હતી તે વ્યકિતને એટલે કે લોર્ડ રિયનને હિંદની જનતાએ પોતાના હ્મદયનાં ઉચ્ચ સિંહાસને બેસાડયો હતો. એટલુ જ નહી આ જ વ્યકિતએ હિંદની પ્રજાને શું વહીવટ તંત્રમાં કે શું સ્થાનિક સ્વશાસન તંત્રમાં બધી જ જગ્યાએ ન્યાય આપવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો તે ભૂલે તેટલીનીચી કક્ષાએ હજુ હિંદવાસીઓ ગયા ન હતા. અંગ્રેજ ઇતિહાસ લેખક રોબર્ટસ સાચી જ રીતે નોંધે છે કે "લોર્ડ રિયને (પોતાના કાર્યથી) પોતાના દેશવાસીની સહાનૂભુતિ ગુમાવી હતી. પરંતુ તે જ કારણે હિન્દુસ્તાનના લોકોની આકાંક્ષાઓ ને ટેકો આપીને તેણે તેમની ભકિત તથા સહાનૂભુતિ જરૂર મેળવ્યા હતા. "૧૮૮૪માં જયારે તે રાજીનામું આપીને સ્વદેશ પાછો જવા નીકળ્યો ત્યારે કલકતાથી મુંબઈ સુધીના તેના માર્ગમાં ઠેર-ઠેર હિંદની જનતાએતેને હદયમાં સાચા ઉમળકાથી વધાવ્યો હતો. તે વખતનાં હિન્દુસ્તાનનાં વાતાવરણમાં એક અંગ્રેજ વાઈસ રોયને આટલું બધુ માન મળે તે અભૂતપૂર્વ ઘટના ગણાય. કદાચ તેની પહેલાના કે પછીનાં કોઈ વાઈસરોયને હિંદની જનતા એ આટલા પ્રેમથી પોતાનો ગણ્યો નથી. મેરીકીય-ટાઉનશેન્ડ આ અદભૂતપૂર્વ ઘટના વિષે નોંધ કરે છે કે "લોર્ડરિયને યાદગાર કશું કર્યુ ન હતું. તેણે કોઈ કર ઓછા કર્યા ન હતા. કોઈ બોજો ઓછો કર્યો ન હતો કે શાસનતંત્રની રચનામાં સહેજ પણ ફેરફાર કર્યા ન હતા. પરંતુ (મહત્વની બાબતએ હતી કે) તેને હિંદની જનતાનો પક્ષકાર અને યુરોપીયનને વિરોધી માનવામાં આવતો હતો. આ એક જ બાબત હિંદીઓમાં તેના પ્રત્યે ઉત્કટ મૈત્રીની ભાવના પ્રેરવા માટે પૂરતી હતી."

લોર્ડ રિયન માટે આ વિધાન ભલે વ્યંગમાં કહેવાયું હોય પરંતુ તે તદન સાચુ હતું. હિંદીઓને મન તો પોતાનો મહાન મિત્ર હતો. તેઓ તેને પોતાની "આઝાદીના પયગંમ્બર" તરીકે પૂજવા તૈયાર હતાં. એટલે જ સર લોરેન્સનાં મિત્ર રાજા સર સાહેબ દયાળએ તે વખતે કહયુ હતું કે "હિન્દુસ્તાનમાં જો કોઈ વખત બ્રિટિશ સત્તા ભયમાં આવી પડે તો ત્યારે ત્યાં લોર્ડ રિયનને મોકલવો. સૈનિકોની પલ્ટનો કરતાએ એક જ વ્યકિત તમારુ ઘણુ કામ કરી આપશે અને અમારી સ્ત્રીઓ પોતાનાં ઘરેણા વેચીને તેના ચરણે ધરી દેશે ? "વડાપ્રધાન ગ્લેડસ્ટનની જેમ તેણે

બે પ્રજાઓ વચ્ચે મનમેળ કરાવનાર મહાન સંતનું કામ કર્યુ હતું. તેને જ કારણે ભારતનો રાષ્ટ્રવાદસંકુચિત અને ઝનુની બનવાને બદલે ઉદાર બન્યો હતો અને તેમાંથી જ આજનાં કોમન વેલ્થ સંબધોજેવા હિંદ અને બ્રિટિશની બે પ્રજાઓ વચ્ચેનાં સુમેળ ભર્યા સંબધોની ભૂમિકા રચાઈ હતી.

(૨.૭) વાઈસરોય લોર્ડ સ્રયન પછી લોર્ડ ડફરિન વાઈસરોય (ઈ.સ. ૧૮૮૪ – ૧૮૮૮)

લોર્ડ રીયન પછી લોર્ડ ડફરિનને વાઈસરોય તરીકે હિંદુસ્તાનમાં મોકલવામાં આવ્યા હતા.

૨.૭.૧. તેના સમયમાં ઈ.સ.૧૮૮૫નાં ડિસેમ્બરમાં હિંદી રાષ્ટ્રીય મહાસભા (ઈન્ડીયન નેશનલ કોગ્રેસ)નો જન્મ થયો. લોર્ડ રિયનની જેમ લોર્ડ ડફરિન પણ ઉદારમતવાદી હતો. તેથી તેણે હિંદના રાષ્ટ્રીયનેતા ઓને આવી રાષ્ટ્ર વ્યાપી સંસ્થા સ્થાપવાનાં પ્રયત્નોને આવકાર્યા હતાં. તથા તેમા હાજરી આપવા માટે સરકારી ઓફીસરોને પણ પ્રોત્સાહન આપ્યુ હતું.અલબત તેની કારકિર્દી નાં છેલ્લાવર્ષમાં કોંગ્રેસ પ્રત્યેનું વલણ થોડું શંકાભર્યુ અને કડક બન્યુ હતું. તેમ છતા હિંદનાં સ્વતંત્રતા આંદોલનનાં ઈતિહાસમાં કોંગ્રેસ અતિ મહત્વનો ભાગ ભજવ્યો હોઈ ને ડફરિનની કારકિર્દીમાં થયેલા તેના જન્મનું મહત્વ પણ ઓછું આંકી શકાય નહી.

૨.૭.૨. ઈ.સ. ૧૮૮૭માં રાણી વિકટોરીયાએ શાસનકાળનાં ૫૦ વર્ષ પુરા કરતાં તેનો સુવર્ણ મહોત્સવ ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

૨.૭.૩. ઈ.સ. ૧૮૮૫ અને ઈ.સ. ૧૮૮૬ માં બંગાળ, આંધ્ર અને પંજાબમાં ખેડૂતોને રાહત તથા સલામતીબક્ષતા કાયદો ગણોતધારો. (Tenancy Act) પસાર કરવામાં આવ્યો.

૨.૭.૪. સમાજ કલ્યાણ ક્ષેત્રે કન્યાઓની લગ્ન માટેની ઉમર ૧૦ વર્ષથી વધારીને ૧૨ વર્ષની કરવામાં આવી. જેથી સમાજમાં બાળલગ્ન વિરોધી પ્રયત્નોમાં થોડો સુધારો થયો.

૨.૭.૫. ઈ.સ. ૧૮૮૫માં તૃતીય બર્મી વિગ્રહ સફળતાથી પાર પાડીને ઉપલા બર્માને પણ ખાલસા કરવામાં આવ્યું.

૨. ૮. લોર્ડ કર્ઝનને અપ્રિય બનાવનારા કાર્યો :-

– કલકતા મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનો કાયદો (ઈ.સ.૧૯૦૦)

લોર્ડ કર્ઝનને હિંદનાં લોકો પ્રત્યે તિરસ્કાર હતો અને તેમની શકિતઓમાં વિશ્વાસ ન હતો તે જ રીતે તેને લોકશાહી પધ્ધતિઓ પ્રત્યે પણ છૂપો અણગમો હતો. તેથી લોર્ડ રિપને ઉદાર દષ્ટ્રિથી હિંદમાં સ્થાનિક સ્વતંત્રાની સંસ્થાઓનો વિકાસ કર્યો હતો. તેને તે રૂંધી નાખવા માંગતો હતો. તેથી જયારે કલકતાની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં વહીવટ અંગે તેના જેવા જ વિચારો ધરાવતા એંગ્લો ઈન્ડીયન પત્રએ ટીકા કરવા માંડી ત્યારે તેણે તક ઝડપી લીધી તેણે બંગાળની ધારાસભામાં કલકત્તા મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની પુનઃરચના કરતો ખરડો દાખલ કરાવ્યો અને ધારાસભામાં સરકારી બહુમતીને કારણે તે ખરડો પસાર પણ થયો. આ કાયદાથી કલકતાની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં સભ્યોની સંખ્યા ૭૫ થી ૫૦ કરી નાંખવામાં આવી અને જે ૨૫ સભ્યો ઓછા કરવામાં આવ્યા તે શહેરનો કર ભરનારાઓનાં ચુંટાયેલા પ્રતિનિધીઓ જ હતા. પરિણામે ચુંટાયેલા સભ્યો કરતા સરકારી સભ્યોની બહુમતી થઈ અને મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન વાસ્તવિક અર્થમાં "એંગ્લો ઈન્ડીયન ગૃહ" જ બની ગયું. તે ઉપરાંત કોર્પોરેશનની સત્તામાં કાપ મુકવામાં આવ્યોઅને તેના પર સરકારી અંકુશ વધારવામાં આવ્યો. ટુંકમાં લોર્ડ કર્ઝને આ કાયદા દ્વારા કલકતામાં સ્થાનિક સ્વરાજયનો અંત જ આણ્યો. તેમ કહેવામાં અતિશયોકિત નથી. તેને પરિણામે માત્ર કલકતા કે બંગાળ જ નહી પરંતુ સમસ્ત હિંદનાં રાષ્ટ્રવાદી નેતાઓએ તેની આકરી ટીકા કરી અને તે જનતામાં અળખામણો થઈ પડયો.

૩. ગુજરાતની મહાનગરપાલિકાઓ :-

૩.૧ મહેસૂલ પધ્ધતિ :-

ઈ.સ. ૧૮૧૪માં કંપની સરકારે દેસાઈઓની જુની સત્તા નાબૂદ કરી. ગામડે ગામડે મહેસૂલ ઉઘરાવવાનાં હુકમો છોડવામાં આવ્યા. નડિયાદ, મહુવા અને ભરૂચના દેસાઈએ વળી વ્યવસ્થાનો વિરોધ કર્યો અને ચરોતર વગેરે પ્રદેશનાં મુખી તલાટીઓએ સરકારી શાસનને મચક ન આપી. આ સંઘર્ષનાં પરિણામે દેસાઈઓએ તેમની મિલકત અને જાગીરો ગુમાવી અને દેસાઈ સાથે હજારો શૂરાક્ષત્રિયોએ પરદેશી શાસન સામે મોરચા માંડયા અને ઈ.સ. ૧૮૪૦ સુધી માં તેઓએ શસ્ત્રો છોડયા.

આર. સી. મઝમુદારે રૈયતવારી પધ્ધતિનો આવો ખ્યાલ આપ્યો છે.

૧. દરેક ખેડૂતની જમીનની અલગ આકારણી કરવામાં આવી હતી.
૨. ખેતરોનું માપ નકકી કરી પાકનો અંદાજ મુકવાનો હતો.
૩. પેદાશનાં ૫૫% મહેસૂલ પેટે સરકારને કર ભરવો પડતો હતો.

ઈ.સ. ૧૮૩૫માં નવી પધ્ધતિ પ્રમાણે જમીનના નવ વિભાગો પાડવામાં આવ્યા હતા. જમીનની ગુણવત્તા, સંયોગો, પૂર્વ ઇતિહાસ તપાસી મહેસૂલ નક્કી કરવામાં આવ્યું દરેક ખેતરનો માલિક તેના ખેડાણ નીચેની જમીનનો કર ભરી ખેતી કરતો હતો. ઈ.સ. ૧૮૫૩માં ખેડૂતોને પૂછયા કે તેમની સાથે મસલત કર્યા વિના જમીન મહેસૂલ સર્વે સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટે નક્કી કરી હતી. આ દર નક્કી કર્યા બાદ ખેડૂતને બોલાવી તેની જાણ કરવામાં આવતી હતી. જો દર માન્ય રાખે તો ખેડૂતને તે જમીન મળતી હતી. નહીતર બીજાને તે અપાતી હતી. જમીન મહેસૂલનાં નિયમોને આખરી સ્વરૂપ ઈ.સ. ૧૮૪૭ માં આપવામાં આવ્યુ હતું. ખેડૂતોનો મહેસૂલનાં દર સામેનો વિરોધ લક્ષમાં લેવાતો ન હતો.

ઈ.સ.૧૮૨૧ની ગુજરાતની વિગત પ્રાપ્ત છે. ભરૂચ જિલ્લામાં મહેસૂલ એક વર્ષમાં રૂા. ૪૧૨ લાખ વધ્યું હતું. સામાન્ય નિયમ પાકનાં ૫૦% મહેસુલ પેટે લેવાતો હતો. અમદાવાદ જિલ્લાનાં ગામડાઓમાં હરાજી થવાથી અને કોઈ કોઈ સ્થળે ખેડૂતની સૂચનાથી પંચાયતે વિરોધ વધારવા થી મહેસૂલ ઘણું વધી ગયુ હતું. સૂરત અંગે એલ્ફિનસ્ટને લખેલું કે લોકોને પૂરતું ખાવા પીવાનું અને પહેરવાનું મળતું નથી. કેટલાક ભાગોમાં ખૂબ પાકે છે. ત્યારે કેટલાક ભાગોમાં ખેતી ઘણી પછાત છે. મહેસૂલની આકારણી અસમાન છે.અને મહેસૂલનો દર ભારે છે.

બિશપ હેબરે ઈ.સ. ૧૮૨૬માં અંગ્રેજ તથા દેશી સત્તા હેઠળનાં પ્રદેશો જોઈને લખ્યું કે કોઈ દેશીરાજા આપણે જેટલુ મહેસૂલ ઉઘરાવીએ છીએ તેટલું ઉઘરાવતો નથી. કર્નલ બ્રિઝે ઈ.સ. ૧૮૩૦માં લખ્યું કે "અત્યારે હિન્દુસ્તાનમાં મહેસૂલનાં જે દર છે તે યુરોપ કે એશીયાનાં કોઈ પણ રાજયમાં કદી જાણવામાં આવ્યો નથી. આ દર ભારે તેમજ અનિશ્ચિત છે. પરદેશોમાં પ્રજા સમૃધ્ધ બને એ જોવાની રાજ તંત્ર ખેવનાં રાખે છે અને તેમાંથી થોડો હિસ્સો રાજતંત્રનાં ખર્ચ માટે માંગે છે. અહીં સરકાર જમીનમાંથી પ્રાપ્ત થતી આવક વચ્ચેથી પડાવી જાય છે. સરકાર આમ ત્રીસ વર્ષનાં અંતે મહેસૂલ માટેની પોતાની માંગણી વધારતી જતી હતી. તેથી ગુજરાતનાં ખેડૂત કાયમને માટે ભિખારી રહેતો હતો.પરદેશી ભૂમીને ફળદ્રુપ અને સમૃધ્ધ કરવા ફાળો આપે છે. આમ મહેસૂલ પધ્ધતિ શોષણનાં કારણરૂપઅને શાપિત હતી. રૈયતવારી પધ્ધતિ ઉપરાંત મલેકી, મેવાસી, નરવાદારી, બારખલી, વતન કે ઇમાનદારી જેવા તેના અન્ય પ્રકારો હતા. દેશી રાજયોમાં ત્રીજો કે ચોથો ભાગ લેવાની ભાગબટાઇ પધ્ધતિ હતી. ખળામાંથી સરકારનો ભાગ લેવાયા પછી ખેડૂત તેનો પાક ઘરે લઈ જઈ શકતો હતો.

૩.૨ વહીવટ તંત્રઃ-

ઈ.સ.૧૮૧૩ સુધી કાઠિયાવાડનાં ગોહિલવાડ, ઝાલાવાડ, સોરઠ અને હાલાર એમ ચાર ભાગ (પ્રાંત) પાડવામાં આવ્યા તે દરેક ઉપર આસીસ્ટન્ટ પોલીટીકલ એજન્ટ નીમવામાં આવ્યા અને તેમને ફોજદારી અને દીવાની સત્તાઓ આપવામાં આવી. પછીનાં વર્ષમાં આ અધિકારીઓને મદદ કરવા દરેક પ્રાંતમાં ડેપ્યુટી આસિસ્ટન્ટ પોલિટીકલ એજન્ટ નીમવામાં આવ્યા.

ગુજરાતનાં સરહદી રાજયોમાં આદિવાસી વસ્તી હોવાથી ઈ.સ. ૧૮૩૮માં સરહદી પંચાયતો સ્થાપવામાં આવી અને તેની દેખરેખ માટે એક બ્રિટિશ અધિકારી નીમવામાં આવ્યો. ઈ.સ.૧૮૭૬માં આ પંચાયતો અદાલતોમાં ફેરવાઇ હતી આ અદાલતો ઈ.સ. ૧૯૧૪ સુધી ચાલુ હતી.

મુંબઈ રાજયમાં સર્વે ખાતું વ્યવસ્થિત કરાયું. દરેક જમીનનાં ક્ષેત્રનું માપ નોંધી આનાવારી પ્રમાણે તેનું વર્ગીકરણ કરાયું. ત્યાર પછી બજારો, ધોરીમાર્ગનું સાંનિધ્ય અને આર્થિક બાબતોને ધ્યાનમાં લઈને ગામોને જુથમાં વહેચવામાં આવ્યા અને જુથવાર જમીનની કિંમત નક્કી કરાઈ ઈ. સ.૧૮૪૦માં તે આધારે મહેસૂલ નક્કી કરાયું હતું.

ઈ. સ. ૧૮૬૫ માં પ્રેસિડેન્સીનાં બધા જ જિલ્લાઓનું ન્યાયતંત્ર હાઈકોર્ટને સોપવામાં આવ્યું. તેમાં એક મુખ્ય ન્યાયાધીશ અને સાત બીજા ન્યાયાધીશો હતાં. ઈ.સ.૧૮૬૮-૬૯ થી સદર અમીત અને મુન્સિફનાં જુના બિરૂદ રદ કરીને હાથ નીચેનાં જજોને એમના સ્થાને નિમ્યા અને ન્યાયતંત્રનાં જિલ્લાઓની સંખ્યા અને હદમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યા.

ઈ.સ. ૧૮૬૮માં " ડિસ્ટ્રીકટ પોલીસ એકટ" અસ્તિત્વમાં આવ્યો. પોલીસ વહીવટ તંત્રને રેવન્યું કમિશનરોનાં નિરીક્ષણ નીચે મુકવામાં આવ્યું. ઈ.સ.૧૮૮૫માં જિલ્લા પોલીસ તંત્રને (વહીવટી)"ધી ઈન્સ્પેકટર ઓફ પોલીસ" નીચે મુકવામાં આવ્યું. ઈ.સ. ૧૮૮૫માં પંચમહાલ ના મેવાસી ગામો પ િમખાન દેશના કલેકટર નીચે દિવાની અને રોજદારી સત્તા સાથે મુકાયા. ઈ.સ.૧૮૬૦માં જંગલ વહીવટ તંત્રની વ્યવસ્થા થઈ ૧૮૬૫માં ખાનગી પ્રાથમિક અને માધ્યમિકશાળાનું સંચાલન બોર્ડ ઓફ એજયુકેશન દ્વારા થયું હતું. તે લોકલ બોર્ડ અને કેળવણી ખાતા નીચે મુકાયું. આ માટે ઇન્સપેકટર, ડેપ્યુટી અને મદદનીશ કેળવણી ઇન્સ્પેકટરો નિમવામાં આવ્યા.

ઈ.સ. ૧૮૬૬માં મહાલોની મહેસૂલ ઇજારે આપવાની પ્રથા રદ કરી વહીવટદારો નીમી રોકડેથી મહેસૂલ ઉઘરાવવાની પ્રથા શરૂ કરવામાં આવી. બેડી અને રોઝી, જામનગર – રાજકોટ –ધ્રોલ – જોડીયા અને ખંભાળીયા – સલાયાને જોડતા પાકા રસ્તા બંધાયા. આ ઉપરાંત સલાયા, બેડી અને જોડીયા ખાતે દિવાદાંડીની સગવડ ઉભી કરાઈને વહાણવટાને ઉતેજન આપ્યું જામનગર શહેરમાં દવાખાના અને શાળાઓની સગવડ આ કાળ દરમ્યાન અસ્તિત્વમા આવી. ઈ.સ. ૧૮૭૫ માં જામનગરમાં મ્યુનિસિપાલટી સ્થપાઈ અને શહેરનાં રસ્તાનું બાંધકામ, સફાઈ અને રસ્તા ઉપર પાણી છાંટવાનું કામ તેને સોપ્યું. પાણીનાં નળની પણ સગવડ થઈ હતી.

ભાવનગરનાં જસવંતસિંહના શાસન દરમ્યાન ધંધૂકા તાલુકાના ૧૧૬ ગામોની હકૂમતનાં પ્રશ્નનો નીવેડો આવ્યો. ઈ.સ. ૧૮૭૦-૭૮માં દરમ્યાન દિવાન ગંગા ઓઝા અને વર્સિવલનોસંપૂણિત કારભાર હતો – (ગર્વમેન્ટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર –મુંબઈનો મ્યુનિસિપલ એકાઉન્ટ કોડ – ઈ.સ. ૧૯૪૮)માં ભાગ બટાઈને બદલે રોકડ વિઘોટી લેવાની પ્રથા શરૂ કરાઈ. બ્રિટિશ જિલ્લાનાંધોરણે ગામડાનો વહીવટ કરવાની પ્રથા શરૂ થઈ. રેવજી સર્વ તથા અમલદારોની નોકરીનાં નિયમોવગેરેનું કામ હાથ ધરાયું. શહેરમાં પાણીની વ્યવસ્થા માટે ગૌરી શંકર કે બોટ તળાવ યોજનાની તથા ઓદ્યોગિક વિકાસની શરૂઆત આ સમયે થઈ. મહુવામાં નાળીયેરીનું વાવેતર કરાયું.આધુનિક ધોરણે કેળવણી તંત્ર સ્થપાયું. ઈ.સ. ૧૬૭૪માં હિંદ સરકાર સાથે અફિણનાં ઇજારા અંગે અને ટેલિગ્રાફ નાખવા કરાર થયા. ૧૮૮૦માં વડવાણ – ભાવનગર રેલ્વેનો પ્રબંધ થયો.

ગુજરાતમાં અમદાવાદ, સૂરત, વડોદરા, રાજકોટ, ભાવનગર, જામનગર, અને જૂનાગઢ એમ કુલ ૭(સાત) મહાનગર પાલિકાઓ છે. ઉપરાંત ૬૨ નગર પાલિકાઓ છે. બધી જ મહાનગર પાલિકાઓ હાલમાં ઘણા જુના બોમ્બે પ્રોવિન્શીયલ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એકટ ઈ.સ. ૧૯૪૯ નીચે કામગીરી બજાવે છે.

અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની સ્થાપનાં કોંગ્રેસ પાર્ટી દ્વારા ઈ.સ.૧૯૬૫-૬૯માં થઈ હતી. તે જનતા પરિષદનાં નામથી પ્રચલિત હતી. મ્યુનિસિપાલટીનાં નેતાઓ દ્વારા મ્યુનિસિપાલિટીનાં સંચાલન માં ખૂબજ અંગત રસ લઈને યોગ્ય આંતર માળખું બનાવવામાં આવેલ. અમદાવાદમાં સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓ ચલાવવા માટે વ્યવસ્થિત અને સમર્પીત નેતાઓ ખૂબજ હતા. આ નેતાગીરી જૈન અને પટેલ જ્ઞાતિમાંથી આવેલ હતી. જેઓ તેના ધંધામાં ખૂબજ સફળ

સાહસિક વેપારી તરીકે નામના મેળવેલ હતી અને તેના કારણે સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થામાં તેઓએ ખૂબજ સફળ નેતાગીરી પૂરી પાડેલ હતી.

અમદાવાદની જનતાનો જાહેર સંસ્થાઓ દ્વારા થયેલ ઉદભવ અને વિકાસ દ્વારા ઇતિહાસ તેની જાહેર સેવા તરફની ભાવના અને શહેરનાં વિકાસમાં મહત્વનો ફાળો આપવાની ભાવનાને જાહેર કરે છે. અમદાવાદની જનતા નેતાગીરીમાં અને જાહેર વહીવટમાં ખૂબજ આગળ પડતી અને દીર્ઘદ્રષ્ટિ વાળી છે. રાજકીય પક્ષો અને ટ્રેડ યુનિયનો દ્વારા જાહેર જીવનમાં ખૂબજ વ્યવસ્થિત રીતે કામગીરી અને સમજ જોવા મળેલ છે.

વડોદરા શહેર સુધરાઈની પધ્ધતિઓનાં આરંભનો સમય ચોક્કસ પણે કહી શકાય તેમ નથી. પરંતુ ૧૯મી સદીના ત્રીજા દશકાથી રસ્તા પર પાણીનો છટકાવ રસ્તા સુધારણા, અશ્વો થી ખેચાવું અગ્નિશામક યંત્ર, અને શહેર આવતા માલ ઉપર જકાત વગેરે કાર્યવાહી શરૂથઈ હતી. તેમ નોંધો પર થી જણાય છે.

ઈ.સ. ૧-૪- ૧૯૬૬નાં રોજ વડોદરા મહાનગરપાલિકા અસ્તિત્ત્વમાં આવી હતી. અસ્તિત્ત્વસમયે વડોદરા મહાનગર પાલિકાનું ક્ષેત્રફળ ૭૨.૪૪ ચો.કી.મી. હતું. જેમા મીઝમપુરા,સભા, નાગરવાડા, કોન્ટોમેન્ટ, સયાનુપુરા, સરદા, બાયોદ, દેતેશ્વર,પરસાબી, જેતલપુર, સુભાનપુરા અને ગોરવાનો સમાવેશ કરાયેલ પાછળથી વડોદરા મહાનગર પાલિકાનું ક્ષેત્રફળ વધારીને ૧૦૮.૨૬ ચો.કી.મી. કરવામાં આવેલ અને તેમાં ગોત્રી, વાસણા, સૈયદ, તાંદલજા, માણેજા, મકરપુરા, અને જાંબુવા ગામડાનો સમાવેશકરવામાં આવેલ આમ વડોદરામહાનગર પાલિકાનું મુખ્ય શહેર અને તેને અંગભૂત કાયદેસર અધિકાર ક્ષેત્રમાં સારી એવીમોટી પુષ્ઠ ભૂમિ ધરાવે છે.

સૂરત શહેરનો શરૂઆતનો મુખ્ય વેપાર વહીવટ ઉદ્યોગ તરીકે થયેલ હતો. અને તેની સાહસિક પ્રજા દ્વારા તે ઉદ્યોગને ખૂબજ વ્યવસ્થિત રીતે વિકસાવવામાં આવેલ હતો. શહેર ની આંતરિક અને બાહય વિકાસ ગાથા ખૂબજ ઝડપથી વિકાસતા શહેર તરીકે ની છે. તેમાં પણ છેલ્લા દશકામાં અતિ ઝડપે વિકાસ થયો છે. દેશનાં જુદા-જુદા રાજયમાંથી રોજીરોટી અર્થે માનવપ્રવાહ અવિરત રીતે વધતો રહયો છે. જે માટે મુખ્ય કારણ આ શહેરમાં રોજીરોટીની ઉપલબ્ધિ છે જેમ કે ટેક્ષટાઈલ ઉદ્યોગ, ડાયમંડ કટીંગ એન્ડ પોલીશીંગ ઉદ્યોગને લઈને ઓદ્યોગિક વિકાસને લઈને સન ૨૦૦૧ ની વસતિ ગણતરી અનુસાર શહેરની વસતી ૨૪.૩૩ લાખ જેટલી થઈ છે. તેથી તેની અસર મહાનગર પાલિકા ની ઉપલબ્ધ સેવાઓ પર પડે એ સ્વાભાવિક છે. અને તેથી જ દેશનાં અન્ય શહેરની સરખામણી

સરખામણીમાં આ શહેરમાં પાયાની સુવિધાઓ વધારવા તેમજ તેના સ્તર ઉંચે લાવવા જરૂરી બને છે. વળી છેલ્લી વસ્તી ગણતરી અનુસાર દસકાંનો વિકાસ દર ૬૨ % જેટલો નોંધાયેલો છે. જે આખા એશિયામાં સૌથી ઉંચો આંક દર્શાવે છે. મહાનગર પાલિકા હાલમાં જ સુવિધાઓ પૂરી પાડે છે. તેના સ્તરને ઉંચે લઈ જવા કાયમી રીતે દબાણ રહે છે. અને તેથી તેની અલગ માળખાકીય સેવાઓ તેમજ નાણાંકીય સ્થિતિ પર વધુ બોજ લાદેછે. આમ લઈને ઉચા સ્તરની વધુ સુવિધાઓ પ્રાપ્ત થાય તે માટે નાણાકીય અંદાજપત્રમાં ખૂબ જ મહત્વની બાબતો, કાર્યો, તેની ફાળવણી વગેરે ધ્યાનમાં લેવાનાં હોય છે.

ગુજરાત રાજયનાં સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારનું મધ્યમાં આવેલ શહેર રાજકોટ તેના વિસ્તાર અને વિકાસમાં અન્ય કોર્પોરેશન કરતાં ખૂબજ અલગ પડે છે. મૂળભૂત રીતે યોગ્ય એક પક્ષનાં દ્વારાઘણાં વર્ષો શાસનથી તેનાં કાર્યો અને વહીવટ યોગ્ય રીતે થયેલ છે. ઈ.સ. ૧૯૯૧નાં સંદર્ભમાં તેનો વિસ્તાર ૬૯.૦ ચો.કિમી. છે. અને વસતીમાં ૫૫૯૪૦૭ ની છે. પરંતુ કોર્પોરેશનની નગરસીમનાં વિસ્તારોનો વિકાસ અને તે સંદર્ભ તેને ઉપાડેલ જવાબદારી સવિશેષ ધ્યાન ખેચે છે. ઔદ્યોગિક રીતે અને ધંધા –વેપારનાં ક્ષેત્રે પ્રદેશમાં મધ્યમાં આવેલ હોવાથી તેના રસ્તા, સફાઈ, લાઈટ વિગેરેમાં કોર્પોરેશનને ખૂબ જ ખર્ચ કરવો પડે છે.

ભાવનગર શહેરની સ્થાપના ભાવનગર રાજયનાં રાજવી શ્રી ભાવવિંદજી (પહેલા)એ ઈ.સ. ૧૭૨૩માં કરી હતી. તેના નામ ઉપરથી શહેરનું નામ ભાવનગર રાખવામાં આવ્યું હતું. ઇ.સ. ૧૮૭૧માં ભાવનગર શહેર સુધરાઈનો કાયદો પસાર થતાં મુંબઈ સરકારે તા. ૦૬/૧૦/૧૮૭૧નાં ઠરાવને ૪૭થી મંજૂરી આપી હતી. તા. ૧૪ – ૨ – ૧૯૮૨ થી ભાવનગર મહાનગર પાલિકા અસ્તિત્વમાં આવી હતી. તેના શરૂઆતનાં સમયે ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનું ક્ષેત્રફળ ૯૦.૧૮ ચો.કિ.મી. હતું. ત્યાર પછી તેના ક્ષેત્રફળ માં કોઈ ફેરફાર થયો નથી. ભાવનગરએ પ્રણાલિગત શહેર છે. ભાવનગરનાં મહારાજ શ્રીએ તેના શાસનકાળ દરમ્યાન તેના વિકાસ માટે દોરવણી આપેલ. મહાનગરપાલિકાનું સત્ર પાંચ વર્ષ નું હોય છે. જુદી–જુદી સમિતિઓ તેની કામગીરી માટે તેની મર્યાદામાં રહીને નિર્ણયો લેવા માટે જરૂરી સત્તા ધરાવે છે. તેમ છતાં નિર્ણય લેનાર સમિતિએ કાનુની સમિતિ છે. સામાન્ય બાબત અને નાગરીકો સાથે સંબધિત તમામ નીતિઓ, સામાન્ય સમિતિ સાથે સંકળાયેલ છે.

○ અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનો ઈતિહાસઃ-

૧૪મી સદીમાં સોલંકી રાજમાં રાજા કરણદેવએ ભિલ રાજા આસવપાલ પાસેથી રાજ મેળવીને તેનું નામ "કર્ણાવતી" રાખીને તેની સ્થાપના કરવામાં આવેલ હતી. ૧૫મી સદીમાં હિન્દુરાજા કરણદેવ ની હાર થવાને કારણે ગુજરાતમાં મુસ્લીમ સલ્તનત સુલતાન અહમદશાહનું રાજ શરૂ થયેલ હતું. અમદાવાદે ૨૬મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૧માં બપોરે ૧ કલાકને ૨૦ મીનીટે અમદાવાદ શહેરનો પાયો નાખેલ હતો. અમદાવાદ શહેર આસવલ, કર્ણાવતી, અને અમદાવાદ એમ ત્રણ નગરોનું બનેલુંશહેર છે. ૧૮મી સદીમાં મોગળરાજા ઓરંગઝેબ નબળા પડતા મોગલ વાઈસરોય (સુબા) એ મરાઠી રાજાઓની સાથે મળીને લડાઈ કરી અને ઈ. સ.૧૭૩૭ થી ૧૭૫૩ સુધી અમદાવાદ શહેર પર બે રાજાઓની રાજ જોવા મળતું હતું. ઓરંગઝેબ અને પેશવાઓ ૧૭૫૩માં રઘુરાજ રાવ અને દામાજી ગાયકવાડ સંયુકત રીતે ચડાઈ કરીને મોગળ રાજનો અંત લાવેલ હતો. મરાઠા રાજમાં અમદાવાદ બે વિભાગમાં વહેચાયેલ જોવા મળતું હતું. એક પેશવાઓ અને બીજી ગાયકવાડ ૬૪ વર્ષનાં મરાઠા રાજમાં શહેરનાં વિકાસમાં કોઈ મહત્વનો ફાયદો ન હતો. ઈ.સ. ૧૮૧૮માં અગ્રેજ સરકારે અમદાવાદનો વહીવટ પોતાની પાસે લઈ લીધેલ હતી. અગ્રેજ સરકાર દ્વારા શાંતિ પૂર્ણ અને કાયદાકીય વહીવટ ચલાવવામાં આવતો હતો.

ઈ.સ. ૧૮૩૪માં મ્યુનિસિપલ સમિતિની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. મ્યુનિસિપલ વ્યવસ્થાતંત્રની શરૂઆત ઈ.સ.૧૮૫૮થી થયેલ હતી. ઈ.સ.૧૮૬૪માં અમદાવાદ અને મુંબઈ વચ્ચે રેલ્વે સેવા શરૂ થયેલ હતી. આ બધાને કારણે અમદાવાદની જનતાનો જાહેર જીવનમાં કામ કરવાનો અભિગમ અને ધગશ જુદા પ્રકારનાં જોવામળેલ હતા. સ્વતંત્રતા બાદ અમદાવાદની પોતાની એક અલગ ઓળખ તરીકેની પ્રતિભા ઉભી થયેલ છે. ભારતનાં સ્વતંત્રતા ચળવળમાં મહાત્મા ગાંધીનાં નેતૃત્વમાં અમદાવાદનો એક અલગ જ ભૂમિકા જોવા મળેલ છે. સાબરમતી નદીના કિનારે બનેલ મહાત્મા ગાંધીનો આશ્રમ તેની ગવાહી છે. આજે અમદાવાદ એ અદભૂત શહેર છે અને તે ભારતનાં અન્ય શહેરો કરતા એક જુદા જ પ્રકારના શહેર તરીકે વિકાસ પામેલ છે. તેમાં પણ ઉદ્યોગો અને કલા ક્ષેત્રમાં તેનો ભૂતકાળ અને વર્તમાન વિરલ છે. તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે અમદાવાદને "મેગા સીટી" નો દરજજો આપ્યો છે. પરિણામે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા "વિશેષ અનુદાન" પ્રાપ્ત થયેલ છે.

U.A.= Urban Agglomemtation

○ વડોદરા મહાનગરપાલિકાનો ઈતિહાસઃ-

વડોદરાનો ઈતિહાસ કલકતા કે દિલ્હી જેવો જોવા મળતો નથી. મહિ નદીનાં કાઠે વસેલી નગરી તરીકે પ્રખ્યાત થયેલ છે. મહિ નદીના ઉતર-પૂર્વ તરફથી ૧૦ કિ.મી.નાં વિસ્તારમાં શહેરનો ફેલાવો થયેલ છે. વડોદરા શહેર કોના દ્વારા શોધાયેલ હતું તેનો કોઈ પૂરાવો મળતો નથી. મહિ નદીનાંપાદરનાં ભાગમાં એક નાનું શહેર અનકોટાકા તરીકે વિકાસ પામેલ હતું જે આજે અકોટા તરીકે ઓળખાય છે. અનકોટાકા નગરનો વિકાસ ગુપ્તા અને વલાભિસરાજમાં થયેલ જોવા મળે છે. ૬૦૦ વર્ષ પૂર્વનું અનકોટાકા અત્યારે વડોદરાનો " કોઠી એરીયા" તરીકે ઓળખાય છે. તે વિસ્તાર છે. જેની આજુબાજુ નવી નગરીનો વિકાસ થયેલ છે.

વડોદરા શહેર પ્રવૃતિઓનાં આરંભનો સમય ચોક્કસ પણે કહી શકાય તેમ નથી. પરંતુ ૧૯મીસદીનાં ત્રીજા દશકાથી રસ્તા પર પાણીનો છટકાવ, રસ્તા સુધારણા, અશ્વોથી ખેચાતું અગ્નિશામક યંત્ર અને શહેરમાં આવતા માલ ઉપર જકાત વગેરે કાર્યવાહી શરૂ થઈ હતી. તેમ નોંધો પરથી જણાય છે. તા ૧-૪-૧૯૬૬નાં રોજ વડોદરા મહાનગરપાલિકા અસ્તિત્વમાં આવી હતી. અસ્તિત્વ સમયે વડોદરા મહાનગર પાલિકાનું ક્ષેત્રફળ ૭૨.૪૪ ચો.મી. હતું. આમ વડોદરા મહાનગર પાલિકા મુખ્ય શહેર અને તેને અંગ ભૂતકાયદેસર અધિકાર ક્ષેત્રમાં સારી એવી મોટી પૃષ્ઠભૂમી ધરાવે છે.

○ સૂરત મહાનગરપાલિકાનાં ઈતિહાસઃ-

ઈ.સ. ૧૫૦૦ થી ૧૫૨૦ વચ્ચે સુવિરા રાજાએ તાપી નદીનાં કિનારે સૂર્યાપુરા શહેરની સ્થાપનાં કરેલીહતી. ઈ.સ. ૧૭૫૯ થી અંગ્રેજ સરકારનાં નિયંત્રણ હેઠળ આ શહેર આવેલ હતું. તે શહેરને અરબી સમુદ્ર પરનાં ૬ કિ.મી. લાંબા દરિયા કિનારો આવેલ છે. આનાં કારણે શહેર ધંધા માટેનું એક અગત્યનું શહેરબનેલ છે. જેના કારણે ૧૬મી, ૧૭મી અને ૧૮મી સદીમાં દરિયા વેપાર સાથે શહેરનો વિકાસ થયેલ જોવા મળે છે. સૂરતમાં વહાણવટા અને વહાણ બનાવાતો ઉદ્યોગો ખૂબ જ વિકાસ પામેલ છે.

સ્વતંત્રતા બાદનાં ઇતિહાસમાં જોતાં માલુમ પડે છે કે સૂરતનો વિકાસ ખાસ કરીને કાપડ ઉદ્યોગમાં વધુ થયેલ છે અને ત્યાર બાદ હિરા ઉદ્યોગમાં તેનો મોટો વિકાસ થયેલ છે. સુરત નગરપાલિકાની રચનાં તા. ૧૫-૬-૧૮૫૨માં થયેલ હતી. ત્યાર બાદ ૧-૧૦-૧૯૬૬ થી નગરપાલિકાનું મહાનગરપાલિકામાં રૂપાંતર થયેલ હતું. વર્ષ ૨૦૦૦માં કાપડ માર્કેટ રીંગ રોડ પર ડો. બાબાસાહેબ આંબેડકર ફલાય ઓવરબ્રીજનું નિર્માણ થયેલ હતું. આમ સૂરત મહાનગરપાલિકાનું મૂ ડીખર્ચ અને શહેર વિકાસની બાબતોમાં ખૂબજ સારી કામગીરી જોવા મળે છે.

○ રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનો ઇતિહાસ:-

૧૯મી સદીનાં અંતે રાજકોટ શહેરનો વિકાસ થયેલ જોવા મળે છે. જૂના સૌરાષ્ટ્ર રાજયનું તે પાટનગર પણ હતું. અને તે ગુજરાત રાજયનાં મધ્ય વિસ્તારમાં આવેલું શહેર છે. તેનું મહત્વ તેની ભૌગોલિક રચના પરથી જ નક્કી થયેલ છે. તે સૌરાષ્ટ્રની મધ્યમાં આવેલ શહેર છે. અત્યારનાં સમયનો તેનો વિકાસ તપાસના છેલ્લા થોડા દશકાઓથી થયેલ વિકાસ તો ભાગ છે. તેની ઐતિહાસિક ઓળખ તરીકે શહેર વેપાર ઉદ્યોગ, અભ્યાસ, વાહન વ્યવહાર, સંદેશા વ્યવહાર, મનોરંજન અને શહેરીકરણ ને લીધે ખૂબજ પ્રગતિ કરેલ છે.

○ જામનગર મહાનગર પાલિકાનો ઇતિહાસ :-

જામરાવલ એ જામનગરનો પાયો નાખેલ હતો. જેને તે સમયે નવાનગર રાજય એવું નામપણ કહેવાતું હતું. જામરાવલનાં પિતા જામલાખાજીનું રાજ કચ્છ જિલ્લામાં તે સમયે હતું જામ રાવલે જામનગરની સ્થાપનાં ૭-ઓગષ્ટ-૧૯૦૦ (વિક્રમ સંવત ૧૯૫૬) માં કરી હતી. રંગમતી અને નાગમતી નદીનાં ઉપરનાં ભાગમાં શહેરની સ્થાપનાં કરવામાં આવી ત્યારે તેનું નામ નવાનગર એટલે કે નવું શહેર. ત્યાર બાદ તેનુંનામ જામનગર રહયું છે એટલે કે તે "જામ" રાજાઓ દ્વારા તૈયારથયેલ નગર જામનગર મહાનગરપાલિકાની સ્થાપનાં તા. ૧-૪-૧૯૮૩નાં રોજથી થયેલ છે.

○ જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાનો ઇતિહાસ:-

૧૪મી સદીમાં અશોકાનાં સમયે ઉપરકોટ વિસ્તાર થી ૨ કિ.મી. ની ત્રિજયામાં જૂનાગઢની શરૂઆત થયેલી જોવા મળેલ છે. ૧૯મી સદીમાં જૂનાગઢનું રાજ નવાબનાં અંકુશમાં હતું. ૧૮૧૮માં જૂનાગઢ રાજયનું નિયંત્રણ અંગ્રેજ સરકારનાં હાથમાં આવેલુ હતું. સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તાર અંગ્રેજ સરકારનાં સીધા નિયંત્રણમાં કયારેય ન હતું.અંગ્રેજ સરકારે અસંખ્ય વિભાગોમાં સૌરાષ્ટ્રનું વિભાજન કરીનાખેલ હતું. જે સ્વતંત્રતા સુધી અસ્તિત્વમાં રહેલ હતું. આઝાદી બાદ જૂનાગઢનાં નવાબે જૂનાગઢને સરકાર સાથે જોડાવાને બદલ પાકિસ્તાનમાં ભળવાની ઈચ્છા જાહેર કરેલી હતી. પરંતુ રાજયની ૬૦ % વસ્તી હિન્દુઓ ની હોવાથી ૧-૧૧-૧૯૫૬નાં રોજ જૂનાગઢને ભારત ગણતંત્રમાં સામેલ કરવામાં આવ્યું હતું.જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાની સ્થાપના તા. ૧-૪-૨૦૦૩ થી થયેલ જોવા મળે છે.

- :: પ્રકરણ - ૨ :: -

નાણાંકીય કામગીરીનો ખ્યાલ તથા સંશોધન પધ્ધતિઓ અને પ્રકરણ આયોજન

– :: પ્રકરણ – ૨ :: –

નાણાંકીય કામગીરીનો ખ્યાલ તથા સંશોધન પધ્ધતિઓ અને પ્રકરણ આયોજન

		પાના ક્રમાંક
૧.	નાણાંકીય કામગીરીનો ખ્યાલ	૩૪
૨.	નાણાંકીય પત્રકોનાં વિશ્લેષણની પધ્ધતિઓ	૩૫
	(૧) હિસાબી પધ્ધતિઓ	
	૧.૧ તુલનાત્મક નાણાંકીય પત્રકો દ્વારા વિશ્લેષણ	૩૫
	૧.૨ તુલનાત્મક પડતર પત્રકો	૩૫
	૧.૩ કાર્યશીલ મૂડી દર્શાવતા તુલનાત્મક પત્રકો	૩૫
	૧.૪ વલણ દર્શાવતી ટકાવારી	૩૬
	૧.૫ સામાન્ય માપનાં પત્રકો	૩૬
	૧.૬ ગુણોત્તર વિશ્લેષણ	૩૬
	૧.૭ ભંડોળ પ્રવાહ પત્રક	૩૬
(૨)	આંકડાશાસ્ત્રીય પધ્ધતિઓ : –	
	૨.૧ મધ્યમવર્તી સ્થિતિમાપ	૩૭
	૨.૨ પ્રસારમાન	૩૭
	૨.૩ સહસંબંધ	૩૭
	૨.૪ સામ યિક શ્રેણીનું પૃથ્થકરણ	૩૭
૩.	મહાનગરપાલિકાઓ	૩૮
૪.	અભ્યાસનાં હેતુઓ (Objectives of the study)	૩૯
૫.	અભ્યાસની પરિકલ્પનાઓ. (Hypothesis of the study)	૪૦
૬.	અભ્યાસનું કદ (Sample size)	૪૦
૭.	માહિતીનાં સ્ત્રોતો (Sources of Information)	૪૦
૮.	અભ્યાસની સાર્થકતા (Relevance of the study)	૪૧
૯.	વિશ્લેષણનાં સાધનો અને પધ્ધતિઓ (Tools of Methods of Analysis)	૪૧
૧૦.	અભ્યાસની મર્યાદાઓ. (Limitations of Study)	૪૧
૧૧.	સંદર્ભ સાહિત્યની મોજણી. (Survey of Literature)	૪૧
૧૨.	પ્રકરણનું આયોજન. (Chapter Planning)	૪૨

:: પ્રકરણ – ૨ ::

(૧) <u>નાણાંકીય કામગીરીનો ખ્યાલ :-</u>

સામાન્ય રીતે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન મુંબઈ મ્યુનિસિપલ એકટ અન્વયે દર વર્ષે અંદાજપત્ર તૈયાર કરે છે અને તે અંદાજપત્ર પ્રમાણે વર્ષ દરમ્યાન આવક અને ખર્ચની ફાળવણી તૈયાર કરે છે.

નાણાંકીય વિશ્લેષણનો અર્થ તપાસીએ તો વિશ્લેષણ એટલે રજુ થયેલી માહિતીને અગત્યની જુદી-જુદી બાબતોમાં વિભાજીત કરવી, ગોઠવવી અને ત્યારબાદ એબન્ને વચ્ચે એવો તાર્કિક સંબંધ ગોઠવવો કે જેથી કોઈ અર્થ સભર અર્થઘટન થઈ શકે.

નાણાંકીય પત્રકો મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનને સહાય અંગે માત્ર સંખ્યાત્મક સ્વરૂપે હિસાબી વિગતો રજુ કરે છે. આ હિસાબી વિગતો કોર્પોરેશન સાથે સંકળાયેલા વિવિધ અભ્યાસીઓ અને પત્રકારોને તેનીકાર્યક્ષમતા, વિકાસ કે વિસ્તાર બાબતે કંઈ કહેતા નથી. કોર્પોરેશન સાથે સંકળાયેલા વિવિધ અભ્યાસીઓ અને પત્રકારો ને અંદાજપત્રનો વિગતવાર ઉંડાણપૂર્વક તપાસ કરવા માટે નાણાંકીય પત્રકોનું વિશ્લેષણ જરૂરી છે.

નાણાંકીય પત્રકોનાં વિશ્લેષણ દ્વારા સામાન્ય રીતે ત્રણ બાબતોનો જવાબ મેળવવામાં આવે છે. તરલતા, સ્થિરતા અને વિકાસ. સામાન્ય રીતે આ ત્રણ બાબતો જાણવામાટે વિશ્લેષણ કરવામાં આવે છે. વિશ્લેષણની સાથે સાથે તેના અર્થપૂર્ણ અર્થઘટનનું પણ તેટલું જ મહત્વ છે. અર્થઘટન વગર વિશ્લેષણનો કોઈ હેતુ સરે નહી.

કોર્પોરેશનનાં અંદાજપત્રોનાં વિશ્લેષણનાં મહત્વનો હેતુ તેનાં દ્વારા વર્ષ દરમ્યાન મેળવવામાં આવતા નાણાં અને તે નાણાનો વિવિધ હેતુઓ માટે કરવામાં આવ તો ખર્ચ સામાન્ય રીતે આમ વ્યકિત કોર્પોરેશનને ટેક્ષની રકમની ભરપાઈ કરે છે. ત્યારે તેનાં નાણાનો ઉપયોગ યોગ્ય રીતે થયેલ છે. અને તેનાં કાર્યાથી વ્યકિતને ફાયદો મળ ેલ છે તે મહત્વનો છે.

(૨) <u>નાણાંકીય પત્રકોનાં વિશ્લેષણની પધ્ધતિઓ :-</u>

નાણાંકીય પત્રકોનું વિશ્લેષણ કરવા માટે સામાન્ય રીતે બે પધ્ધતિ જોવા મળે છે.

૧. હિસાબી પધ્ધતિઓ

૨. આંકડાશાસ્ત્રીય પધ્ધતિઓ

(૧) હિસાબી પધ્ધતિઓ :-

૧.૧ <u>તુલનાત્મક નાણાંકીય પત્રકો દ્વારા વિશ્લેષણ</u>

જયારે બે જુદા-જુદા સમયનાં નાણાંકીય પત્રકો એક સાથે રજુ કરવામાં આવે ત્યારે તેના ઉપરથી ધંધામાં થઈ રહેલા ફેરફારોનાં વલણો જાણી શકાય છે. આ રીતેઆંકડાઓની રજુઆત કરી આર્થિક સ્થિતિનું વલણ જાણવાની પધ્ધતિને નાણાકીય પત્રકોનું તુલનાત્મક વિશ્લેષણ કહેવામાં આવે છે.

આર્થિક પરિસ્થિતિનાં વલણો કોઈ એક વર્ષનાં નાણાકીય પત્રકો ઉપરથી તારવી શકાય નહી. આ માટે છેલ્લા અમુક વર્ષનાં અંદાજપત્રો તુલનાત્મક ઢબે ગોઠવણી   કરી નફાકારકતા, સધ્ધરતા, આર્થિક પરિસ્થિતિ વગેરેનાં વલણો તારવવામાં આવે છે. અનેતેના પરથી વિશ્લેષણ કરવામાં આવે છે.

૧.૨ <u>તુલનાત્મક પડતર પત્રકો :-</u>

તુલનાત્મક ઉત્પાદન પડતર પત્રકો દ્વારા વિશ્લેષણ છેલ્લા અમુક વર્ષ દરમિયાન પડતરનાં મૂળ તત્વોમાં કયા પ્રકારનાં ફેરફારો થઈ રહયા છે. તે ધ્યાનમાં લઈ માલસામાન વપરાશ, પ્રત્યક્ષ મજૂરી અને શિરોપરી ખર્ચાનાં વલણો તપાસવામાં આવે છે.પડતરનાં આ દરેક તત્વોમાં કેટલોવધારો કે ઘટાડો કેટલા પ્રમાણમાં છે તેની કુલ પડતર કેટલી છે ? વિગેરે બાબતો તપાસવામાં આવે છે.

૧.૩ <u>કાર્યશીલ મૂડી દર્શાવતા તુલનાત્મક પત્રકો :-</u>

કોર્પોરેશનનું દેવું ચૂકવવાની સધ્ધરતા અને પ્રમાણિકતાની ચકાસણી કરવામાટે છેલ્લા અમુક વર્ષનાં કાર્યશીલ મૂડી દર્શાવતા પત્રકો તૈયાર કરવામાં આવે છે. જેમાં મિલકતો એ ચાલુ દેવામાં સમાવેશ થતી દરેક હિસાબી વિગતોમાં વર્ષવાર થયેલા વધારાકે ઘટાડાની રકમો કે ટકાવારી   દર્શાવી વિશ્લેષણ કરવામાં આવે છે.

૧.૪ વલણ દર્શાવતી ટકાવારી :-

કોર્પોરેશનની આર્થિક સ્થિતિનું પૃથકકરણ કરવા માટે એક વર્ષનાં આંકડાઓ પર્યાપ્ત નથી. છેલ્લા ત્રણ કે પાંચ વર્ષનાં આંકડાઓની સરખામણી કરવી વધુ ઉપયોગી નીવડે છે. આવા તુલનાત્મક આંકડાઓ અનેક રીતે રજુ થઈ શકે છે. તેમાની એક રીત એટલે વલણ દર્શાવતી ટકાવારી ની છે.

આ પધ્ધતિમાં કોઈ એક વર્ષનાં આંકડાઓને આધાર તરીકે લેવામાં આવે છે. અને તેના બધા જ આંકડાઓને ૧૦૦ ગણી લેવામાં આવે છે. બીજા વર્ષનાં આંકડાઓનેતેની સાથે સરખાવી ટકાવારીમાં રજુ કરવામાં આવે છે. વલણ ટકાવારી એ એક પ્રકારનાં સુચક આંક છે. એમ કહી શકાય. જુદા-જુદા વર્ષોમાં આવક અને ખર્ચની વિગતોની સરખામણી કરવાથી ઘણી ઉપયોગી માહિતી મળી શકે છે.

૧.૫ સામાન્ય માપનાં પત્રકો :-

સામાન્ય માપનાં પત્રકો એવી રીતે રજુ કરવામાં આવે છે કે દરેક વિગત કુલ મિલકતોનો કેટલા ટકા છે. તેની સરખામણી કરવામાં આવે છે. નાણાકીય પત્રકો આ રીતે રજુ કરવામાં આવે છે. ત્યારે તેને સામાન્ય માપનાં પત્રકો કહે છે. તેને ૧૦૦ % પત્રકો પણ કહેવામાં આવે છે.

૧.૬ ગુણોત્તર વિશ્લેષણ :-

નાણાંકીય પત્રકોની જુદી-જુદી વિગતો વચ્ચેનાં આંતર સંબંધ નક્કી કરવામાંઆવે તો તે કેટલીક ઉપયોગી માહિતી આપી શકે, આવા આંતર સંબંધ દર્શાવતા આંકડાનેગુણોત્તર કહેવામાં આવે છે. ગુણોત્તર એટલે જુદી-જુદી આંકડાકીય માહિતી વચ્ચેનો સંખ્યાસુચક સંબંધ. નાણાંકીય પત્રકોમાં જુદા-જુદા આંકડાઓ વચ્ચેનાં સંબંધોનું માપ એટલે હિસાબી ગુણોત્તર.

૧.૭ ભંડોળ પ્રવાહ પત્રક :-

બે પાકા સરવૈયાની તારીખ વચ્ચેનાં સમયગાળા દરમિયાન કાર્યશીલ મૂ ડી અને નાણાંકીય સાધનોમાં ઉદ્દભવતા ફેરફારો અનુસાર ભંડોળ પ્રવાહમાં જે ફેરફાર ઉદ્દભવે છે. તે દર્શાવતા પત્રકને ભંડોળ પ્રવાહ પત્રક કહેવામાં આવે છે.

(૨) આંકડા શાસ્ત્રીય પધ્ધતિઓ :-

આંકડાશાસ્ત્રીય પધ્ધતિઓ નીચે મુજબ દર્શાવી શકાય છે.

૨.૧ <u>મધ્યવર્તી સ્થિતિમાપ :-</u>

સંશોધન કે વિશ્લેષણ માટે એકત્રીત કરેલી વિગતોનાં મુખ્ય ગુણધર્મોને સંક્ષિપ્તમાં ખ્યાલ આપી સમગ્ર વિગત માટે દ્રષ્ટાંત પુરૂ પાડતી કેન્દ્રીય વલણ દર્શાવતી કિંમત એટલે સરેરાશ. સરખામણીમાં હેતુ માટે તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. સરેરાશએટલે વિસ્તૃત માહિતીનાં મુખ્ય ગુણધર્મો અને ખાસીયતોને ટુંકમાં રજુ કરતો સરળ આંક મધ્યવર્તી સ્થિતિ માપવા માટે સામાન્ય રીતે (૧) મધ્યક (૨) મધ્યસ્થ (૩) બહુલકની રીત જોવા મળે છે. તેમાંથી મધ્યકનો સૌથી વધારે ઉપયોગ થાય છે.

૨.૨ <u>પ્રસારમાન :-</u>

પ્રસારમાન એટલે માહિતીનાં પ્રાપ્તાંકો સરેરાશ કિમતથી કેટલે દુર ગયેલા છે. તે શોધવાનું સંયોજનાત્મક માપ. પ્રસારમાનનો આધાર કોષ્ટકો નાં પ્રાપ્તાંકો વચ્ચેનાં તફાવત ઉપર રહેલો છે. જો પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે તફાવત વધારે હોય તો તેનો પ્રસાર વધારે અને તફાવત ઓછો હોય તો પ્રસાર ઓછો હોય છે. સામાન્ય રીતે સૌથી મોટા અને સૌથી નાનાપ્રાપ્તાંકો વચ્ચેનો તફાવત એટલે પ્રસારમાન.

૨.૩ <u>સહસંબંધ :-</u>

બે કે તેથી વધુ વસ્તુ કે આંકડાને એક બીજા વચ્ચે શું સંબંધ છે. તે જાણવા માટેસહસંબંધનો ઉપયોગ થાય છે. આ સહસંબંધ – ૧ થી + ૧ વચ્ચે દર્શાવવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે વિશ્લેષણમાં જયારે બે કે તેથી વધુ માહિતીને એક બીજા વચ્ચે કેવા પ્રકારનો સંબંધ છે તે જાણવો ખુબ જરૂરી બને છે. જે સહસંબંધની પ્રયુક્તિ દ્વારા સહેલાઈથી જાણી શકાય છે.

૨.૪ <u>સામયિક શ્રેણીનું પુથકકરણ :-</u>

સમયનાં તત્વને ધ્યાનમાં રાખીને અભ્યાસ કરવાની પધ્ધતિઓનો વિકાસ થયેલો છે. સામયિક શ્રેણી એ સમય અનુસાર રચવામાં આવતી શ્રેણી છે. સતત ક્રમમાં ગોઠવાયેલી સામયિક ચાલુ કિંમતોની શ્રેણી એ સમય શ્રેણી છે.

(૩) સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓ માટે : Local Self Government જેવો શબ્દ પ્રયોગ કરવાની શરૂઆત બ્રિટીશ શાસનકાળ દરમ્યાન થઈ. પરંતુ આપણા દેશમાં પ્રાચીન કાળથી ગામડામાં સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓ અસ્તિત્વમાં હતી.

નગરો અને શહેરો માટે સ્થાનિક સંસ્થાઓ રચવાનો વિચાર પ્રથમવાર ઉલ્લેખ ઈ.સ. ૧૯૬૧-૬૨ માં વાઈસ રોય કાઉન્સીલનાં સભ્યે બજેટનાં તેમનાં ભાષણમાં કર્યો હતો. તેમણે જણાવ્યુ હતુ કે શહેરો સ્થાનિક કરવેરા નાખી સ્થાનિક કાર્યો કરે એવું સરકારની વિચારણા હેઠળ છે. આમ સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાનાં ઉદભવનું બીજ ત્યારે રોપાયું એમ કહી શકાય.

ભારતમાં વસતીની સંખ્યાનાં આધારે નીચે મુજબ સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓ અસ્તિત્વમાં આવે છે.

- વસ્તી ૧૦,૦૦૦ થી ઓછી હોય તો નગર પંચાયત
- વસ્તી ૩ લાખથી ઓછી હોય તો મ્યુનિસિપાલીટી / નગરપાલિકા
- વસ્તી ૩ લાખથી વધુ હોય તો મ્યનિસિપલ કોર્પોરેશન / મહાનગરપાલિકા

ગુજરાતમાં અમદાવાદ, સૂરત, વડોદરા, રાજકોટ, જામનગર,ભાવનગર અને જૂનાગઢ એમ કુલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓ આવેલ છે જે બધી જ મહાનગરપાલિકાઓ હાલમાં ઘણાં જુના "બોમ્બે પ્રોવિન્સીયલ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એકટ - ૧૯૪૯" નીચે કામગીરી બજાવે છે.

સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓમાં મ્યુનિસીપલ કૉર્પોરેશન એ ખુબજ મહત્વની સંસ્થા છે. જેમાં શહેરી વિસ્તારમાં રહેતા લોકોની જરૂરીયાત,જાહેર સુખાકારી વગેરે માટે સ્થાનિક લોકો દ્વારા ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ દ્વારા જ નિયમ મુજબ તેનુ સંચાલન થાય છે. હાલ જે શહેરોની વસ્તી ૩ લાખ કે તેથી વધુ હોય તેને કૉર્પોરેશનનો દરજ્જો આપવામાં આવે છે. જેનાં કાર્યો નીચે મુજબ હોય છે.

(૧) જાહેર આરોગ્ય.

(૨) શિક્ષણ

(૩) જાહેર દિવાબતી

(૪) બગીચા અને પાર્ક

(૫) સફાઈ કામગીરી.

(૬) શહેરી રસ્તાઓ

(૭) અગ્નિ શામક સેવાઓ

(૮) પીવા માટેનું શુધ્ધપાણી.

(૯) પછાત વિસ્તારોનો વિકાસ

(૪) અભ્યાસનાં હેતુઓ : -

આ મહાનિબંધનાં અભ્યાસનાં હેતુમાં ગુજરાત રાજયની મહાનગરપાલિકાઓ કેવી રીતે કાર્ય કરે છે. તે શહેરી પ્રજાને કેવી રીતે મદદરૂપ બને છે. તેનાં વિકાસનાં કાર્યો કેટલીઝડપથી કરી રહેલ છે. તેની ખામીઓ કઈ છે. મારા આ મહાનિબંધનાં અભ્યાસનાં હેતુઓ આપ્રમાણે છે :

(૧) ગુજરાતની દરેક મહાનગરપાલિકાઓ જે કાર્યો કરે છે. તે કયા છે અને કેવી રીતે કરે છે. તેની ચર્ચા કરી તેનું વિશ્લેષણ કરવું આવશ્યક છે.

(૨) મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્ર કેવી રીતે તૈયાર થાય છે. તેની આવક તથા ખર્ચની વહેંચણી કઈ રીતે થાય છે. તે તપાસવી જરૂરી છે.

(૩) મહાનગરપાલિકાઓનાં જુદા-જુદા ખર્ચાઓ કયા છે તે કેવી રીતે કરે છે અને તેની લોકો પર શું અસરો છે તે તપાસવું.

(૪) મહાનગરપાલિકાઓ દ્વારા આપવામાં આવતી શિક્ષણની સેવાઓ અને તેની ખામીઓ કઈ છે તથા તેના ઉપાયો.

(૫) અગ્નિશામક સેવાઓની જરૂરીયાત, તેની વ્યવસ્થા અને તે સેવામાં કરવો પડતો વધારોઅને તેની ખામીઓ દુર કરવાના સુચનો.

(૬) મહાનગરપાલિકાઓનાં રસ્તાની સગવડતા તેનો વ્યાપ, તેની જાળવણી અને તેમાં રહેલી ખામીઓ નો અભ્યાસ કરવો.

(૭) શહેરી લોકોની દૈનિકની જરૂરીયાત પ્રમાણેની પીવા યોગ્ય શુધ્ધ પાણી ની વ્યવસ્થા તેમાં રહેલી ખામીઓનો અભ્યાસ કરવો અને તે દુર કરવાનાં સૂચનો

(૫) અભ્યાસની પરિકલ્પનાઓ : –

(૧) મહાનગરપાલિકાઓના આવકનાં સ્ત્રોતો, તેની આર્થિક પ્રવૃતિઓનું કદ નકકીકરે છે.

(૨) વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓનાં આવકનાં સ્ત્રોતો નાં સંદર્ભમાં વહીવટી ખર્ચનાં પ્રમાણનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવો.

(૩) મહાનગરપાલિકાઓનાં આવકનાં સ્ત્રોતનાં સંદર્ભમાં જાહેર સુખાકારીનાં કે ઉપયોગીતાનાં વિકાસનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવો.

(૪) મહાનગરપાલિકાઓનાં આવક સ્ત્રોતો, પ્રમાણ અને પરિમાણ ઓછા હશે તેમ તેને સરકારી અનુદાન પર વધારે આધાર રાખવો પડશે.

(૫) વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓનાં આવકનાં વિવિધ સ્ત્રોતો અને વિવિધ ખર્ચા ઓનાં આંતરસંબંધ તપાસવા.

(૬) અભ્યાસ નું કદ :–

ગુજરાત રાજયની સાત મહાનગર પાલિકાઓ જેવી કે અમદાવાદ, વડોદરા, સૂરત, રાજકોટ, જામનગર, ભાવનગર અને જૂનાગઢ ને સંશોધક આ મહાનિબંધમાંઆવરી લેવાનો પ્રયત્ન કરશે.

(૭) માહિતીનાં સ્ત્રોતો : –

સંશોધક આ મહાનિબંધનાં વિશ્લેષણમાં જે માહિતીનું વિશ્લેષણ કરશે અને ગૌણ માહિતી મેળવવા માટે નીચે મુજબનાં જુદા–જુદા સ્ત્રોતોનો ઉપયોગ કરશે.

સંશોધક જુદી – જુદી પ્રકાશિત અને બિન પ્રકાશિત થયેલી માહિતી, મુલાકાતો,કોન્ફરન્સ અને સેમીનારનાં રિપોર્ટ દરેક મહાનગરપાલિકાનાં વાર્ષિક અંદાજપત્રો રાજય સરકાર દ્વારા મળતી સહાય અને ઋણ સંબધી અહેવાલો વિગેરે માહિતીનો ઉપયોગ કરશે. સંશોધકે સંદર્ભગંથોનો અભ્યાસ કરવા માટે **INDIAN INSTITUTE OF MANAGEMENT (IIM)** વસ્ત્રાપુર અમદાવાદની રૂબરૂ મુલાકાત લીધેલ હતી.

(૮) અભ્યાસની સાર્થકતા : -

સંશોધકે આ મહાનિબંધનાં અભ્યાસ દ્વારા મહાનગર પાલિકાઓ જાહેર સુખાકારીનાંક્ષેત્રમાં અને નાણાકીય પરિસ્થિતીનાં સંદર્ભમાં કેવી રીતે ઉપયોગી થઈ શકશે. તે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં જુદા-જુદા કાર્યનું વિશ્લેષણ કરશે.

૧. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની હદમાં વિકાસ માટેની શકયતાઓનું સર્વેક્ષણ કરવું

૨. સ્થાનિક સમસ્યાઓ તપાસવી અને તેનો અભ્યાસ કરવો.

૩. અગ્રિમ વિભાગોનાં કાર્યક્રમો તૈયાર કરવા તે માટે જરૂરી વ્યવસ્થાતંત્ર તૈયાર કરવું. કર્મચારીઓને તાલિમ આપવી.

૪. સરકાર અને અન્ય સંસ્થાઓ વચ્ચે નિયમિત સંપર્ક સાધવો.

(૯) વિશ્લેષણનાં સાધનો અને પધ્ધતિઓ : -

(૧) આંકડાંકીય સાધનો અને પધ્ધતિઓ

(૨) હિસાબી પધ્ધતિઓ

(૧૦) અભ્યાસની સમય મર્યાદા : -

સંશોધકને મળેલ માહિતીને આધારે આ સંશોધન અભ્યાસ હાથ ધરેલ છે. આ અભ્યાસમાં સંશોધકે ફકત ગુજરાતનાં ૭ મહાનગર પાલિકાઓ પૂરતો જ મર્યાદીત હોવાથી તે ફકત મહાનગર પાલિકાઓને ધ્યાનમાં લઈ ને જ તારણોનો નિર્દેશ કરશે. તેથી સમગ્ર દેશ ની મહાનગરપાલિકાઓને આ અભ્યાસનાં તારણો લાગુ પાડી શકાય નહી.

મહાનગરપાલિકાની કામગીરીનો અભ્યાસ વધુ સારી રીતે થઈ શકે તે માટે આધાર તરીકે સંદર્ભ સમય ગાળો ઈ.સ. ૨૦૦૦-૨૦૦૧ ના વર્ષથી ૨૦૦૪-૨૦૦૫નાં પાંચ નાણાંકીય વર્ષનાં સમયગાળાને ધ્યાનમાં લેશે.

(૧૧) સંદર્ભ સાહિત્યની મોજણી : -

પ્રોફે. રિચાર્ડ એ. મુસગ્રેવ, પ્રોફે. જહોન ડયુ, પ્રોફે. એ.આર. પ્રેસ્ટ, પ્રોફે. મહેશ પી. ભટ્ટ, પ્રોફે. એસ. આર. મહેશ્વરી, પ્રોફે. એમ. સી. વાસી, પ્રોફે. એચ. એસ. આફવાખ, પ્રોફે. યુ.સી. ગુપ્તા, પ્રોફે. વી.જી.માંકડ, પ્રોફે. એલ. એસ. શર્મા વિગેરે વિદ્વાનોએ મહાનગર પાલિકાનાં વિવિધ પાસાઓ અંગે અભ્યાસલેખો અને રજુઆતો કરેલ છે.

(૧૨) પ્રકરણનું આયોજન :-

મહાનિબંધ "ગુજરાત રાજયની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની નાણાંકીય પરિસ્થિતીનો તુલનાત્મક અભ્યાસ" ને સંશોધકે કુલ આઠ પ્રકરણમાં આયોજીત કરશે.

<u>૧.</u> <u>વિષય પ્રવેશ :-</u>

આ પ્રકરણમાં સંશોધક ગુજરાતની મહાનગરપાલિકાની સ્થાપના કયા હેતુસર કરવામાં આવી ? શા માટે મહાનગરપાલિકાઓની જરૂરિયાત ઉભી થઈ ? તેનાથી શું ફાયદો થશે ? સ્થાનિક જાહેર ઉપયોગિતામાં થયેલ ફાયદાનાં ખ્યાલો રજુ કરવા પ્રયત્ન કરશે.

<u>૨.</u> <u>મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનોની રૂપરેખા :-</u>

સંશોધક ગુજરાતની બધી જ મહાનગર પાલિકાની રૂપરેખાનો સમાવેશ આ મહાનિબંધનાં બીજા પ્રકરણમાં કરશે.

<u>૩.</u> <u>મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં વાર્ષિક અંદાજ પત્રની તુલના :-</u>

આ મહાનિબંધનાં ત્રીજા પ્રકરણમાં સંશોધક ગુજરાતની બધી જ મહાનગરપાલિકાઓનાં વાર્ષિક અંદાજપત્રોની માહિતીનાં આધારે તેની મહેસુલી આવક,મહેસુલી ખર્ચાઓ, મુડી આવક અને મુડી ખર્ચાઓની નાણાકીય ફાળવેલ ખરેખર થયેલ ખર્ચ વિગેરે નો આંકડાકીય માહિતીનો સમાવેશ કરશે અને તેનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરશે.

<u>૪.</u> <u>મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની જુદી-જુદી આવકો અને ખર્ચાઓ :-</u>

આ પ્રકરણમાં સંશોધક જુદા-જુદા વર્ષોમાં થયેલ વધારો કે ઘટાડો ની સંકલિત રજુઆત કરશે.

<u>૫.</u> <u>મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં આવક અને ખર્ચાઓનો તુલનાત્મક અભ્યાસ :-</u>

સંશોધક આ પ્રકરણમાં મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં આવક અને ખર્ચનાં લક્ષ્યાંકો અને તેની સિધ્ધિઓ ટકાવારી અને વિવિધ પ્રકારનાં ગુણોત્તર-વિશ્લેષણ રજુ કરવા સંશોધક પ્રયત્ન કરશે.

<u>૬.</u> <u>મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની યોજનાઓનું અમલી કરણ :-</u>

સંશોધક આ પ્રકરણમાં મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની અગ્રિમ યોજનાઓનાં અમલીકરણ અને સુયોગ્ય અમલની વ્યવસ્થાની ચર્ચા કરશે.

૭. <u>સમસ્યાઓ અને ઉકેલ :-</u>

આ પ્રકરણમાં સંશોધક મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં સમસ્યાઓ અને તેના ઉકેલ કેવી રીતે લાવવા તે અંગેનાં સૂચનો આ પ્રકરણમાં આપશે.

૮. <u>તારણો અને ભલામણો</u> :-

આ અંતિમ પ્રકરણમાં સંશોધક સંપૂર્ણ સંશોધન પછી ગુજરાતની મહાનગરપાલિકા નાં વિકાસમાટે શું પગલા લેવા જોઈએ ? તદુપરાંત મહાનગર પાલિકાઓ એ પોતાના કાર્યો કેવી રીતે સરળતાથી પાર પાડી શકે છે ? તે અંગે પોતાનાં નીતિ વિષયક સુચનો આ પ્રકરણમાં રજુ કરવામાં આવશે.

– : : પ્રકરણ – ૩ : : –

સંદર્ભ સાહિત્યની મોજણી

- :: પ્રકરણ - ૩ :: -

પાના ક્રમાંક

સંદર્ભ સાહિત્યની મોજણી

૧)	પ્રાસ્તાવિક	૪૭
૨)	ધી હેગ	૪૮
૩)	એસ. ઈ. એમ. સાડેક	૪૮
૪)	જેર્ન્સ માય હિલ્ડ	૪૯
૫)	ઇમિલ જે. સેડી	૪૯
૬)	એસ. એલ. ઈલ્કીન	૫૦
૭)	એન્થોલી એસેવેડો	૫૦
૮)	વિશ્વનાં સંચાલકીય સહાયક જાતિ વિષયક સમિતિનો અહેવાલ - ૧૯૭૫	૫૦
૯)	ચેતન વૈદ્ય	૫૩
૧૦)	કેન્દ્ર સરકારની સમિતિઓ.	૫૪
૧૧)	ધી લોકલ ફાયનાન્સ ઈકવાયરી કમિટિ (૧૯૪૯ - ૫૧)	૫૫
૧૨)	ધી ટેકસેસન ઈન્કવાયરી કમિશન (૧૯૫૩ - ૫૪)	૫૫
૧૩)	ઓલ ઈન્ડીયા મેયર કાઉન્સીલ (૧૯૬૨)	૫૭
૧૪)	જે. એસ. રેડ.	૫૮
૧૫)	શહેરી મ્યુનિસિપાલિટી	૫૮
૧૬)	સ્થાનિક સરકારની નાણાંકીય સ્થિતિ	૬૦
૧૭)	એ. ડી . શર્મા	૬૧

૧૮)	ડો. આઈ. એમ. ત્રિવેદી	૬૧
૧૯)	ડો. વિનોદ કે. પાડરિયા	૬૨
૨૦)	ડો. તુષાર આર. હાથી	૬૨
૨૧)	પ્રોફે. શ્રી ઘનશ્યામ ઉપાધ્યાય	૬૩
૨૨)	ડો. મહેશ વી. જોષી	૬૩
૨૩)	ડો. ભરત આર. શાહ	૬૪
૨૪)	પ્રોફે. દીપ્તી આર. સોલંકી	૬૪
૨૫)	સંદર્ભ સૂચિ	૬૫

:: પ્રકરણ - ૩ ::

-: સંદર્ભ સાહિત્યની મોજણી : -

સંશોધન કાર્ય અને તેની પ્રવૃતિ વહેતા ઝરણાં જેવી છે. આથી કોઈપણ ઘટનાનું સંશોધન ભાગ્યે જ પહેલું કે છેલ્લુ હોય. કેમ કે ભૂતકાળ માં તે ઘટના વિશે સંખ્યાબંધ્ધ અભ્યાસો થયા હોય છે. અથવા તે ઘટનાનો અભ્યાસ પણ વણખેડાયેલ ક્ષેત્ર તરીકે ઉલ્લેખ થયો હોય તેવુ બને તો બીજુ બાજુ કોઈપણ સંશોધન છેલ્લુ પણ હોતુ નથી. હોઈ શકે પણ નહી. કેમ કે થયેલા સંશોધનો બાદ તે પછીનું સંશોધન કાર્ય હાથ ધરાય છે. અથવા તેમ કોઈ પાસું વણખેડાયેલું હોય તેનો અભ્યાસ થાય છે. તે રીતે સંશોધન કાર્યની પ્રવૃતિ અને વહેતા ઝરણાની જેમ વહે છે. એથી સંશોધન ક્ષેત્ર વિસ્તરે છે. સાથે જ તે વિષય વિકાસ થાય છે. આ ઉપરથી એમ કહીએ તો પણ ચાલે કે કોઈ પણ સંશોધન કરનારે પોતાના સંશોધનવિષય અંગે ભૂતકાળ માં શું શું થયુ છે. તે તપાસી લેવુ જોઈએ અને તેમ કરવું તે એક દિશા સૂચક છે.

(૧) આથી સંશોધક વિષયને ભૂ તકાળમાં તેમના પુરોગામીઓ એ કરેલા અભ્યાસોનાં અનુસંધાને જોડી શકે.

(૨) અભ્યાસોની સમીક્ષા કરી થઈ ગયેલા સંશોધનો ની લાક્ષણિકતાઓ સૂચવી, કયા પાસાઓ અને પરિણામો વિશે સંશોધન કાર્ય થઈ ચુકયુ છે તેનો ખ્યાલ આવી શકે.

(૩) આ સાથે કઈ બાબતો વિશે હજુ સંશોધનો કરવાના બાકી છે તે પણ ખેડાયેલા કે ઉપેક્ષિત રહેલા પાસાંઓ તરફ ધ્યાન દોરી શકાય.

(૪) પુરોગામી સંશોધનની રૂપરેખા અને સમીક્ષાને આધારે સંશોધક પોતાના સંશોધનનું આગવાપણું તે સંશોધન મારફતે નવું શું પ્રદાન કે વધારો કરી રહેલ છે તે સૂચવી શકે છે. આથી દરેક સંશોધક પોતાનાં વિષયનાં પુરોગામી અભ્યાસોને ખૂબ જ મહત્વ આપે છે. પુરોગામી સાહિત્યનું વાંચન કરીને તેમાંથી આવશ્યક નોધો કરે છે પ્રત્યેક સંશોધનોનો અભ્યાસ જયારે પૂરો થઈ જાય છે પછી તે અભ્યાસ પણ પુરોગામી અભ્યાસોના ભાગરૂપ બને છે. તેમજ નવા અભ્યાસ માટે સંદર્ભ સામગ્રી બની રહે છે. નવા સંશોધકને પુરોગામી સંશોધનો કેટલા ઉપયોગી બની શકે તેનો આધાર આવા સાહિત્યની પ્રાપ્યતા ઉપર રહે છે.

મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ક્ષેત્રે જૂદા - જૂદા વિષયો અને પેટા વિષયોઆધારિત ઘણા બધા સંશોધન અભ્યાસો સમગ્ર ભારતમાં યોજવામાં આવ્યા હતા. કેટલાંકઅગત્યનાં સંશોધન અભ્યાસનું વિશ્લેષણ વર્તમાન મૂદાને ધ્યાનમાં રાખીને અહી કરવામાં આવ્યું છે.

(૧) ધી હેગ ઈન્ટરનેશનલ યુનિયન ઓફ લોકલ ઓથોરીટીઝ-૧૯૭૧ :-

વિકસતા રાષ્ટ્રો સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓને ખૂબજ મહત્વ આપે છે. કારણ કે તેનાં દ્વારા રાષ્ટ્રના વિકાસનાં ધ્યેય સિધ્ધ કરવામાં તે ખૂબજ મહત્વનો ફાળો આપે છે. રાષ્ટ્રનાં નક્કી કરેલા ધ્યેયો સિધ્ધકરવા માટે સ્થાનિક સરકારોનાં વિકાસનાં કાર્યો ખૂબજ મહત્વના છે. ખૂબજ વિકસિત રાષ્ટ્રો તેનાં નક્કી કરેલા ધ્યેયો સિધ્ધ કરવા માટે ખૂબ જ કેન્દ્રીય વલણ ધરાવતી હોય છે. તેમાં શંકા નથી. પરંતુ વિકસતા રાષ્ટ્રો માટે સ્થાનિક સરકારોનો ભૂમિકા મહત્વની હોય છે.

(૨) એસ. ઈ. એમ. સાડેક : -

ઔદ્યોગિક રીતે વિકસિત રાષ્ટ્રોનાં અનુભવમાં જોવા મળેલ છે કે તેનો આર્થિકવિકાસ સ્થાનિક સરકારોના કદ,કાર્યક્ષમતા અને વિકાસની ગતિ રાષ્ટ્રીય સરકારો સાથેનાં સંબંધો પર અવલંબીત હોય છે. રાજય અને સ્થાનિક સરકારોનો રોજગારી સંબંધી ફાળો તપાસીએ તો "આર્થિક સહકાર અને વિકાસ" - મહત્વની સંસ્થાનાં સભ્ય રાષ્ટ્રોના આંકડાતપાસીએ તો અમેરીકા ૧૪.૩ % , ઓસ્ટ્રેલિયા ૧૯.૫ % ડેનમાર્ક ૧૯.૬ % સ્વીડન ૨૫.૧ % ઈંગ્લેન્ડ ૧૨.૬ % નો છે. જયારે વિકસતા રાષ્ટ્રોનો રોજગારી સંબંધી ફાળો તપાસી એ તો સરેરાશ ૪.૫ % છે. જેમ કે આફ્રિકા ૨.૫ % જયારે એશિયાનાં દેશોનો ફાળો ૮.૦ % છે. આ આંકડાઓ પરથી જોઈ શકાય છે કે સ્થાનિક સરકારની ભૂમિકા વિકાસનાં સંચાલનમાં મહત્વની છે. જાહેર સાહસોનાં સંચાલનમાં કેન્દ્ર સરકાર ની આવડત મહત્વની હોય છે. તેમ તેના સ્થાનિક કક્ષાનાં સ્ત્રોતોનો આધાર સ્થાનિક સરકાર પર આધારિત હોય છે.

(૩) ઉર્સુલા હિકસ:-

સ્થાનિક સરકારોની વિકાસની તરાહમાં તેની ભૂમિકા ખૂબજ મહત્વની હોય છે. તેનો સ્વીકાર થોડા સમયમાં થયો છે. ખાસ કરીને સમાજવાદી લોકો બીજા વિશ્વયુધ્ધ પછી બ્રિટનમાં સરકાર માં શાસન કરવા માટે આવ્યા ત્યારથી તે વધારે મહત્વનું બન્યુ હતું . જેમ કે કોલોની સરકારનાં સેકેટરી ઓફ સ્ટેટ-આર્થર કિચ-જોનને આફ્રિકામાં ગર્વનર તરીકેમોકલવામાં આવ્યા અને તેને સ્વતંત્રતા આપવા માટેની યાદીમાં જણાવેલ કે

(૧) સ્થાનિક સરકારો વિકાસની પ્રક્રિયામાં ખૂબજ મહત્વનો અને અગત્યની ભૂમિકા ભજવે છે.

(૨) સ્થાનિક સરકારોની સહાય, કેન્દ્ર સરકારોની સહાય કરતાં ખૂબજ વધારે અસરકારક બને છે.

(૩) સ્થાનિક સરકારોમાં વધારે પડતી લોકશાહી જોવા મળે છે.

(૪) જેન્સ માયહિલ્ડ :-

કોઈ સંજોગોમાં સ્થાનિક સરકારો મહેસુલની વસૂલાત કરવામાં કેન્દ્ર સરકારોની ઓથોરીટી વસૂલ કરવા ખૂબજ અગત્યની ભૂમિકા ભજવે છ. તે ઇજીપ્ત અને યમન નાં દેશોમાં જોવા મળે છે. તે બંને દેશોમાં જકાતની આવક મેળવવામાં સ્થાનિક સરકારો ખૂબજ સફળ થયેલ છે. ઇજીપ્તની સ્થાનિક સરકારની વસૂલાત ખૂબ જ ઓછી હતી. ૯૦ % સ્થાનિક સરકારની મહેસુલની આવક ગ્રામ્ય વિસ્તારની હતી. તે કેન્દ્ર સરકારનાં નિયંત્રણ હેઠળ આવતી હતી. જયારે યમનનો ગ્રામ્ય વિસ્તારનો ૮૦ % ભાગ કેન્દ્ર સરકારનાંનિયંત્રણ હેઠળ આવતો હતો.

(૫) ઇમિલ. જે. સેડી.:-

કેન્યાનાં મિચાકોસ જિલ્લામાં "સોશિયલ રૂરલ ડેવલોપમેન્ટ કાર્યક્રમ"અંતર્ગત તૈયાર થયેલ સ્થાનિક સરકારોનો કાર્યક્રમ ખૂબજ સફળ થયો હતો. કારણ કે ત્યાનાંલોકોને તે કાર્યક્રમનાં આયોજન અને અમલીકરણમાં સામેલ કરવામાં આવેલ હતા. જયારે તુલનામાં આવો જ કાર્યક્રમ નિષ્ફળ ગયો હતો. કારણ કે સ્થાનિક લોકોને તે કાર્યક્રમનાં આયોજન કે અમલ કરવામાં જોડવામાં આવેલ ન હતા. અને તે નાં આધારે "વિશ્વનાં વિકાસ નાં અહેવાલ – ૧૯૮૦માં નોંધવામાં આવ્યું છે કે લાભ મેળવનારાઓ તે કાર્ય પધ્ધતિ કે કાર્યક્રમમાં જયારે જોડાય છે ત્યારે તે કાર્યક્રમ કે સેવા ખૂબ જ અસરકારક સાબિત થાય છે. એ પણ સાચુ છે કે સ્થાનિક સરકારો આપોઆપ આર્થિક વિકાસ નાં કાર્યમાં શકિતશાળી બની જાય છે. તે માટે તેના દ્વારા બધા પરિબળો પર આધારિત થવું પડે છે. સ્થાનિક સરકારો માં તેની કાર્ય પધ્ધતિ પ્રત્યેનો અભિગમ અને કાર્ય પૂર્ણ કરવાની રીત મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે. નવા પ્રવાહ મુજબ નૂતન સમવાય તંત્ર (ન્યુ ફેડરાલીઝમ)નો ખ્યાલ અમેરીકાની સરકારે તૈયાર કરેલ છે. સ્થાનિક સરકારો કેન્દ્ર સરકારનાં નક્કી કરેલા ધ્યેયોને સ્થાનિક કક્ષાએ કેટલા અંશે સફળ બનાવી શકે છે. તેના આધારે દેશનાં આર્થિક વિકાસમાં તેની મહત્વની ભૂમિકા સાબિત થાય છે તે તપાસવાનો છે.

(૬) એસ. એલ. ઇલ્કીનઃ-

થોડા અભ્યાસોનાં પરીક્ષણથી જાણવા મળ્યું છે કે સ્થાનિક સરકારોનાંરાજકીય હેતુઓ શહેરી રાજકારણ અને જ્ઞાતિવાદની શકિતની અસરો સ્થાનિક સરકારોની કાર્ય પધ્ધતિ પર ખૂબજ અસર કરે છે. તેવા અંજોગોમાં સ્થાનિક સરકારોને સામાન્ય પરિણામો મેળવવા ખૂબજ મુશ્કેલ બને છે.

(૭) એન્થોની એઈવેડોઃ-

સ્થાનિક સરકારનો ખૂબ જ મહત્વનો ભાગ અંદાજ પત્ર હોય છે. જે સામાન્ય રીતે રોકડ આવક અને જાવકનાં આધારોથી તૈયાર થાય છે. આ પધ્ધતિ ખાસ કરીને મૂડીગત સાધનોની આવક જાવક ને અવગણે છે. ત્યારબાદ રોકડ અને અંદાજ આવકનાં આધારે અંદાજ પત્ર તૈયાર કરવાની પધ્ધતિનો આધાર લેવામાં આવતો હતો. તેવા સંજોગોમાં અંદાજે આવક જોડી આવે કે ઓછી મળે તો બજેટનાં કાર્ય નિષ્ફળ જતા જોવા મળે છે. આવા સંજોગોમાં અંદાજ પત્ર તૈયાર કરનાર માળખાઓ તેના અંદાજે વ્યવસ્થિત અને યોગ્ય તૈયાર કરવા જોઈએ.

(૮) વિશ્વનાં સંચાલકીય સહાયક નીતિવિષયક સમિતિનો અહેવાલ - ૧૯૭૫.

સ્થાનિક સરકારનાં વિકાસમાં જો આપણે સુધારણા કરવા માંગતા હોય તો તેને અસર કરતા મહત્વનાં ઘટકોની જાણકારી મેળવવી જરૂરી છે. તેનો પ્રારંભ નાણાંનો યોગ્ય ઉપયોગ કરવામાં કઈ રીતે અસર કરે છે. તે જાણી શકાય છે.

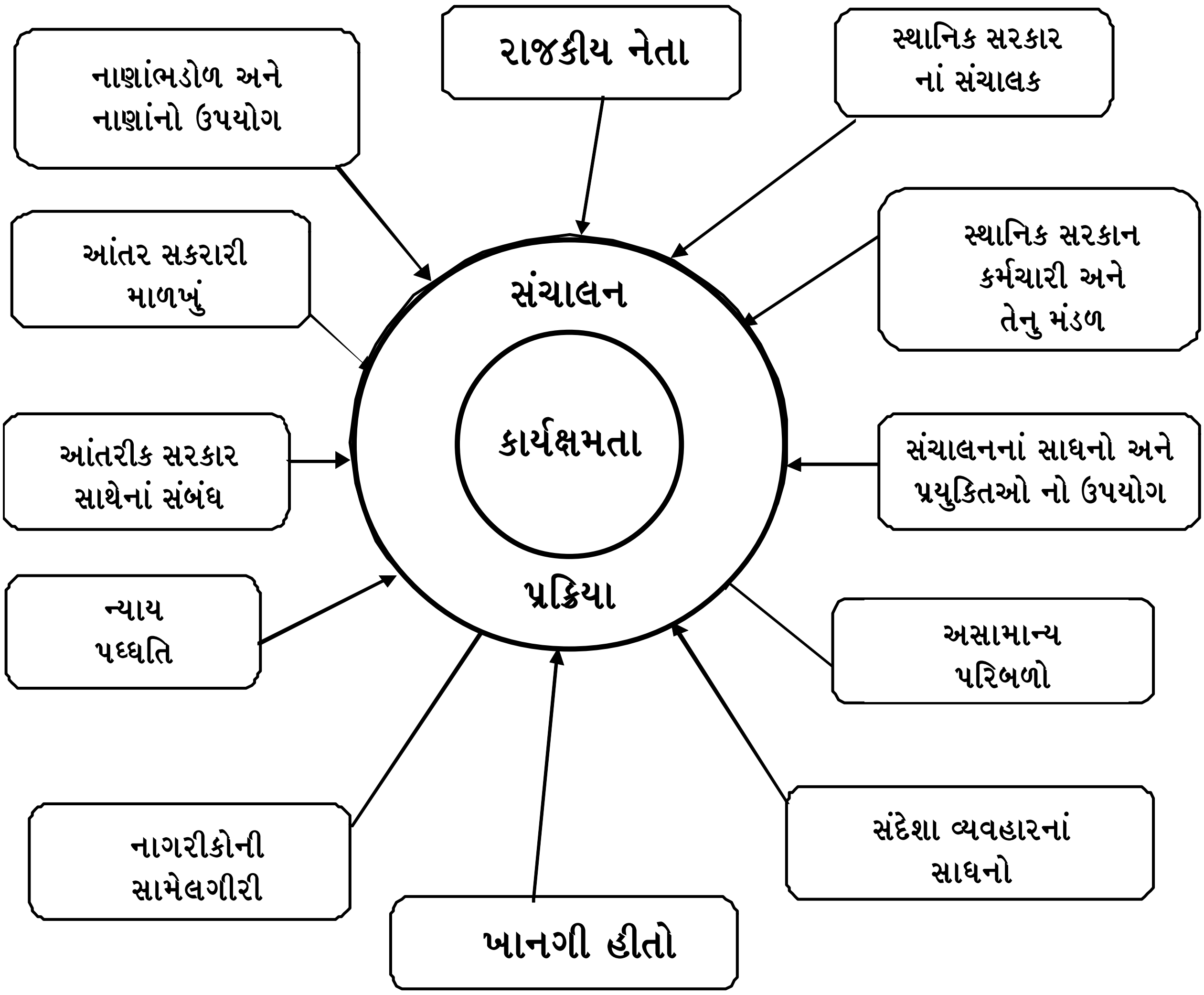

_______ 1975 Report of special committees policy management Assistance office of management and Budget – Delhi.

ઉપરોકત બાર પરિબળો સ્થાનિક સરકારની કાર્યપધ્ધતિમાં અસરકારકતા ઉભી કરે છે. દરેક પરિબળોને તેની કાર્યપધ્ધતિમાં કેટલા અંશે અસરકારકતા ઉભી કરે છે. તે જાણવું કે તેને જુદા પાડવા શકય નથી. જેમ કે કર્મચારીઓ અને કર્મચારી મંડળોની અસરકારકતા જુદી રીતે માપવી શકય નથી. ઉપરોકત બાર પરિબળોને નીચેની રીતે વર્ગીકૃત કરી શકાય.

(૧) જાહેર જનતાને સંબધીત પરિબળો.
- રાજકીય નેતા.
- મ્યુનિસિપલ મેનેજર.
- મ્યુનિસિપલનાં કર્મચારી અને તેનું મંડળ

(૨) સંચાલકીય સંબધીત પરિબળો.
- સંચાલકીય સાધનો અને તેનાં સહાયકો.
- નાણાં ભંડોળ અને નાણાંનો ઉપયોગ.

(૩) માળખાગત પરિબળો
- આંતરિક સરકારી માળખું
- આંતર સરકારી સંબંધો.
- ન્યાયી પધ્ધતિ.

(૪) હિત ધરાવતું જુથ
- ખાનગી હિત
- સંદેશા વ્યવહારનાં સાધનો
- નાગરિકોની સામેલગીરી

(૫) અન્ય પરિબળો
- અસામાન્ય પરિબળો

દરેક પરિબળોની અસરકારકતા સ્થાનિક પરિસ્થિતિ પર આધારીત જોવા મળે છે. કોઈ જગ્યાએ સ્થાનિક સરકારમાં રાજકીય નેતા અને સંચાલકીય સાધનો મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે. જયારે કોઈ શહેરમાં તેની અસરકારકતા ખૂબજ ઓછી જોવા મળે છે. આમ સ્થાનિક સ્વરાજયની સરકારમાં આંતરિક અને બાહય પરિબળોની અસરકારકતા માં વિભિન્નતા જોવા મળે છે.

ચૈતન વૈદ્ય :-

વર્તમાન મિલકતની આકારણી પરથી વસૂલ કરવામાં આવતો હાઉસટેક્ષ ની વસૂલાત ભૂલ ભરેલી અને અયોગ્ય છે. તેના કારણોમાં વેરાની વસુલાત માં મુશ્કેલી મુલ્યાંકનની ખોટી રીત, ઉચો કરવેરા નો દર અને ગણતરી ની મુશ્કેલી ભરેલી રીત વિગેરે ની સ્થિતી જોવા મળે છે. ભાડા યુકત મુલ્ય(R.V.) મિલકતની કિમત ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે. પછી ભલે તે ભાડે ન હોય તો પણ ભાડાયુકતમુલ્ય નકકી કરવાની રીત બજારની સ્થિતી મુજબ ન હતી. પરંતુ વ્યવસ્થાતંત્રની પ્રકિયા મુજબ તે કિંમત નકકી થતી હતી. તેને કારણે મહેસૂલની વસૂલાત ખુબ જ ઓછી થતી અને બજાર કિમતની ગણતરી છેલ્લા ૧૦ વર્ષની કિમત પર થતી જે વાજબી ન હતી. મિલકતોની વેરાની વસૂલાત ની પધ્ધતી સંબંધી ચર્ચા રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ છેલ્લા ઘણાં વખત થી ચાલ્યા કરતી હતી. તે સંબંધી ચર્ચાઓ માં નિષ્ણાંતોમાં મતમતાંતર જોવા મળતા હતા. તેમાંનું એક નિષ્ણાંતોનું જુથ ક્ષેત્રફળ આધારિતકર (એરીયા બેઈઝ ટેક્સ) આકારણીની પધ્ધતી અપનાવવા માટે રજુઆત કરતું હતું. જેમાં કયા જુથમાં મિલકતઆવેલ છે, તેનો ક્ષેત્રફળ આધારિત કેટલો છે, તેનો ઉપયોગ કયો થાય છે. બિલ્ડીંગનો પ્રકાર કયો છે. તેનું આયુષ્ય કેટલું છે. વિગેરે મુદાઓ ધ્યાનમાં લેવા માટે રજૂઆત કરતું હતું. જયારે બીજા નિષ્ણાંતોનું જુથ ભાડા નિયંત્રણ કાયદામાં ફેરફાર કરવાનુંઅને તે મુજબ આકારણીની પ્રકિયાનું અમલીકરણ કરવાનું અને તેનો અમલ બધી જ જગ્યાએ દેશમાં એક સરખો કરવાનું કહેતું હતું. પરંતુ બન્ને જુથ એકવાત સાથે સંમત હતુ કે "પ્રમાણિત ભાડું" ની કિમત નાં આધારે થતી હાલની અકારણીની (એસેસમેન્ટ) પ્રકિયામાંસુધારો કરવો જરૂરી છે. ભૂતકાળમાં મિલકત વેરાની આકારણીની પ્રકિયામાં સુધારા માટે ખૂબજ ચર્ચા થયેલ હતી અને તેના દ્વારા વેરાની વસૂલાતનું તંત્ર, નિયમોની સ્પષ્ટતા અભ્યાસ પ્રકિયા, રેકર્ડ નું સંચાલન વિગેરેમાં સુધારણા કરવા જરૂરી છે તે સ્વીકારાયું હતું.

ક્ષેત્રફળ આધારિત (એરીયા બેઈઝ) મિલકતનાં વેરાની રીતમાં સૌપ્રથમ મિલકતો કયા વિસ્તારમાં આપેલ છે, તેનો પ્રકાર કયો છે તેનો ઉપયોગ કયો છે તેનો કારપેટએરીયા માપ કયો છે વિગેરેની જાણકારી મેળવવી પડે છે. તે માટે મ્યનિસિપલ કૉર્પોરેશન એકટ માં સુધારો કરવોપડે છે. તે માટે શહેરને વિભાગ અને ઉપવિભાગમાં વર્ગીકરણ કરવું પડે છે. દરેક મિલકતનો ક્ષેત્રફળ કે વિસ્તાર માપ નકકી કરવો પડે છે. દરેક મિલકતનાં બાંધકામ કેવા પ્રકારનું છે તે નકકી કરવામાં આપે છે.

(૯.૧) મિલકત કયાં આવેલ છે.

- શહેરનો મુખ્ય માર્ગ
- મુખ્ય માર્ગ
- અન્ય રસ્તાઓ

(૯.૨) મિલકતોનો ઉપયોગ : -

- સંપૂર્ણ રહેણાંક
- સંપૂર્ણ વ્યાપારી
- થોડુ વ્યાપારી – થોડુક રહેણાંક
- અન્ય ઉપયોગી

(૯.૩) બાંધકામ નો પ્રકાર

- આર. સી. સી. છતવાળુ બાંધકામ
- છાપરાવાળું બાધકામ.
- અન્ય પ્રકારનું બાંધકામ.

(૧૦) ભારતમાં મ્યુંનિસિપલ કૉર્પોરેશનની નાણાંકીય સ્થિતિ અને કાર્યપધ્ધતિનાં સુધારણા માટે ઘણા બધા પગલાઓ લેવાયેલા છે. તે સંબંધી ઘણી બધી સમિતિઓ ની રચનાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા થયેલ છે. નીચે મુજબ દર્શાવી શકાય. :

(૧) ધી લોકલ ફાઈનાન્સ ઈન્કવાયરી કમિટી ઈ.સ. ૧૯૪૯ – ૧૯૫૧

(૨) ધી ટેકસેશન ઈન્કવાયરી કમિટી ઈ. સ. ૧૯૫૪ – ૧૯૫૫

(૩) ધી કમિટી ઓન ધી ટ્રેનીંગ ઓફ મ્યુનિસિપલ કર્મચારી ઈ.સ. ૧૯૬૩.

(૪) ધી રૂરલ–અર્બન રિલેશનશીપ કમિટી ઈ.સ. ૧૯૬૩ – ૧૯૬૬.

ઉપરોકત કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિમાયેલા સમિતિઓનાં સૂચનો અને સુધારાઓ ઉપરાંત રાજય સરકારોએ પણ સુધારણા માટે નીચે મુજબ સમિતિઓની નિમણુંક કરેલ છે.

<u>દિલ્હી</u> : –

(૧) ધી દિલ્હી મ્યુનિસિપલ ઓગ્રેનાઈઝેશન ઈન્કવાયરી કમિટી – ઈ. સ. ૧૯૪૮.

(૨) ધી કમિશનર ઓન ફાયનાન્સ ઓફ ધી મ્યુંનિસિપલ ર્કોપોરેશન ઓફ દિલ્હી એન્ડ ન્યુદિલ્લી મ્યુનિસિપલ કમિટી – ઈ. સ. ૧૯૬૮.

<u>તામીલનાડું</u> : –

(૧) વ્હાઈટ પેપર ઓન ધી ફોર્મ ઓફ લોકલ એડમિનીસ્ટ્રેશન ઈન મદ્રાસ સ્ટેટ – ઈ. સ. ૧૯૫૦.

(૨) ધી લોકલ ગર્વમેન્ટ (અર્બન) ઈન્કવાયરી કમિટી – ઈ. સ. ૧૯૫૭,

<u>મધ્યપ્રદેશ</u> : –

(૧) ધી અર્બન લોકલ સેલ્ફ ગર્વમેન્ટ કમિટી – ઈ. સ. ૧૯૬૯.

<u>ગુજરાત</u> : –

(૧) ધી મ્યુનિસિપલ રેશનેલાઈઝેશન કમિટી – ઈ. સ. ૧૯૬૧.

(૨) ધી ગ્રાન્ટ–ઈન એઈડ–એડ કોડ કમિટી ફોર મ્યુનિસિપાલીટી – ઈ.સ. ૧૯૬૪.

<u>મહારાષ્ટ્ર</u> : –

(૧) ધી કમિટી ફોર યુનિફીકેશન ઓફ એકટ રીલેટિંગ ટુ મ્યુનિસિપાલીટી ઈન મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ – ઈ. સ. ૧૯૬૪.

<u>કેરાલા</u> : –

(૧) ધી મ્યુનિસિપલ ગાન્ટ ઈકવાયરી કમિટી – ઈ. સ. ૧૯૬૯.

<u>આસામ</u> : –

(૧) ધી ફાયનાન્સ ઓફ મ્યુનિસિપાલીટી કમિટી – ઈ. સ. ૧૯૬૯.

(૧૧) ધી લોકલ ફાયનાન્સ ઈકવાયરી કમિટી – (ઈ. સ. ૧૯૪૯ – ૧૯૫૧)

ભારતનાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા લોકલ ગર્વમેન્ટની નાણાંકીય જરૂરીયાત અને તેનાં મેળવવા માટે નાં સાધનો સંબંધી જાણકારી માટે ઈ.સ. ૧૯૪૯ માં આ સમિતિ ની રચનાં કરવામાં આવેલ હતી. આ સમિતિ અહેવાલ મુજબ સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓએ નીચે મુજબનાં કરવેરા દ્વારા મહેસુલ મેળવવી જોઈએ.

(૧) રેલવે, દરિયાઈ અને હવાઈ માર્ગ દ્વારા થતા પરિવહન અને મુસાફરો ની આવન-જાવન પરનો ટેક્સ.

(૨) જમીન અને મકાન પરનો વેરો.

(૩) ખાણ-ખનીજ સંબંધી થતી કાર્યવાહી પર વેરો.

(૪) સ્થાનિક ક્ષેત્રમાં આવતો અને જાતો માલસામાનનાં વપરાશ પર વેરો.

(૫) ઈલેકટ્રોનીકનાં સાધનોનાં વેચાણ અને વપરાશ પર વેરો.

(૬) જાહેરાત માટેની જગ્યા પરનો વેરો.

(૭) માલ અને મુસાફરોનાં પરિવહન માટેનાં સાધનો પરનો વેરો.

(૮) વાહનો પરનો વેરો.

(૯) પ્રાણી પરનો વેરો.

(૧૦) જકાત વેરો, ટોલ ટેક્સ.

(૧૧) વેપારીઓ, વ્યવસાયિક વ્યકિતઓ, કર્મચારી પર વ્યવસાય વેરો.

(૧૨) મૂડીગત વેરો.

(૧૩) મનોરંજન કરવેરા.

(૧૨) ધી ટેકસેશન ઈન્કવાયરી કમિશન (ઈ. સ. ૧૯૫૩ – ૫૪)

આ સમિતિ દ્વારા સ્થાનિક સરકારનાં કરવેરા સંબંધી તમામ પાસાઓની તપાસ કરવામાં આવેલ હતી. તેનાં દ્વારા સ્થાનિક સરકારમાં નીચે મુજબ નાં ૧૦ કરવેરા સંબંધી જાણકારી આપવામાં આપેલ છે.

૧. જમીન અને મકાન પર કરવેરા

૨. જકાત.

૩. યંત્ર ચાલક વાહન નો વેરો.

૪. પશુ ધન પરનો વેરો.

૫. વેપારી, વ્યવસાયિક વ્યકિત, કર્મચારી પર વ્યવસાય વેરો.

૬. ન્યુઝપેપર સિવાયની જાહેરાત પરનો વેરો.

૭. મનોરંજન શો અને સિનેમા ઘરો પર વેરો.

૮. મિલકતની ફેરબદલી પર વેરો.

૯. માલ અને વ્યકિત ની ફેરફાર કરનાર વાહનો વિગેરે પર કરવેરા.

૧૦. ટોલ ટેક્સ.

(૧૩) ઓલ ઈન્ડીયા મેયર કાઉન્સીલ :- (ઈ. સ. ૧૯૬૨)

ભારતમાં ઈ. સ. ૧૯૬૨માં દેશનાં બધા જ કૉર્પોરેશનો નાં મેયર દ્વારા ઓલ-ઈન્ડીયા મેયર કાઉન્સીલની સ્થાપના કરવામાં આપેલ હતી. જેનું ધ્યેય મ્યુનિસિપલ કૉર્પોરેશનની કાર્યપધ્ધતિ અને આવકમાં વધારો તથા વિકાસનાં કામો માટે જરૂરી નાંણાંકીય સાધનો સંબંધી સંશોધન અને સૂચનો કરવાનો હતો. કાઉન્સીલ દ્વારા નીચે મુજબનાં સૂચનો કરવામાં આવેલ હતા.

૧. મ્યુનિસિપલ કમિશનર દ્વારા જયારે સત્તા કે નાંણાંનો દુરૂપયોગ થતો હોય ત્યારે મેયર દ્વારા તે સંબંધી કમિશનરનાં આદેશોને રોકવાની સત્તા મળવી જોઈએ.

૨. મેયર દ્વારા મ્યુનિસિપલ કૉર્પોરેશનનાં કોઈપણ રેકર્ડની તપાસવાની અને તે સંબંધી માહિતી મેળવવાનો સંપૂર્ણ અધિકાર મળવો જોઈએ.

૩. મેયરની નિમણુક દર વર્ષની બદલે નિ〲ત મુદત સુધી કરવી જોઈએ.

૪. સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાની ચકાસણી દર વર્ષે થવી જોઈએ.

૫. શહેરી વસ્તી ૫ લાખ કે તેથી વધુ થાય ત્યારે તે શહેરને મહાનગરપાલિકા નો દરજજો આપવો જોઈએ.

૬. લશ્કરનો સિવિલ એરીયા મ્યુનિસિપલ હદની નજીક હોય ત્યારે તેનો સમાવેશ કોર્પોરેશનમાં કરવો જોઈએ..

૭. ચૂંટાયેલા સભ્યોની સમિતિને અસરકારક સત્તા મળવી જોઈએ.

૮. રાજય સરકાર દ્વારા ઔદ્યોગિક વસાહત કે હયાત ઓધોગીક વસાહતોનો વિસ્તાર ન વધારવો જોઈએ કે જયાં સુધી ફેકટરી દ્વારા તેમાં કાર્ય કરનારા કામદારો નો ૪૦% ભાગને ફેકટરીની નજીક રહેવા માટેની વ્યવસ્થા ન થાય.

૯. કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ખાસ અધિકારી ની નિમણુક શહેરી વિસ્તારનાં જાહેર આરોગ્યનાં પ્રશ્નો માટે કરવી જોઈએ અને તેને પરવાનો (લાયસન્સ) આપવાની સતા હોવી જોઈએ.

૧૦. જકાતની નાબુદી કરવી જોઈએ અને તેના દ્વારા સ્થાનિક સરકારને જતી નુકશાની રાજય સરકાર દ્વારા અનુદાનનાં સ્વરૂપમાં ભરપાઈ કરવી જોઈએ.

૧૧. વાહન પરનો વેરા ની વસૂલાત સંબંધી થતાં ખર્ચાઓ બાદ કરી બાકીની રકમ સ્થાનિક સ્વરાજની સંસ્થાઓને આપવી જોઈએ.

૧૨. રાજય સરકારે મનોરંજન વેરાની તમામ રકમો મ્યુનિસિપલ કૉર્પોરેશનને આપવી જોઈએ.

૧૩. કેન્દ્ર સરકાર અને રાજય સરકારની માલિકીની બિલ્ડીંગના વેરાની રકમનો ૧૦૦% ભાગની વસુલાત કૉર્પોરેશનને મળવી જોઈએ નહી કે ૭૫% કરવેરાની રકમ અને સર્વિસ ચાર્જ ની રકમ.

૧૪. મ્યુનિસિપલ ફાયનાન્સ કૉર્પોરેશન એ ૧૦ કરોડની સતાવાર થાપણ વાળા કૉર્પોરેશનની સ્થાપનાં કરવી જોઈએ અને તેમાં કેન્દ્ર સરકાર, રાજય સરકાર,જીવન વિમા નિગમ અને નાણાંકીય સંસ્થાઓએ તેને વેપારી ધોરણે ચલાવવું જોઈએ. તેને નવા ડિબેન્ચર બહાર પાડવાની લોન માટે કેન્દ્ર સરકારે બાહેંધરી આપવી જોઈએ.

(૧૪) જે. એસ. રેડ. :-

રોમન માં મ્યુનિસિપલ કૉર્પોરેશનનો ઉપયોગ મૂળ સ્વરૂપે અને વિકાસનાં સંદર્ભમાં થાય છે. રોમન ને પોતાનાં વિકાસ દ્વારા વિશ્વમાં આગળ વધવા માટે મ્યુનિસિપલ કૉર્પોરેશનના વહીવટમાં મોટા પ્રમાણમાં સુધારાઓ અને તેનાં કાર્યો માં થતા સ્થાનિક કક્ષાનીઅડચણો દુર કરવા માટે ખાસ પ્રયત્નો કરેલ છે. શહેરમાં વિકાસ માટે વહીવટી એજન્ટ દ્વારા સુધારાઓ કરવા મુશ્કેલ છે. તે જાણતું હતું. તેથી મ્યુનિસિપલ કૉર્પોરેશનને નાગરિક કાર્યો કરવા માટેની ખાસ સત્ત્તાઓ આપવામાં આવી. તેનાં દ્વારા શહેરનાં વિકાસ કાર્યો કરવા માટે તે મ્યુનિસિપલ કૉર્પોરેશનો સ્વતંત્રતા અનુભવે. આમ રોમન દેશમાં મ્યુનિસિપલ કૉર્પોરેશન એક કંપની સ્વરૂપ નું બંધારણ આવા કાર્યો કરવા માટે સ્વતંત્રતા આપવામાં આવી હતી.

(૧૫) શહેરી મ્યુનિસિપાલિટી :-

(કોર્પોરેશન, મ્યુનિસિપાલિટી અથવા બરો મ્યુનિસિપાલિટી,ટાઉન,રક્ષિત વિસ્તાર (નોટી ફાઈડ એરીયા)) :-

દરેક રાજયો એ સ્થાનિક સરકાર માટે જુદા-જુદા માળખાઓની રચના કરેલછે અને તેને સત્તા અને કાર્ય કરવા માટે ખાસ કાયદા દ્વારા અનુદાન ફાળવવામાં આવે છે. તેનીવસ્તી અને વિસ્તારનાં આધારે કોર્પોરેશન બરો મ્યુનિસિપાલીટી, ટાઉન અને નોટી ફાઈડ એરીયાની વિગેરે વિભાજીત કરવામાં આવેલ છે.

કોર્પોરેશન એ શહેરી વિસ્તાર માટેનો ખૂબજ વિશાળ ખ્યાલ છે તેને કાર્યો કરવા માટે વિશાળ સત્તા આપવામાં આવેલ છે જેમાં રાજય સરકારનું નિયંત્રણ ઓછુ હોય છે શહેરી કોર્પોરેશન માટે ખાસ કાયદા પસાર થયેલ છે. જે ગુજરાત મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એકટનાં નામે ઓળખાય છે. સામાન્ય રીતે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન નીચે મુજબનાં કાર્યો કરે છે.

બાંધકામ, જાળવણી, સ્ટ્રીટ લાઈટ, વેપારનું નિયંત્રણ, પાણી વિતરણ, ગટરનીવ્યવસ્થા, જાહેર આરોગ્ય, હોસ્પિટલ સંચાલન જાહેર બજારનું બાંધકામ અને જાળવણીનું કાર્ય, સ્મશાન ગૃહ, અભ્યાસ કરીને પ્રાથમિક શિક્ષણ, અગ્નિશામક વગેરે જયારે અમુક કાર્ય સ્વૈચ્છિક રીતે કરતું હોય છે જેમ કે મકાન અને શહેરનું આયોજનબધ કાર્યો, શહેરનું સુશોભન, જાહેર બગીચાઓ બાંધવા અને તેની જાળવણી, લાયબ્રેરી, મ્યુઝિયમ અને હોસ્પિટલ, વસતી ગણતરી અને અન્ય સર્વેની કામગીરી અનુદાનની મેળવણી અને યોગ્ય વપરાશ, વગેરે કાર્યો રહેલા હોય છે.

આમ રાજયની ભૂમિકા કાયદાઓ તૈયાર કરી તે મુજબનાં કાયદાના પાલન માટેના નિરીક્ષણ તરીકેની ભૂમિકા રહેલ છે રાજયપાલ દ્વારા મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનો વિસ્તાર, કદ વગેરેની હદ નક્કી કરીઆપવામાં આવે છે વોર્ડનો વિસ્તાર, કાઉન્સીલની સંખ્યા, અનામત બેઠકની વિગતો વિગેરેની ખાસ કાયદા માં સ્પષ્ટતા હોય છે.

મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની રચના મુજબનું માળખુ તૈયાર કરવા માટે તેનો વિસ્તાર અને કદ પર આધારિત હોય છે અને તે માટે તેની કમિટી, બોર્ડ અથવા કાઉન્સીલની રચના કરવામાં આવે છે અને તે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં કાર્યો જોવાની જવાબદારી તેના પર રહે છે. કાઉન્શીલની નિમણુંક જેને બોર્ડમાં સૂચન દ્વારા થતી હોય છે તેની અંદર અંદાજે ૧૬ થી ૮૦મ્યુનિસિપલ કાઉન્શીલની નિમણંક થતી હોય છે અને તેની નિમણુંક ૩ થી ૫ વર્ષ નાં સમય ગાળા માટે થતી હોય છે. જરૂર જણાય ત્યારે રાજય સરકાર દ્વારા આવા મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનમાં કાઉન્શીલની નિમણુંક કરવામાં આવતી હોય છે. જયારે કોઈ રાજયોમાં ચૂટાયેલામ્યુનિસિપલ કાઉન્સીલર કો–ઓપ્ટનાં ધોરણે કાઉન્સીલની નિમણુંક કરે છે.

અંગ્રેજ સરકાર દ્વારા તૈયાર થયેલી પધ્ધતિ માં ચૂંટાયેલા સભ્યો અને વહીવટી કર્મચારીઓ દ્વારા એમ બન્ને પાસાંઓ અગત્યનાં છે. કાયદાઓ તૈયાર કરવા, કરવેરા કેટલા મેળવવા, કોન્ટ્રાકટ કાર્યને મંજુરી આપવી ઉચ્ચ અધિકારીઓની નિમણુંક આપવા વિગેરે કાર્યો ચૂંટાયેલા સભ્યો દ્વારા નકકી થાય છે. જયારે વહીવટી કાર્યો ખૂબ જ ઓછા ખર્ચમાં અને કાયદાની મર્યાદામાં રહીને કઈ રીતે પૂર્ણથાય તે જોવાનું કાર્ય વહીવટી કર્મચારીઓનું છે. તે કાર્ય પર દૈનિકની દેખરેખ રાખવાનું કામ ચૂં ટાયેલા સભ્યોની કમિટી રાખતી હોય છે.

ભારતમાં મ્યુનિસિપાલિટીનું નિયંત્રણ સરકાર દ્વારા શહેરી વિકાસ મંત્રાલય દ્વારારાજય અને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિયંત્રીત થાય છે. આ વિભાગ દ્વારા નિયંત્રણ કરવા માટેનાં કાયદાઓ તૈયાર કરવા જરૂરી માહિતી મેળવવી તપાસ કરવી કરવેરાની મંજૂરી આપવીઅને લોન મેળવવામાં મદદ કરવા એકાઉન્ટનું ઓડિટ કરવું કર્મચારીઓની લાયકાત અને કદ નક્કી કરવું સ્ટાફના પગારનું માળખુ નક્કી કરવું ઉચ્ચ અધિકારીની નિમણુંક આપવી અપીલ સંબધી સજા આપવાની અને સ્થાનિક સત્તાએ થયેલા ઠરાવની કાર્યવાહી ચકાસણી વધારામાં રાજય સરકાર દ્વારા મ્યુનિસિપલનાં ચેરમેન કે મેયરને બરખાસ્ત કરી શકે છે અને જરૂર જણાય તો સક્ષમ સત્તા મંડળને બરખાસ્ત કરી શકે છે. આમ રાજય સરકાર મ્યુનિસિપાલિટી ની જુદી – જુદી પ્રવૃતિઓ જેવી કે શિક્ષણ, આરોગ્ય, જાહેર સેવા વગેરેનું નિયંત્રણકરે છે અને યોગ્ય માર્ગદર્શન આપેછે.

(૧૬) <u>સ્થાનિક સરકારની નાણાંકિય સ્થિતિ</u> :-

સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાની પ્રવૃતિઓ જેવી કે શિક્ષણ,જાહેર સેવાઓ, આરોગ્ય, પાણી વગેરેની રાષ્ટ્રીય કુલ (ગ્રોસ) આવકમાં ખૂબ જ મહત્વની અસરો જોવા મળે છે. મ્યુનિસિપલ કાઉન્સીલ દ્વારા ૧/૩ ભાગનાં ખર્ચાઓ રાષ્ટ્રીય આવકમાં વધારો કરતા કાર્યોમાં થતો જોવા મળે છે.

કુલ રાષ્ટ્રીય આવકમાં સ્થાનિક ખર્ચાઓ ખૂબ જ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે જોનાણાંકીય સ્વરૂપે જોઈએ તો રાષ્ટ્રની કુલ આર્થિક પ્રવૃતિઓમાં સ્થાનિક સરકારની પ્રવૃતિઓ ૫ % જેટલી જોવા મળે છે અને તેમા રાષ્ટ્રીય હિત માટે વધારો થવો શકય છે. અંગ્રેજ સરકાર આજે એ સ્વીકારે છેકે સમગ્ર જવાબદારીઓ રાષ્ટ્રીયકાર્યો ની એક જગ્યાએથી શકયનથી તેથી સ્થાનિક સરકારની ભૂમિકા મહત્વની છે. આ માટે સરકાર દ્વારા મૂડી ખર્ચાઓ પર નું નિયંત્રણ સરકાર દ્વારા સહાય અને તેનું નિયંત્રણ વગેરેને કારણે રાષ્ટ્રીય વિકાસમાં સ્થાનિક સરકાર મહત્વનું પરિબળ બની શકે છે.

મૂડીગત ખર્ચાઓ કરવા માટે મોટા ભાગે કૉર્પોરેશન લોનનો આશ્રય લેતા હોય છે.મહેસૂલી ખર્ચાઓ કરવા માટે જરૂરી ના ણાંકીય આવકોમાં રાજય સરકાર તથા કેન્દ્રસરકાર દ્વારા મળતી જરૂરી અનુદાન જે અંદાજે ૪૦ % કૉર્પોરેશન દ્વારા ઉઘારવામાં આવતા ભાડા ઓ વિગેરે જે અંદાજે ૩૦ % અને ઘરવેરો – પાણીવેરો વિગેરે આવકનો અંદાજ જોવા મળે છે.

સ્થાનિક સરકારનાં હિસાબ ઓડિટ થવાને પાત્ર હોય છે. તે માટે દરેક સ્થાનિક સરકારનાં બાહ્ય ઓડિટર દ્વારા ઓડિટ થતું હોય છે. ઘણી બધી સ્થાનિક સરકારો પોતાનાં આંતરિક વિભાગ દ્વારા પણ ઓડિટની પ્રથા અમલી બનાવેલ છે. પરિણામે કોઈપણ પ્રકારની ઉચાપત અટકાવી શકાય છે.

(૧૭) ડો. એ.ડી. શરમ્મા :

સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થામાં કરવેરાની આવક એ મુખ્ય આવક નું સાધન છે.જેમાં ખાસ કરીને ઘરવેરો, શિક્ષણવેરો, વ્યવસાયવેરો, મિલકત નામ ટ્રાન્સફરનો નો ચાર્જ,જકાત વગેરે ની આવકો હોય છે. સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાનાં ખર્ચાઓ માં મુખ્યત્વે સેવાઓ જેવી કે શિક્ષણ, આરોગ્ય, સફાઈ વગેરે હોય છે. જેના દ્રારા સ્થાનિક નાગરિકો ને મહતમ સેવા આપવાનો હેતુ રહેલો છે.

સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થામા ખર્ચાઓને મુખ્યત્વે મુખ્ય બે વિભાગો(૧) મહેસુલીખર્ચાઓ અને (૨) મૂળ ખર્ચાઓમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે. સ્થાનિક ખર્ચાઓ ને વિકાસમાટેના ખર્ચાઓ અને બિન-વિકાસ માટેનાં ખર્ચાઓ એમ બે વિભાગમાં વર્ગીકૃત આવે છે. જે ખર્ચાઓ દ્વારા સામાજીક સેવાઓ અને નાગરીકોની સુવિધા માટે થાય છે. તેને વિકાસક્રિય ખર્ચાઓ કહેવાય છે. જયારે બાકીના ખર્ચાઓ બિન-વિકાસક્રિય ખર્ચા ઓ માં સમાવેશ થાય છે. જાહેર આરોગ્ય, સેનીટેશન, શિક્ષણ, જાહેર સુખાકારી વગેરે ખર્ચાઓ વિકાસક્રિય ખર્ચાઓ છે. જયારે વહીવટી ખર્ચાઓ, લોન વ્યાજ વગેરે ખર્ચાઓ બિન-વિકાસક્રિય ખર્ચાઓ છે.સ્થાનિક સ્વરાજય ની સંસ્થાઓને બિન વિકાસક્રિય ખર્ચાઓ ખૂબજ ઓછા રાખવા જોઈએ. કારણ કે તે નાગરીકો ની સુખાકારી માં વધારો કરતાનથી. જયારે વિકાસક્રિય ખર્ચાઓ નાગરીકોની સુખાકારીમાં સીધો જ વધારો કરે છે .

(૧૮) ડો.આઈ.એમ.ત્રિવેદી :-

ભારતની આઝાદીનાં ૫૦ વર્ષ પૂરા થયાં પછી પણ આ પાયાગત પ્રાથમિક સુવિધાઓ અને માળખાગત સેવાઓ પૂરી પાડવાની જવાબદારી સ્થાનિક કક્ષાએ થતી જોવા મળે છે. આયોજનના ૫૦ વર્ષ પછી પણ કેન્દ્ર અને રાજય સરકાર પણ આવી સુવિધાઓ માટે સ્થાનિક સરકાર પર આધારિત કાર્યક્રમ તૈયાર કરે છે. પાયાગત સુવિધા ઓ અને સેવાઓ પુરી પાડવાની જવાબદારી સ્થાનિક સરકારની છે. પાયાગત સુવિધાઓ જુદી-જુદી જગ્યાઓ એ પાણી, ગટર, કચરાઓ નો નિકાલ, પ્રાથમિક શિક્ષણ, પ્રાથમિકઆરોગ્ય, રસ્તાઓ, દિવાબતી, વગેરે જુદા-જુદા જોવા મળે છે.

ગુજરાતમાં ૧૮૦૨૮ ગામડાઓ, ૧૩૫૪૭ ગ્રામપંચાયતો, ૧૮૪ તાલુકા પંચાયતો, ૧૯ જીલ્લા પંચાયતો છે. અંદાજે ૨૭૦૬૪ લાખ લોકો પંચાયત વિસ્તારમાં રહે છે. ગુજરાત પહેલુ રાજય હતું કે જેને ૧૯૬૨ માં પંચાયતિ રાજય નો કાયદો પસાર કર્યો અને ૧૯૯૩ માંસુધારો કરી ગુજરાત પંચાયતી રાજય નો કાયદો પસાર કર્યા.

(૧૯) ડો. વિનોદ કે પાડરિયા :-

લોકશાહી દેશમાં સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાની મહત્વની ભૂમિકા હોય છે. ભારતમાં સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓ બે ભાગમાં જોવા મળે છે. શહેરી અને ગ્રામ્ય.શહેરી વિભાગની સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓ બે વિભાગમાં જોવા મળે છે. મ્યુનિસિપાલિટી અને મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન શહેરી વિભાગની સ્થાનિક સ્વરાજય ની સંસ્થાઓ નાગરિકોની સામાજિક સાંસ્કૃતિક અને વાસ્તવિક જરૂરીયાતોનું ધ્યાન રાખે છેશહેરનો વિકાસનો આધાર મ્યુનિસિપલ સેવાઓ કેટલા પ્રમાણમાં લોકોને મળે છે તેના પર રહેલ છે.

જુદા-જુદા અભ્યાસો અને સર્વે પરથી આપણને જાણવા મળેલ છે કે શહેરી વિસ્તારોમાં પાણી પુરવઠો, શિક્ષણ, રસ્તાઓ, જાહેર આરોગ્ય, મકાન વગેરેમાં શહેરી નાગરિકો ને મુશ્કેલીઓ વધુ પડે છે.

ભારતમાં સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓની નાણાંકીય સ્થિતિ સારી હોતી નથી. તેથી શહેર અને તેનાં નાગરિકનાં વિકાસમાં મુશ્કેલી પડે છે. મહાનગરપાલિકાની આવકમાંસાધનો મર્યાદિત છે અને મહાનગરપાલિકા કરવેરા અને લોન મેળવવા માટેનાં ઘણા બધા નિયંત્રણો વચ્ચે કામ કરે છે. જેથી આવક મેળવવા માટે ખૂબ જ મુશ્કેલી પડે છે.

(૨૦) ડો. તુષાર આર. હાથી :-

સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓની તેનાં નાગરિકોનાં જીવન પર ખૂબ જ મહત્વની અસર પડે છે. સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાની સેવાઓ અને કાર્યોની અસર નિ֥ત લોકોનાં સમુહ પર ખૂબ જ મહત્વની અસર પાડે છે. સ્થાનિક સરકાર આવતીકાલ માટેની એક મહત્વની સંસ્થા બની રહે છે. સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓ જેટલી સફળ થશે તેટલા પ્રમાણમાં કેન્દ્રમાં સરકારને વિકાસની સફળતા વધુ મળશે.

(૨૧) પ્રોફે. શ્રી ઘનશ્યામ ઉપાધ્યાય :-

મહાનગરપાલિકાનાં વિસ્તારમાં વપરાશ, વેચાણ, ઉત્પાદન કે વસ્તુના ઉપયોગ માટે લેવામાં આવતા કરવેરાને જકાત (ઓકટ્રોય) કહેવાય છે. જકાત ભૂતકાળનાં ઘણા વર્ષોથી લેવામાં આવતો વેરો છે. બ્રિટીશ શાસનમાં પણ તે વેરા ઉઘરાવવામાં આવતોહતો. જે આજે પણ ઘણાં બધા રાજયોમાં લેવામાં આવે છે. ઘણાં દેશોમાં આજે પણ તે લેવામાં આવે છે. યુરોપિયન દેશોમાં આ વેરાથી વેપાર અને ઉદ્યોગને પડતી મુશ્કેલીઓ અને વ્યકિતઓને વપરાશની ચીજ વસ્તુઓનાં વધારે નાણાં ચુકવવા પડતા હોવાથી તે રદ બાતલ કરવામાંઆવેલ છે. છતા પણ આજે મહાનગરપાલિકાની કુલ આવકમાં જકાતની આવક મહત્વનો હિસ્સો ધરાવે છે. મહાનગર પાલિકાની આવકોને મુખ્ય બે ભાગમાં વહેંચાયેલી જોવા મળે છે. (૧) કરવેરાની મહેસુલી આવક અને (૨) બિન-કરવેરાની આવકો.

મહાનગરપાલિકાની આવકોમાં જકાત, ઘરવેરો, સામાન્ય કરવેરા, જમીનવેરો, પાણી વેરો, સફાઈ વેરો, વાહન વેરો, વગેરેની આવકો મળે છે. કુલ આવકોમાં જકાતનો ફાળો ખૂબ જ વધારે છે. સામાન્ય રીતે મહાનગરપાલિકાની આવકમાં જકાતની આવકનો હિસ્સો ૫૫ % થી ૬૦ % સુધીનો હોય છે.

(૨૨) ડો. મહેશ વી. જોશી : -

કેન્દ્રીય આયોજનને કારણે સ્થાનિક પ્રશ્નો પર ધ્યાન આપી શકાતુ ન હતું. ભારતમાં આયોજનની નિષ્ફળતાનું એક મુખ્ય અને મહત્વનું કારણ આર્થિક અને આયોજનનું કેન્દ્રીકરણ છે. વિવિધ તફાવતો ધરાવતા નગરોને એક સમાન માપદંડો, નીતિઓ અને કાર્યક્રમોને આધારે કઈ રીતે સાંકળી શકાય ? આથી આર્થિક -વહીવટી વિકેન્દ્રકરણ શકય બનશે. તેમ તેઓ માનતા હતાં. એક બિલ પંચાયતી સંસ્થાઓ માટે અને બીજુ બીલ મ્યુનિસિપાલિટી અંગેનું હતું. નગરપાલિકાઓને જરૂર કરતાં ઘણાં જ ઓછા નાણાં જુદા-જુદા સ્ત્રોતોમાંથી મળે છે. આથી આ અતિ અલ્પ નાણાંમાં નગરપાલિકાઓ પોતાનાં પ્રાથમિક લઘુતમ જવાબદારી પણ પુરી કરી શકતા નથી. પાણી, રસ્તા, ગટર, દીવાબતી જેવા અનિવાર્યકાર્યો પણ થતા નથી. મ્યુનિસિપાલીટીઓએ પોતાની કામગીરી અસરકારક રીતે કરી શકે તેમાટે પ્રણાલિકાગત નાણાં સ્ત્રોતોની શોધ કરવી જરૂરી છે. મ્યુનિસિપલ બોન્ડ દ્વારા તે ગણનાં પાત્ર રકમ પ્રાપ્તકરી શકે છે.

(૨૩) ડૉ. ભરત આર શાહ:-

ભારતે આઝાદી મેળવ્યા બાદ તા ૨૬ મી જાન્યુઆરી ૧૯૫૦ નો રોજ બંધારણ પસાર કરીને સમવાય પધ્ધતિના માળખા હેઠળ (૧) કેન્દ્ર સરકાર (૨) રાજય સરકાર(૩) જિલ્લા કક્ષાએ સ્થાનિક સંસ્થાઓ એમ મુખ્યત્વે ત્રિ-સ્તરીય વહીવટી માળખું સ્થાપિત થયું છેભારત ના ૨૫ રાજયો નો કુલ ૪૬૬ જિલ્લાઓમાં સ્થાનિક સંસ્થાઓનો વિકાસ થયેલો જોવા મળે છે. જિલ્લા કક્ષાએ ગ્રામ પચાંયત, તાલુકા પચાંયત, જિલ્લા પચાંયત, નગરપાલિકા અને મહાનગરપાલિકા એમ સ્થાનિક સંસ્થાઓ સ્થપાયેલી અને વિકસેલી જોવા મળે છે. ભારત એક વિશાળ દેશ હોવાથી રાજયવાર અને જિલ્લાવાર સ્થાનિક સંસ્થાઓનાં કદ, વિસ્તાર, વસ્તીનીસંખ્યા, આવકનાં સ્ત્રોતનો કે ઉદ્દભવ સ્થાનો અને ખર્ચની તરાહમાં વ્યાપક વિભિન્નતા પ્રવર્તે છે.

(૨૪) પ્રોફે. દીપ્તિ આર સોલંકી : -

કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા જુદા-જુદા ઘટકોનાં સ્થાનિક પત્રકોની સ્પષ્ટ જાણકારી તેમજ તે અંગે ની માહિતી ધરાવવાનું શકય નથી. તેથી આ કામગીરી માટે સ્થાનિક નેતાગીરી અને લોક પ્રતિનિધિઓ જ યોગ્ય કાર્ય કરી શકે તેવો તર્ક સ્થાનિક સ્વરાજયની સ્થાપનામાં રહેલો છે. પૂજય ગાંધીજી નુ સ્પષ્ટ માનવુ હતુ કે સ્થાનિક ધોરણે ગામડું સ્વાયત હશે તોજ તે બહારની દખલગીરી કે હસ્તક્ષેપ વિના ગામના લોકોનુ મહત્તમ કલ્યાણ સાધી શકે અને લોકોનો સાચો વિકાસ કરી શકે. આ ફીલસૂફી ને સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓનાં સભ્યો દ્વારા મુર્તિમંત કરવાનો ભારતનાં સમવાય બંધારણની જોગવાઈમાં પ્રયત્ન કરવામાં આવેલો છે.

(Refere

1) See local Government as a promoter of Ecc
Development: - The Hague International ur

2) S.E.M.. SADEK "A Review "– in A Reviva
and Administration? University of London.
studies 1976.

3) Ursula Hicks "Development – tram below"
press. 1960) p.4

4) Items Mayfield "local Government Budgeta
D.C USAID. 1972).

5) See Emil. J. sady: - "Improvement of Loc
Administration for Development purposes.
Administration oversees Vol. (1962).

6) S.l.Elkin:- "cooperative usben politics and

9) Chetan Vaidya: - "property tax imovation in India". Semi nars on property Tax. Imovations in India organized by the WIUA, NIPFP, USAID and CCI tram. August 29-30 1996 at New Delhi.
10) Census of India Repost 1911 vol / past / p.26.
11) The local fiancé enquiry committee (1949 - 51).
12) The taxation enquiry commission (1953 - 54).
13) The All India council of mayors.
14) J.S.Reid:- the municipalities of the Roman Empire Cam bridge: - at the university press. 1913 chapter. I.
15) Usbrn municipalities: - (corporations, municipalities or bor ough, municipalities, Town, notifies areas :)
16) Department of the environment: - Local Government finan cial static- 1971 - 72.
17) 30TH ANNUAL CONFERENCE OF GUJARAT ECO NOMIC ASSICIATITION February 5-6-2000, held at Patan (N.G.)

- :: પ્રકરણ - ૪ :: -

ગુજરાતની મહાનગરપાલિકાઓની રૂપરેખા

:: પ્રકરણ – ૪ ::

ગુજરાતની મહાનગરપાલિકાઓની રૂપરેખા

		પાના ક્રમાંક
૧)	પ્રસ્તાવના	૬૯
૨)	ગુજરાતનો ઈતિહાસ.	૬૯
૩)	વિસ્તાર અને વસ્તી	
૩.૧	જિલ્લાવાર, તાલુકા, શહેર અને ગામડાઓની સંખ્યા.	૭૦
૩.૨	જિલ્લાવાર વિસ્તાર, ગ્રામીણ વિસ્તારનાં રહીશો, રહેણાંક મકાનો, કુલ વસ્તી, ગીચતા, જાતિ, પ્રમાણ, વૃધ્ધિદર, સાક્ષરતા દર અને શહેરી વસ્તીનું પ્રમાણ – ૨૦૦૧.	૭૧
૩.૩	જિલ્લાવાર શહેરી વિસ્તારમાં સાક્ષરતાનું પ્રમાણ જાતિ પ્રમાણ મુજબ – ૨૦૦૮	૭૨
૩.૪	રાજયનાં જુદા – જુદા શહેરોમાં વસ્તીની સંખ્યા.	૭૩
૩.૫	રાજયમાં જિલ્લા પ્રમાણે ગ્રામ પંચાયત, મ્યુનિસિપાલિટી અને મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની સંખ્યા.	૭૩
૩.૬	પીવાનાં પાણીનાં પ્રાપ્તિસ્થાન મુજબ કુટુંબનું વર્ગીકરણ વસ્તી ગણતરી – ૨૦૦૧	૭૪
૩.૭	દિવાબતીનાં પ્રાપ્તિસ્થાન મુજબ કુટુંબનું વર્ગીકરણ વસ્તી ગણતરી – ૨૦૦૭.	૭૪
૩.૮	જિલ્લાનાં શહેરી વિસ્તારમાં સાક્ષરતા અભ્યાસની ટકાવારીનું ધોરણ – ૨૦૦૧	૭૫
૩.૯	ગુજરાત રાજયનાં ૭ મહાનગરપાલિકાનાં સભ્યોની માહિતી – ૨૦૦૭	૭૬
૩.૧૦	ગુજરાત રાજયનાં મહાનગરપાલિકાનાં સભ્યોની માહિતી – ૨૦૦૭.	૭૬
૩.૧૧	પરિશિષ્ટ – ૧.	૭૭

:: પ્રકરણ નંબર – ૪ ::

ગુજરાતની મહાનગરપાલિકાની રૂપરેખા

(૧) પ્રસ્તાવના:-

ભારતના પ\િમી દરિયા કિનારાનાં ભૂમિ ભાગમાં આવેલું ગુજરાત રાજય. હડપ્પા સંસ્કૃતિનાં અવશેષો અને એશિયાઈ સિંહોના શેષ બચેલા વસવાટ માટે સુવિખ્યાત છે. પોતાનું આગવું વ્યકિતત્વ , ચારિત્ર અને ગૌરવ છે. ગુજરાતે ભારત માટે સર્વકાલીન, અને મહામુલીવારસાઈની ભેટ આપી છે. મહાત્માં ગાંધી અને સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલની રાષ્ટ્રનાં જનકની માનવીય પુરૂષાર્થની તવારીખમાં એમનાં વ્યકિતત્વ અને વિચારોમાં લાખો ભારતીયો અને બીજાઓ ઉપર પડેલા પ્રભાવનો નમુનો મળવો અઘરો છે. ગુજરાતનો ઈતિહાસ વિપુલ સાંસ્કૃતિક સંદર્ભોથી હર્યો ભર્યો છે. રાષ્ટ્રને એના ગતિશીલ અને પ્રાણભર્યા વ્યકિતત્વનું દાયિત્વ અવિરતપણે અર્પણ થતું રહયું છે.

ગુજરાત રાજય ભારતનું અત્યંત વિકસિત અને પ્રગતિશીલ રાજય છે. તે દેશના પશ્ચિમ કાઠે આવેલું છે. તે પ\િમમાં અરબી સમુદ્રથી ઘેરાયેલું છે તેની ઉતરમાં કચ્છનો અખાત છે. કચ્છનાં રણની ઉતર દિશામાં પાકિસ્તાન આવેલ છે. તેની ઉતર દિશામાં રાજસ્થાન,દક્ષિણ પુર્વમાં મધ્યપ્રદેશ તથા મહારાષ્ટ્ર આવેલ છે.

(૨) ગુજરાતનો ઈતિહાસ : –

૨૦૦૦ વર્ષ પુરાણાં દીર્ઘકાલથી ગુજરાત ઉપર હિંદુ રાજપુત રાજાઓનો અમલ ચાલ્યા કરતો હતો. પાછલા થોડા વર્ષમાં મોગલ બાદશાહોએ પણ એના પૂરા પ્રદેશ ઉપર શાસન સ્થાપ્યું હતું. પ્રસંગોપાત સમગ્ર ગુજરાત અંગ્રેજી અમલની સતા હેઠળ મુંબઈ રાજયનોઅંતગર્ત ભાગ બન્યુ. આ "સૌરાષ્ટ્ર" જોવા એક નામે અવિભકત બન્યા. વસતિમાં જૈનોનો ખાસ્સો મોટો હિસ્સો ધરાવતી અને સમ્રાટ અશોકનાં કાળથી બૌધ્ધ સંસ્કૃતિનો પણ જયાં પ્રસાર હતો. એવી ગુજરાતપણાની તવારીખમાં એમને પણ વિનમ્ર ગરીમાં અને સંસ્કૃતિ રક્ષણ ગુજરાતની પ્રજાને મળ્યું છે. ગુજરાત એક સ્વતંત્ર રાજય તરીકે ૧લી મે ૧૯૬૦ માં અસ્તિત્વ માં આવ્યું. મુંબઈ રાજયનાં બે ભાગલા પડયા જે માંથી ગુજરાત અને મહારાષ્ટ્ર એવા બે રાજયો અસ્તિત્ત્વમાં આવ્યા.

ગુજરાત રાજયમાં હાલમાં ૨૮ જિલ્લાઓ છે ગાંધીનગર એ ગુજરાત રાજયનું પાટનગર છે. ૨૨૩ તાલુકાઓ તેમજ ૧૮૧૧૪ ગામડાઓ છે. ગુજરાતનો કુલ ભૌગોલિક વિસ્તાર ૧૯૬૦૨૪ હેકટરનો છે. જે દરેક કુલ ૬.૧૦ % જેટલો વિસ્તાર છે. ગુજરાતમાં ૭ મ્યુનિસિપલ કૉર્પોરેશન અમદાવાદ, વડોદરા, સૂરત, રાજકોટ, જામનગર, ભાવનગર અને જૂનાગઢ છે. ગુજરાતની લોકસભાની ૨૬ બેઠકો છે. રાજય સભાની ૧૧ બેઠકો છે. ગુજરાત વિભાનસભાની ૧૮૨ બેઠકો છે. ગુજરાતની મુખ્ય ભાષા ગુજરાતી છે. ૧૬૦૦ કિ.મી. નો દરિયાઈ કાંઠો આવેલો છે. ગુજરાતની જન સંખ્યા ઈ.સ. ૨૦૦૧ ની વસ્તી ગણતરી મુજબ ૫,૦૫,૯૬,૯૯૨ ની છે. જે દેશની જન સંખ્યાનાં ૪.૮૮ % જેટલી છે.

(૩) વિસ્તાર અને વસ્તી :-

૩.૧ જિલ્લાવાર, તાલુકા, શહેર એન ગામડાઓની સંખ્યા

ક્રમ	રાજય / જિલ્લાઓ	તાલુકા	કુલ શહેર	કુલ ગામડાઓ
૧	ગુજરાત	૨૨૬	૨૪૨	૧૮૫૩૯
૨	અમદાવાદ	૧૧	૨૫	૫૪૭
૩	વડોદરા	૧૨	૧૬	૧૫૫૩
૪	સૂરત	૧૫	૧૮	૧૨૬૪
૫	રાજકોટ	૧૪	૧૦	૮૪૬
૬	જામનગર	૧૦	૧૬	૭૫૬
૭	ભાવનગર	૧૧	૧૩	૭૯૮
૮	જૂનાગઢ	૧૪	૧૨	૧૦૩૮

સ્ત્રોત :- ગુજરાત રાજયની આંકડાકિય માહિતિ ૨૦૦૬ પાના નં. ૨૫.

૩.૨ જિલ્લાવાર વિસ્તાર, ગ્રામિણ વિસ્તારનાં રહીશો, રહેણાંક મકાનો, કુલ વસ્તી, ગીચતા, જાતિ પ્રમાણ, વૃધ્ધિદર, સાક્ષરતા દર અને શહેરી વસ્તીનું પ્રમાણ ૨૦૦૧.

ક્રમ	રાજય / જિલ્લાઓ	વિસ્તાર (પ્રતિ. ચો.કિ.મી)	શહેરો	વસ્તી (હજારમાં)	ગીચતા (પ્રતિ. ચો.કિ.મી)	જાતિ પ્રમાણ (દશ હજાર એ)	દશકાનો વૃધ્ધિ દર	શહેર વસ્તી ની ટકાવારી
૧	ગુજરાત	૧૯૬૦૨૪	૨૪૨	૫૦૬૭૧	૨૫૮	૯૨૦	૨૨.૬૬	૩૭.૩૬
૨	અમદાવાદ	૭૦૮૭	૨૫	૫૮૧૭	૭૧૯	૮૯૨	૨૬.૭૯	૮૦.૧૮
૩	વડોદરા	૭૫૪૯	૧૬	૩૬૪૨	૪૮૨	૯૧૯	૧૯.૮૭	૪૫.૨૦
૪	સુરત	૭૬૫૭	૧૮	૪૯૯૬	૬૫૨	૮૩૫	૪૭.૦૧	૫૯.૯૭
૫	રાજકોટ	૧૧૨૦૩	૧૦	૩૧૭૦	૨૮૩	૯૩૦	૨૬.૦૮	૫૧.૨૯
૬	જામનગર	૧૪૧૨૫	૧૬	૧૯૦૪	૧૩૫	૯૪૧	૨૧.૭૯	૪૩.૯૧
૭	ભાવનગર	૭૯૮૧	૧૩	૨૪૭૦	૨૪૭	૯૩૭	૧૯.૩૧	૩૭.૮૬
૮	જૂનાગઢ	૮૮૪૬	૧૨	૨૪૪૮	૨૭૭	૯૫૫	૧૭.૦૭	૨૯.૦૬

સ્ત્રોત : – ગુજરાત રાજયની આંકડાકીય માહિતી – ૨૦૦૭ પાના નં. ૨૭.

૩.૨ જિલ્લાવાર વિસ્તાર, ગ્રામિણ વિસ્તારનાં રહીશો, રહેણાંક મકાનો, કુલ વસ્તી, ગીચતા, જાતિ પ્રમાણ, વૃધ્ધિદર, સાક્ષરતા દર અને શહેરી વસ્તીનું પ્રમાણ ૨૦૦૧.

ક્રમ.	રાજય /		શહેરી વિસ્તારની વસ્તી			કુલ વિસ્તારની વસ્તી		
	જિલ્લાઓ		પુરૂષ.	સ્ત્રી.	કુલ.	પુરૂષ.	સ્ત્રી.	કુલ.
૧	ગુજરાત	કુલ	૧૦૦૬૮	૮૮૬૨	૧૮૯૩૦	૨૬૩૮૬	૨૪૨૮૫	૫૦૬૭૧
		સાક્ષર	૭૭૧૮	૫૭૧૮	૧૩૪૯૦	૧૭૮૩૪	૧૧૯૯૪	૨૯૮૨૮
		ટકા	૭૬.૬૬	૬૫.૧૩	૭૧.૨૬	૬૭.૫૯	૪૯.૩૯	૫૮.૮૭
૨	અમદાવાદ	કુલ	૨૪૭૪	૨૧૯૦	૪૬૬૪	૩૦૭૫	૨૭૪૨	૫૮૧૭
		સાક્ષર	૧૯૩૧	૧૪૭૯	૩૪૧૦	૨૩૧૮	૧૬૯૪	૪૦૧૨
		ટકા	૭૮.૦૫	૬૭.૫૩	૭૩.૧૧	૭૫.૩૮	૬૧.૭૮	૬૮.૯૭
૩	વડોદરા	કુલ	૮૬૩	૭૮૩	૧૬૪૬	૧૮૯૮	૧૭૪૪	૩૬૪૨
		સાક્ષર	૬૯૩	૫૩૯	૧૨૫૨	૧૩૦૯	૯૧૯	૨૨૨૮
		ટકા	૮૦.૩૦	૭૧.૩૯	૭૬.૦૬	૬૮.૯૭	૫૨.૬૯	૬૧.૧૮
૪	સુરત	કુલ	૧૬૯૬	૧૩૦૦	૨૯૯૬	૨૭૨૨	૨૨૭૩	૪૯૯૫
		સાક્ષર	૧૨૯૦	૮૪૦	૨૧૩૦	૧૯૧૫	૧૨૯૧	૩૨૦૬
		ટકા	૭૬.૦૬	૬૪.૬૨	૭૧.૦૯	૭૦.૩૫	૫૬.૮૦	૬૪.૧૮
૫	રાજકોટ	કુલ	૮૪૯	૭૭૭	૧૬૨૬	૧૬૪૨	૧૫૨૮	૩૧૭૦
		સાક્ષર	૬૪૮	૫૧૩	૧૧૬૧	૧૧૬૬	૮૬૮	૨૦૩૪
		ટકા	૭૬.૩૩	૬૬.૦૨	૭૧.૪૦	૭૧.૦૧	૫૬.૮૧	૬૪.૧૬
૬	જામનગર	કુલ	૪૩૬	૪૦૦	૮૩૬	૯૮૧	૯૨૩	૧૯૦૪
		સાક્ષર	૩૦૯	૨૨૯	૫૩૮	૬૩૮	૪૪૬	૧૦૮૪
		ટકા	૭૦.૮૭	૫૭.૯૫	૬૪.૩૫	૬૫.૦૪	૪૮.૩૨	૫૬.૯૩
૭	ભાવનગર	કુલ	૪૯૩	૪૪૨	૯૩૫	૧૨૭૫	૧૧૯૫	૨૪૭૦
		સાક્ષર	૩૬૧	૨૬૫	૬૨૬	૮૨૮	૫૪૧	૧૩૬૯
		ટકા	૫૯.૯૫	૬૬.૯૫	૬૪.૯૪	૬૪.૯૪	૪૫.૨૭	૫૫.૪૩
૮	જુનાગઢ	કુલ	૩૬૭	૩૪૫	૭૧૨	૧૨૫૨	૧૧૯૬	૨૪૪૮
		સાક્ષર	૨૭૧	૨૦૬	૪૭૭	૮૩૩	૫૭૬	૧૪૦૯
		ટકા	૭૩.૮૪	૫૯.૭૧	૬૬.૯૯	૬૬.૫૩	૪૮.૧૬	૫૭.૫૬

પ્રાપ્તિ સ્થાન :- ગુજરાત રાજયની આંકડાકીય માહિતી ૨૦૦૭ – પાના નં. – ૩૬.

૩.૪ રાજયનાં જુદા – જુદા શહેરો માં વસ્તી ની સંખ્યા. (હજારમાં).

ક્રમ.	શહેરો	૧૯૫૧	૧૯૬૧	૧૯૭૧	૧૯૮૧	૧૯૯૧	૨૦૦૧
૧	અમદાવાદ	૧૮૫૮૮૯	૧૧૯૩૮૭૫	૧૭૨૬૯૩૫	૨૩૨૯૮૨૧	૨૮૭૬૭૧૦	૩૫૨૦૦૮૫
૨	વડોદરા	૧૯૩૭૯૦	૩૦૯૭૧૬	૪૬૭૪૮૭	૭૩૪૪૭૩	૧૦૩૧૩૪૧૬	૧૩૦૬૨૨૭
૩	સુરત	૧૨૯૫૦૦	૩૧૭૫૧૯	૪૯૩૦૦૧	૯૨૩૮૬૫	૧૪૯૮૮૧૭	૨૪૩૩૮૩૫
૪	રાજકોટ	૩૬૧૫૧	૧૯૪૧૪૫	૩૦૦૬૧૨	૪૪૫૦૭૬	૫૫૯૪૦૭	૯૬૭૪૭૬
૫	જામનગર	૫૩૮૪૪	૧૩૯૬૯૨	૧૯૯૭૦૯	૨૭૭૬૧૫	૩૪૧૬૩૭	૪૪૩૫૧૮
૬	ભાવનગર	૫૬૪૪૨	૧૭૬૪૭૩	૨૨૫૩૫૮	૩૦૭૧૨૧	૪૦૨૩૩૮	૫૧૧૦૮૫
૭	જુનાગઢ	૩૪૨૫૧	૭૪૨૯૮	૯૫૪૮૫	૧૧૮૬૪૬	૧૩૦૪૮૪	૧૬૮૫૧૫

સ્ત્રોત :- ગુજરાત રાજયની આંકડાકીય રૂપરેખા ૨૦૦૬ પાના નં. – ૫૭.

૩.૫ રાજયનાં જિલ્લા પંમાણે ગ્રામપંચાયત, મ્યુનસિપાલિટી અને મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ની સંખ્યા.

ક્રમ	જિલ્લાઓ	ગ્રામપંચાયત	મ્યુનિસિપાલિટી	મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન
૧	અમદાવાદ	૫૪૫	૧૭	૧
૨	વડોદરા	૮૬૧	૫	૧
૩	સૂરત	૮૭૪	૬	૧
૪	રાજકોટ	૮૪૩	૯	૧
૫	જામનગર	૬૬૪	૧૧	૧
૬	ભાવનગર	૭૭૧	૮	૧
૭	જૂનાગઢ	૮૨૮	૧૨	૧

સ્ત્રોત :- ગુજરાત રાજયની આંકડાકીય રૂપરેખા ૨૦૦૭ પાના નં. – ૨૨૦.

૩.૬ પીવાના પાણીના પ્રાપ્તિસ્થાન મુજબ કુટુંબોનું વર્ગીકરણ વસ્તી ગણતરી ૨૦૦૧. (શહેરી વિભાગ)

ક્રમ	રાજ્ય / જિલ્લાઓ	કુંટુબની સંખ્યા	નળ	ડંકી	અન્ય
૧	ગુજરાત	૩૭૫૬૦૨૬	૩૧૨૦૧૮૩	૨૬૬૩૪૫	૩૭૧૪૯૬
૨	અમદાવાદ	૯૫૯૨૩૩	૮૩૩૯૧૨	૩૯૦૪૩	૮૬૨૭૮
૩	વડોદરા	૩૪૪૩૭૩	૩૧૨૭૪૮	૨૨૨૩૧	૯૩૪૪
૪	સૂરત	૬૦૮૩૩૦	૪૯૯૩૭૨	૪૫૧૫૬	૬૩૮૦૨
૫	રાજકોટ	૩૧૦૭૩૬	૨૨૯૩૯૪	૩૬૧૯૮	૪૫૧૪૪
૬	જામનગર	૧૪૮૭૨૭	૧૦૨૭૧૮	૨૦૧૫૫	૨૫૮૫૪
૭	ભાવનગર	૧૭૪૭૩૯	૧૩૨૧૧૦	૧૪૦૪૮	૨૮૫૮૧
૮	જૂનાગઢ	૧૨૯૨૮૬	૮૪૯૬૧	૨૧૧૨૫	૨૩૨૦૦

પ્રાપ્તિ સ્થાન :- સામાજિક – આર્થિક સમીક્ષા ગુજરાત રાજ્ય ૨૦૦૭. પાના નં. – (ક–૧૦૨)

(૩.૭) દિવાબતીનાં પ્રાપ્તિ સ્થાન મુજબ કુટુંબોનું વર્ગીકરણ વસતી ગણતરી – ૨૦૦૭.(શહેરી વિભાગ).

ક્રમ	રાજ્ય / શહેરો.	કુટુંબની સંખ્યા	દિવાબતીવાળા કુટુંબો	દિવાબતીવગરના કુંટુંબો
૧	ગુજરાત	૩૭૫૮૦૨૮	૩૭૩૩૫૦૦	૨૪૪૨૯
૨	અમદાવાદ	૯૫૯૨૩૩	૯૧૦૪૯૪	૮૭૩૯
૩	વડોદરા	૩૪૪૩૭૩	૩૪૧૪૨૫	૨૯૪૮
૪	સૂરત	૬૦૮૩૩૦	૬૦૬૬૭૪	૧૬૫૬
૫	રાજકોટ	૩૧૦૭૩૬	૩૦૮૮૫૫	૧૮૮૧
૬	જામનગર	૧૪૮૭૩૯	૧૪૮૦૦૩	૭૨૪
૭	ભાવનગર	૧૭૪૭૩૯	૧૩૩૭૧૫	૧૦૨૪
૮	જૂનાગઢ	૧૨૯૨૨૮૬	૧૨૮૮૮૯	૩૯૭

પ્રાપ્તિ સ્થાન :- સામાજિક – આર્થિક સમીક્ષા ગુજરાત રાજ્ય ૨૦૦૭. (ક – ૧૦૪).

૩.૮ જિલ્લાનાં શહેરી વિસ્તારમાં સાક્ષરતા અભ્યાસની ટકાવારીનું ધોરણ – ઈ. સ. ૨૦૦૧.

ક્રમ	જિલ્લાનાં શહેરો	કુલ સાક્ષર	પ્રાથમિક થી ઓછું	પ્રાથમિક	માધ્યમિક	મેટ્રીક	હાયર સેકેન્ડરી	ડિપ્લોમાં હોલ્ડરો	ટેકનીકલ ડિપલોમાં	ગ્રેજયુએટ અને તેથી વધુ	અભ્યાસ વગર નાં સાક્ષરો	વર્ગીકૃત ન થયેલા સાક્ષર
૧	અમદાવાદ	૩૪૧૦૧૦૫	૧૭.૬૩	૨૨.૭૪	૧૫.૨૧	૧૬.૬૪	૧૧.૭૦	૦.૧૦	૧.૫૦	૧૩.૬૭	૦.૭૭	૦.૦૪
૨	વડોદરા	૧૨૫૧૪૬૧	૧૬.૬૨	૨૦.૬૨	૧૪.૯૨	૧૭.૦૭	૧૨.૨૨	૦.૨૦	૨.૭૨	૧૫.૬૯	૦.૬૯	૦.૦૫
૩	સૂરત	૨૧૩૦૨૮૮	૨૦.૮૪	૨૭.૯૧	૧૫.૬૯	૧૬.૩૮	૧૦.૬૩	૦.૦૭	૧.૧૦	૬.૯૧	૦.૪૩	૦.૦૪
૪	રાજકોટ	૧૧૬૧૪૦૫	૧૯.૭૪	૨૪.૧૦	૧૬.૫૦	૧૮.૧૨	૯.૫૪	૦.૦૬	૧.૨૨	૯.૭૫	૦.૯૩	૦.૦૩
૫	જામનગર	૫૩૭૮૨૩	૨૨.૭૯	૨૪.૫૬	૧૭.૦૬	૧૫.૩૬	૯.૦૦	૦.૦૭	૧.૦૯	૮.૮૦	૧.૨૬	૦.૦૩
૬	ભાવનગર	૬૨૫૭૧૯	૨૨.૩૪	૨૮.૪૯	૧૫.૯૫	૧૫.૧૪	૭.૮૧	૦.૦૭	૧.૨૬	૭.૯૭	૦.૭૩	૦.૦૪
૭	જૂનાગઢ	૪૭૭૨૦૧	૨૧.૮૨	૨૪.૦૯	૧૭.૭૮	૧૬.૩૮	૯.૬૬	૦.૦૪	૧.૧૭	૮.૨૬	૦.૮૯	૦.૦૩

પ્રાપ્તિ સ્થાન :– ગુજરાત રાજયની આંકડાકીય રૂપરેખા – ૨૦૦૭ પાના નં. – ૧૮.

૩.૯ ગુજરાત રાજયનાં ૭ મહાનગરપાલિકાની વસ્તીની સંખ્યા – ઈ. સ. ૨૦૦૧.

ક્રમ	શહેરો	પુરુષો	સ્ત્રીઓ	કુલ	દશકાનો વૃધ્ધિ દર ઈ.સ. ૧૯૯૧-૨૦૦૧
૧	અમદાવાદ	૧૮૮૭૨૪૯	૧૮૫૨૮૩૬	૩૫૨૦૦૮૫	૧૯.૧૪ %
૨	વડોદરા	૧૩૭૨૧૫	૧૦૬૧૪૨૦	૨૪૩૩૮૩૫	૬૧.૬૨ %
૩	સુરત	૬૮૪૦૧૩	૬૨૨૨૧૪	૧૩૦૬૨૨૭	૨૩.૦૪ %
૪	રાજકોટ	૫૦૮૯૯૩	૪૬૦૪૮૩	૯૬૭૪૭૬	૫૭.૯૭ %
૫	જામનગર	૨૩૨૮૪૫	૨૧૦૬૭૩	૪૪૩૫૧૮	૨૯.૬૨ %
૬	ભાવનગર	૨૬૬૮૩૮	૨૪૪૨૪૭	૫૧૧૦૮૫	૨૬.૧૨ %
૭	જુનાગઢ	૮૬૯૬૦	૮૧૫૩૫	૧૬૭૫૧૫	૧૧.૪૫ %

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ગુજરાત રાજયની આંકડાકીય રૂપરેખા – ૨૦૦૭. પાના નં. – ૫૮.

૩.૧૦ ગુજરાત રાજયનાં મહાનગર પાલિકા તેના સભ્યોની માહિતી – ૨૦૦૬.

ક્રમ	નામ	મહાનગરપાલિકા	સભ્યોની સંખ્યા
૧	અમદાવાદ	૧	૧૨૯
૨	વડોદરા	૧	૧૦૨
૩	સુરત	૧	૮૪
૪	રાજકોટ	૧	૬૯
૫	જામનગર	૧	૫૧
૬	ભાવનગર	૧	૫૧
૭	જુનાગઢ	૧	૫૧
	કુલ.	**૭**	**૫૩૭**

પ્રાપ્તિ : – ગુજરાત રાજયની આંકડાકીય રૂપરેખા ૨૦૦૭. પાના નં. – ૨૯૦.

પરિશિષ્ટ – ૧

ગુજરાત રાજયની મહાનગરપાલિકાઓ – વર્તમાન મેયર અને કમિશ્નરની યાદી

ક્રમ	શહેરનું નામ	મેયરનું નામ	કમિશ્નરનું નામ
૧	અમદાવાદ	શ્રી કાનજીભાઈ ઠાકોર	શ્રી આઈ. પી. ગૌતમ
૨	વડોદરા	શ્રી બાળકૃષ્ણ શુકલ (બાલુ શુકલ)	શ્રી એમ. કે. દાસ
૩	સૂરત	શ્રી રણજીતભાઈ ગીલીટવાલા	શ્રી એસ. અર્પણા
૪	રાજકોટ	શ્રી સંધ્યાબેન વ્યાસ	શ્રી ડી. એસ. બ્રહ્મભટ્ટ
૫	જામનગર	શ્રી કનકસિંહ જાડેજા	શ્રી કે.એન. ભટ્ટ
૬	ભાવનગર	શ્રી રીનાબેન આર. શાહ	શ્રી પ્રદીપ શર્મા
૭	જૂનાથઢ	શ્રી જયોતીબેન વાછાણી	શ્રી આર. એમ. શર્મા

- :: પ્રકરણ - ૫ :: -

ગુજરાતની મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજપત્રોની રૂપરેખા

– :: પ્રકરણ – ૫ :: –

ગુજરાતની મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજપત્રોની રૂપરેખા

			પાના ક્રમાંક
૧)	પ્રાસ્તાવિક		૮૨
૨)	જુદા – જુદા મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજપત્રો		
	૨.૧	અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાની મહેસૂલી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫	૮૩
	૨.૦૧	અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાની મહેસૂલી ખર્ચનું અંદાજપત્ર વર્ષ – ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫	૮૫
	૨.૦૨	અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાની મૂડી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ – ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫	૮૭
	૨.૦૩	અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાની મૂડી ખર્ચનું અંદાજપત્ર વર્ષ – ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫	૮૯
	૨.૨	જામનગર મહાનગરપાલિકાનું મહેસૂલી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫	૯૧
	૨.૨.૧	જામનગર મહાનગરપાલિકાની મહેસૂલી ખર્ચનું અંદાજપત્ર વર્ષ – ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫	૯૩
	૨.૨.૨	જામનગર મહાનગરપાલિકાની મૂડી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ – ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫	૯૫
	૨.૨.૩	જામનગર મહાનગરપાલિકાની મૂડી ખર્ચનું અંદાજપત્ર વર્ષ –૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫	૯૭
	૨.૩	જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાનું મહેસુલી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫	૯૯
	૨.૩.૧	જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાની મહેસૂલી ખર્ચનું અંદાજપત્ર વર્ષ – ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫	૧૦૧

પાના ક્રમાંક

૨.૩.૨ જુનાગઢ મહાનગરપાલિકાની મૂડી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ -૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ ૧૦૩ ૧૦૫

૨.૩.૩ જુનાગઢ મહાનગરપાલિકાની મૂડી ખર્ચનું અંદાજપત્ર વર્ષ – ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

૨.૪ ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનું મહેસુલી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ ૧૦૭

૨.૪.૧ ભાવનગર મહાનગરપાલિકાની મહેસુલી ખર્ચનું અંદાજપત્ર વર્ષ – ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ ૧૦૯ ૧૧૧

૨.૪.૨ ભાવનગરમહાનગરપાલિકાની મૂડી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ –૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

૨.૪.૩ ભાવનગર મહાનગરપાલિકાની મૂડી ખર્ચનું અંદાજપત્ર વર્ષ – ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ ૧૧૩ ૧૧૫

૨.૫ વડોદરા મહાનગરપાલિકાનું મહેસુલી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ ૧૧૭

૨.૫.૧ વડોદરામહાનગરપાલિકાની મહેસુલી ખર્ચનું અંદાજપત્ર વર્ષ – ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ ૧૧૯

૨.૫.૨ વડોદરા મહાનગરપાલિકાની મૂડી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ –૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ ૧૨૧

૨.૫.૩ વડોદરા મહાનગરપાલિકાની મૂડી ખર્ચનું અંદાજપત્ર વર્ષ – ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

૨.૬ રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનું મહેસુલી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ ૧૨૩

૨.૬.૧ રાજકોટ મહાનગરપાલિકાની મહેસુલી ખર્ચનું અંદાજપત્રવર્ષ – ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ ૧૨૫ ૧૨૭

૨.૬.૨ રાજકોટ મહાનગરપાલિકાની મૂડી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ –૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫ ૧૨૯

૨.૬.૩ રાજકોટ મહાનગરપાલિકાની મૂડી ખર્ચનું અંદાજપત્ર વર્ષ – ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

		પાના ક્રમાંક
૨.૭	સુરત મહાનગરપાલિકાનું મહેસુલી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ ૨૦૦૦ થી	૧૩૧
૨	૦ ૦ ૫	૧૩૩
૨.૭.૧	સુરત મહાનગરપાલિકાની મહેસુલી ખર્ચનું અંદાજપત્ર વર્ષ – ૨૦૦૦ થી	૧૩૫
૨	૦ ૦ ૫	૧૩૭
૨.૭.૨	સુરત મહાનગરપાલિકાની મૂડી આવકનું અંદાજપત્ર વર્ષ –૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫	
૨.૭.૩	સુરત મહાનગરપાલિકાની મૂડી ખર્ચનું અંદાજપત્ર વર્ષ –૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫	

:: પ્રકરણ – ૫ ::

ગુજરાતની મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રની રૂપરેખા

(૧) પ્રાસ્તાવિક : –

ગુજરાત રાજયમાં ૭ મહાનગરપાલિકાઓ (મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન) આવેલા છે. જે ગુજરાત વિસ્તારમાં ૩ (ત્રણ) અમદાવાદ, વડોદરા, સૂરત, છે. જયારે સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારમાં ૪ (ચાર) રાજકોટ, જામનગર, ભાવનગર, અને જૂનાગઢ કોર્પોરેશન ની સ્થાપના ૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ નાં વર્ષ માં થયેલ છે. તમામ કોર્પોરેશનનાં દર વર્ષ તૈયાર થતા અને પ્રસિધ્ધ થતાવાર્ષિક અંદાજપત્ર ની રૂપરેખા આ પ્રકરણમાં સમાવેશ કરેલ છે.

(૨) જુદા – જુદા મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો :-

સામાન્ય રીતે મહાનગરપાલિકાઓ અંદાજપત્ર ચાર વિભાગમાં તૈયાર કરે છે. (૧) મૂડી આવક (૨) મૂડી ખર્ચ (૩) મહેસૂલી આવક (૪) મહેસૂલી ખર્ચ એમ તૈયાર થાય છે. આ સંશોધન નાં હેતુ માટે વર્ષ ૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ થી ખર્ચ ૨૦૦૪ –૨૦૦૫ નાં વાર્ષિક અંદાજપત્ર નો અભ્યાસ કરવામાં આવેલ છે. જે નીચે મુજબ છે.

(૨ : ૧) <u>અમદાવાદ મહાનગરપાલિકા</u> : –

અમદાવાદ મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૧

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ ટકા	
૧	જકાત	૩૨૪૭૧૪૭	૫૭.૭૧૮૪	૩૦૭૫૭૧૬	૫૪.૭૪૩૧	૩૪૦૬૪૫૩	૫૦.૩૮૬૩	૪૫૦૧૮૦૦	૬૫.૧૭૯૬૮	૪૬૬૦૭૧૩	૫૮.૭૪૬૧
૨	સીધા કરવેરા	૯૧૯૪૪૮	૧૬.૩૪૩૩	૧૧૯૫૫૭૮	૨૧.૨૭૯૫	૧૪૩૭૧૯૯	૨૧.૨૫૮૨	૧૧૧૯૭૭૧	૧૬.૨૧૨૭	૧૨૧૧૮૫૭	૧૫.૨૭૪૯
૩	મિલકતોનાં ભાડા	૧૦૧૦૭૬	૧.૭૯૬૬૪	૨૨૧૧૬૦	૩.૯૩૬૩૧	૩૫૨૪૩૩	૫.૨૧૨૯૯	૩૨૨૭૬૯	૪.૬૭૩૨૩૭	૪૬૧૬૯૧	૫.૮૧૯૪
૪	જાહેર સ્થળોની ઉપજ	૧૯૬૮૭	૦.૩૪૯૯૪	૨૦૫૫૨	૦.૩૬૫૭૯	૨૮૦૪૪	૦.૪૧૪૮૧	૨૭૩૮૦	૦.૩૯૬૪૨૪	૩૨૪૯૮	૦.૪૦૯૬૨
૫	ખાસ કાયદાની રૂએ ઉપજ	૧૧૯૯૪૭	૨.૧૩૨૦૭	૩૫૧૫૫	૦.૬૨૫૭૧	૧૫૫૦૧૫	૨.૩૦૬૨૧	૬૩૫૩૯	૦.૯૧૯૯૫૫	૩૮૩૦૦	૦.૪૮૨૭૫
૬	જાહેર સેવા ચાર્જ ફીની ઉપજ	૨૫૪૨૮૯	૪.૫૨૦૦૨	૧૪૦૨૪૩	૨.૪૯૬૧૧	૩૮૫૨૫૨	૫.૬૯૮૪૩	૩૮૧૯૩૧	૫.૫૨૯૮૧૯	૪૦૪૩૮	૦.૫૦૯૭
૭	અનુદાન અને ફાળો	૯૫૪૧૧૪	૧૬.૯૫૯૫	૯૨૧૯૬૭	૧૬.૪૦૯૬	૯૮૬૨૭૩	૧૪.૫૮૮૪	૧૨૦૨૧૪	૧.૭૪૦૫૨૮	૧૧૨૬૩૦૪	૧૪.૧૯૬૫
૮	ભંગાર વેપારની આવક	૧૫૮	૦.૦૦૨૮૧	૨૮	૦.૦૦૦૫	૧૦૦	૦.૦૦૧૪૮	૯૮	૦.૦૦૧૪૧૯	૫૦ ૦.૦૦૦૬૩	
૯	અન્ય પરચૂરણ આવક	૯૯૭૮	૦.૧૭૭૩૬	૮૦૫૪	૦.૧૪૩૩૫	૩૯૦૦૦	૦.૫૭૬૮૭	૩૬૯૨૫૨	૫.૩૪૬૨૪૫		
	કુલ	**૫૬૨૫૮૪૪**	**૧૦૦ %**	**૫૬૧૮૪૫૬**	**૧૦૦ %**	**૬૭૬૦૬૬૯**	**૧૦૦ %**	**૬૯૦૬૭૫૪**	**૧૦૦ %**	**૭૯૩૩૬૫૧**	**૧૦૦ %**

પાપ્તિ સ્થાન :- અમદાવાદ મ્યુ. કોર્પોરેશન વાષિક બજેટ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>મહેસૂલી આવકનું કોષ્ટક – ૧</u>

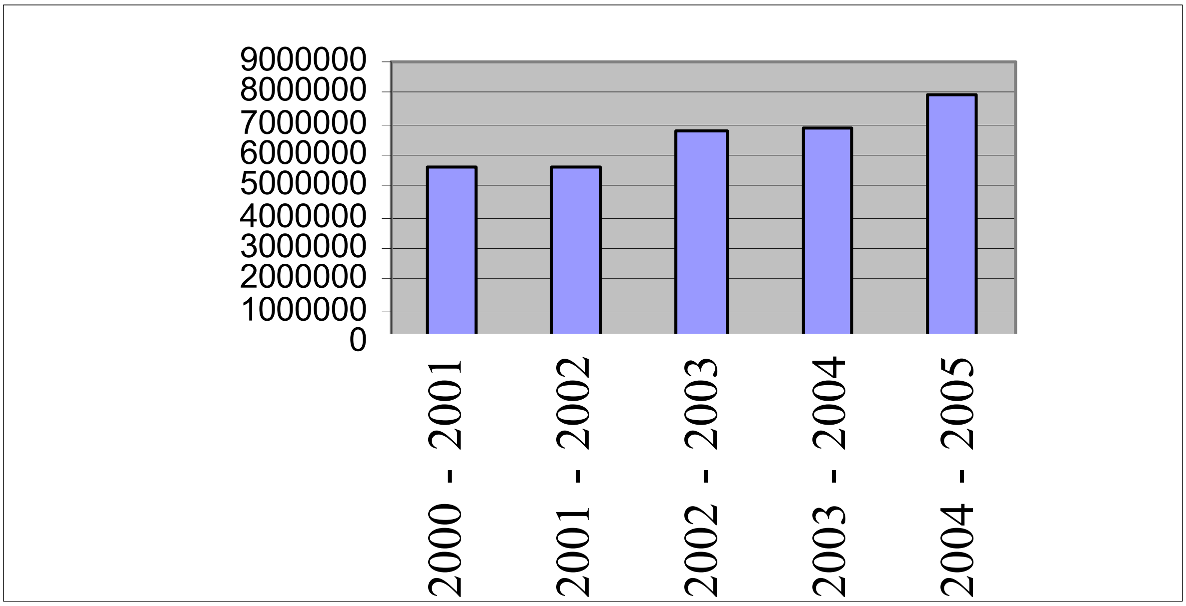

કોષ્ટક – ૧ પરથી જાણવા મલે છે કે ૨૦૦૦/૨૦૦૧ માં અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની આવક ૨૦૦૧ / ૨૦૦૨ કરતાં વધુ છે. જયારે ત્યાર બાદ ૨૦૦૨ / ૨૦૦૩,૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ અને ૨૦૦૪/ ૨૦૦૫ માં મહેસૂલી આવકમાં સતત વધારો થતો ગયો છે. જેમાં ખાસ કરીને જકાત તથા સીધા કરવેરાની આવક વધેલ છે.

અમદાવાદ મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૨

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી ખર્ચ	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	મહેકમ ખચૂ	૯૧૫૯૩	૧.૬૩૨૦૯	૭૪૯૧૬	૧.૩૩૮૮૮	૧૩૭૬૦૯	૨.૩૬૪૮૨	૬૯૯૮૦	૧.૨૪૩૬૮	૧૧૯૨૫૨	૧.૭૫૨૯૯
૨	વહીવટી અને સામાન્ય ખર્ચ	૧૬૬૫૪૬૪	૨૯.૬૭૬૯	૧૭૪૫૬૫૩	૩૧.૧૯૭૯	૧૯૨૭૯૨૧	૩૩.૧૩૧૪	૧૭૯૧૬૬૫	૩૧.૮૪૩૬૧	૨૨૩૨૫૨૦	૩૨.૮૧૭૮
૩	વીજળી	૧૧૫૧૪૮	૨.૦૦૫૧૮૨	૧૭૯૮૦૯	૩.૨૧૩૫૧	૧૩૧૭૯૯	૨.૨૬૪૯૭	૧૪૮૧૧૧	૨.૬૩૨૪૦૬	૧૬૦૮૧૭	૨.૩૬૩૯૯
૪	મરામત અને નિભાવ (મકાન)	૬૩૮૭	૦.૧૧૩૮૧	૭૦૧૭	૦.૧૨૫૪૧	૮૯૦૦	૦.૧૫૨૯૫	૧૫૮૨	૦.૦૨૮૧૧૭	૯૦૮૦	૦.૧૩૩૪૮
૫	મરામત અને નિભાવ (જાહેર સ્થળો)	૮૧૮૦૬	૧.૪૫૭૭	૭૦૭૮૧	૧.૨૬૪૮	૫૯૧૭૭	૧.૦૧૬૯૬	૫૭૮૪૮	૧.૦૨૮૧૪૪	૭૮૩૨૮	૧.૨૨૦૧
૬	મરામત અને નિભાવ (રચના / પુલ/લાઈટ)	૮૩૭૮૧૨	૧૪.૯૨૯	૭૯૪૩૩૨	૧૪.૧૯૬૧	૮૪૨૩૬૫	૧૪.૪૭૬૧	૮૫૨૫૯૫	૧૫.૧૫૩૩૪	૯૩૦૯૦૨	૧૩.૬૮૪૨
૭	મરામત અને નિભાવ (ગટર અને ડ્રેનેજ)	૨૨૭૩૩૮	૪.૦૫૦૯૩	૨૪૨૪૧૮	૪.૩૩૨૪૪	૨૯૧૯૧૨	૫.૦૧૬૫૨	૨૩૦૦૬૫	૪.૦૮૮૯૯	૬૭૧૦૨૬	૯.૮૬૪૦૧
૮	મરામત અને નિભાવ (પાલન પુરવઠો)	૫૩૬૪૮૧	૯.૫૫૯૫૫	૫૨૫૫૨૦	૯.૩૯૧૯૭	૬૦૮૨૪૩	૧૦.૪૫૨૭	૬૨૯૯૫૭	૧૧.૧૯૭૩૫		
૯	મરામત અને નિભાવ (ઓફીસ સાધનો)	૨૧૦૭	૦.૦૩૭૫૪	૧૫૬૧	૦.૦૨૭૯	૩૦૮૨	૦.૦૫૨૯૬	૨૯૯૪	૦.૦૫૩૨૧૩	૪૧૦૨	૦.૦૬૦૩
૧૦	સેવાને લગતા ખર્ચાઓ (સફાઈ)	૯૫૪૫૯	૧.૭૦૦૯૮	૩૦૧૨૧૯	૫.૩૮૩૩૨			૩૪૫૦૬	૧.૭૨૨૭૭	૬૬૪૦૨	૦.૯૭૬૧
૧૧	નાણાકીય ચાર્જ (લોન-વ્યાજ-રીકવરી)	૪૮૧૦૮	૦.૮૫૭૨૪	૬૦૯૨૭	૧.૦૮૮૮૭	૧૦૦૨૪૮	૧.૭૨૨૭૭	૬૬૩૬૩	૧.૧૭૯૪૮૩	૧૫૪૬૮	૦.૨૨૭૩૮
૧૨	મરામત અને નિભાવ (અગ્ની સામક)	૫૦૬૫૦	૦.૯૦૨૫૩	૪૬૩૪૦	૦.૮૨૮૧૮	૫૧૦૬૦	૦.૮૭૭૪૭	૫૦૨૦૪	૦.૮૯૨૨૮૬	૬૧૮૮૯	૦.૯૦૯૭૬
૧૩	શિક્ષણ ખર્ચ (પ્રાથમિક + માધ્યમીક +કોલેજ)	૧૧૫૩૨૩૧	૨૦.૫૪૯૪	૧૧૩૪૪૧૪	૨૦.૨૭૪	૧૧૦૦૫૮૪	૧૮.૯૧૩૬	૧૧૧૫૧૭૪	૧૯.૮૨૦૨૧	૧૩૨૮૮૬૩	૧૯.૫૩૪૧
૧૪	આરોગ્ય	૬૬૩૬૨૦	૧૧.૮૨૫	૩૭૮૬૭૪	૬.૭૬૭૫૮	૧૧૭૮૭૯૨	૨૦.૨૫૭૬	૫૮૧૩૭૯	૧૦.૩૩૩૨૯૬	૬૬૬૮૦૩	૯.૮૦૧૯૩
૧૫	માર્કેટ અને કતલખાના ખર્ચ	૩૧૧૩	૦.૦૫૫૪૭	૨૫૪૦	૦.૦૪૫૩૯	૨૧૦૮	૦.૦૩૬૨૩	૨૭૨૯	૦.૦૪૮૫૦૩	૩૩૩૬	૦.૦૪૯૦૪
૧૬	કન્ટીજન્સી ખર્ચ	૨૬૬૦૨	૦.૪૭૪૦૨	૨૩૨૩૦	૦.૪૧૫૧૬	૧૩૯૬૨	૦.૨૩૯૯૪	૨૦૬૬૨	૦.૩૬૭૨૩	૨૪૯૧૬	૦.૩૬૬૨૬
૧૭	ખાસ ખર્ચ	૭૦૭૩	૦.૧૨૬૦૩	૬૦૩૦	૦.૧૦૮૬૬	૧૨૪૫	૦.૦૨૧૪	૪૬૩૬	૦.૦૮૨૩૯૭	૭૩૦૦	૦.૧૦૭૧૩૧
	કુલ	**૫૬૧૧૯૯૨**	**૧૦૦ %**	**૫૫૯૫૪૧૬**	**૧૦૦ %**	**૫૮૧૯૦૧૧**	**૧૦૦ %**	**૫૬૨૬૪૫૦**	**૧૦૦ %**	**૬૮૦૨૭૭૨**	**૧૦૦ %**

સ્ત્રોત : અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં વાર્ષિક અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>હેસુલી ખર્ચનું કોષ્ટક – ૨</u>

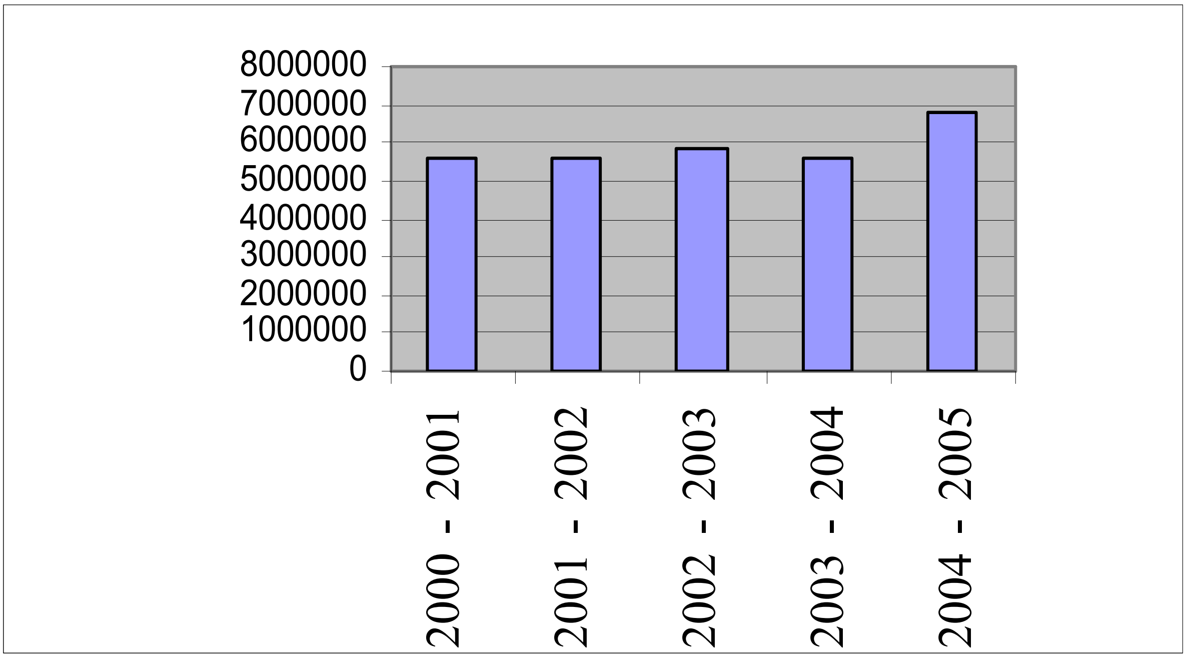

કોષ્ટક – ૨ પરથી જાણવા મલે છે કે અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં મહેસૂલી ખર્ચ માં ૨૦૦૦ / ૨૦૦૧ માં ૨૦૦૧ / ૨૦૦૨ કરતા વધારે ખર્ચ છે. જયારે ૨૦૦૨/૨૦૦૩ માં ૨૦૦૧ / ૨૦૦૨ કરતા વધારે છે. જયારે ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ માં મહેસૂલી ખર્ચમાં ઘટાડો થયો છે. અને ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં ફરી થી વધુ મહેસૂલી ખર્ચ થયો છે.

અમદાવાદ મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૩

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ – ૨૦૦૧		૨૦૦૧ – ૨૦૦૨		૨૦૦૨ – ૨૦૦૩		૨૦૦૩ – ૨૦૦૪		૨૦૦૪ – ૨૦૦૫	
	મૂડી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	સ્થાયી મિલકતોનાં વેંચાણમાંથી કેપીટલ આવક	૫૪૬	૦.૯૩૫૦૧	૩૯૫	૦.૦૧૬૩૪	૯૦૫૦	૧.૧૯૩૯૭	૭૦૫	૦.૦૨૨૦૨૩		
૨	કેપીટલ કામો માટે ગ્રાન્ટ / ફાળો	૫૦૩૪૮	૩.૨૨૮૨૭	૨૬૨૩૧	૧.૦૮૫૨૮	૧૦૩૯૮૫	૧૩.૭૧૮૮	૧૯૩૩૩૪	૬.૦૩૯૫૧૧	૩૦૧૦૦૭	૧૦.૨૧૨૪
૩	કેપીટલ કામો માટે જાહેર જનતા પાસે ફાળો	૧૧૬૯૯	૦.૭૫૦૧૩	૭૬૯૭૨	૩.૧૮૪૭૨	૮૦૬૪	૧.૦૬૩૮૯	૨૫૩૩૩	૦.૭૯૧૩૭૧	૨૫૦૦	૦.૦૮૪૮૨
૪	રાજય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટ	૧૪૩૧૫૪૮	૯૧.૭૮૯૫	૨૨૬૨૩૮૫	૯૩.૬૦૩૮	૫૪૨૮૭૩	૭૧.૬૨૧૪	૫૪૨૮૭૩	૧૬.૯૫૮૬૭	૨૫૬૭૬૮	૮૭.૧૨૪૩
૫	**M.L.A., M.P.** ગ્રાન્ટ	૬૫૪૫૮	૪.૧૯૭૧	૫૦૯૯૫	૨.૧૦૯૮૬	૯૩૯૯૫	૧૨.૪૦૦૮	૮૦૮૨૫	૨.૫૨૪૮૭૨	૭૬૦૦૦	૨.૫૭૮૪૮
	કુલ	**૧૫૫૯૫૯૯**	**૧૦૦ %**	**૨૪૧૬૯૮૦**	**૧૦૦ %**	**૭૫૭૯૭૬**	**૧૦૦ %**	**૩૨૦૧૧૫૩**	**૧૦૦ %**	**૨૯૪૭૪૭૫**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – અમદાવાદ મહાનગર પાલિકાનાં વાર્ષિક અંદાજપત્ર ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મૂડી આવકનું કોષ્ટક – ૩

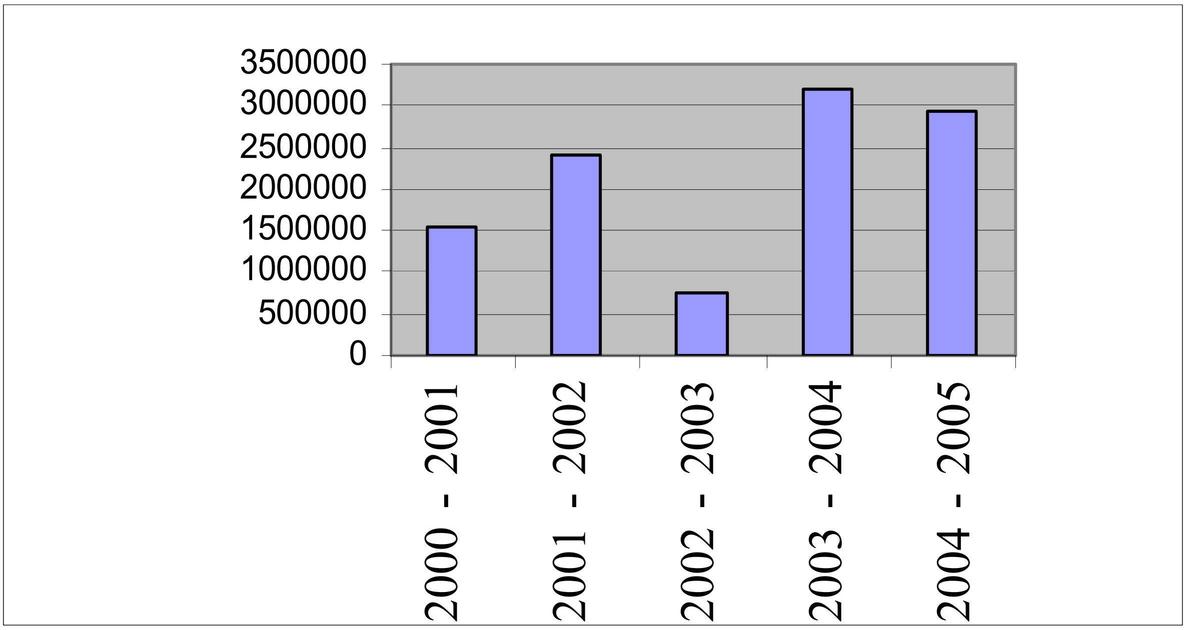

કોષ્ટક – ૩ પરથી જાણવા મલે છે કે અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાની મૂડી આવકનાં ૨૦૦૦ / ૨૦૦૧ કરતા ૨૦૦૧ / ૨૦૦૨ માં મૂડી આવક વધુ છે. જયારે ૨૦૦૨ / ૨૦૦૩માં ઘટાડો થયો છે. જયારે ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ માં ફરી થી વધારો થયો છે. અને ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં ૨૦૦૩/૨૦૦૪ની સરખામણીમાં ઘટાડો થયો છે.

અમદાવાદ મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૪

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મુડી ખર્ચ	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	મકાન	૬૪૩૮૦૬	૪૭.૨૮૭૩	૧૮૮૩૧૦	૧૧.૩૪૬૬	૨૭૧૭૩	૧.૯૭૪૫૭	૨૫૩૩૬૭	૧૦.૪૧૧૨૬	૫૭૨૨૭૬	૨.૦૩૯૮૧
૨	જાહેર સ્થળો					૬૧૫૫૮	૪.૪૭૩૧૮	૧૩૬૨૯૭	૫.૬૦૦૬૬૩	૨૦૮૭૫૬	૦.૭૪૪૦૮
૩	રસ્તાઓ /શેરીઓ / ફુટપાથ	૭૩૧૯૧	૫.૩૭૫૮૫	૪૦૧૭૩	૨.૪૨૦૬૧	૧૯૫૫૫	૧.૪૨૦૯૯	૨૧૪૮૩	૦.૮૮૨૭૭૧	૪૩૫૭૪	૦.૧૫૫૩૧
૪	સ્ટ્રીટ લાઈટ અંને કેબર્લ્સ	૯૫૪૩	૦.૭૦૦૯૩	૧૫૮૨૪	૦.૯૫૩૪૭			૧૨૨૩૩	૦.૫૦૨૬૭૪	૧૨૬૭૦	૦.૦૪૫૧૬
૫	ટ્રાફીક આઈલેન્ડ અને ડીવાઈડર્સ			૨૭૦૦	૦.૧૬૨૬૯						
૬	બ્રીજ અને કલ્વર્ટ	૯૯૯૦	૦.૭૩૩૭૬							૨૦૮૧૧૦૦૦	૭૪.૧૭૮
૭	ફલાય ઓવર્સ અને સબ- વે	૪૯૮૮૦	૩.૬૬૩૬૭	૧૫૩૬૮૯	૯.૨૬૦૪૮	૫૫૨૮૪	૪.૦૧૭૨૭	૫૨૮૩૧	૨.૧૭૦૯૧૧	૪૭૮૬૫૪૦	૧૭.૦૬૧
૮	ગટર લાઈન	૧૯૪૫૬૨	૧૪.૨૯૦૫	૧૯૧૧૭૦	૧૧.૫૧૮૯	૨૨૨૯૫૩	૧૬.૨૦૧૧	૩૦૮૧૮૪	૧૨.૬૬૩૭૮	૨૮૨૮૦૬	૧.૦૦૮૦૨
૯	પાણી પુરવઠો	૨૭૩૧૧	૨.૦૦૫૯૮	૧૩૫૩૧	૦.૮૧૫૩૧	૩૬૯૯૬	૨.૬૮૮૩૫	૪૫૫૨૪	૧.૮૭૦૬૫૪	૯૨૭૩૩	૦.૩૩૦૫૩
૧૦	વાટન ટ્રાન્સપોર્ટ સાધનો	૪૯૪૯	૦.૩૬૩૫	૧૦૭	૦.૦૦૬૪૫	૧૧૪	૦.૦૦૮૨૮	૨૪૯૯	૦.૧૦૨૬૮૮	૨૩૧૫૦	૦.૦૮૨૫૨
૧૧	ઓફીસ સાધનો	૨૬૦૫૪	૧.૯૧૩૬૬	૬૧.૦૮૫૬	૭૫૩૨૭૧	૫૪.૭૩૭૨	૫૨૩૩૧૮	૧૧૪૫૦૦	૨૧.૫૦૩૯૮	૧૧૪૫૦૦	૦.૪૦૮૧૨
૧૨	આરોગ્ય અને હોસ્પીટલ ખર્ચા	૮૪૯૩	૦.૬૨૩૮૧	૪૪૫૯	૦.૨૬૮૬૮	૮૮૫૧	૦.૬૪૩૧૭	૯૪૦૫	૦.૩૮૬૭૪૬૭	૧૮૭૦૦	૦.૬૬૬૫
૧૩	રમત ગમતના સાધનો	૧૫૩૩૭	૧.૧૨૬૫	૨૬૯૮	૦.૧૬૨૫૭	૪૧૯૮	૦.૩૦૫૦૫	૧૦૭૧૭	૦.૪૪૦૩૭૯	૧૩૮૦૦	૦.૦૪૯૧૯
૧૪	પરચુરણ સ્થાઈ મીલકતો	૨૧૭૪૦૨	૧૫.૯૬૮૧	૬૯૨૧	૦.૪૧૭૦૨	૪૫૩૨૭	૩.૨૯૩૭૪			૨૦૦૦૦	૦.૦૭૧૨૯
૧૫	અગ્ની સામક સાધનો	૨૩૪૩	૦.૧૭૨૦૯	૭૬૨૫	૦.૪૫૯૪૪			૭૧૨૪	૦.૨૯૨૭૩૭	૨૦૦૦	૦.૦૦૭૧૩
૧૬	ગ્રાન્ટ નાં ખર્ચાઓ	૭૮૬૧૭	૫.૭૭૪૩૯	૫૮૬૨૫	૩.૫૩૨૪૩	૮૫૯૪૫	૬.૨૪૫૨૯	૫૮૬૧૫	૨.૪૦૮૫૮૫	૧૨૭૯૬૮	૦.૪૫૬૧૨
૧૭	ટેકસ ફી બોન્ડ					૫૪૯૩૩	૩.૯૯૧૭૭	૯૯૧૬૯૦	૪૦.૭૫૦૧૪	૯૨૫૦૦૦	૩.૨૯૭૦૪
	કુલ	**૧૩૬૧૪૭૮**	**૧૦૦ %**	**૧૬૯૯૬૨૨**	**૧૦૦ %**	**૧૩૭૬૧૫૮**	**૧૦૦ %**	**૨૪૩૩૨૮૭**	**૧૦૦ %**	**૨૮૦૫૫૪૭૫**	**૧૦૦ %**

અમદાવાદ મહાનગર પાલિકાનાં વાર્ષિક અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>મૂડી ખર્ચનું કોષ્ટક – ૪</u>

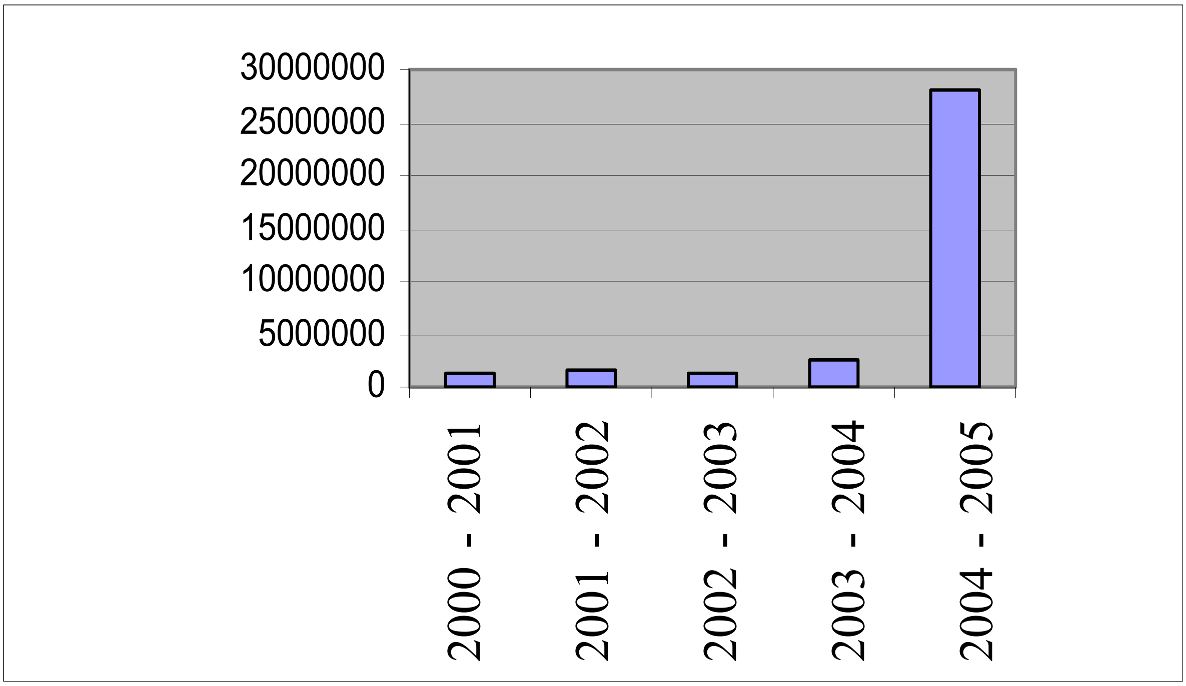

કોષ્ટક – ૪ પરથી જાણવા મલે છે કે અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં મૂડી ખર્ચ સંબંધી ૨૦૦૦ / ૨૦૦૧ કરતાં ૨૦૦૧ / ૨૦૦૨ માં વધુ ખર્ચ થયો છે. જયારે ૨૦૦૨/૨૦૦૩ માં ૨૦૦૧/૨૦૦૨ ના સંર્દભે ઓછો થયો છે. અને ત્યાર બાદ ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ અને ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં સતત વધારો થયો છે.

(૨ : ૨) <u>જામનગર મહાનગરપાલિકા</u> : –

જામનગર મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૫

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	જકાત	૧૬૫૦૦	૨૨.૮૨૨૩	૧૯૦૦૦૦	૨૩.૯૯૩૫	૧૫૪૦૯૨	૨૯.૪૦૪૩	૧૬૪૪૯૯	૩૧.૯૫૬૫૩	૨૦૦૦૦૦	૨૭.૬૬૮૮
૨	સીધાવેરા	૩૯૧૬૭૦	૫૪.૧૭૪૭	૪૫૧૧૧૦	૫૬.૯૫૪૮	૨૦૩૯૪૭	૩૮.૯૧૭૮	૨૬૫૪૯૨	૫૦.૧૨૩૪૭	૩૧૮૯૧૦	૪૪.૧૧૯૩
૩	મિલકતોના ભાડા	૧૬૪૪૫	૨.૨૭૪૬૩	૮૧૬૨૫	૨.૩૯૧૩૫	૩૧૨૪૯	૫.૯૬૩૦૩	૩૨૫૭૨	૬.૧૪૯૪૨	૩૧૯૨૦	૪.૪૧૫૯૪
૪	ખાસ કાયદાની રૂએ ઉપજ	૧૯૦	૦.૦૨૬૨૮	૫૦૦	૦.૦૨૭૬૩	૯૫૫૭૧	૧૮.૨૩૭૧	૩૯૪૨૪	૭.૪૪૩૦૪૧	૭૪૨૮૦	૧૦.૨૭૬૨
૫	જાહેર લેવાના ચાર્જ / ફી ઉપજ / તસ્ટલમાત.	૬૭૫૩૦	૯.૩૪૦૫૬	૭૪૨૮૦	૯.૮૧૯૮૯						
૬	અનુદાન અને ફાળો	૫૫૩૦૧	૭.૬૪૯૦૮	૫૨૧૮૧	૮.૦૪૧૬૧	૨૯૭૨૧	૫.૬૭૧૪૫	૧૬૮૯૮	૩.૧૮૪૫૮૮	૭૫૧૩૬	૧૦.૩૯૪૬
૭	અન્ય પરચુરણ આવક	૨૬૮૪૦	૩.૭૧૨૪૩	૨૬૦૯૦	૩.૯૦૨૯૪	૯૪૬૬	૧.૮૦૬૩૩	૧૦૮૨૧	૨.૦૪૨૯૪૭	૨૨૫૯૦	૩.૧૨૫૧૯
કુલ ૧૦૦ %	**૭૨૨૯૭૬**	**૮૭૫૭૮૬**	**૧૦૦ %**	**૫૨૪૦૪૬**	**૧૦૦ %**	**૫૨૯૬૭૬**	**૧૦૦ %**	**૭૨૨૮૩૬**	**૧૦૦ %**	**૨૧૨૩૮૩૬**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – જામનગર મહાનગર પાલિકાનાં વાર્ષિક અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મહેસૂલી આવકનું કોષ્ટક – ૫

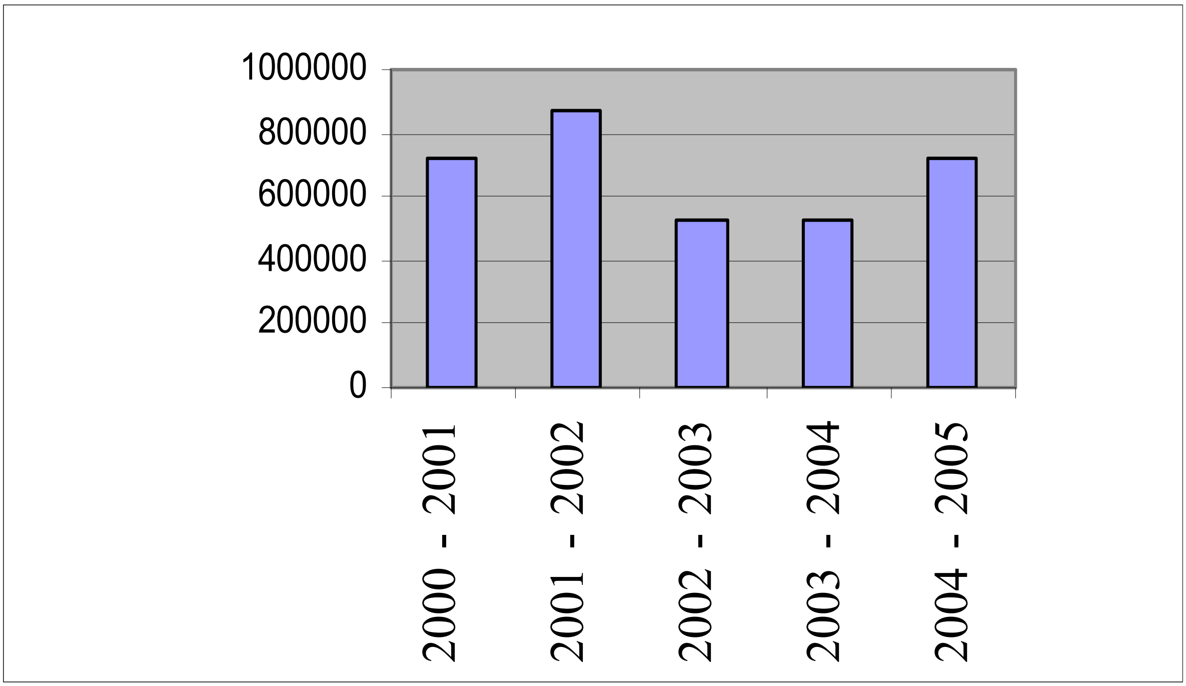

કોષ્ટક – ૫ પરથી જાણવા મલે છે કે જામનગર મહાનગરપાલિકાની મહેસૂલી આવક ૨૦૦૦ / ૨૦૦૧ કરતાં ૨૦૦૧ / ૨૦૦૨ માં વધુ છે. ૨૦૦૨ / ૨૦૦૩ અને ૨૦૦૩ /૨૦૦૪માં ૨૦૦૧ / ૨૦૦૨ નાં પ્રમાણમાં ઓછી છે અને બન્ને ખર્ચ લગભગ સમાન છે. જયારે ૨૦૦૪ /૨૦૦૫ માં તેમાં વધારો થયો છે.

જામનગર મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૯

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી ખર્ચ	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	મહેકમ ખર્ચ	૧૫૭૬૦	૨.૭૪૭૯૪	૧૭૩૨૨૦	૨૦.૭૫૪	૨૧૬૫૫૭	૪૨.૪૨૮	૨૨૭૦૧૩	૪૮.૨૦૮૧૨	૨૬૨૯૫૦	૩૬.૨૭૧૫
૨	વહીવટી અને સામાન્ય ખર્ચ	૨૧૨૮૮૦	૩૭.૧૧૮૧	૨૩૪૧૪૦	૨૭.૯૧૭૮	૨૧૪૪	૦.૪૨૦૦૫	૨૪૩૩	૦.૫૧૬૬૬૮	૫૦૯૫	૦.૭૦૨૮૧
૩	વીજળી	૬૫૦૦	૧.૧૩૩૩૫	૬૫૦૦	૦.૮૯૪૨૭	૧૩૭૩૭	૨.૬૯૧૩૭	૧૪૦૩૧	૨.૯૭૯૬૦૧	૧૭૪૦૦	૨.૪૦૦૧૭
૪	મહાવત અને નિભાવ (મકાન)	૮૨૦૦	૧.૪૨૯૭૭	૮૩૦૦	૦.૯૮૯૬૬	૪૫૫૧	૦.૮૯૧૬૪	૨૮૬૪	૦.૬૦૮૧૯૪	૭૪૦૦	૧.૦૨૦૭૬
૫	મહાવત અને નિભાવ (જાહેર સ્થળો)	૧૬૪૦	૦.૨૮૫૯૫	૧૮૫૦	૦.૨૨૦૫૯	૧૩૮૯	૦.૨૭૨૧૩	૫૬૭	૦.૧૨૦૪૦૭	૧૭૦૦	૦.૨૩૪૫
૬	મહાવત અને નિભાવ (પાલન પુરવઠો)	૫૦૪૦૦	૮.૭૮૭૮૪	૫૨૯૦૦	૬.૩૦૭૫૭	૪૪૦૦૧	૮.૬૨૦૭૨	૩૮૧૪૦	૮.૦૯૯૩૫	૫૪૦૦૦	૭.૪૪૮૮
૭	મહાવત અને નિભાવ (વાહનો ટ્રાન્સ. સાધનો)	૨૦૨૦	૦.૩૫૨૨૧	૩૦૭૫	૦.૩૬૬૬૫	૨૫૧૭૮	૪.૯૩૨૯	૨૨૯૭૦	૪.૮૭૭૮૭૩	૩૨૮૭૦	૪.૫૩૪૧૧
૮	મહાવત અને નિભાવ (ઓફીસ સાધનો)	૬૬૫	૦.૧૧૫૯૫	૧૨૨૫	૦.૧૪૬૦૬		૦		૦		૦
૯	સેવાને લગતા ખર્ચાઓ	૫૩૩૦	૦.૯૨૯૩૫	૫૭૩૦	૦.૬૮૩૨૨	૯૫૬૨	૧.૮૭૩૪	૬૦૭૮	૧.૨૯૦૭૧૪	૧૮૯૮૫	૨.૬૧૮૮
૧૦	નાંણાકીય ચાર્જ	૩૭૦૦૦	૬.૪૫૧૩૯	૪૧૨૪૦	૪.૯૧૭૨૮	૨૫૮૦૯	૫.૦૫૬૫૨	૩૪૭૩૨	૭.૩૭૫૬૩૨	૭૧૩૦૦	૯.૮૩૫૧૭
૧૧	ગ્રાન્ટ / ફાળાઓ	૧૨૫૦૩૦	૨૧.૮૦૦૫	૧૯૯૨૫૦	૨૩.૭૫૭૭					૭૫૦૦૦	૧૦.૩૪૫૬
૧૨	અગાઉનાં સમયનાં ખર્ચાઓ	૫૯૩૦	૧.૦૩૩૯૭	૬૫૩૫	૦.૭૭૯૨૧	૯૭૫૨૪	૧૯.૧૦૭	૫૧૦૧૨	૧૦.૮૩૨૮૩	૭૪૨૮૦	૧૦.૨૪૬૨
૧૩	અગ્નિ સામક	૮૦૦	૦.૧૩૯૪૯	૧૨૫૦	૦.૧૪૯૦૪	૨૪૪	૦.૦૪૭૮	૧૨૦	૦.૦૨૫૪૮૩	૧૭૦૦	૦.૨૩૪૫
૧૪	શિક્ષણ ખર્ચ	૪૪૩૩૫	૭.૭૩૦૩૩	૪૧૧૩૫	૪.૯૦૪૭૬	૪૬૫૨૨	૯.૧૧૪૬૩	૪૭૧૫૯	૧૦.૦૧૪૬૧	૬૮૭૪૩	૯.૪૮૨૪૬
૧૫	આરોગ્ય	૨૨૧૦	૦.૩૮૫૩૪	૩૩૯૦	૦.૪૦૪૨૧	૮૪૦	૦.૧૬૪૫૭	૫૮૧	૦.૧૨૩૩૮	૨૩૩૦	૦.૩૨૧૪
૧૬	કન્ટીજન્સી ખર્ચ	૩૨૭૦	૦.૫૭૦૧૬	૩૪૭૦	૦.૪૧૩૭૫	૪૧૩૪	૦.૮૦૯૯૪	૪૬૯૫	૦.૯૯૭૦૨૩	૫૬૮૬	૦.૭૮૪૩૩
૧૭	ચુંટણી ખર્ચ	૫૫૫૦	૦.૯૬૭૭૧	૧૩૫૦	૦.૧૬૦૯૭	૯૭૯	૦.૧૯૧૮૧	૧૫૨	૦.૦૩૨૨૭૮	૭૩૦	૦.૧૦૦૭
૧૮	ઓડીટ ખર્ચ	૧૬૫	૦.૦૨૮૭૭	૨૫૦	૦.૦૨૯૮૧	૩૫	૦.૦૦૬૮૬	૨૯	૦.૦૦૬૧૫૮	૨૬૦	૦.૦૩૫૮૬
૧૯	ખાસ ખર્ચ	૬૪૭૫	૧.૧૨૮૯૯	૮૦૬૫	૦.૯૬૧૬૪	૬૪૪	૦.૧૨૬૧૭	૭૪૯	૦.૧૫૯૦૫૬	૩૯૯૦	૦.૫૩૬૫૯
૨૦	જાહેર શિક્ષણ ખર્ચ (પ્રાથમિક + બાલ મંદીર + માધ્યમિક + કોલેજ)	૩૯૩૬૦	૬.૮૬૨૮૮	૪૪૮૦૦	૫.૩૪૧૭૬	૧૬૫૬૦	૩.૨૪૪૪૫	૧૭૫૭૭	૩.૭૩૨૬૨૪	૨૦૬૩૦	૨.૮૪૫૭૨
	કુલ	**૫૭૩૫૨૦**	**૧૦૦ %**	**૮૩૮૬૭૫**	**૧૦૦ %**	**૫૧૦૪૧૦**	**૧૦૦ %**	**૪૭૦૯૦૨**	**૧૦૦ %**	**૭૨૪૯૪૯**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન :- જામનગર મહાનગરપાલિકાનાં વાર્ષિક અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મહેસુલી ખર્ચનું કોષ્ટક – ૬

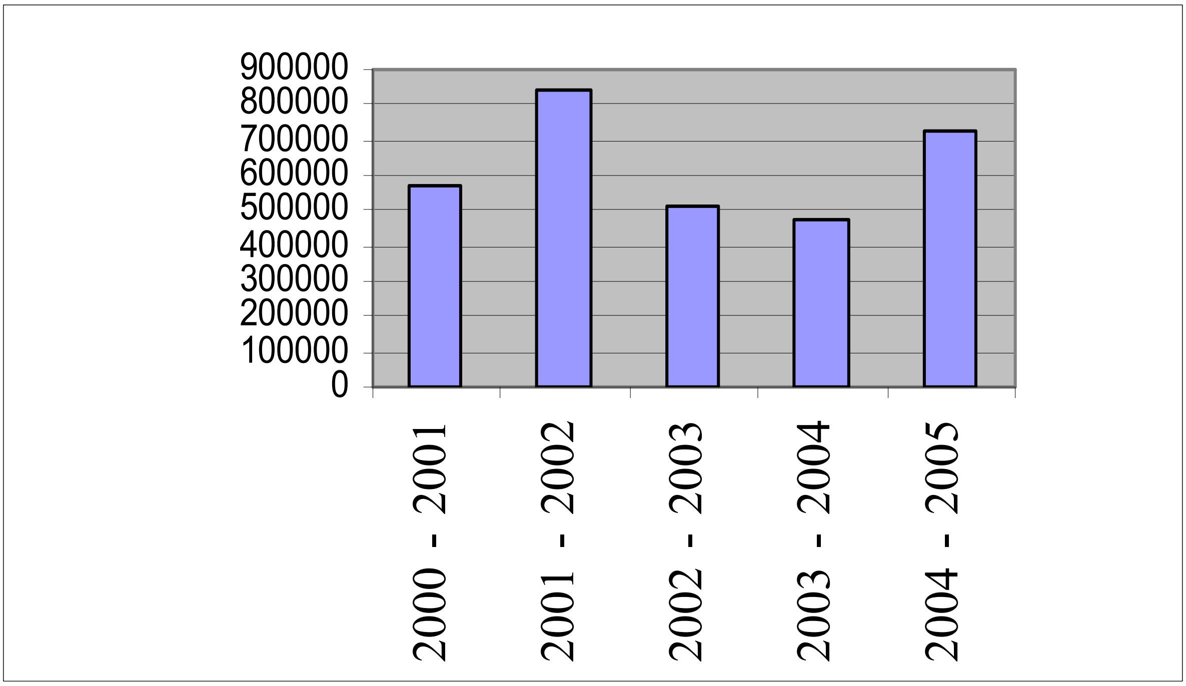

કોષ્ટક – ૬ પરથી જાણવા મલે છે કે જામનગર મહાનગરપાલિકાની મહેસુલી ખચ× ૨૦૦૦ / ૨૦૦૧ માં વધુ છે. જયારે ૨૦૦૨ / ૨૦૦૩ માં ઘટાડો થયો છે. તેજ રીતે ૨૦૦૩/૨૦૦૪ માં પણ ઘટાડો થયો છે. જયારે ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં તે ખચ×માં ૫૩ % નો વધારો થયો છે.

જામનગર મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૭

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મૂડી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	નોન રીફંડેબળ રજી. ફી.	૧૦૦	૦.૦૫૯૮૬			૭	૦.૦૦૩૨૫	૨૮૨૮	૪.૯૮૫૧૯૨	૪૧૦	૦.૧૩૦૭
૨	સ્થાયી મિલકતનો વેચાણ માંથી કેપીટલ આવક	૨૦૪૦૦	૧૨.૨૧૧૯	૩૨૦૦૦	૯.૮૨૧૯૮	૨૪૮૧૮	૧૧.૫૦૫૬	૧૪૦૭૨	૨૪.૮૦૬૦૯	૩૨૦૦૦	૧૦.૨૦૧
૩	કેપીટલ કામો માટે ગ્રાન્ટ / ફાળો	૯૨૬૦૦	૫૫.૪૩૨૫	૧૭૪૩૦૦	૫૩.૪૯૯૧			૩૧૦૦	૫.૪૬૪૬૭૪	૧૦૫૦૦૦	૩૩.૪૭૨૧
૪	કેપીટલ કામો માટે જાહેર જનતા પાસે ફાળો	૩૫૦	૦.૨૦૯૫૨			૫૧૯	૦.૨૪૦૬૧	૧૯૯	૦.૩૫૦૭૯૭	૨૬૮૪	૦.૮૫૫૬૧
૫	અછત માટે રાજ્ય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટ	૫૩૬૦૦	૩૨.૦૮૬૨	૧૧૯૫૦૦	૩૬.૬૭૮૯	૧૯૦૩૫૯	૮૮.૨૫૦૫	૩૬૫૨૯	૬૪.૩૯૩૨૪	૧૭૩૬૦૦	૫૫.૩૪૦૬
	કુલ ૧૦૦ %	**૧૬૭૦૫૦**	**૧૦૦ %**	**૩૨૫૮૦૦**	**૧૦૦ %**	**૨૧૫૭૦૩**	**૧૦૦ %**	**૫૬૭૨૮**	**૧૦૦ %**	**૩૧૩૬૯૪**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - જામનગર મહાનગરપાલિકાનાં વાર્ષિક અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>મૂડી આવકનું કોષ્ટક – ૭</u>

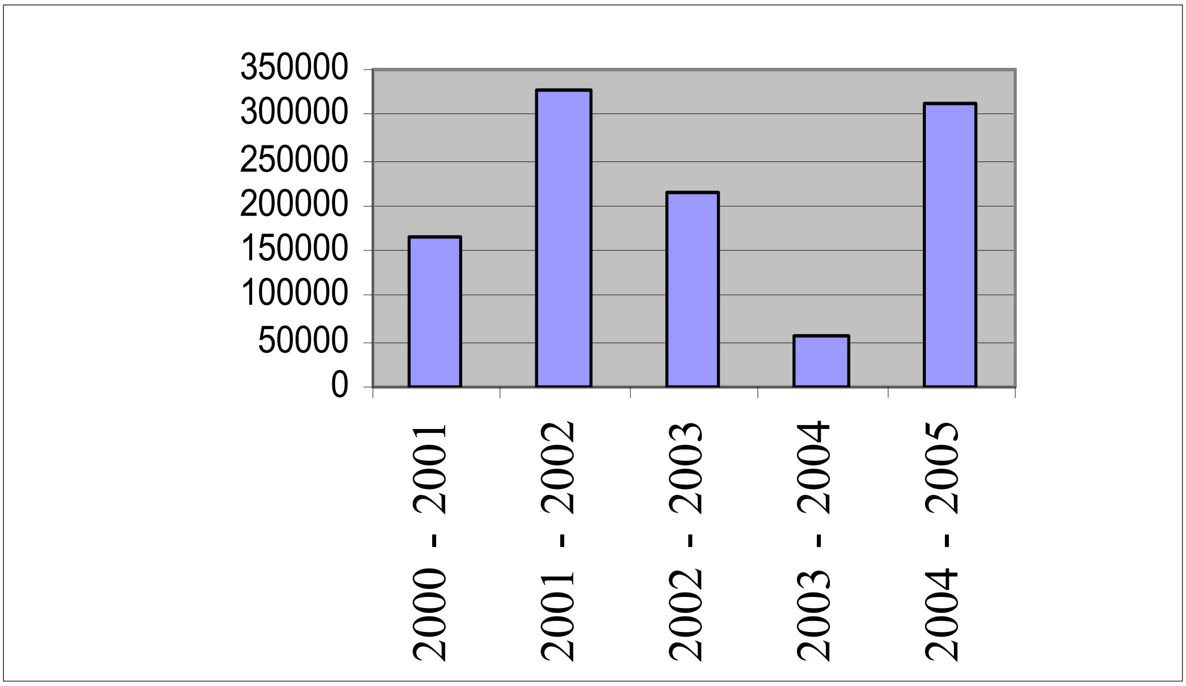

કોષ્ટક – ૭ પરથી જાણવા મલે છે કે જામનગર મહાનગરપાલિકાની મૂડી આવક ૨૦૦૦ / ૨૦૦૧ કરતાં ૨૦૦૧ / ૨૦૦૨માં વધુ છે. જયારે ૨૦૦૨ / ૨૦૦૩ માં ઘટાડો થયો છે. અને ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ માં વધારો થયો છે. અને ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં અંદાજે <u>૨૫૦ %</u> વધારો થયો છે.

જામનગર મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૮

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ – ૨૦૦૧		૨૦૦૧ – ૨૦૦૨		૨૦૦૨ – ૨૦૦૩		૨૦૦૩ – ૨૦૦૪		૨૦૦૪ – ૨૦૦૫	
	મૂડીખચ× કેપીટલ	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	મકાન	૧૫૮૫૦	૧૦.૦૯૨	૬૩૬૦૦	૧૮.૭૦૫૯	૧૪૧૭૫	૬.૨૩૬૭૫	૮૩૩૦	૯.૯૬૬૭૩૮	૭૬૬૪૦	૨૯.૮૫૬
૨	રસ્તાઓ / શેરીઓ / ફુટપાથ	૩૩૩૦૦	૨૧.૨૦૩	૫૨૦૦૦	૧૫.૨૯૪૧	૪૩૯૭૪	૧૯.૩૪૭૮	૩૪૧૪૪	૪૦.૮૫૨૮૬	૮૫૦૦૦	૩૩.૧૧૨૭
૩	સ્ટ્રીટલાઈટ અને કેબલ્સ×	૪૬૫૦	૨.૯૬૦૮	૫૮૫૦	૧.૭૨૦૫૯	૧૮૫૨	૦.૮૧૪૮૫	૧૨૮૧	૧.૫૩૨૭	૪૦૫૦	૧.૫૭૭૭૨
૪	વીજ અને કલ્વર્ટ	૬૫૦૦	૪.૧૩૮૮	૧૯૫૦૦	૫.૭૩૫૨૯						
૫	ગટર લાઈન	૧૨૫૦૦	૭.૯૫૯૨	૨૫૦૦૦	૭.૩૫૨૯૪	૧૦૨૦૯૫	૪૪.૯૨	૭૧૮૧	૮.૫૯૧૯૭૪	૧૭૩૭૦	૬.૭૬૬૬૮
૬	પાવન પુરવઠો	૪૨૫૦૦	૨૭.૦૬૧	૭૬૬૦૦	૨૨.૫૨૯૪	૫૨૨૫૬	૨૨.૯૯૧૭	૨૨૩૭૨	૨૬.૭૬૭૮૧	૩૪૧૦૦	૧૩.૨૮૪
૭	વાહન અને ટ્રાન્સ. સાધનો	૪૫૫૦	૨.૮૯૭૨	૧૯૦૫૦	૫.૬૦૨૯૪	૨૧૩	૦.૦૯૩૭૨			૬૫૫૦	૨.૫૫૧૬૩
૮	ઓફીસ સાધનો	૬૦૦	૦.૩૮૨	૧૫૦૦	૦.૪૪૧૧૮	૮૦૬	૦.૩૫૪૬૩			૯૩૨	૦.૩૬૩૦૭
૯	ફનિ×ચર/ફીકચસ×/ફીટીંગ્સ	૩૦૦૦	૧.૯૧૦૨	૧૫૬૦૦	૪.૫૮૮૨૪	૭૩૦૨	૩.૨૧૨૭૫	૩૦૭૩	૩.૬૭૬૮૦૫	૭૮૧૦	૩.૦૪૨૪૭
૧૦	આરોગ્ય અને હોસ્પીટલ સાધનો	૩૩૫૦૦	૨૧.૩૩૧	૬૦૮૦૦	૧૭.૮૮૨૪	૪૬૦૯	૨.૦૭૮૮	૭૧૯૭	૮.૬૧૧૧૧૮	૧૯૨૪૭	૭.૪૯૭૮૯
૧૧	પરચુરણ સ્થાયી મિલકતો (શહેરી ગરીબો માટે આવક)	૧૦૦	૦.૦૬૩૭	૫૦૦	૦.૧૪૭૦૬					૫૦૦૦	૧.૯૪૭૮૧
	કુલ	**૧૫૭૦૫૦**	**૧૦૦ %**	**૩૪૦૦૦૦**	**૧૦૦ %**	**૨૨૭૨૮૨**	**૧૦૦ %**	**૮૩૫૭૮**	**૧૦૦ %**	**૨૫૬૬૯૯**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – જામનગર મહાનગરપાલિકાનાં વાર્ષિક અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>મૂડી ખચર્નું કોષ્ટક – ૮</u>

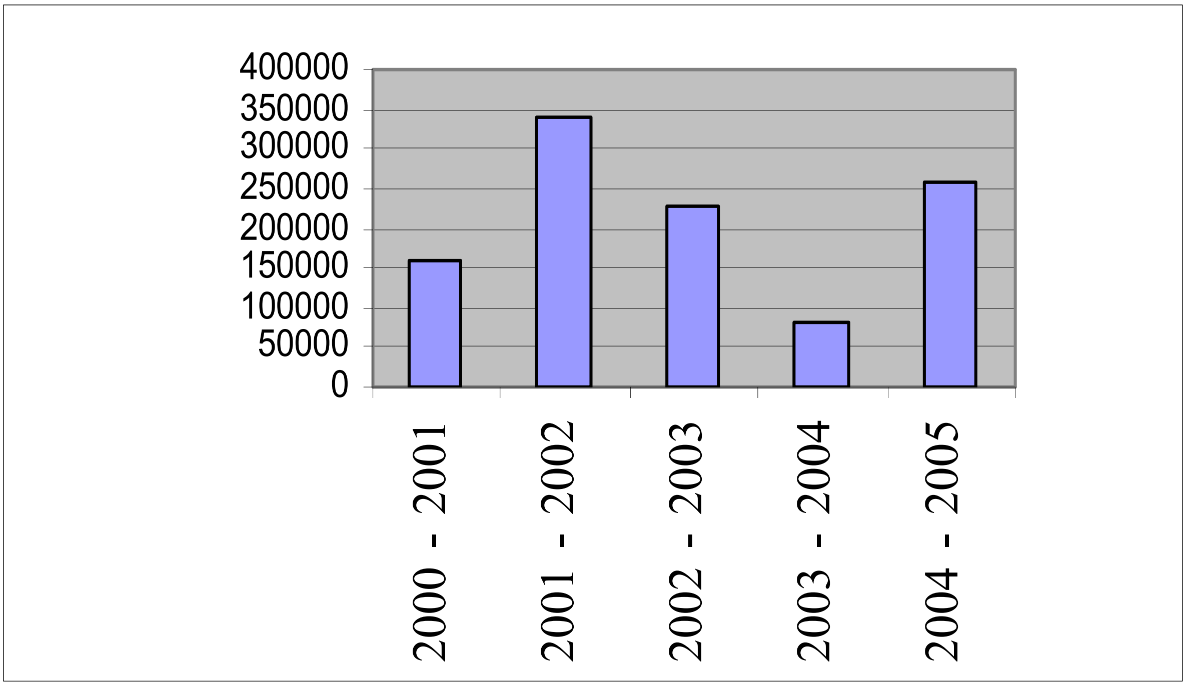

કોષ્ટક – ૮ પરથી જાણવા મલે છે કે જામગનર મહાનગર પાલિકા નાં મૂડી ખર્ચ અંદાજપત્રમાં ૨૦૦૦ / ૨૦૦૧ કરતા ૨૦૦૧ / ૨૦૦૨ માં વધારે ખર્ચ થયો છે. જયારે ૨૦૦૨/૨૦૦૩ અને ૨૦૦૩/૨૦૦૪ માં તે ખર્ચમાં ઘટાડો થયો છે. અને ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં તેમાં અંદાજે <u>૨૦૭ %</u> નાં વધારો થયો છે.

(૨ : ૩) <u>જૂનાગઢ મહાનગર પાલિકા :-</u>

જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૯

(આંકડા કરોડોમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ – ૨૦૦૧		૨૦૦૧ – ૨૦૦૨		૨૦૦૨ – ૨૦૦૩		૨૦૦૩ – ૨૦૦૪		૨૦૦૪ – ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	જકાત					૬૪૮૪૯	૧.૦૧૪૦૦૭	૧૦૫૪૨૯	૧.૫૯૧૭૦૯	૨૫૨૦૦૦	૨.૭૮૩૩૮
૨	સીધા કરવેરા					૩૩૫૭૦	૦.૫૨૪૯૧૫	૨૧૮૫૪૭	૩.૨૯૯૫૦૨	૩૬૦૫૩	૦.૩૯૮૨૧
૩	ખાસ કાયદાની રૂએ ઉપજ					૧૯૦૭૪૫	૨.૯૮૨૫૭૨	૧૭૪૬૩૦	૨.૬૩૬૪૬૭	૩૪૦૦૦૦	૩.૭૫૫૩૫
૪	જાહેર સેવા ચાર્જ /ફી ની ઉપજ					૨૦૮૨	૦.૦૩૨૫૫૫	૨૫૭૪	૦.૦૩૮૮૬૧	૩૧૯૯	૦.૦૩૫૩૩
૫	અનુદાન અને ફાળો							૮૦૫	૦.૦૧૨૧૫૩	૧૫૦૦	૦.૦૧૬૫૭
૬	અન્ય પરચુરણ આવક					૬૧૦૪૦૭૪	૯૫.૪૪૬	૬૧૨૧૬૫૧	૯૨.૪૨૧૩૧	૮૪૨૧૦૦૦	૯૩.૦૧૧૨
	કુલ					**૬૩૯૫૩૨૦**	**૧૦૦ %**	**૬૬૨૩૬૩૬**	**૧૦૦ %**	**૯૦૫૩૭૫૨**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાનાં વાર્ષિક અંદાજપત્રો ૨૦૦૨ થી ૨૦૦૫

નોંધ : – જૂનાગઢ મહાનગર પાલિકા તરીકે ઈ. સ. ૨૦૦૨ / ૨૦૦૩ માં રૂપાંતરિત થઈ હતી.

<u>મહેસુલી આવકનું કોષ્ટક – ૯</u>

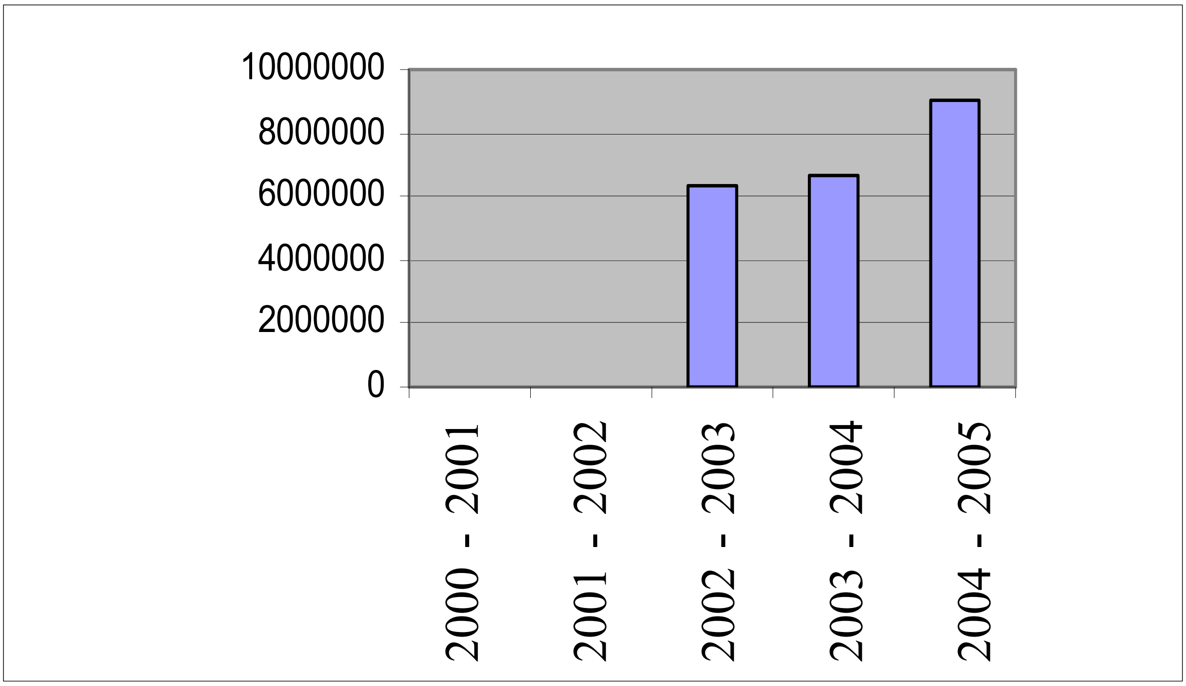

કોષ્ટક – ૯ પરથી જાણવા મલે છે કે જૂનાગઢ મહાનગર પાલિકા ની સ્થાપનાં ૨૦૦૨ / ૨૦૦૩ માં થયેલ છે. ને ખર્ચ મહેસૂલી આવક ૬૩,૯૫,૩૨૦ થયેલ છે. ત્યાર બાદ ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ માં વધારો થયો છે. અને ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં તેમાં અંદાજે ૩૯ % વધારો થયો છે.

જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૧૦

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી ખર્ચ	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	મહેકમ ખર્ચ					૪૧૮૪૨૫૬	૩.૬૧૭૫૧	૪૯૫૦૫૯૩	૩.૧૭૫૧૨૬	૧૪૦૪૫૦૦૦	૪.૯૪૨૨૯
૨	વહીવટી અને સામાન્ય ખર્ચ					૧૬૨૮૩૧૨૬	૧૪.૦૭૭૬૨	૧૫૬૬૭૯૫૦	૧૦.૦૪૮૮૪	૨૯૭૦૫૦૦૦	૧૦.૪૫૨૯
૩	વિજળી					૪૬૪૦૪૮૮	૪.૦૧૧૯૪૭	૧૩૫૮૩૯૩૯	૮.૭૧૨૨૩૨	૧૫૬૦૦૦૦	૦.૫૪૮૯૫
૪	મરામત અને નિભાવ (મકાન)					૫૬૨૦૭૨૬	૪.૮૫૯૪૧૪	૮૪૬૨૭૫૧	૫.૪૨૭૬૯૩	૧૪૮૭૦૦૦	૦.૫૨૩૨૬
૫	મરામત અને નિભાવ (જાહેર સ્થળો)					૨૧૨૯૨૯૩	૧.૮૪૦૮૮૬	૧૫૫૮૦૩૩	૦.૯૯૯૨૬૪	૩૧૦૦૦૦૦	૧.૦૯૦૮૬
૬	મરામત અને નિભાવ (ગટર અને ડ્રેનેજ)					૨૪૪૨૦૮૦૯	૨૧.૧૧૩૦૮	૩૩૩૨૩૩૩૮૬	૨૧.૩૭૨૩૮	૫૫૭૦૦૦૦૧	૧૯.૬૦૦૩
૭	મરામત અને નિભાવ (પાલન પુરવઠો)					૧૨૪૦૮૭૨૦	૧૦.૭૨૭૯૯	૨૭૦૦૯૨૨૩	૧૭.૩૨૨૭૧	૫૦૯૦૦૦૦૦	૧૭.૯૧૧૨
૮	મરામત અને નિભાવ (વાહન અને ટ્રાન્સપોર્ટ સાધનો)					૧૦૨૧૦૬૨૨	૮.૮૨૭૬૨૨	૮૬૪૨૫૯૯	૫.૫૪૩૦૪૧	૪૫૦૩૫૦૦૦	૧૫.૮૪૭૩
૯	સેવા ને લગતા ખર્ચાઓ (સફાઈ)					૨૪૪૨૦૮૦૯	૨૧.૧૧૩૦૮	૩૩૩૨૩૩૮૬	૨૧.૩૭૨૩૮	૫૫૭૦૦૦૦૧	૧૯.૬૦૦૩
૧૦	નાણાંરીય ચાર્જ					૮૮૨૫૮૯૮	૭.૬૩૦૪૫૫	૧૧૨૩૨૮૮૨	૭.૨૦૪૩૫૨	૩૨૯૬૮૦૦૫	૧૧.૬૦૧૧
૧૧	મરામત અને નિભાવ (અગ્નીશામક)					૯૫૧૧૫૧	૦.૮૨૨૩૨	૧૦૨૬૩૮૯	૦.૬૫૮૨૮૮	૩૧૨૫૦૦૧	૧.૦૯૯૬૬
૧૨	શિક્ષણ					૪૧૫૯૩૯	૦.૩૫૯૬૦૧	૩૬૭૨૪૭	૦.૨૩૫૫૩૯	૯૦૦૦૦૧	૦.૩૧૬૭
૧૩	આરોગ્ય							૨૩૬૩૭૮	૦.૧૫૧૬૦૪	૧૦૦૦૦૦૦	૦.૩૫૧૮૯
૧૪	સ્મશાન ખર્ચ					૭૬૬૫૭૬	૦.૬૬૨૭૪૫	૮૮૫૩૯૮	૦.૫૬૭૮૬૧	૧૬૫૦૦૦૦	૦.૫૮૦૬૨
૧૫	રખડતા પશુઓ માટે નિયંત્રણ ખર્ચ					૩૮૮૩૨૪	૦.૩૩૫૭૨૭	૫૯૩૫૦૧	૦.૩૮૦૬૪૯	૧૨૫૦૦૦૧	૦.૪૩૯૮૬
૧૬	માર્કેટ તથા કતનલખાના ખર્ચ									૧૦૦૦૦૦	૦.૦૩૫૧૯
	કુલ					**૧૧૫૬૬૬૭૩૭**	**૧૦૦ %**	**૧૬૦૮૬૩૬૫૫**	**૧૦૦ %**	**૨૮૪૧૮૦૦૧૦**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – જુનાગઢ મહાનગરપાલિકાનાં વાર્ષિક અંદાજપત્રો ૨૦૦૨ થી ૨૦૦૫

મહેસૂલી ખર્ચનું કોષ્ટક – ૧૦

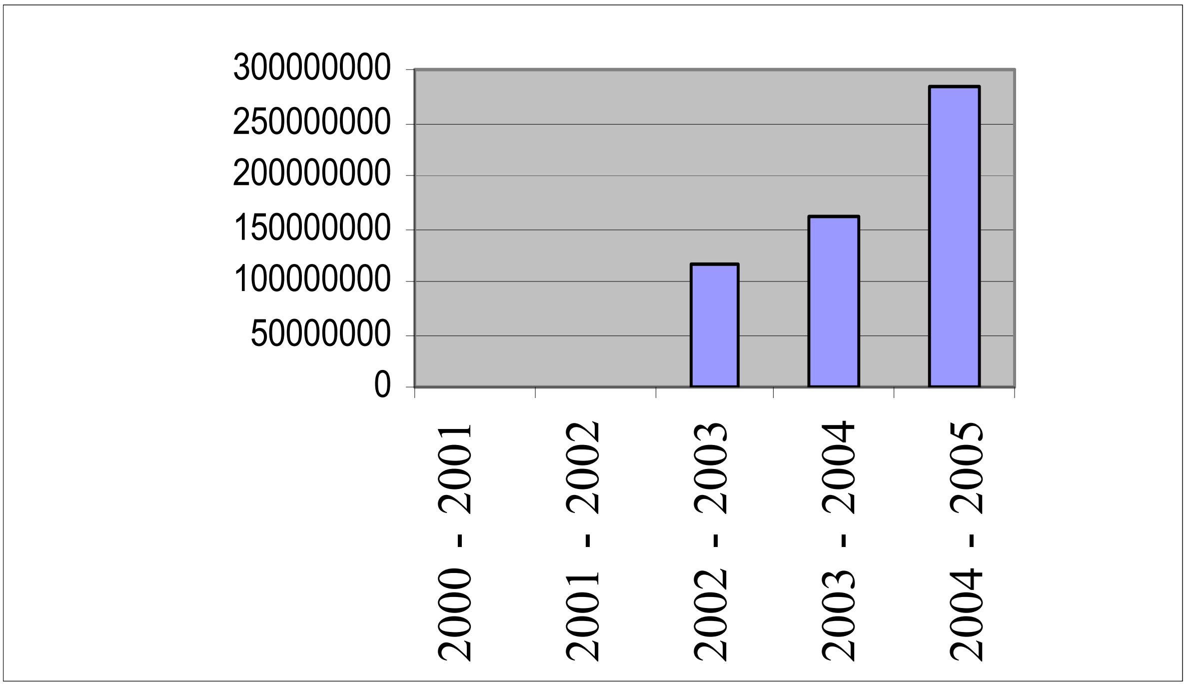

કોષ્ટક – ૧૦ પરથી જાણવા મલે છે કે મહેસૂલી ખર્ચમાં ૨૦૦૨ / ૨૦૦૩થી સતત વધારો થયો છે જે ૨૦૦૩ /૨૦૦૪ કરતા ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫માં અંદાજે ૭૭ % નો વધારો થયો છે.

જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૧૧

(આંકડા કરોડોમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મૂડી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	બેટરમેન્ટ ચાર્જ									૩૩૭૬૭	૧૯.૯૮૪૪
૨	સ્થાયી મિલકતોનાં વેંચાણમાંથી કેપીટલ આવક					૧૦૦૦૮	૫૪.૮૮૦૪૬	૩૮૯૬૩	૩૦.૧૦૪૬૯	૬૩૦૦૦	૩૭.૨૮૫૪
૩	કેપીટલ કામો માટે ગ્રાન્ટ / ફાળો					૮૨૨૮	૪૫.૧૧૯૫૪	૧૫૯૬૨	૧૨.૩૩૩૦૧	૬૭૨૦૦	૩૯.૭૭૧૧
૪	અછત માટે રાજ્ય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટ							૭૪૫૦૦	૫૭.૫૬૨૨૯	૫૦૦૦	૨.૯૫૯૧૬
	કુલ ૧૦૦ %					**૧૮૨૩૬**	**૧૦૦ %**	**૧૨૯૪૨૫**	**૧૦૦ %**	**૧૬૮૯૬૭**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાનાં વાર્ષિક અંદાજપત્રો ૨૦૦૨ થી ૨૦૦૫

મૂડી આવકનું કોષ્ટક – ૧૧

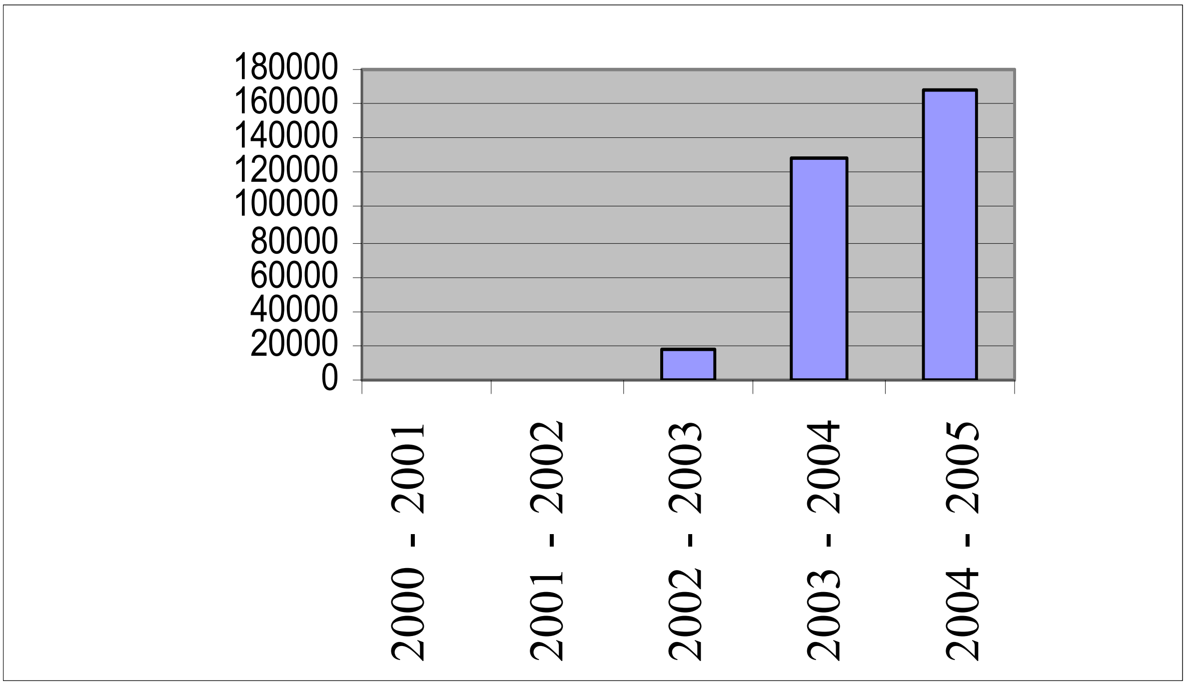

કોષ્ટક – ૧૧ પરથી જાણવા મલે છે કે જૂનાગઢ મહાનગર પાલિકા ની મૂડી આવક ૨૦૦૨ / ૨૦૦૩ માં ૧૮૨૩૬ કરોડ છે જયારે ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ માં વધારો થયો છે અને ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ કરતા ૩૦ % આવક વધેલ છે.

જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૧૨

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ – ૨૦૦૧		૨૦૦૧ – ૨૦૦૨		૨૦૦૨ – ૨૦૦૩		૨૦૦૩ – ૨૦૦૪		૨૦૦૪ – ૨૦૦૫	
	મૂડી ખચ્ર	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	રસ્તાઓ / શેરીઓ /ફુટપાથ					૨૧૮૨૩૩૫૭	૧૦૦	૫૬૬૮૩૮૦૧	૯૫.૮૧૭૧૭	૧૯૦૫૬૫૦૦૬	૯૫.૩૪૬૯
૨	વાહનો અને ટ્રાન્સપોટ સાધનો							૨૪૭૪૪૮૯	૪.૧૮૨૮૨૭	૯૩૦૦૦૦૦	૪.૬૫૩૧૪
કુલ						**૨૧૮૨૩૩૫૭**	**૧૦૦ %**	**૫૯૧૫૮૨૯૦**	**૧૦૦ %**	**૧૯૯૮૬૫૦૦૬**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન :– જૂનાગઢ મહાનગરપાલિકાનાં વાર્ષિક અંદાજપત્રો ૨૦૦૨ થી ૨૦૦૫

<u>મૂડી ખર્ચનું કોષ્ટક – ૧૨</u>

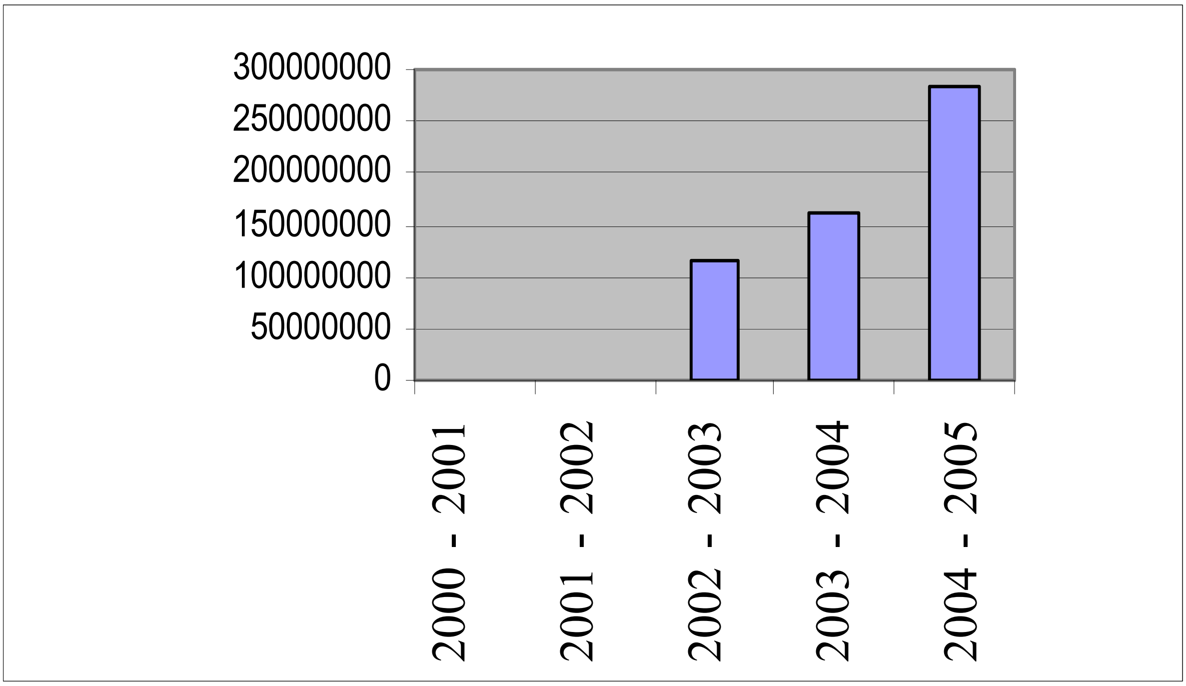

કોષ્ટક – ૧૨ પરથી જાણવા મલે છે કે જૂનાગઢ મહાનગર પાલિકા એ મૂડી ખર્ચ ૨૦૦૨ / ૨૦૦૩ કરતાં ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ માં વધારો થયેલ છે. જ્યારે ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં ૨૩૬ % નો અંદાજે વધારો મુડી ખર્ચ કરેલ છે.

(૨ : ૪) <u>ભાવનગર મહાનગરપાલિકા</u> : -

ભાવનગર મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૧૩

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	જકાત	૨૧૦૭૯૬	૩૮.૪૪૮૩	૩૦૦૦૦૦	૩૪.૮૮૩	૧૯૭૮૫૯	૩૯.૫૮૯૪૬	૩૦૦૦૦	૩૨.૭૮૬૭૪	૩૦૦૦૦૦	૩૩.૯૩૬૩
૨	સીધા કરવેરા	૪૩૮૭૪	૮.૦૦૨૪૪	૭૮૦૯૬	૯.૦૮૦૬	૩૪૭૦૯	૬.૯૪૪૮૯૭	૬૫૦૦૦	૭.૧૦૩૭૯૪	૮૫૭૧૫	૯.૬૯૬૧૭
૩	મિલકતોના ભાડા	૩૧૭૭	૦.૫૭૯૪૭	૧૦૨૮૦	૧.૧૯૫૮	૩૩૩૭	૦.૬૬૭૬૯૮	૧૦૧૩૮	૧.૧૦૭૯૭૩	૧૧૪૫૫	૧.૨૯૫૮
૪	બાળ કાયદાની રૂએ ઉપજ	૩૪૦૦	૦.૬૨૦૧૫	૧૦૫૩૭	૧.૨૨૫૨	૭૮૧૧	૧.૫૬૨૮૯૭	૧૪૧૧૪	૧.૫૪૨૫૦૭	૯૯૭૦૦	૧.૧૨૭૮૨
૫	શહેર સુવા ચાજ× ફી ઉપજ	૫૨૬૬૭	૯.૬૦૬૨૪	૧૯૧૨૬૦	૨૨.૨૩૯	૬૮૬૩૦	૧૩.૭૩૨૧૨	૨૪૯૪૫૮	૨૭.૨૬૩૦૫	૧૮૮૩૯૫	૨૧.૩૧૧૪
૬	અનુદાન અને ફાળો	૧૮૪૮૧૬	૩૩.૭૦૯૭	૨૦૩૫૪૬	૨૩.૬૬૮	૧૬૪૬૩૯	૩૨.૯૪૨૪૯	૨૩૪૧૭૮	૨૫.૫૯૩૧૧	૨૪૮૭૩૦	૨૮.૧૩૬૬
૭	રોકાણ ઉપર ઉપજેલ વ્યાજ	૭૧૮૯	૧.૩૧૧૨૪	૮૦૦૦	૦.૯૩૦૨	૪૨૮૦	૦.૮૫૬૩૮૨	૫૦૦૦	૦.૫૪૬૪૪૬	૧૦૦૦૦	૧.૧૩૧૨૧
૮	અન્ય પરચુરણ આવક	૪૨૩૩૯	૭.૭૨૨૪૬	૫૮૨૮૮	૬.૭૭૭૬	૧૬૩૨૧	૩.૨૬૫૬૫૬	૩૭૧૧૬	૪.૦૫૬૩૭૬	૨૯૮૪૪	૩.૩૭૫૯૮
	કુલ	**૫૪૮૨૫૮**	**૧૦૦ %**	**૮૬૦૦૦૭**	**૧૦૦ %**	**૪૯૭૫૮૬**	**૧૦૦ %**	**૯૧૫૦૦૪**	**૧૦૦ %**	**૮૮૪૧૦૯**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મહેસુલી આવકનું કોષ્ટક – ૧૩

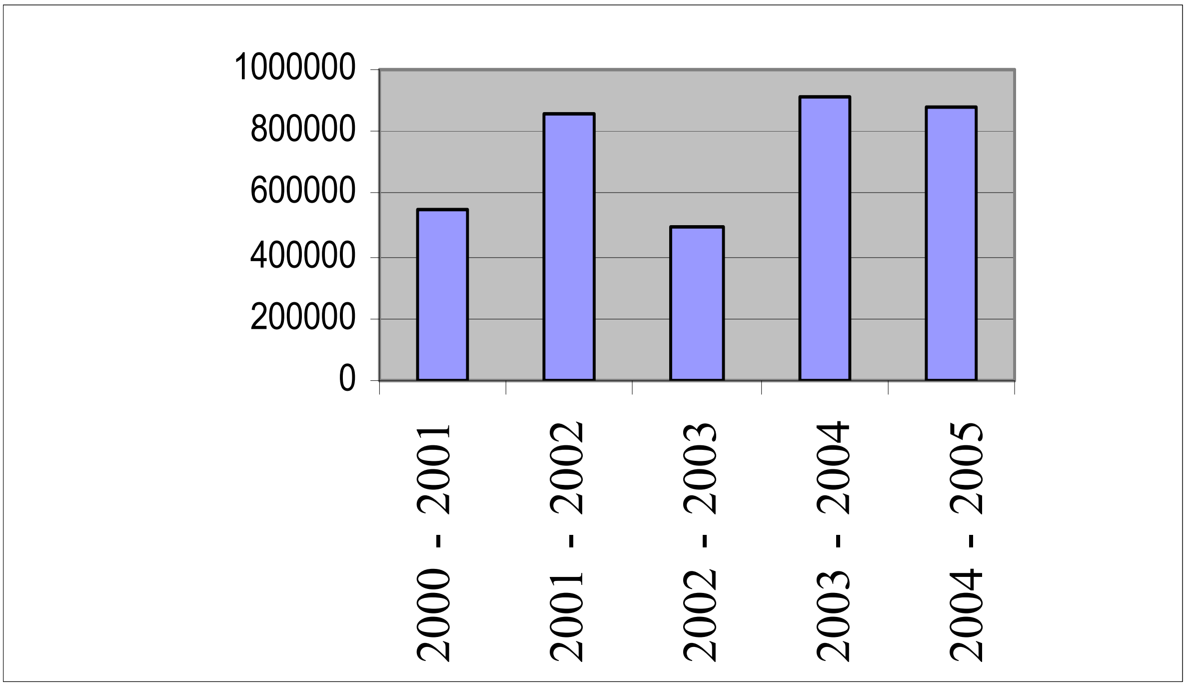

કોષ્ટક – ૧૩ પરથી જાણવા મલે છે કે ભાવનગર મહાનગરપાલિકાની મહેસૂલી આવક ૨૦૦૦ / ૨૦૦૧ –૨૦૦૧ / ૨૦૦૨ માં વધતી જાય છે. જયારે ૨૦૦૨ / ૨૦૦૩ માં ઘટાડો થયો છે. અને ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ માં વધારો થયો છે. જયારે ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં ઘટાડો નોંધાયેલ છે.

ભાવનગર મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૧૪

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ – ૨૦૦૧		૨૦૦૧ – ૨૦૦૨		૨૦૦૨ – ૨૦૦૩		૨૦૦૩ – ૨૦૦૪		૨૦૦૪ – ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી ખચ×	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	મહેકમ ખચ×					૪૧૮૪૨૫૬	૩.૬૧૭૫૧	૪૯૫૦૫૯૩	૩.૧૭૫૧૨૬	૧૪૦૪૫૦૦૦	૪.૯૪૨૨૯
૨	વહીવટી અને સામાન્ય ખચ×					૧૬૨૮૩૧૨૬	૧૪.૦૭૭૬૨	૧૫૬૬૭૯૫૦	૧૦.૦૪૮૮૪	૨૯૭૦૫૦૦૦	૧૦.૪૫૨૯
૩	વિજળી					૪૬૪૦૪૮૮	૪.૦૧૧૯૪૭	૧૩૫૮૩૯૩૯	૮.૭૧૨૨૩૨	૧૫૬૦૦૦૦	૦.૫૪૮૯૫
૪	મરામત અને નિભાવ (મકાન)					૫૬૨૦૭૨૬	૪.૮૫૯૪૧૪	૮૪૬૨૭૫૧	૫.૪૨૭૬૯૩	૧૪૮૭૦૦૦	૦.૫૨૩૨૬
૫	મરામત અને નિભાવ (જાહેર સ્થળો)					૨૧૨૯૨૯૩	૧.૮૪૦૮૮૬	૧૫૫૮૦૩૩	૦.૯૯૯૨૬૪	૩૧૦૦૦૦૦	૧.૦૯૦૮૬
૬	મરામત અને નિભાવ (ગટર અને ડ્રેનેજ)					૨૪૪૨૦૮૦૯	૨૧.૧૧૩૦૮	૩૩૩૨૩૩૩૮૬	૨૧.૩૭૨૩૮	૫૫૭૦૦૦૦૧	૧૯.૬૦૦૩
૭	મરામત અને નિભાવ (પાલન પુરવઠો)					૧૨૪૦૮૭૨૦	૧૦.૭૨૭૯૯	૨૭૦૦૯૨૨૩	૧૭.૩૨૨૭૧	૫૦૯૦૦૦૦૦	૧૭.૯૧૧૨
૮	મરામત અને નિભાવ										
	(વાહન અને ટ્રાન્સપોર્ટ સાધનો)					૧૦૨૧૦૬૨૨	૮.૮૨૭૬૨૨	૮૬૪૨૫૯૯	૫.૫૪૩૦૪૧	૪૫૦૩૫૦૦૦	૧૫.૮૪૭૩
૯	સેવા ને લગતા ખચા×ઓ (સફાઈ)					૨૪૪૨૦૮૦૯	૨૧.૧૧૩૦૮	૩૩૩૨૩૩૮૬	૨૧.૩૭૨૩૮	૫૫૭૦૦૦૦૧	૧૯.૬૦૦૩
૧૦	નાણાંરીય ચાજ×					૮૮૨૫૮૯૮	૭.૬૩૦૪૫૫	૧૧૨૩૨૮૮૨	૭.૨૦૪૩૫૨	૩૨૯૬૮૦૦૫	૧૧.૬૦૧૧
૧૧	મરામત અને નિભાવ (અગ્નીશામક)					૯૫૧૧૧૫૧	૦.૮૨૨૩૨	૧૦૨૬૩૮૯	૦.૬૫૮૨૮૮	૩૧૨૫૦૦૧	૧.૦૯૯૬૬
૧૨	શિક્ષણ					૪૧૫૯૩૯	૦.૩૫૯૬૦૧	૩૬૭૨૪૭	૦.૨૩૫૫૩૯	૯૦૦૦૦૧	૦.૩૧૬૭
૧૩	આરોગ્ય							૨૩૬૩૭૮	૦.૧૫૧૬૦૪	૧૦૦૦૦૦૦	૦.૩૫૧૮૯
૧૪	સ્મશાન ખચ×					૭૬૬૫૭૬	૦.૬૬૨૭૪૫	૮૮૫૩૯૮	૦.૫૬૭૮૬૧	૧૬૫૦૦૦૦	૦.૫૮૦૬૨
૧૫	રખડતા પશુઓ માટે નિયંત્રણ ખચ×					૩૮૮૩૨૪	૦.૩૩૫૭૨૭	૫૯૩૫૦૧	૦.૩૮૦૬૪૯	૧૨૫૦૦૦૧	૦.૪૩૯૮૬
૧૬	માકે★ટ તથા કતનલખાના ખચ×									૧૦૦૦૦૦	૦.૦૩૫૧૯
	કુલ					**૧૧૫૬૬૬૭૩૭**	**૧૦૦ %**	**૧૬૦૮૬૩૬૫૫**	**૧૦૦ %**	**૨૮૪૧૮૦૦૧૦**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>મહેસુલી ખર્ચનું કોષ્ટક – ૧૪</u>

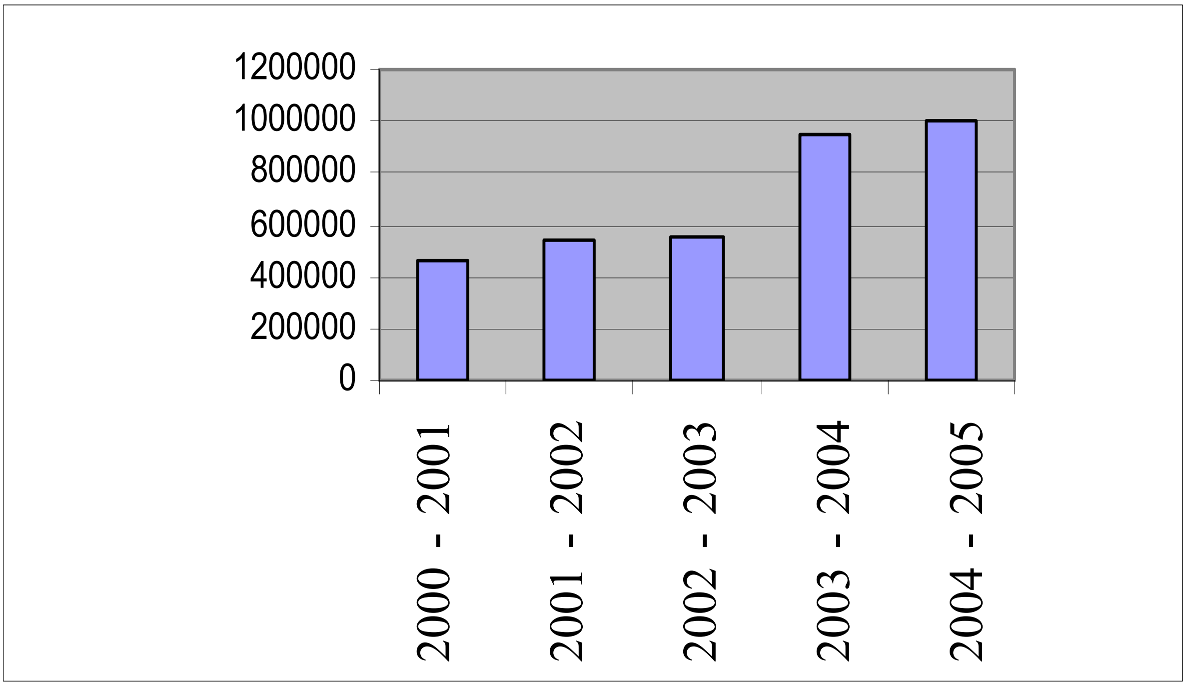

કોષ્ટક – ૧૪ પરથી જાણવા મલે છે કે ભાવનગર મહાનગરપાલિકા નો મહેસૂલી ખર્ચ ૨૦૦૦/ ૨૦૦૧થી ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં સતત વધતો જાય છે. જેમાં ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ કરતાં ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં ૬ % નો વધારો થયેલ છે.

ભાવનગર મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૧૫

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મુડી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	સ્થાઈ મિલકત ના વેચાણ માથીં કેપીટલ આવક	૭૪૬૨	૧૦૦.૦૦	૬૦૦૦	૧૦૦.૦૦	૫૨૭	૧૦૦.૦૦	૭૫૦૦૦	૪૩.૩૫૨૬	૭૫૦૦૦	૩૬.૬૭૪૮
૨	કેપીટલ કામો માટે જાહેર જનતા પાસે ફાળો							૯૫૦૦૦	૫૪.૯૧૩૨૯	૧૨૯૫૦૦૦	૬૩.૩૨૫૨
૩	રાજય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટ							૩૦૦૦	૧.૭૩૪૧૦૪		
	કુલ	**૭૪૬૨**	**૧૦૦ %**	**૬૦૦૦**	**૧૦૦ %**	**૫૨૭**	**૧૦૦ %**	**૧૭૩૦૦૦**	**૧૦૦ %**	**૨૦૪૫૦૦**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મૂડી આવકનું કોષ્ટક – ૧૫

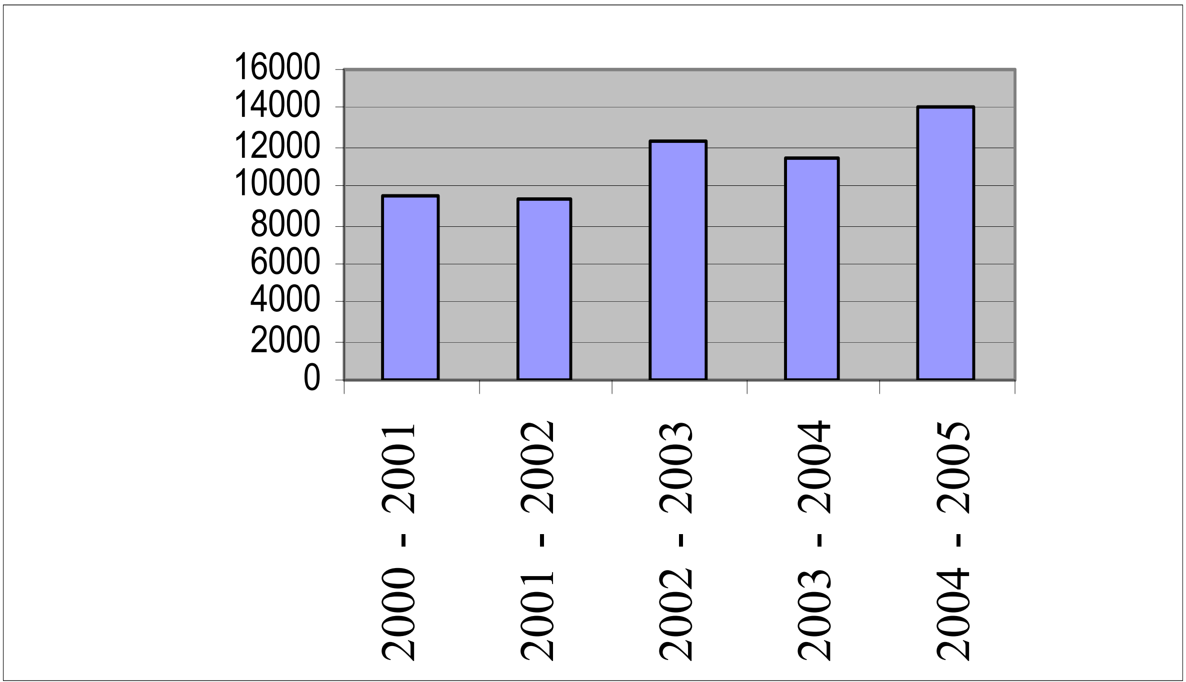

કોષ્ટક નંબર – ૧૫ પરથી જાણવા મલે છે. ભાવનગર મહાનગરપાલિકા ની મૂડી આવક માં સતત વધ ઘટ જોવા મળે છે. પરંતુ ૨૦૦૩ /૨૦૦૪ અને ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં તેમાં વધારો થયેલ છે. જેમાં ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં અંદાજે ૧૮ % વધારો થયેલ છે.

ભાવનગર મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૧૯

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ – ૨૦૦૧		૨૦૦૧ – ૨૦૦૨		૨૦૦૨ – ૨૦૦૩		૨૦૦૩ – ૨૦૦૪		૨૦૦૪ – ૨૦૦૫	
	મુડી ખર્ચ	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	મકાન	૬૨૮૮	૨૯.૨૨૦૭	૪૦૯૬	૧૭.૦૪૫	૨૩૮	૦.૭૪૫૯૪૧	૨૩૪૦૬	૨૪.૩૭૬૧૭	૪૪૨૦૩	૩૦.૯૨૯૮
૨	રસ્તાઓ / શેરીઓ / ફુટપાથ	૧૩૧૧	૬.૦૯૨૨૯	૭૩૦	૩.૦૩૭૯	૩૧૧	૦.૯૭૪૭૩૮	૧૧૫૬૩	૧૨.૦૪૨૨૮	૩૫૧૬૦	૨૪.૬૦૨૨
૩	ટાંફીક આઈલેન્ડ અને ડીવાઈઝ	૬૪૧	૨.૯૭૮૭૬	૧૪૩૯	૫.૯૮૮૩	૫૮૯	૧.૮૪૬૦૪૮	૫૨૦૧	૫.૪૧૬૫૮	૨૭૦૧	૧.૮૮૯૯૫
૪	ઓફીસ સાધનો	૧૩૦૦૮	૬૦.૪૪૮૯	૧૭૬૩૪	૭૩.૩૮૩	૩૦૪૪૮	૯૫.૪૩૦૩૩	૫૨૨૫૦	૫૪.૪૧૫૭૫	૫૭૨૫૦	૪૦.૦૫૯૧
૫	પરચુરણ સ્થાયી મિલકતો	૨૭૧	૧.૨૫૯૩૫	૧૩૧	૦.૫૪૫૨	૩૨૦	૧.૦૦૨૯૪૬	૩૬૦૦	૩.૭૪૯૨૧૯	૩૬૦૦	૨.૫૧૯
	કુલ	**૨૧૫૧૯**	**૧૦૦ %**	**૨૪૦૩૦**	**૧૦૦ %**	**૩૧૯૦૬**	**૧૦૦ %**	**૯૬૦૨૦**	**૧૦૦ %**	**૧૪૨૯૧૪**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ભાવનગર મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>મૂડી ખર્ચનું કોષ્ટક – ૧૬</u>

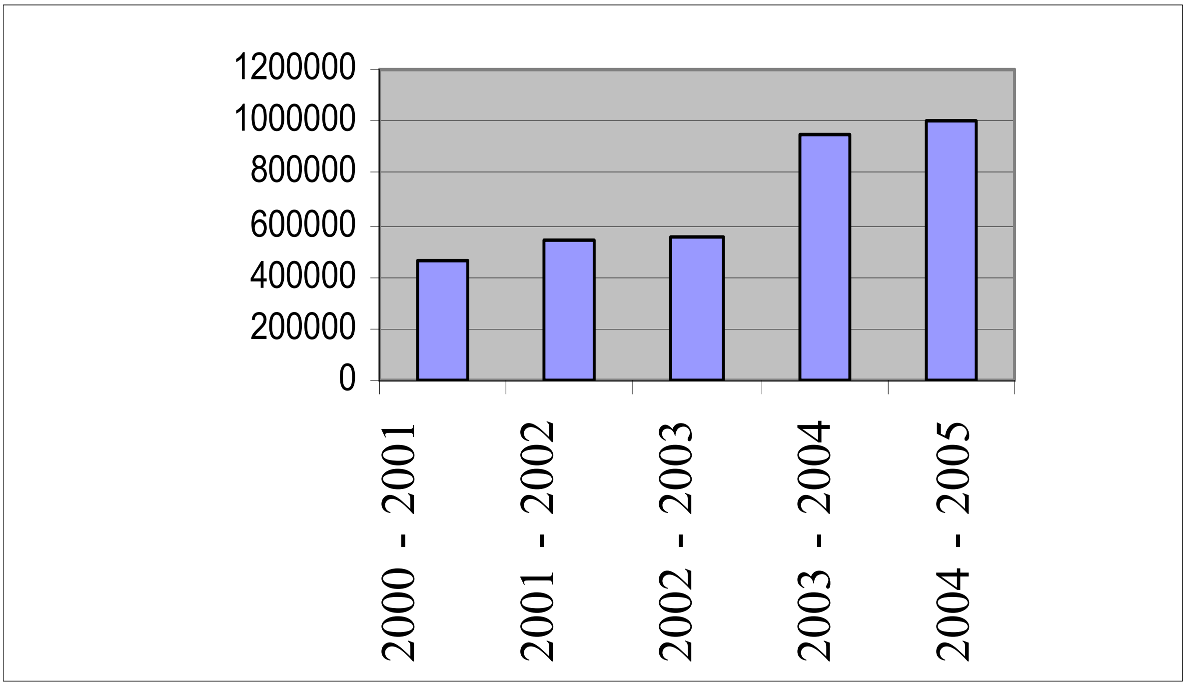

કોષ્ટક – ૧૬ પરથી જાણવા મલે છે કે ભાવનગરમહાનગર પાલિકા ની મૂડી ખર્ચ રકમ માં સતત વધારો નોંધાયેલ છે. જેમાં ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ કરતા ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં ૪૯ % નો વધારો થયેલ છે

(૨:૫) <u>વડોદરા મહાનગરપાલિકા</u> : –

વડોદરા મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૧૭

(આંકડા લાખમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	જકાત	૧૧૩૨૧	૧૭.૫૮૦૮	૧૧૧૦૦	૧૫.૨૦૪	૧૧૯૭૩	૨૩.૮૦૬૯૭	૧૩૪૫૭	૨૫.૪૩૮૫૬	૧૪૮૨૫	૨૪.૬૨૦૧
૨	સીધા કરવેરા	૧૫૮૨૧	૨૪.૫૬૯૧	૧૫૭૧૧૭	૨૧.૫૨૮	૧૬૩૯૪	૩૨.૫૯૭૬૩	૧૮૨૪૧	૩૪.૪૮૨૦૪	૨૧૪૫૬	૩૫.૬૩૨૩
૩	મિલકતો ના ભાડા	૨૬૫૩૦	૪૧.૧૯૯૫	૩૪૫૪૫	૪૭.૩૧૮	૨૯૪	૦.૫૮૪૫૮૬	૩૩૬	૦.૬૩૫૧૬૧	૩૯૨	૦.૬૫૧
૪	જાહેર સ્થળો ની ઉપજ	૧૩૭૧	૨.૧૨૯૦૮	૧૪૮૦	૨.૦૨૭૨	૧૩૨૩	૨.૬૩૦૬૩૭	૧૪૬૩	૨.૭૬૫૫૯૫	૧૧૧૨	૧.૮૪૬૭૨
૫	ખાસ કાયદાની રૂ એ ઉપજ	૩૭	૦.૦૫૭૪૬	૩૫	૦.૦૪૭૯	૨૫	૦.૦૪૯૭૧	૩૨	૦.૦૬૦૪૯૧	૩૨	૦.૦૫૩૧૪
૬	જાહેર સેવા ચાર્જ ફી ઉપજ	૪૩૧૧	૬.૬૯૪૭૨	૪૮૪૮	૬.૬૪૦૬	૧૯૫૪૧	૩૮.૮૫૫૦૯	૧૮૨૪૧	૩૪.૪૮૨૦૪	૨૧૪૫૬	૩૫.૬૪૭૩
૭	અનુદાન અને ફાળો	૨૯૯૨	૪.૬૪૬૪	૩૦૬૧	૪.૧૯૨૮	૭૧૮	૧.૪૨૭૬૬૨	૧૧૧૬	૨.૧૦૯૬૪૧	૯૨૩	૧.૫૩૨૮૪
૮	અન્ય પરચુરણ આવક	૨૦૧૧	૩.૧૨૨૯૬	૨૨૨૦	૩.૦૪૦૮	૨૪	૦.૦૪૭૭૨૧	૧૪	૦.૦૨૬૪૬૫	૧૦	૦.૦૧૬૬૧
	કુલ	**૬૪૩૯૪**	**૧૦૦ %**	**૭૩૦૦૬**	**૧૦૦ %**	**૫૦૨૯૨**	**૧૦૦ %**	**૫૨૯૦૦**	**૧૦૦ %**	**૬૦૨૧૫**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>મહેસુલી આવકનું કોષ્ટક – ૧૭</u>

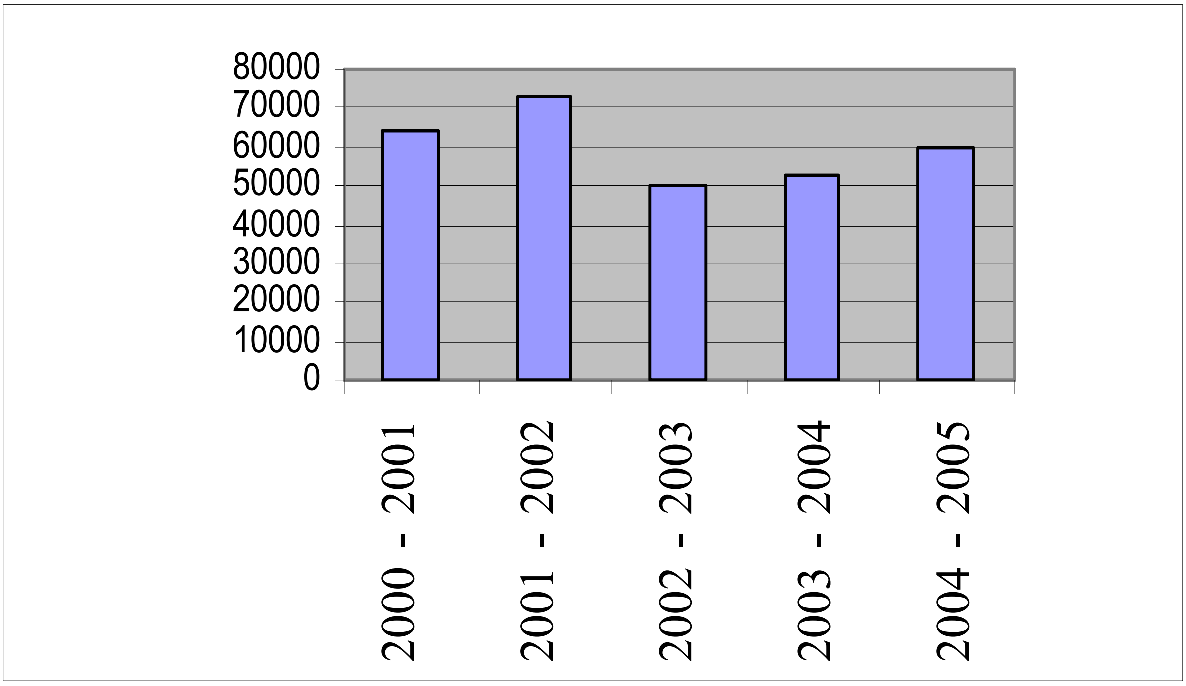

કોષ્ટક –૧૭ પરથી જાણવા મલે છે કે વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં મહેસૂલી આવકનાં ૨૦૦૦/ ૨૦૦૧ તથા ૨૦૦૧/૨૦૦૨માં ઉતરોત્તર વધારો થયો છે. જયારે ૨૦૦૨/૨૦૦૩માં ઘટાડો થયો છે. ત્યારબાદ ૨૦૦૩/૨૦૦૪તથા ૨૦૦૪/૨૦૦૫માં વધારો થયો છે. ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ કરતા ૨૦૦૪/૨૦૦૫માં અંદાજે ૧૪ % નો વધારો છે.

વડોદરા મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૧૮

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી ખર્ચ	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	વહીવટી અને સામાન્ય ખર્ચ	૪૧૧૪	૧૮.૬૪૧૫	૪૮૪૭	૨૦.૩૮૧	૪૫૬૮	૧૫.૯૫૬૪૧	૪૬૯૫	૧૫.૩૫૮૧૯	૫૩૬૯	૧૪.૮૩૪
૨	વિજળી	૯૧૮	૪.૧૫૯૬૮	૧૦૦૨	૪.૨૧૩૩	૧૦૧૩	૩.૫૩૮૪૯૪	૯૩૯	૩.૦૭૧૬૩૯	૧૦૧૨	૨.૭૯૬૦૪
૩	મરામત અને નિભાવ (મકાન)	૯૦૬	૪.૧૦૫૩૧	૯૧૭	૩.૮૫૫૯	૮૮૫	૩.૦૯૧૩૭૯	૯૭૮	૩.૧૯૯૨૧૫	૧૦૮૬	૩.૦૦૦૫
૪	મરામત અને નિભાવ (જાહેર સ્થળો)	૬૬૫	૩.૦૧૩૨૮	૭૭૩	૩.૨૫૦૪	૭૪૮	૨.૬૧૨૮૨૭	૭૮૭	૨.૫૭૪૪૧૯	૮૮૭	૨.૪૫૦૬૮
૫	મરામત અને નિભાવ (રસ્તા / પુલો / લાઈટ)	૧૨૯૫	૫.૮૬૭૯૬	૧૩૭૨	૫.૭૬૯૧	૧૧૩૯	૩.૯૭૮૬૨૨	૧૨૫૦	૪.૦૮૮૯૭૬	૧૫૨૭	૪.૨૧૮૯૩
૬	મરામત અને નિભાવ (ગટર અને ડ્રેનેજ)	૭૪૮	૩.૩૮૯૩૭	૯૨૯	૩.૯૦૬૩	૯૨૭	૩.૨૩૮૦૮૯	૧૦૯૭	૩.૫૮૮૪૮૫	૧૩૩૬	૩.૬૯૧૨૨
૭	મરામત અને નિભાવ (પાણી પુરવઠો)	૨૭૭૭	૧૨.૫૮૩૩	૨૮૫૯	૧૨.૦૨૨	૮૭૧૦	૩૦.૪૨૪૭૬	૧૦૩૪૩	૩૩.૮૩૩૮૨	૧૨૬૩૬	૩૪.૯૧૧૯
૮	સેવા ને લગતા ખર્ચાઓ (સફાઈ)	૧૭૯૩	૮.૧૨૪૫૨	૧૮૭૯	૭.૯૦૦૯	૧૮૩૧	૬.૩૯૫૮૩૬	૧૯૦૪	૬.૨૨૮૩૨૮	૨૦૩૦	૫.૬૦૮૬૬
૯	નાણાંરીય ચાર્જ	૩૧૪૫	૧૪.૨૫૦૮	૩૫૪૪	૧૪.૯૦૨	૩૫૫૯	૧૨.૪૩૧૮૮	૩૨૧૭	૧૦.૫૨૩૩૯	૩૨૪૦	૮.૯૫૧૭૬
૧૦	ગ્રાન્ટ અને ફાળો	૧૦૧૧	૪.૫૮૧૦૯	૭૧૮	૩.૦૧૯૧	૬૦૫	૨.૧૧૩૩૧૬	૫૩૦	૧.૭૩૩૭૨૬	૧૬૮૮	૪.૬૬૩૭૬
૧૧	મરામત અને નિભાવ (અગ્નીશામક)	૨૬૩	૧.૧૯૧૭૨	૩૧૪	૧.૩૨૦૩	૩૨૧	૧.૧૨૧૨૮	૩૩૩	૧.૦૮૯૩૦૩	૩૮૦	૧.૦૪૯૯
૧૨	આરોગ્ય	૮૪૮	૩.૮૪૨૪૯	૮૧૮	૩.૪૩૯૬	૮૨૪	૨.૮૭૮૩૦૧	૮૬૮	૨.૮૩૯૩૮૫	૯૮૪	૨.૭૧૮૬૮
૧૩	માર્કેટ તથા કતનલખાના ખર્ચ	૩૬	૦.૧૬૩૧૨	૩૮	૦.૧૫૯૮	૩૯	૦.૧૩૬૨૩	૪૧	૦.૧૩૪૧૧૮	૪૪	૦.૧૨૧૫૭
૧૪	કન્ટીજન્ટી ખર્ચ	૨૩૨	૧.૦૫૧૨૫	૨૪૬	૧.૦૩૪૪	૨૦૪	૦.૭૧૨૫૮૯	૧૭૭	૦.૫૭૮૯૯૯	૨૧૮	૦.૬૦૨૩૧
૧૫	ખાસ ખર્ચ	૨૬૩	૧૩.૮૪૨૯	૩૨૭૫	૧૩.૭૭૧	૨૪૬	૦.૮૫૯૨૯૯	૨૨૩	૦.૭૨૯૪૭૩	૨૫૭	૦.૭૧૦૦૬
૧૬	શિક્ષણ ખર્ચ (પ્રાથમિક + માધ્યમીક +કોલેજ)	૩૦૫૫	૧૩.૮૪૨૯	૩૨૭૫	૧૩.૭૭૧	૩૨૦૯	૧૧.૨૦૯૩૧	૩૧૮૮	૧૦.૪૨૮૫૨	૩૫૦૦	૯.૬૭૦૧૧
	કુલ	**૨૨૦૬૯**	**૧૦૦ %**	**૨૩૭૮૨**	**૧૦૦ %**	**૨૮૬૨૮**	**૧૦૦ %**	**૩૦૫૭૦**	**૧૦૦ %**	**૩૬૧૯૪**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મહેસુલી ખર્ચનું કોષ્ટક – ૧૮

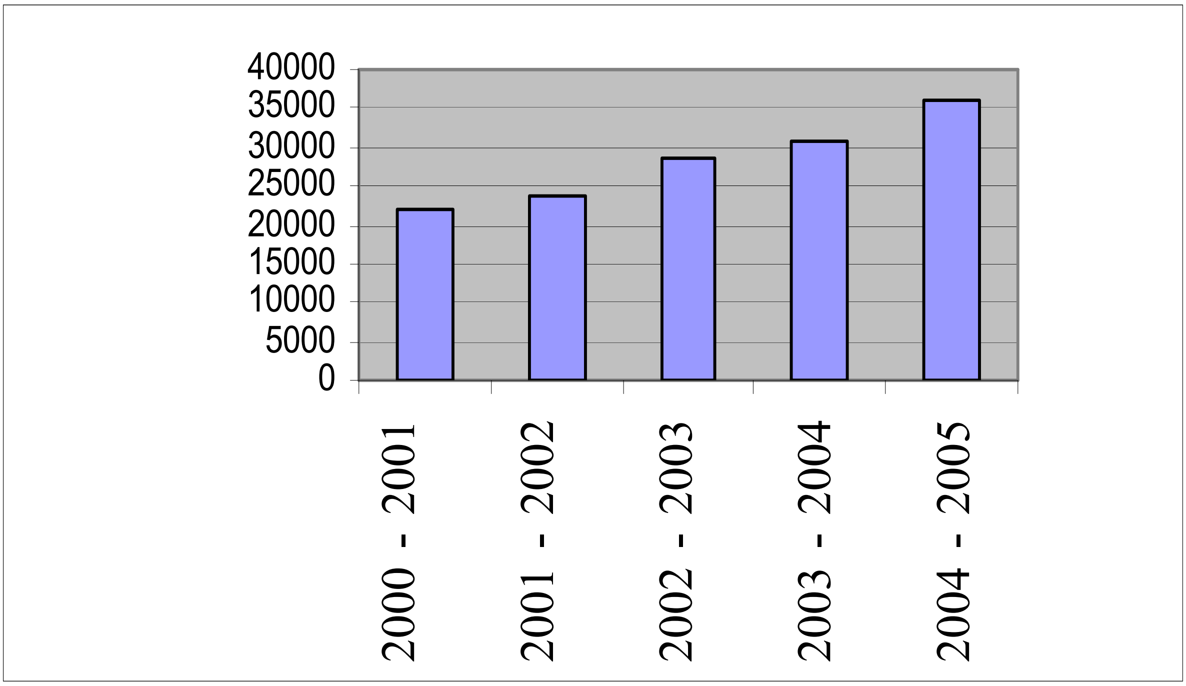

કોષ્ટક નંબર-૧૮માં જોતા જાણવા મલે છે કે વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં મહેસૂલી ખર્ચમાં ઉતરોત્તર વધારો થયેલ છે. જેમાં ૨૦૦૩/૨૦૦૪ કરતાં ૨૦૦૪/૨૦૦૫માં અંદાજે ૧૮ % નો વધારો છે.

વડોદરા મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૧૯

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ – ૨૦૦૧		૨૦૦૧ – ૨૦૦૨		૨૦૦૨ – ૨૦૦૩		૨૦૦૩ – ૨૦૦૪		૨૦૦૪ – ૨૦૦૫	
	મૂડી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	નોન રીફંડેબલ રજી. ફી.	૩૨૪૦	૩૫.૯૧૬૨	૧૭૬૨	૩૫.૧૭૭	૧૪૦૯	૪૫.૬૧૩૪૭	૧૩૦૨	૬૧.૬૧૮૫૫	૨૮૮૦	૭૯.૫૮
૨	સ્થાયી મિલકત નાં વેચાણ માર્થી કેપીટલ આવક	૧૨૮	૧.૪૧૮૯૧	૬૬	૧.૩૧૭૬	૨૮	૦.૯૦૬૪૪૨	૫૧	૨.૪૧૩૬૩	૨૩	૦.૬૩૫૫૩
૩	કેપીટલ કામો માટે ગ્રાન્ટ/ફાળો	૩૦૩	૩.૩૫૮૮૩	૨૧૭	૪.૩૩૨૨	૨૫૪	૮.૨૨૨૭૨૬	૨૩૭	૧૧.૨૧૬૨૮	૫૦૫	૧૩.૯૫૪૧
૪	ઈમ્પેક ફી.	૩૨૫	૩.૬૦૨૭	૩૨૫	૬.૪૮૮૩	૪૭૪	૧૫.૩૪૪૭૭	૧૬૮	૭.૯૫૦૭૮૧	૭૫	૨.૦૭૨૪
૫	રાજય સરકારની લોના /ગ્રાન્ટ	૫૦૨૫	૫૫.૭૦૩૪	૨૬૩૯	૫૨.૬૮૫	૯૨૪	૨૯.૯૧૨૫૯	૩૫૫	૧૬.૮૦૦૭૬	૧૩૬	૩.૭૫૭૯૪
	કુલ	**૯૦૨૧**	**૧૦૦ %**	**૫૦૦૯**	**૧૦૦ %**	**૩૯૮૯**	**૧૦૦ %**	**૨૧૧૩**	**૧૦૦ %**	**૩૬૧૯**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>મૂડી આવકનું કોષ્ટક – ૧૯</u>

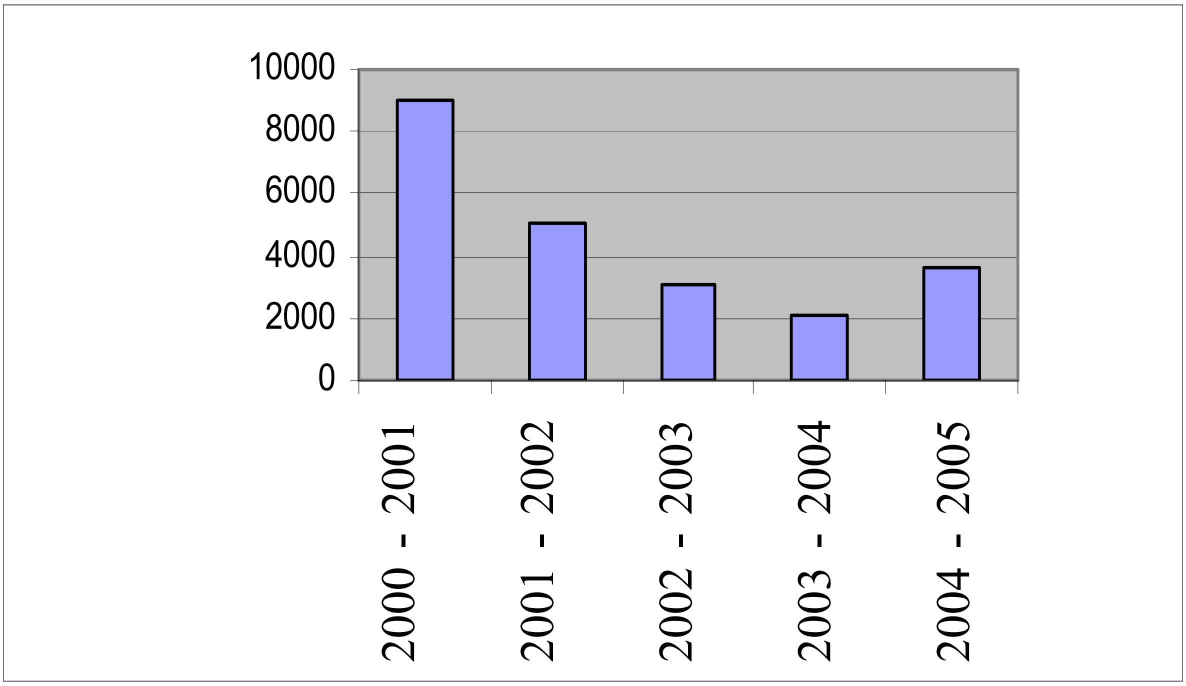

કોષ્ટક – ૧૯માં જોતા જાણવા મલે છે કે વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રમાં મૂડી આવક ૨૦૦૦/૨૦૦૧ કરતા ૨૦૦૧/૨૦૦૨, ૨૦૦૨/૨૦૦૩ તથા ૨૦૦૩/૨૦૦૪માં ઘટાડો થયેલ છે. જયારે ૨૦૦૩ /૨૦૦૪કરતાં ૨૦૦૪/૨૦૦૫માં અંદાજે ૭૧ %નો વધારો થયેલ છે.

વડોદરા મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૨૦

(આંકડા હજારમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મૂડી ખર્ચ	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	મકાન	૧૨૮	૪.૧૧૯૭૩	૬૬	૩.૭૭૧૪	૨૮	૨.૦૦૭૧૬૮	૪૫	૩.૪૪૫૬૩૬	૧૬૧	૧૧.૦૯૫૮
૨	રસ્તાઓ/શેરીઓ/ફુટપાથ	૧૫૮૭	૫૧.૦૭૮૨	૧૦૨૬	૫૮.૬૨૯	૧૩૦૫	૯૩.૫૪૮૩૯	૯૪૯	૭૨.૬૬૪૬૨	૭૩૨	૫૦.૪૪૮
૩	બ્રીજ અને કલ્વર્ટ	૪૨૪	૧૩.૬૪૬૬	૩૯૦	૨૨.૨૮૬			૭	૦.૫૩૫૯૮૮	૯	૦.૬૨૦૨૬
૪	પાણી પુરવઠો	૬૩૫	૨૦.૪૩૭૭	૧૯૭	૧૧.૨૫૭						
૫	ઓફીસ સાધનો	૩૨૦	૧૦.૨૯૯૩	૪૦	૨.૨૮૫૭	૩૨	૨.૨૯૩૯૦૭	૨૦૪	૧૫.૬૨૦૨૧	૪૯૨	૩૩.૯૦૭૬
૬	આરોગ્ય અને હોસ્પીટલ સાધનો	૧૩	૦.૪૧૮૪૧	૩૧	૧.૭૭૧૪	૩૦	૨.૧૫૦૫૩૮	૧૦૧	૭.૭૩૩૫૩૮	૫૭	૩.૯૨૮૩૩
	કુલ	**૩૧૦૭**	**૧૦૦ %**	**૧૭૫૦**	**૧૦૦ %**	**૧૩૯૫**	**૧૦૦ %**	**૧૩૦૬**	**૧૦૦ %**	**૧૩૫૧**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન :– વડોદરા મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>મૂડી ખર્ચનું કોષ્ટક – ૨૦</u>

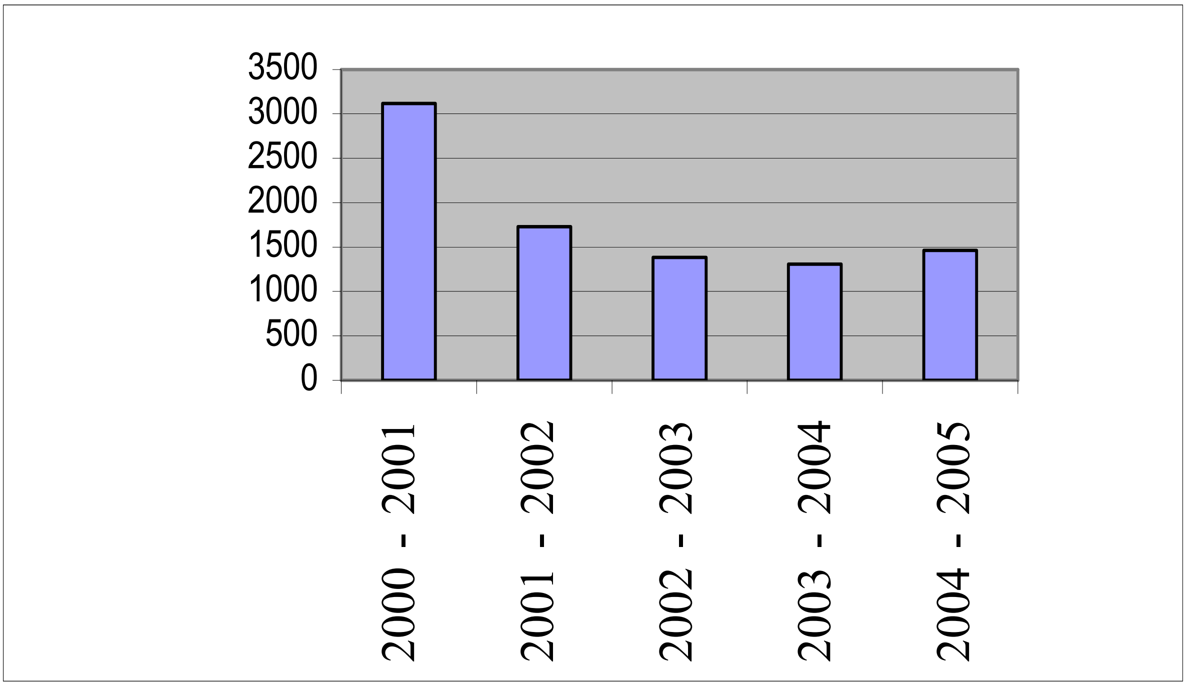

કોષ્ટક – ૨૦માં જોતા જાણવા મલે છે કે વડોદરા મહાનગર પાલિકાનાં અંદાજપત્રમાં મૂડી ખર્ચમાં ૨૦૦૦/૨૦૦૧ કરતા ૨૦૦૧/૨૦૦૨ તથા ૨૦૦૨/૨૦૦૩માં ઘટાડો થયેલ છે. જયારે ૨૦૦૩ /૨૦૦૪ કરતા ૨૦૦૪/૨૦૦૫ માં ૧૧ % નો વધારો થયેલ છે.

(૨:૬) <u>રાજકોટ મહાનગરપાલિકા</u> : –

રાજકોટ મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૨૧

(આંકડા લાખમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	જકાત	૫૧૪૭.૭૫	૫૪.૩૭૩૩	૫૪૧૨.૬૯	૫૮.૨૧૭	૫૯૮૭.૬૯	૪૮.૬૨૮૦૬	૬૩૭૬	૫૬.૦૮૮૭૯	૭૧૯૦.૨૪	૫૧.૩૩૬
૨	સીધા કરવેરા	૨૨૭૦.૫	૨૩.૯૮૨૨	૨૪૮૦.૦૨	૨૬.૬૭૪	૩૭૯૬.૮૭	૩૦.૮૩૫૭૨	૩૦૧૫.૯૮	૨૬.૫૩૧૧૬	૪૯૩૦.૭૬	૩૫.૨૦૪
૩	ખાસ કાયદાની રૂ એ ઉપજ	૧૨.૨૫	૦.૧૨૯૩૯	૧૪.૨૮	૦.૧૫૩૬	૧૬.૧૫	૦.૧૪૮૦૫૧	૧૬.૮૩	૦.૧૪૮૦૫૧	૪૨.૬	૦.૩૦૪૧૫
૪	જાહેર સેવા ચાર્જ× ફી ઉપજ	૩૨૧.૬૩	૩.૩૯૭૨૩	૩૦૧.૮	૩.૨૪૬૧	૬૧૫.૩૧	૪.૯૯૭૧૪૯	૫૫૪.૧૧	૪.૮૭૪૪૨૯	૪૨૦.૭૩	૩.૦૦૩૮૮
૫	અનુદાન અને ફાળો	૧૦૬૯.૯૪	૧૧.૩૦૧૩	૪૮૪.૨૬	૫.૧૯૭૮	૧૨૨૨.૧૩	૯.૯૨૫૩૪૯	૮૨૮.૫૧	૭.૨૮૮૨૮૮	૧૦૨૬.૮૯	૭.૩૩૧૬૬
૬	અન્ય પરચુરણ આવક	૬૪૫.૩૬	૬.૮૧૬૬૩	૬૦૫.૩૬	૬.૫૧૧	૬૭૫.૦૮	૫.૪૮૨૫૬૩	૫૭૬.૨૬	૫.૦૬૯૨૮	૩૯૫.૦૨	૨.૮૨૦૩૧
	કુલ	**૯૪૬૭.૪૩**	**૧૦૦ %**	**૯૨૯૭.૪૧**	**૧૦૦ %**	**૧૨૩૧૩.૨૨**	**૧૦૦ %**	**૧૧૩૬૭.૬૯**	**૧૦૦ %**	**૧૩૦૦૬.૨૪**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મહેસુલી આવકનું કોષ્ટક – ૨૧

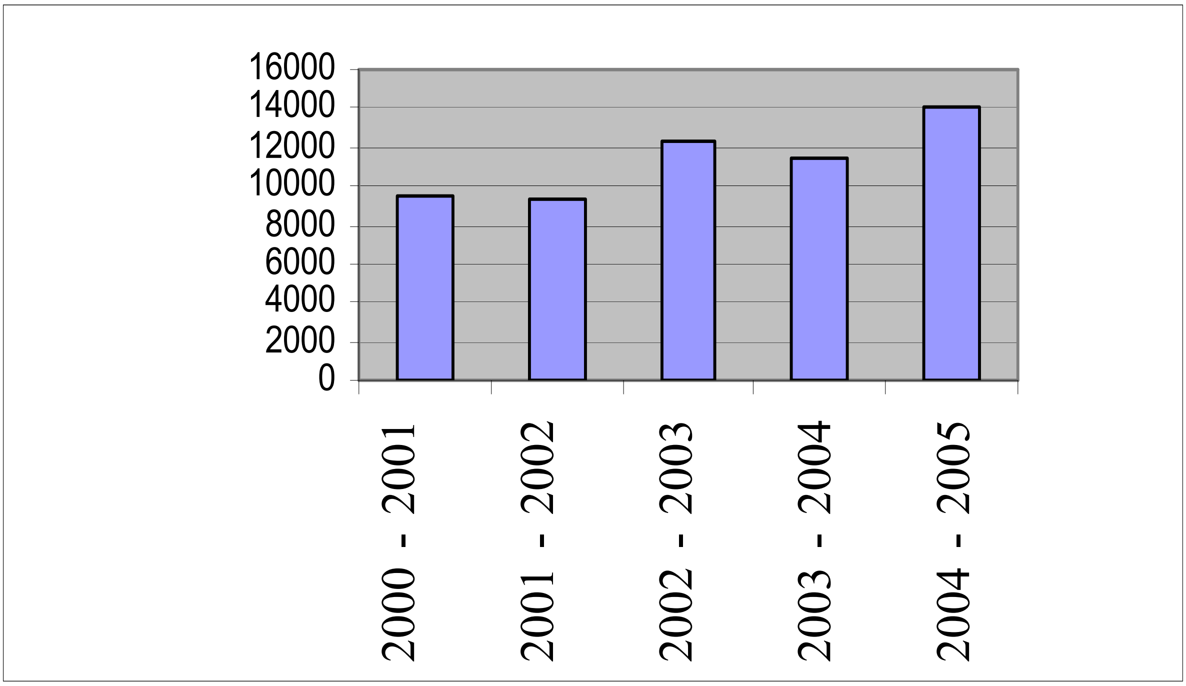

કોષ્ટક – ૨૧માં જોતા જાણવા મલે છે કે રાજકોટ મહાનગર પાલિકાનાં મહેસુલી આવક અંદાજપત્ર માં ૨૦૦૦/૨૦૦૧ કરતાં ૨૦૦૧/૨૦૦૨માં ઘટાડો થયેલ છે. જયારે ૨૦૦૨/૨૦૩માં વધારોથયેલ છે. પરતું ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪માં ઘટાડો થયેલ છે. પરંતુ ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪નાં સંદર્ભમાં ૨૦૦૪/૨૦૦૫ માં ૨૩ % નો અંદાજે વધારો થયેલ છે.

રાજકોટ મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૨૨

(આંકડા લાખમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ – ૨૦૦૧		૨૦૦૧ – ૨૦૦૨		૨૦૦૨ – ૨૦૦૩		૨૦૦૩ – ૨૦૦૪		૨૦૦૪ – ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી ખચ×	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	મહેકમ ખચ×	૧૬૧૧.૯૧	૧૧.૪૮૩૯	૧૫૪૪.૩	૨૨.૫૫૭	૧૫૩૦.૬	૨૦.૧૭૪૫૯	૧૬૧૩.૮	૧૮.૮૫૭૩	૨૦૮૦.૨૨	૧૮.૫૨૭૧
૨	વિજળી	૪૨૪.૦૩	૩.૦૨૦૯૫	૫૧૮.૧૬	૭.૫૬૮૪	૪૮૮.૧૮	૬.૪૩૪૬૨૨	૪૯૩.૪૮	૫.૭૬૬૩૨૭	૪૯૭.૯૫	૪.૪૩૪૯
૩	મરામત અને નિભાવ (મકાન)	૧૪.૩૯	૦.૧૦૨૫૨	૧૩.૮૪	૦.૨૦૨૧	૧૪.૪૯	૦.૧૯૦૯૯	૨૦.૦૮	૦.૨૩૪૬૩૫	૩૪.૬	૦.૩૦૮૧૬
૪	મરામત અને નિભાવ (જાહેર સ્થળો)	૨૬૫.૨૯	૧.૮૯૦૦૩	૨૪૬.૨૧	૩.૫૯૫૭	૨૮૬.૯૫	૩.૭૮૨૨૪૨	૩૨૯.૫૪	૩.૮૫૦૬૮૪	૪૧૨.૭૫	૩.૬૭૬૦૮
૫	મરામત અને નિભાવ										
	(રચના / પુલ/લાઈટ)	૪૧૭.૭૮	૨.૯૭૬૪૩	૪૫૪.૬૧	૬.૬૪૦૨	૧૦૧૬.૯૨	૧૩.૪૦૩૮૬	૧૧૪૨.૨૩	૧૩.૩૪૬૯૯	૧૫૦૯.૮૨	૧૩.૪૪૬૯
૬	મરામત અને નિભાવ (ગટર અને ડ્રેનેજ)	૧૩૪૦.૪૯	૯.૫૫૦૧૭	૧૪૧૫.૯૭	૨૦.૬૮૨૨	૧૫૭૮.૩૬	૨૦.૮૦૪૧૧	૧૬૩૭.૪૭	૧૯.૧૩૩૮૮	૧૯૧૬.૭૫	૧૭.૦૭૧૨
૭	મરામત અને નિભાવ (પાલન પુરવઠો)	૯૧૦૨.૩૭	૬૪.૮૪૮૮	૧૩૪૮.૧૧	૧૯.૬૯૧૧	૧૩૯૨.૩૯	૧૮.૩૫૨૮૭	૧૮૯૪.૩૩	૨૨.૧૩૫૩	૨૯૬૮.૬૫	૨૬.૪૩૯૭
૮	નાણાકીય ચાજ× (લોન–વ્યાજ)	૧૫૧.૧૧	૧.૦૭૬૫૭	૨૦૯.૮૮	૩.૦૬૫૬	૨૧૨.૪૪	૨.૮૦૦૧૩૮	૧૯૩.૦૫	૨.૨૫૫૭૯૫	૨૧૯.૫	૧.૯૫૪૯૪
૯	ગ્રાન્ટ અને ફાળો	૧૬.૯૯	૦.૧૨૧૦૪	૧૮.૭૩	૦.૨૭૩૫	૧૯.૨૯	૦.૨૫૪૨૫૮	૨૫	૦.૨૯૨૧૨૬	૩૩.૨	૦.૨૯૫૬૯
૧૦	મરામત અને નિભાવ (અગ્ની સામક)	૧૦૫.૫૨	૦.૭૫૧૭૭	૧૦૯.૦૪	૧.૫૯૨૬	૧૩૦.૨૪	૧.૭૧૬૬૭૩	૧૪૨.૫૬	૧.૬૬૫૮૧૮	૧૭૫.૫	૧.૫૬૩૦૬
૧૧	શિક્ષણ ખચ× (પ્રાથમિક + માધ્યમીક + કોલેજ)	૨૮૩.૭	૨.૦૨૧૧૯	૩૧૪.૩૭	૪.૫૯૧૮	૩૪૧.૧૭	૪.૪૯૬૦૭	૩૪૦.૦૧	૩.૯૭૩૦૨૬	૪૯૨.૮૫	૪.૩૮૯૪૮
૧૨	આરોગ્ય	૨૩૨.૧૫	૧.૬૫૩૯૩	૫૮૨.૮૭	૮.૫૧૩૬	૪૮૦.૪૬	૬.૩૩૨૮૬૬	૬૦૫.૫	૭.૦૭૫૨૮૪	૬૯૪.૯	૬.૧૮૯
૧૩	માકે★ટ અને કતલખાના ખચ×	૪૮.૩૫	૦.૩૪૪૪૬	૫૫.૮૧	૦.૮૧૫૧	૭૨.૨૯	૦.૯૫૨૮૪૩	૯૧.૪૪	૧.૦૬૮૪૭૯	૧૦૧.૫	૦.૯૦૩૯૯
૧૪	ખાસ ખચ×	૨૨.૨૧	૦.૧૫૮૨૩	૧૪.૩૯	૦.૨૧૦૧	૨૩.૧૬	૦.૩૦૫૨૬૮	૨૯.૪૭	૦.૩૪૪૩૫૮	૮૯.૮	૦.૭૯૯૭૯
	કુલ	**૧૪૦૩૬.૨૯**	**૧૦૦ %**	**૬૮૪૬.૨૯**	**૧૦૦ %**	**૭૫૮૬.૯૪**	**૧૦૦ %**	**૮૫૫૭.૯૬**	**૧૦૦ %**	**૧૧૨૨૭.૯૯**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>મહેસુલી ખર્ચનું કોષ્ટક – ૨૨</u>

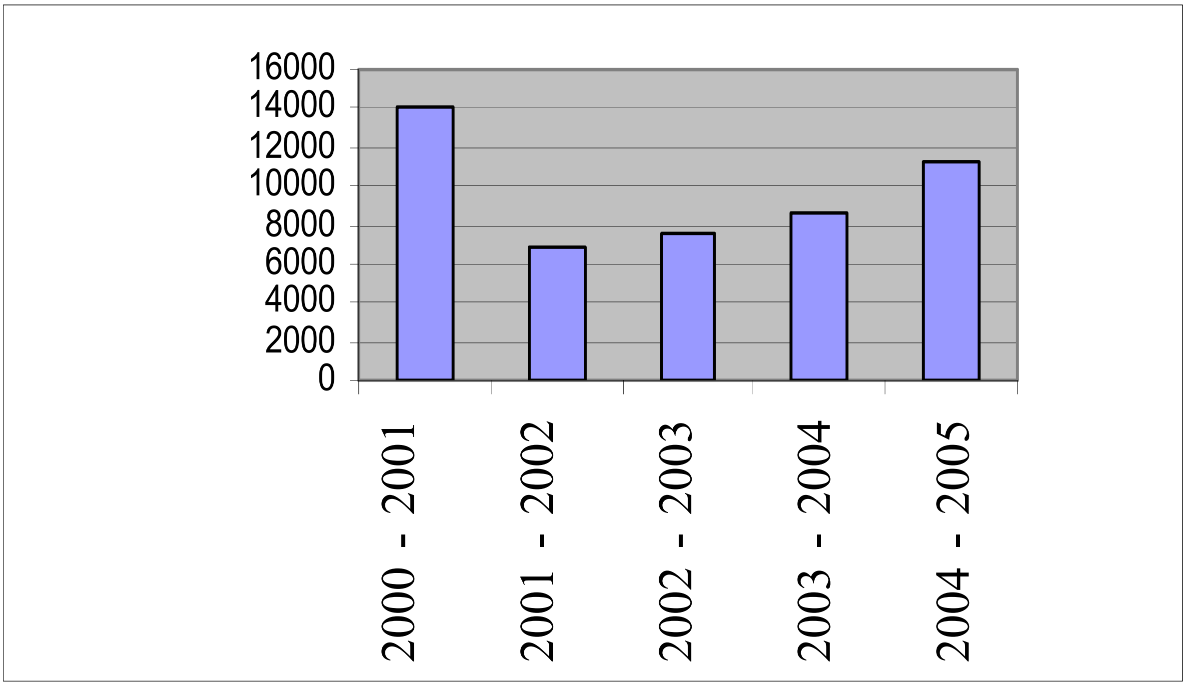

કોષ્ટક – ૨૨માં જોતા જાણવા મલે છે રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રમાં મહેસુલી ખર્ચમાં ૨૦૦૦/૨૦૦૧ કરતાં ૨૦૦૧/૨૦૦૨માં ઘટાડો થયેલ છે. જયારે ૨૦૦૨/૨૦૦૩ તથા ૨૦૦૩ /૨૦૦૪ માં વધારો થયેલ છે અને ૨૦૦૩/૨૦૦૪ કરતા ૨૦૦૪/૨૦૦૫માં અંદાજે ૩૧ % નો વધારો થયેલ છે.

રાજકોટ મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૨૩

(આંકડા લાખમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ – ૨૦૦૧		૨૦૦૧ – ૨૦૦૨		૨૦૦૨ – ૨૦૦૩		૨૦૦૩ – ૨૦૦૪		૨૦૦૪ – ૨૦૦૫	
	મૂડી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	સ્થાઈ મિલકત ના વેચાણ માર્થી કેપીટલ આવક	૮૭.૧૯	૧૪.૯૩૦૧	૭૫.૧૬	૨૮.૧૦૧	૫૬.૧૮	૫.૯૪૭૧૭૬	૧૧૪.૯૪	૧૯.૦૬૩૮૯	૧૦૬૮	૫૪.૨૫૪૫
૨	કેપીટલ કામો માટે જાહેર	૩૫૭.૬૮	૬૧.૨૪૭૬	૧૫૪.૬૭	૫૭.૮૨૯	૪૨૩.૨૭	૪૪.૮૦૭૦૭	૧૮૪.૪૭	૩૦.૫૯૬૧	૪૯૦	૨૪.૮૯૨
	ગ્રાન્ટ / ફાળો										
૩	ઈમ્પેક ફી / અન્ય આવકો	૬૭.૫૫	૧૧.૫૬૭	૩૭.૬૩	૧૪.૦૬૯	૪૬૫.૨	૪૯.૨૪૫૭૫	૧૩.૫૧	૨.૨૪૦૭૬૨	૧૦.૫	૦.૫૩૩૪
૪	રાજય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટ	૭૧.૫૭	૧૨.૨૫૫૩					૨૯૦	૪૮.૦૯૯૨૫	૪૦૦	૨૦.૩૨
	કુલ	**૫૮૩.૯૯**	**૧૦૦ %**	**૨૬૭.૪૬**	**૧૦૦ %**	**૯૪૪.૬૫**	**૧૦૦ %**	**૬૦૨.૯૨**	**૧૦૦ %**	**૧૯૬૮.૫**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મૂડી આવકનું કોષ્ટક – ૨૩

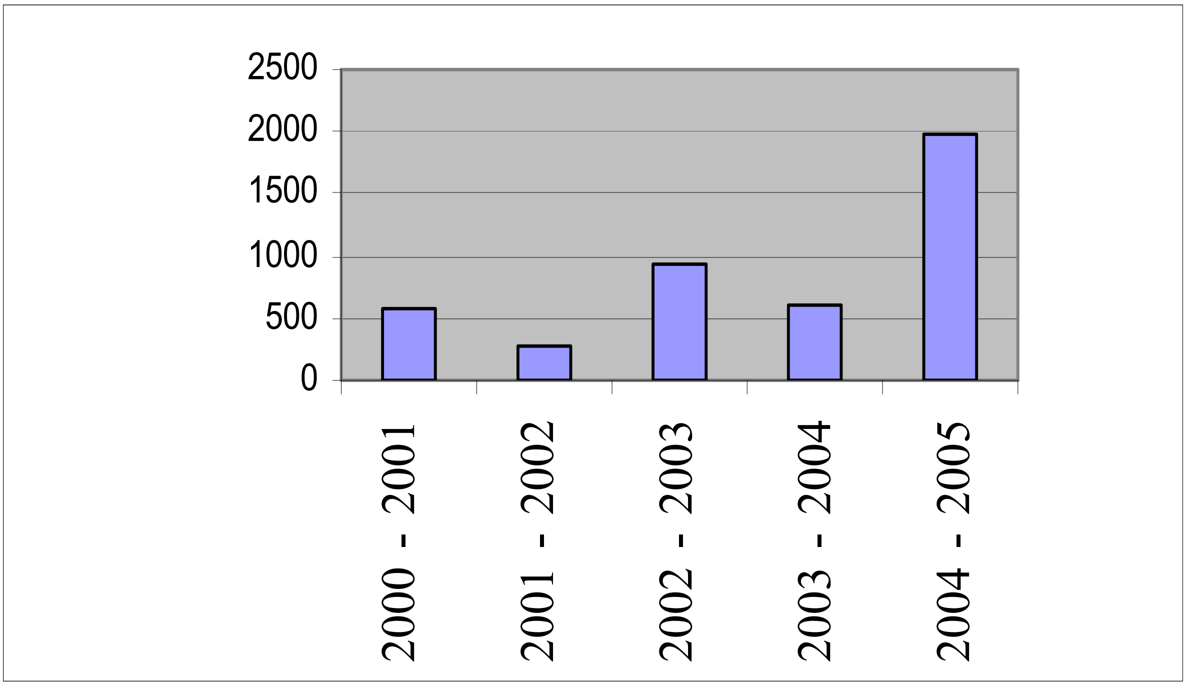

કોષ્ટક – ૨૩ માં જોતા જાણવા મલે છે કે રાજકોટ મહાનગર પાલિકાનાં મુડી આવક અંદાજપત્રમાં ૨૦૦૦/૨૦૦૧ કરતા ૨૦૦૧/૨૦૦૨માં ઘટાડો છે. જયારે ૨૦૦૨/૨૦૦૩માં વધારો થયેલ છે. અને ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪માં ઘટાડો થયેલ છે. જયારે ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪નાં સંદભ×માં ૨૦૦૪ / ૨૦૦૫ માં અંદાજે ૨૨૬ % નો વધારો થયેલ છે.

રાજકોટ મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૨૪

(આંકડા લાખમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મૂડી ખર્ચ	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	મકાન	૨૬.૧૫	૪.૯૫૬૦૩	૧૬.૨૯	૩.૫૨૦૬	૮.૬૯	૧.૩૦૮૪૭૯	૩૯.૭૯	૩.૬૦૭૪૧	૧૧૬	૩.૪૦૫૯
૨	જાહેર સ્થળો	૩.૪૯	૦.૬૬૧૪૪	૧૪.૦૮	૩.૦૪૩	૧૫.૧૯	૨.૨૮૭૨૦૩	૯.૪	૦.૯૩૫૬૮૬	૨૨૬.૩૫	૬.૬૪૫૯૨
૩	રસ્તાઓ /શેરીઓ / ફુટપાથ	૩૨૯.૫૭	૬૨.૪૬૧૧	૨૭૦.૬૪	૫૮.૪૯૧	૪૬૩.૮૪	૬૯.૮૪૧૭૫	૭૬૯.૭૧	૭૬.૬૧૭૭૯	૨૦૫૮.૫	૬૦.૪૪૦૧
૪	સ્ટ્રીટ લાઈટ અને કેબલ્સ	૨૫.૪	૪.૮૧૩૮૯	૩૧.૦૯	૬.૭૧૯૩	૪૩.૫૪	૬.૫૫૫૯૪૫	૩૪.૦૬	૩.૩૯૦૩૭	૭૭	૨.૨૬૦૮૨
૫	ફલાય ઓવસ× અને સબ- વે			૧.૬૬	૦.૩૫૮૮					૧૦	૦.૨૯૩૬૧
૬	પાણી પુરવઠો	૧૧૯.૧૭	૨૨.૫૮૫૫	૬૨.૭૯	૧૩.૫૭	૪૯.૫૬	૭.૪૬૨૪૯૪	૭૦.૨૫	૬.૯૯૨૭૬૩	૩૩૨	૯.૭૪૭૯૩
૭	વાહન ટ્રાન્સપોર્ટ ના સાધનો	૦.૯૯	૦.૧૮૭૬૩	૧૨.૮૩	૨.૭૭૨૯	૧૩.૪૪	૨.૦૨૩૭	૮.૯	૦.૮૮૫૯૧૬	૧૧૨	૩.૨૮૮૪૬
૮	ઓફીસ સાધનો	૪.૫૪	૦.૮૬૦૪૪	૩.૫૬	૦.૭૬૯૪	૨.૯૧	૦.૪૩૮૧૬૭	૩.૨૪	૦.૩૨૨૫૧૩	૪	૦.૧૧૭૪૪
૯	આરોગ્ય અને હોસ્પીટલ ખર્ચા			૪૮.૫૫	૧૦.૪૯૩	૨૪.૮૬	૩.૭૪૩૨૪૩	૪૪.૧૧	૪.૩૯૦૭૫૯	૪૧૦	૧૨.૦૩૮૧
૧૦	પરચુરણ સ્થાયી મીલકતો	૧૮.૩૩	૩.૪૭૩૯૬	૧.૨૧	૦.૨૬૧૫	૪૨.૦૯	૬.૩૩૭૬૧૫	૨૫.૧૫	૨.૫૦૩૪૫૯	૬૦	૧.૭૬૧૬૭
	કુલ	**૫૨૭.૬૪**	**૧૦૦ %**	**૪૬૨.૭**	**૧૦૦ %**	**૬૬૪.૧૨**	**૧૦૦ %**	**૧૦૦૪.૬૧**	**૧૦૦ %**	**૩૪૦૫.૮૫**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન :- રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મૂડી ખર્ચનું કોષ્ટક – ૨૪

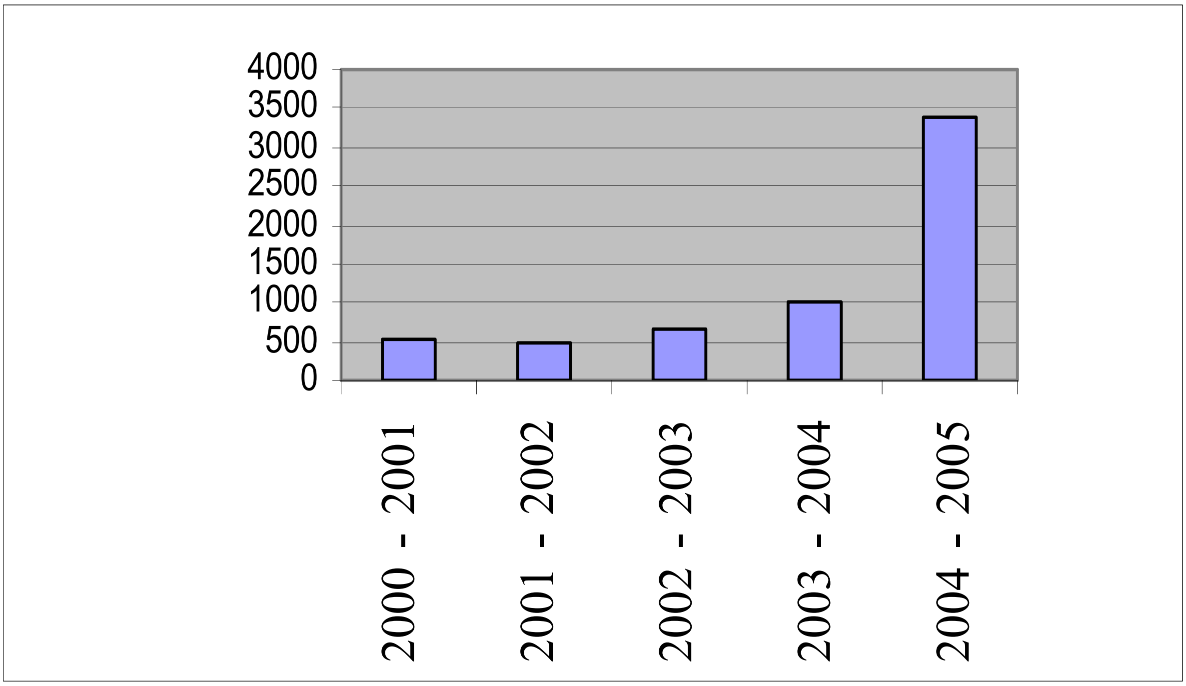

કોષ્ટક – ૨૪માં જોતા જાણવા મલે છે કે રાજકોટ મહાનગર પાલિકાનાં મૂડી ખર્ચ અંદાજપત્રમાં ૨૦૦૦/૨૦૦૧ કરતા ૨૦૦૧/૨૦૦૨માં ઘટાડો થયેલ છે. જયારે ૨૦૦૨/૨૦૦૩ તથા ૨૦૦૩/ ૨૦૦૪માં વધારો થયેલ છે. અને ૨૦૦૩/૨૦૦૪ કરતાં ૨૦૦૪/૨૦૦૫માં અંદાજે ૨૩૮ % નો વધારો થયેલ છે.

(૨:૭) સુરત મહાનગરપાલિકા : –

સૂરત મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૨૫

(આંકડા કરોડોમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	જકાત	૨૩૦.૦૩	૫૭.૪૫૫૮	૨૩૪.૯૫	૫૬.૫૫૭	૨૮૫.૦૨	૫૭.૬૯૨૮૫	૩૦૧.૩૫	૫૬.૮૮૪૨૫	૩૫૦	૫૪.૧૩૭૭
૨	સીધા કરવેરા	૧૦૪.૧૯	૨૬.૦૨૪૧	૧૧૬.૭૮	૨૮.૧૧૧	૧૩૨.૩૫	૨૬.૭૮૯૮૭	૧૪૩.૯૫	૨૭.૧૭૨૬૮	૧૯૭.૩૪	૩૦.૫૨૪૪
૩	મિલકતો ના ભાડા	૨.૪૪	૦.૬૦૯૪૫	૩.૩૫	૦.૮૦૬૪	૨.૯૨	૦.૫૯૧૦૫૭	૩.૮૭	૦.૭૩૦૫૧૯	૩.૮૪	૦.૫૯૩૯૭
૪	જાહેર સ્થળોની ઉપજ	૧.૨૪	૦.૩૦૯૭૨	૧.૩૯	૦.૩૩૪૬	૩.૦૭	૦.૬૨૧૪૨	૩.૦૫	૦.૫૭૫૭૩૨	૩.૩૧	૦.૫૧૧૯૯
૫	ખાસ કાયદાની રૂ એ ઉપજ	૦.૩૯	૦.૦૯૭૪૧	૦.૩૪	૦.૦૮૧૮	૦.૫૫	૦.૧૧૧૩૨૯	૦.૪૫	૦.૦૮૪૯૪૪	૦.૪૩	૦.૦૬૬૫૧
૬	જાહેર સેવા ચાર્જ ફી ઉપજ	૨૦.૦૭	૫.૦૧૨૯૯	૨૨.૭૮	૫.૪૮૩૬	૨૪.૫૩	૪.૯૬૫૨૮૬	૨૯.૧૩	૫.૪૯૮૭૧૬	૩૩.૫	૫.૧૮૧૭૫
૭	અનુદાન અને ફાળો	૩૭.૮૯	૯.૪૬૪૯૮	૨૬.૭૭	૬.૪૪૪૧	૩૧.૩૧	૬.૩૩૭૬૭૨	૩૪.૫૯	૬.૫૨૯૩૭૨	૪૫.૮૭	૭.૦૯૫૧૩
૮	રોકાણો અને ફાળો	૧.૬૬	૦.૪૧૪૬૩	૫.૭૨	૧.૩૭૬૯	૯.૯૭	૨.૦૧૮૦૯૬	૯.૦૫	૧.૭૦૮૩૨૧	૮.૧૫	૧.૨૬૦૬૩
૯	ભંગાર વેચાણની આવક	૨.૧૧	૦.૫૨૭૦૩	૧.૮૪	૦.૪૪૨૯	૧.૭૬	૦.૩૫૬૨૫૪	૨.૪૫	૦.૪૬૨૪૭૪	૨.૦૪	૦.૩૧૫૫૫
૧૦	અન્ય પરચુરણ આવક	૦.૩૪	૦.૦૮૪૯૨	૧.૫	૦.૩૬૧૧	૨.૫૫	૦.૫૧૬૧૬૩	૧.૮૭	૦.૩૫૨૯૯	૨.૦૨	૦.૩૧૨૪૫
	કુલ	**૪૦૦.૩૬**	**૧૦૦%**	**૪૧૫.૪૨**	**૧૦૦%**	**૪૯૪.૦૩**	**૧૦૦%**	**૫૨૯.૭૬**	**૧૦૦%**	**૬૪૬.૫**	**૧૦૦%**

પ્રાપ્તિ સ્થાન :- સૂરત મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>મહેસૂલી આવકનું કોષ્ટક – ૨૫</u>

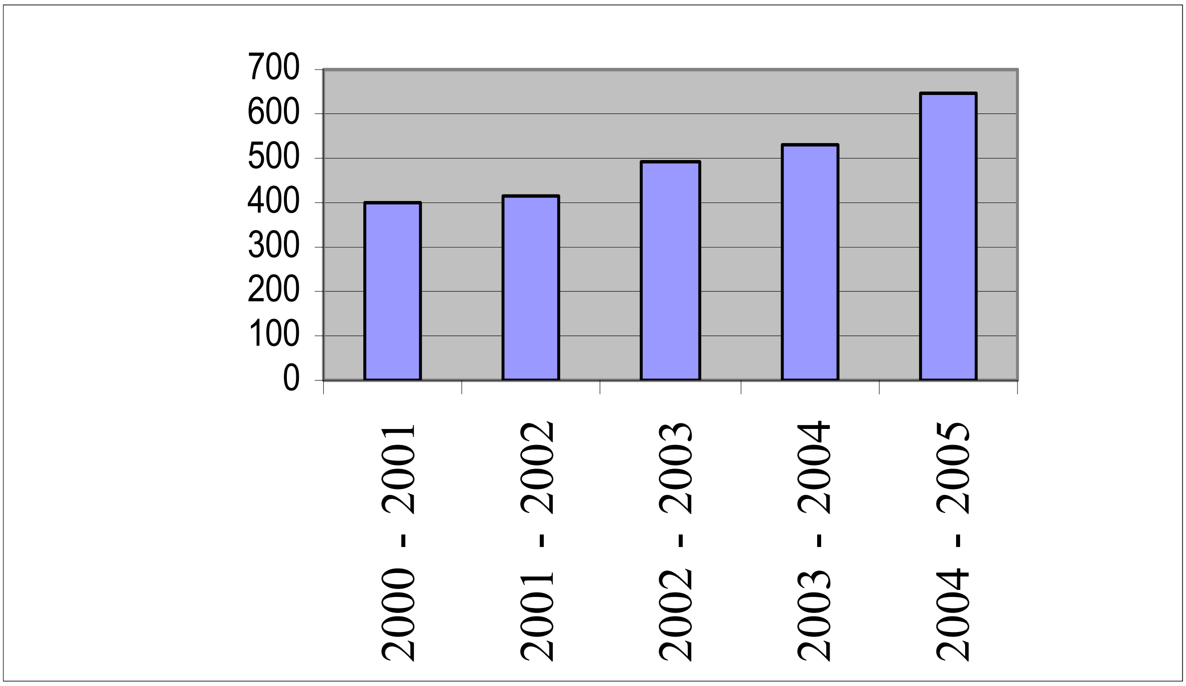

કોષ્ટક – ૨૫માં જોતા જાણવા મલે છે કે સૂરત મહાનગર પાલિકાનાં મહેસુલી આવક અંદાજપત્રમાં ૨૦૦૦ / ૨૦૦૧ કરતા ૨૦૦૧ / ૨૦૦૨, ૨૦૦૨ /૨૦૦૩માં ઉતરોતર વધારો થયેલ છે. અને ૨૦૦૩ / ૨૦૦૪ કરતાં ૨૦૦૪/૨૦૦૫માં અંદાજે ૨૨ % નો વધારો થયેલ છે.

સૂરત મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૨૯

(આંકડા કરોડોમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મહેસૂલી ખર્ચ	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	મહેકમ ખર્ચ	૧૪૧.૫	૪૮.૨૦૪૭	૧૪૮.૫	૪૯.૫૩૮	૧૫૮	૫૧.૭૭૬૧૨	૧૬૭.૫૯	૫૧.૨૫૨૩૩	૧૭૮.૦૮	૪૮.૦૫૯૬
૨	વહીવટી અને સામાન્ય ખર્ચ	૧૬.૨૪	૫.૫૩૨૪૭	૧૭.૪	૫.૮૦૪૫	૧૯.૧૫	૬.૨૭૫૩૯૭	૨૩.૧૪	૭.૦૭૬૬૯	૩૨.૭૨	૮.૮૩૦૩૬
૩	વિજળી	૩૯.૫૪	૧૩.૪૭૦૧	૪૨.૬	૧૪.૨૧૧	૩૯.૬૭	૧૨.૯૯૯૭૪	૪૩.૧૯	૧૩.૨૦૮૩૫	૪૭.૮	૧૨.૯૦૦૧
૪	વપરાશી માલ સામાન	૭.૭૫	૨.૬૪૦૧૯	૬.૨૧	૨.૦૭૧૬	૭.૩૪	૨.૪૦૫૨૯૬	૯.૨૬	૨.૮૩૧૮૯૧	૧૦.૮	૨.૯૧૪૬૭
૫	મરામત અને નિભાવ (મકાનો)	૩.૦૧	૧.૦૨૫૪૧	૨.૯૮	૦.૯૯૪૧	૧.૮૨	૦.૫૯૬૪૦૮	૧.૭૨	૦.૫૨૬૦૧	૨.૫૨	૦.૬૮૦૦૯
૬	મરામત અને નિભાવ (જાહેર સ્થળો)	૧.૮૭	૦.૬૩૭૦૫	૧.૪૧	૦.૪૭૦૪	૧.૫૨	૦.૪૯૮૦૯૯	૨	૦.૬૧૧૬૩૯	૨.૫૯	૨.૬૯૮૯૮
૭	મરામત અને નિભાવ (રસ્તા / પુલો / લાઈટ)	૨૯.૮૩	૧૦.૧૬૨૨	૨૧.૦૪	૭.૦૧૮૭	૨૧.૨	૬.૯૪૭૧૭૫	૨૧.૩૮	૬.૫૩૮૪૨૬	૨૯.૬૪	૭.૯૯૯૧૪
૮	મરામત અને નિભાવ (ગટર અને ડ્રેનેજ)	૧.૪૬	૦.૪૯૭૩૮	૧.૪૫	૦.૪૮૩૭	૧.૩૪	૦.૪૩૯૧૧૪	૧.૫૧	૦.૪૬૧૭૮૮	૨.૦૬	૦.૫૫૫૯૫
૯	મરામત અને નિભાવ (પાણી પુરવઠો)	૧.૬૫	૦.૫૬૨૧	૨.૯૮	૦.૯૬૭૪	૦.૫૧	૦.૧૬૭૧૨૫	૦.૭૪	૦.૨૨૬૩૦૭	૩.૩૩	૦.૮૯૮૬૯
૧૦	મરામત અને નિભાવ (મશીનરી સાધનો)	૨.૧૧	૦.૭૧૮૮૧	૨.૩૫	૦.૭૮૩૯	૨.૫૨	૦.૮૨૫૭૯૬	૪.૦૧	૧.૨૨૬૩૩૭	૪.૧૪	૧.૧૧૭૨૯
૧૧	મરામત અને નિભાવ	૨.૨૪	૦.૭૬૩૧	૧.૮	૦.૬૦૦૫	૧.૫૭	૦.૫૧૪૪૮૪	૧.૬૭	૦.૫૧૦૭૧૯	૨.૦૭	૦.૫૫૮૬૪
	(વાહનો અને ટ્રાંન્સપોર્ટ સાધનો										
૧૨	મરામત અને નિભાવ (ઓફીસ સાધનો)	૦.૧૨	૦.૦૪૦૮૮	૦.૦૯	૦.૦૩	૦.૦૮	૦.૦૨૬૨૧૬	૦.૧૩	૦.૦૩૯૭૫૭	૦.૨૬	૦.૦૭૦૧૭
૧૩	મરામત અને નિભાવ	૦.૧૬	૦.૦૫૪૫૧	૦.૧૯	૦.૦૬૩૪	૦.૧૩	૦.૦૪૨૬૦૧	૦.૨૧	૦.૦૬૪૨૨૨	૦.૪	૦.૧૦૭૯૫
	(ફર્નીચર / ફીક્ષ્ચર્સ / ફીટીંગ્સ										
૧૪	સેવાને લગતા સીધા ખર્ચા	૧૩.૬૬	૪.૬૫૩૫૪	૧૪.૬૩	૪.૮૮૦૪	૧૪.૭૬	૪.૮૩૬૮૦૭	૧૬.૬૨	૫.૦૮૨૭૨૪	૨૫.૬૯	૬.૯૩૩૧૨
૧૫	નાણાકીય ચાર્જ	૧૮.૩૪	૬.૨૪૭૮૭	૨૧.૪૬	૭.૧૫૮૮	૨૦.૫૧	૬.૭૨૧૦૬૪	૧૭.૩૪	૫.૩૦૨૯૧૪	૭.૫	૨.૦૨૪૦૭
૧૬	ગ્રાંટ અને ફાળાઓ	૧૩.૯૩	૪.૭૪૫૫૨	૧૪.૬૪	૪.૮૮૩૭	૧૪.૯૫	૪.૮૯૯૦૬૯	૧૬.૨૫	૪.૯૬૯૫૭૧	૨૦.૫૩	૫.૫૪૦૫૬
૧૭	અગાઉના સમયના ખર્ચા	૦.૧૩	૦.૦૪૪૨૯	૦.૧૨	૦.૦૪	૦.૦૯	૦.૦૨૯૪૯૩	૦.૨૩	૦.૦૭૦૩૩૯	૦.૪૧	૦.૧૧૦૬૫
	કુલ ૧૦૦ %	**૨૯૩.૫૪**	**૧૦૦ %**	**૨૯૯.૭૭**	**૧૦૦ %**	**૩૦૫.૧૬**	**૧૦૦ %**	**૩૨૬.૯૯**	**૧૦૦ %**	**૩૭૦.૫૪**	**૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - સૂરત મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>મહેસૂલી ખર્ચનું કોષ્ટક – ૨૬</u>

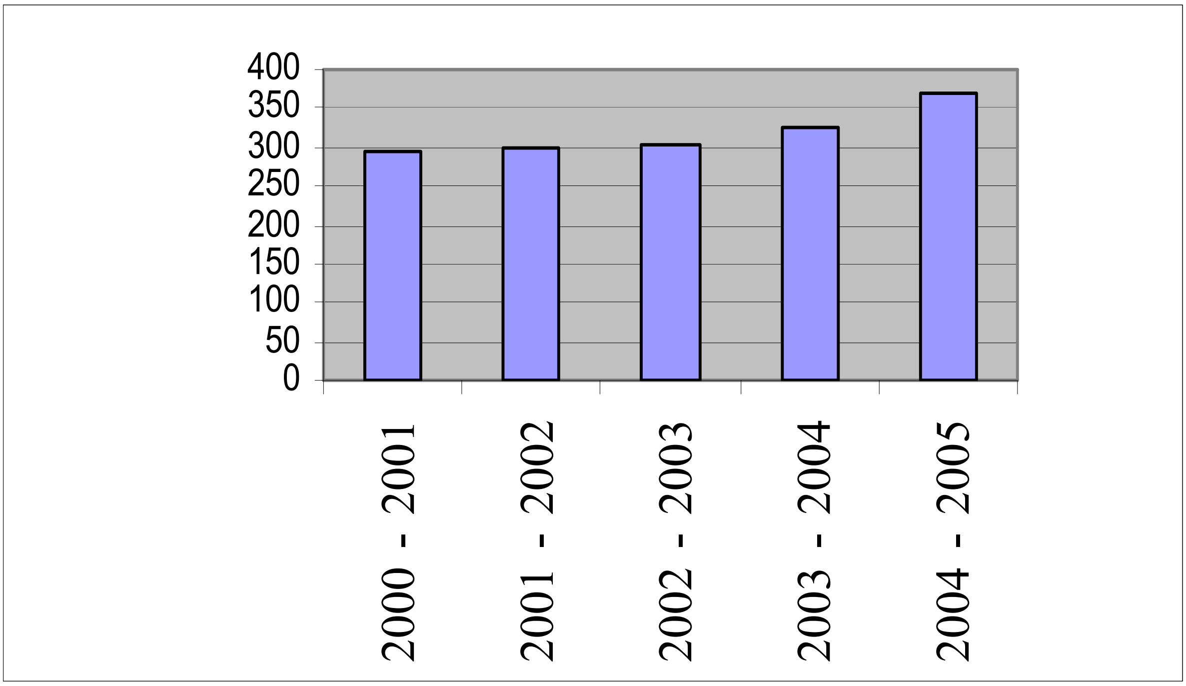

કોષ્ટક – ૨૬ માં જોતા જાણવા મલે છે કે સૂરત મહાનગર પાલિકાનાં મહેસૂલી ખર્ચ અંદાજ પત્રમાં ઉતરોત્તર દરેક વર્ષ વધારો થયેલ છે. જેમાં ૨૦૦૩/૨૦૦૪ કરતાં ૨૦૦૪/૨૦૦૫માં ૧૩ % નાં અંદાજે વધારો થયેલ છે.

સૂરત મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૨૭

(આંકડા કરોડોમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ - ૨૦૦૧		૨૦૦૧ - ૨૦૦૨		૨૦૦૨ - ૨૦૦૩		૨૦૦૩ - ૨૦૦૪		૨૦૦૪ - ૨૦૦૫	
	મૂડી આવક	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	બેટમેન્ટ ચાર્જ	૦.૨૪	૦.૩૦૦૬૦૮	૦.૪૬	૦.૮૧૩૨	૦.૨૨	૧.૨૯૭૧૭	૦.૩૫	૦.૬૫૩૩૫૧	૦.૪૨	૦.૫૭૫૬૬
૨	નોન રીફંડેબલ રજી. ફી.	૦.૩	૦.૩૮૨૬	૦.૦૮	૦.૧૪૧૪	૦.૫૪	૩.૧૮૩૯૬૨	૦.૧૫	૦.૨૮૦૦૦૭	૦.૨૧	૦.૨૮૭૮૩
૩	સ્થાયી મિલકત નાં વેચાણ માર્થી કેપીટલ આવક	૬૨.૦૬	૭૯.૧૪૮૧	૪૭.૧૫	૮૩.૩૪૮	૮.૫૭	૫૦.૫૩૦૬૬	૧૨.૩૫	૨૩.૦૫૩૯૫	૨૭.૭૮	૩૮.૦૭૫૭
૪	કેપીટલ કામો માટે ગ્રાન્ટ/ફાળો	૧૫.૮૧	૨૦.૧૬૩૨	૨.૭	૪.૭૭૨૮	૪.૧૪	૨૪.૪૧૦૩૮	૭.૬૧	૧૪.૨૦૫૭૧	૯.૫૫	૧૩.૦૮૯૪
૫	કેપીટલ કામો માટે જાહેર જનતા પાસે ફાળો			૦.૧૫	૦.૨૬૫૨	૦.૧૧	૦.૬૪૮૫૮૫				
૬	ઈમ્પેક ફી.			૬.૦૩	૧૦.૬૫૯	૩.૩૮	૧૯.૯૨૯૨૫	૩૩.૨૯	૬૨.૧૪૨૯૯	૩૫	૪૭.૯૭૧૫
	કુલ ૧૦૦ %	**૭૮.૪૧**	**૧૦૦%**	**૫૬.૫૭**	**૧૦૦%**	**૧૬.૯૬**	**૧૦૦%**	**૫૩.૭૫**	**૧૦૦%**	**૭૨.૯૬**	**૧૦૦%**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – સૂરત મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

<u>મૂડી આવકનું કોષ્ટક – ૨૭</u>

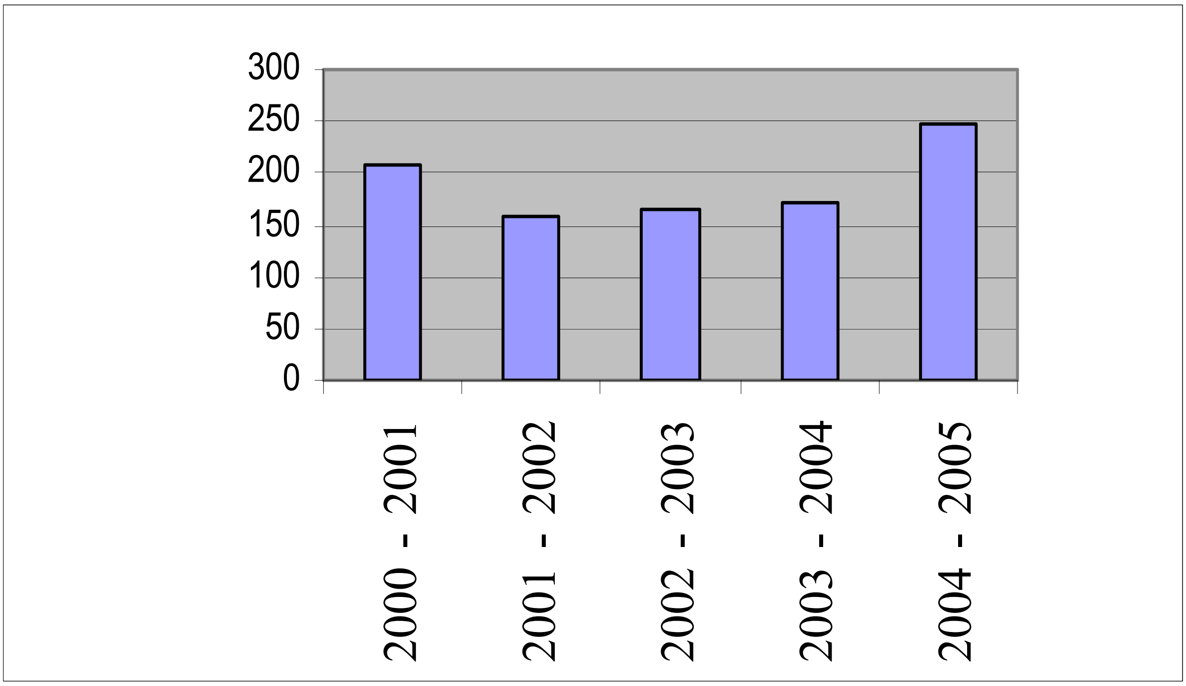

કોષ્ટક – ૨૭ માં જોતા જાણવા મલે છે કે સૂરત મહાનગર પાલિકાનાં મૂડી આવક અંદાજપત્રમાં ૨૦૦૦/૨૦૦૧ કરતાં ૨૦૦૧/૨૦૦૨, ૨૦૦૨/૨૦૦૩ તથા ૨૦૦૩/૨૦૦૪માં ઘટાડો થયો છે. જયારે ૨૦૦૩/ ૨૦૦૪ કરતાં ૨૦૦૪/૨૦૦૫માં અંદાજે ૩૬ % નો વધારો થયેલ છે.

સૂરત મહાનગરપાલિકા

કોષ્ટક - ૨૮

(આંકડા કરોડોમાં)

ક્રમ	નામ	૨૦૦૦ – ૨૦૦૧		૨૦૦૧ – ૨૦૦૨		૨૦૦૨ – ૨૦૦૩		૨૦૦૩ – ૨૦૦૪		૨૦૦૪ – ૨૦૦૫	
	મૂડી ખર્ચ	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા	રકમ	ટકા
૧	જમીન	૬.૭૬	૩.૨૫૯૫૯	૨.૯૭	૧.૮૬૪૮	૧૪.૮૮	૮.૯૬૯૨૫૯	૧૮.૩૪	૧૦.૬૧૯૫૭	૨૯.૧૩	૧૧.૭૪૬૪
૨	મકાન	૨૮.૯૯	૧૩.૯૭૮૫	૨૪.૮	૧૫.૫૭૧	૨૪.૧૨	૧૪.૫૩૮૮૮	૨૨.૭૨	૧૩.૧૫૫૭૬	૩૦.૬૨	૧૨.૩૪૭૩
૩	જાહેર સ્થળો	૨.૮૪	૧.૩૬૯૪	૨.૬૫	૧.૬૬૩૮	૩.૨૪	૧.૯૫૨૯૮૪	૩.૭૨	૨.૫૧૪૦૨૪	૬.૩૯	૨.૫૭૬૭૨
૪	રસ્તાઓ /શેરીઓ / ફુટપાથ	૨૧.૮૨	૧૦.૫૨૧૨	૧૪.૮૪	૯.૩૧૭૫	૨૭.૦૬	૧૬.૩૧૧૦૩	૩૭.૨	૨૧.૫૪૦૨૪	૬૪.૫૩	૨૬.૦૨૧૨
૫	સ્ટ્રીટ લાઈટ અંને કેબર્લ્સ	૪.૬૩	૨.૨૩૨૫૧	૨.૦૨	૧.૨૬૮૩	૪.૫૩	૨.૭૩૦૫૬૧	૬.૦૫	૩.૫૦૩૧૮૫	૫.૩૯	૨.૧૭૩૪૭
૬	ટ્રાફીક આઈલેન્ડ અને ડીવાઈડર્સ	૦.૮૮	૦.૪૨૪૩૨	૦.૦૬	૦.૦૩૭૭	૦.૯૧	૦.૫૪૮૫૨૩	૧.૪૪	૦.૮૩૩૮૧૬	૨.૧૬	૦.૮૭૧
૭	બ્રીજ અને કલ્વર્ટ	૮.૭૬	૪.૨૨૩૯૩	૨.૦૧	૧.૨૬૨	૧.૩૪	૦.૮૦૭૭૧૫	૩.૧૯	૧.૮૪૭૧૩૪	૭.૧૯	૨.૮૯૯૩૧
૮	ફલાય ઓવર્સ અને સબ- વે	૬.૪૭	૩.૧૧૯૭૩	૨.૦૩	૧.૨૭૪૬	૧૯.૨૫	૧૧.૬૦૩૩૮	૧૦.૫૩	૬.૦૯૭૨૭૯	૧૩	૫.૨૪૨૧૫
૯	રીવર એમ્બેકમેરનટ	૪.૧૯	૨.૦૨૦૩૫	૦.૬	૦.૩૭૬૭	૧.૩૪	૦.૭૮૩૬૦૫	૦.૧૭	૦.૦૯૮૪૩૭	૦.૩૬	૦.૧૪૫૧૭
૧૦	ગટર લાઈન	૬૧.૩૭	૨૯.૫૯૧૬	૬૦.૬૫	૩૮.૬૫	૩૮.૦૮	૨૩.૮૫૧૭૨	૧૭.૯૧	૧૦.૩૭૦૫૮	૧૭.૧૬	૬.૯૧૯૬૩
૧૧	વરસાદી ગટર લાઈન	૭.૫૯	૩.૬૫૯૭૭	૫.૪૪	૩.૪૧૫૬	૬.૪૭	૩.૮૯૯૯૪	૫.૧૭	૨.૯૯૩૬૩૧	૯.૫૩	૩.૮૪૨૯
૧૨	પાણી પુરવઠો	૪૭	૨૨.૬૬૨૬	૩૪.૨૧	૨૧.૪૭૯	૧૭.૩૭	૧૦.૪૭૦૧૬	૧૦.૧૯	૧૭.૪૮૧૧૮	૩૯.૮૯	૧૬.૦૮૫૩
૧૩	વાહનો અને ટ્રાન્સપોર્ટ સાધનો	૦.૫૬	૦.૨૭૦૦૨	૦.૫૮	૦.૩૬૪૨	૧.૨	૦.૭૨૩૩૨૭	૩.૮૬	૨.૨૩૫૦૯	૨.૦૭	૦.૮૩૪૭૧
૧૪	ઓફીસ સાધનો	૧.૭૪	૦.૮૩૯	૧.૦૪	૦.૬૫૩	૧.૫૫	૦.૯૩૪૨૯૮	૨.૭૯	૧.૬૧૫૫૧૮	૬.૮૬	૨.૭૬૬૨૪
૧૫	ફર્નીચર / ફીક્ષ્ચર્સ / ફીટીંગ્સ	૦.૮૯	૦.૪૨૯૧૪	૨.૪૭	૧.૫૫૦૮	૧.૧	૦.૬૬૩૦૫	૨.૭૯	૧.૬૧૫૫૧૮	૪.૧૭	૧.૬૮૧૫૨
૧૬	આરોગ્ય અને હોસ્પીટલ ખર્ચા	૨.૩૮	૧.૧૪૭૬	૧.૯૮	૧.૨૪૩૨	૧.૮	૧.૦૮૪૯૯૧	૪.૪૫	૨.૫૭૬૭૨૩	૮.૩	૩.૩૪૬૯૧
૧૭	જીમનાસ્ટીક / રમત ગમતના સાધનો					૦.૧૨	૦.૦૭૨૩૩૩	૦.૧૩	૦.૦૭૫૨૭૫	૦.૩૮	૦.૧૫૩૨૩
૧૮	પરચુરણ સ્થાઈ મીલકતો **કુલ ૧૦૦ %**	૦.૫૨ **૨૦૭.૩૯**	૦.૨૫૦૭૪ **૧૦૦ %**	૦.૯૨ **૧૫૯.૨૭**	૦.૫૭૭૫ **૧૦૦ %**	૦.૦૯ **૨૬૫.૯**	૦.૦૫૪૨૫ **૧૦૦ %**	૨.૦૫ **૧૭૨.૭**	૧.૧૮૦૩ **૧૦૦ %**	૦.૮૬ **૨૪૭.૯૯**	૦.૩૪૬૭૯ **૧૦૦ %**

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – સૂરત મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મૂડી ખર્ચનું કોષ્ટક – ૨૮

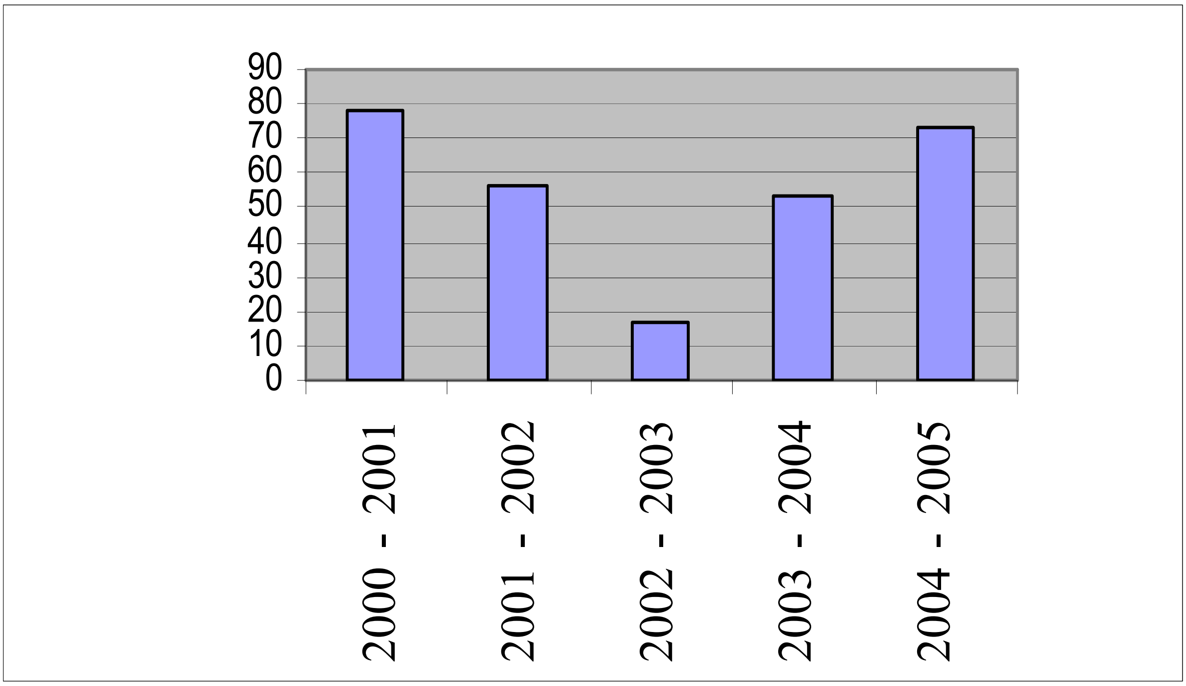

કોષ્ટક – ૨૫માં જોતા જાણવા મળે છે કે સૂરત મહાનગર પાલિકાનાં મૂડી ખર્ચ અંદાજપત્ર માં ૨૦૦૦ / ૨૦૦૧ કરતા ૨૦૦૧/૨૦૦૨ માં ઘટાડો થયેલ છે. જયારે ૨૦૦૨/૨૦૦૩ તથા ૨૦૦૩/૨૦૦૪માં ઉતરોત્તર વધારો થયેલ છે. જયારે ૨૦૦૩/૨૦૦૪ કરતાં ૨૦૦૪/૨૦૦૫માં અંદાજે ૪૪ % વધારો થયેલ છે.

- :: પ્રકરણ - ૬ :: -

ગુજરાતની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં

આવક અને ખર્ચાઓનો

તુલનાત્મક અભ્યાસ

- :: પ્રકરણ – ૬ :: -

ગુજરાતની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં આવક અને ખર્ચાઓનો તુલનાત્મક અભ્યા કોષ્ટક અને ચાર્ટની યાદી

		પાના ક્રમાંક
૧.	જકાત આવકનું કોષ્ટક	૧૪૨
૨.	સીધા કરવેરાની આવકનું કોષ્ટક	૧૪૪
૩.	મીલકતનાં ભાડા આવકનું કોષ્ટક	૧૪૬
૪.	ખાસ કાયદાની રૂએ ઉપજનું કોષ્ટક	૧૪૮
૫.	જાહેર સુવિધાની ફી / ચાર્જનું કોષ્ટક	૧૫૦
૬.	અનુદાન અને ફાળાનું કોષ્ટક	૧૫૨
૭.	અન્ય પરચુરણ આવકનું કોષ્ટક	૧૫૪
૮.	મહેકમ ખર્ચનું કોષ્ટક	૧૫૬
૯.	વીજળી ખર્ચનું કોષ્ટક	૧૫૮
૧૦.	મકાન મરામત અને નિભાવ ખર્ચનું કોષ્ટક	૧૬૦
૧૧.	જાહેર સ્થળોનાં મરામત અને નિભાવ ખર્ચનું કોષ્ટક	૧૬૨
૧૨.	રસ્તાઓ – પુલ – લાઈટ મરામત અને નિભાવ કોષ્ટક	૧૬૪
૧૩.	ગટર અને ડ્રેનેજ લાઈન મરામત અને નિભાવ કોષ્ટક	૧૬૬
૧૪.	પાણી પુરવઠો મરામત અને નિભાવ ખર્ચનું કોષ્ટક	૧૬૮
૧૫.	વાહન અને સાધનોનાં મરામત અને નિભાવ ખર્ચનું કોષ્ટક	૧૭૦
૧૬.	સેવાને લગતા સીધા ખર્ચાઓનું કોષ્ટક	૧૭૨
૧૭.	નાંણાંકીય ચાજર્ને લગતું કોષ્ટક	૧૭૪
૧૮.	મ્યુ. ગ્રાન્ટ અને શાળાઓનો ખર્ચનું કોષ્ટક	૧૭૬
૧૯.	મ્યુ. અગ્નિશામક સાધનો મરામત અને નિભાવ ખર્ચ કોષ્ટક	૧૭૮
૨૦.	શિક્ષણખર્ચનું કોષ્ટક	૧૮૦
૨૧.	આરોગ્ય ખર્ચનું કોષ્ટક	૧૮૨
૨૨.	નોન–રીફંડેબલ રજીસ્ટ્રેશન કેપિટલ આવકનું કોષ્ટક	૧૮૪
૨૩.	રાજય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટનું કોષ્ટક	૧૮૬

૨૪.	ઈમ્પેકટ ફી આવકનું કોષ્ટક	૧૮૮
૨૫.	મકાનોનો મૂડીખર્ચનું કોષ્ટક	૧૯૦
૨૬.	જાહેર સ્થળોનો ખર્ચનું કોષ્ટક	૧૯૨
૨૭.	રસ્તાઓ – શેરીઓ ફુટપાર્થનો મૂડી ખર્ચનું કોષ્ટક	૧૯૪
૨૮.	સ્ટ્રીટ લાઈટ – કેબર્લ્સનો મૂડી ખર્ચનું કોષ્ટક	૧૯૬
૨૯.	ભૂગર્ભ ગટર – લાઈનનો મૂડી ખર્ચનું કોષ્ટક	૧૯૮
૩૦.	પાણી પુરવઠાનો મૂડી ખર્ચનું કોષ્ટક	૨૦૦
૩૧.	વાહનો અને ટ્રાન્સપોર્ટ સાધનોનો મૂડી ખર્ચનું કોષ્ટક	૨૦૨
૩૨.	ઓફિસ સાધનોનો મૂડી ખર્ચનું કોષ્ટક	૨૦૪
૩૩.	આરોગ્ય અને હોસ્પીટલ માટેનાં સાધનોનાં મૂડી ખર્ચનું કોષ્ટક	૨૦૬
૩૪.	સંકલીત બાળ વિકાસ ખર્ચનું કોષ્ટક	૨૦૮
૩૫.	માર્કેટ કતલખાના વિભાગનું ખર્ચનું કોષ્ટક	૨૧૦
૩૬.	ચૂંટણી અને વસ્તી ગણતરી ખર્ચનું કોષ્ટક	૨૧૨

ગુજરાતની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનાં આવક અને ખર્ચાઓનો તુલનાત્મક અભ્યાસ

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ – ૦૧ થી ૨૦૦૪ – ૦૫ની

જકાત આવક : કોષ્ટક – ૨૯

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ (કરોડોમાં)
૧	અમદાવાદ	૩૨.૪૭	૩૦.૭૫	૩૬.૦૭	૩૯.૯૯	૪૫.૧૯	૧૮૪.૪૭
૨	જામનગર	૧૬.૫૦	૧૯.૦૦	૧૫.૪૦	૧૬.૪૪	૨૦.૦૦	૮૭.૩૪
૩	જૂનાગઢ	–	–	૬.૪૮	૧૦.૫૪	૨૫.૨૦	૪૨.૨૨
૪	ભાવનગર	૨૦.૦૭	૧૯.૧૬	૧૯.૭૮	૩૦.૦૦	૩૦.૦૦	૧૧૯.૦૧
૫	રાજકોટ	૫૧.૪૧૭	૫૪.૧૨૭	૫૯.૮૭૭	૬૩.૭૬૦	૭૧.૦૦૦	૨૯૯.૨૮૧
૬	વડોદરા	૧૧૩.૨૧	૧૧૧.૦૦	૧૧૯.૭૩	૧૩૪.૫૭	૧૪૮.૨૫	૬૨૬.૭૬
૭	સૂરત	૨૩૦.૦૩	૨૩૪.૯૫	૨૦૫.૦૨	૩૦૧.૩૫	૩૫૦.૦૦	૧૩૨૧.૩૫

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોકત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

નોંધ :– જૂનાગઢ મહાનગર પાલિકા તરીકે ઈ.સ. ૨૦૦૨ / ૨૦૦૩ માં રૂપાંતરિત થઈ હતી.

જકાત આવકનો ચાર્ટ - ૨૯

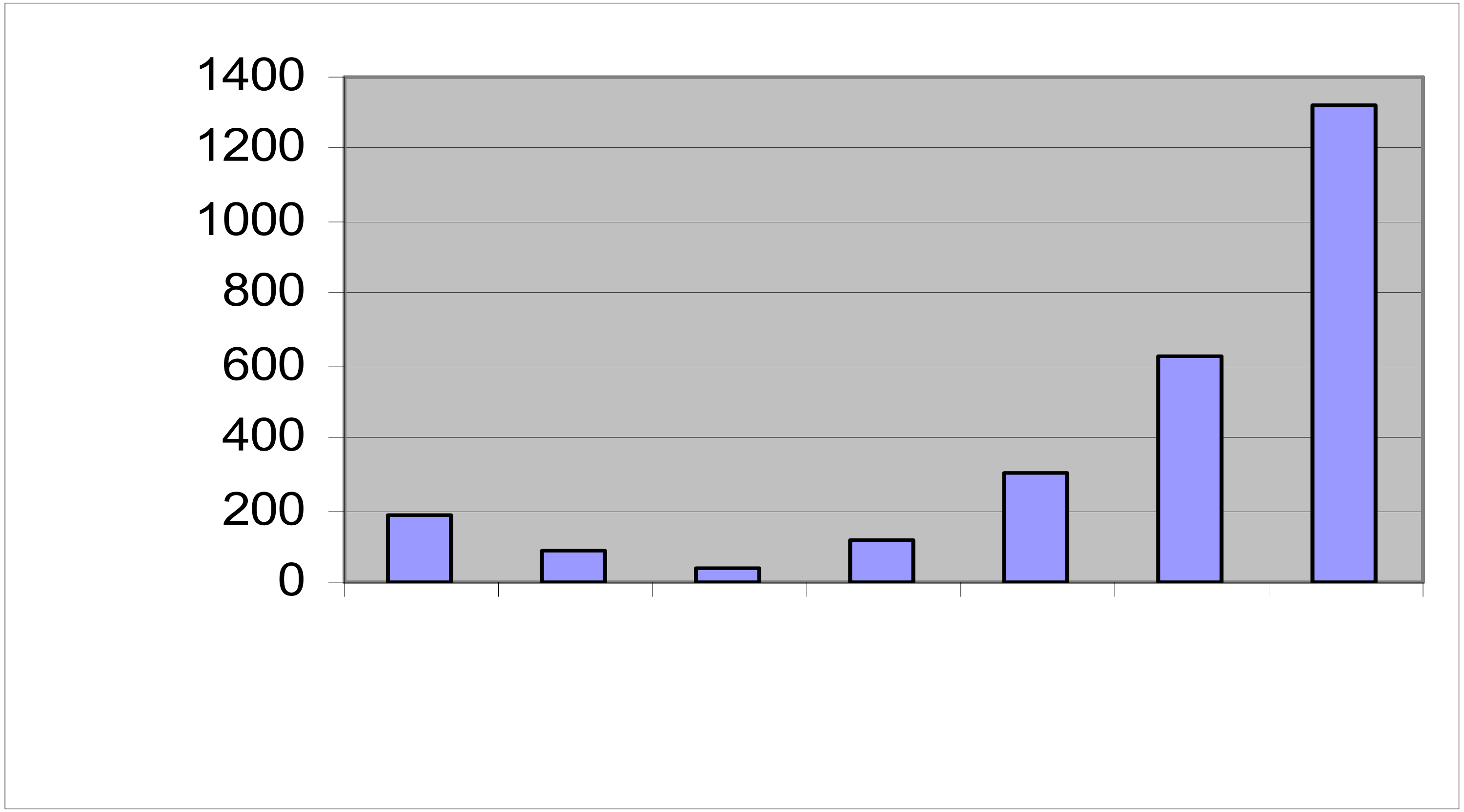

કોષ્ટક - ૨૯ મા જોતા માલુમ પડે છે કે સૂરત મહાનગરપાલિકા રાજકોટ તથા અમદાવાદમાં જકાત આવક વધું છે.

જયારે જામનગર, ભાવનગર અને જૂનાગઢની જકાત આવક ઓછી છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
સીધા કરવેરાની આવક : કોષ્ટક - ૩૦

સીધાકરાવેરા (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૯.૧૯	૧૧.૯૫	૧૦.૯૩	૧૧.૧૯	૧૨.૧૧	૫૫.૩૭
૨	જામનગર	૩.૯૧	૪.૫૧	૨.૦૪	૨.૬૫	૩.૧૯	૧૬.૦૩
૩	જૂનાગઢ	-	-	૩.૩૬	૨.૧૮	૩.૬૦	૦૯.૧૪
૪	ભાવનગર	૪.૩૮	૪.૯૦	૩.૪૭	૬.૫૦	૮.૫૭	૨૭.૮૨
૫	રાજકોટ	૨૨.૭૦	૨૪.૮૦	૩૭.૯૬	૪૨.૭૯	૪૭.૬૬	૧૭૫.૯૧
૬	વડોદરા	૧૫.૮૨	૧૫.૭૧	૧૬.૩૯	૧૮.૨૪	૨૧.૪૫	૮૭.૬૧
૭	સૂરત	૧૪૩.૭૯	૧૬૮.૦૪	૧૮૩.૪૦	૨૬૬.૫૨	૨૩૮.૬૫	૧૦૦૦.૪

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - ઉપરોકત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

સીધા કરવેરાની આવકનો ચાર્ટ - ૩૦

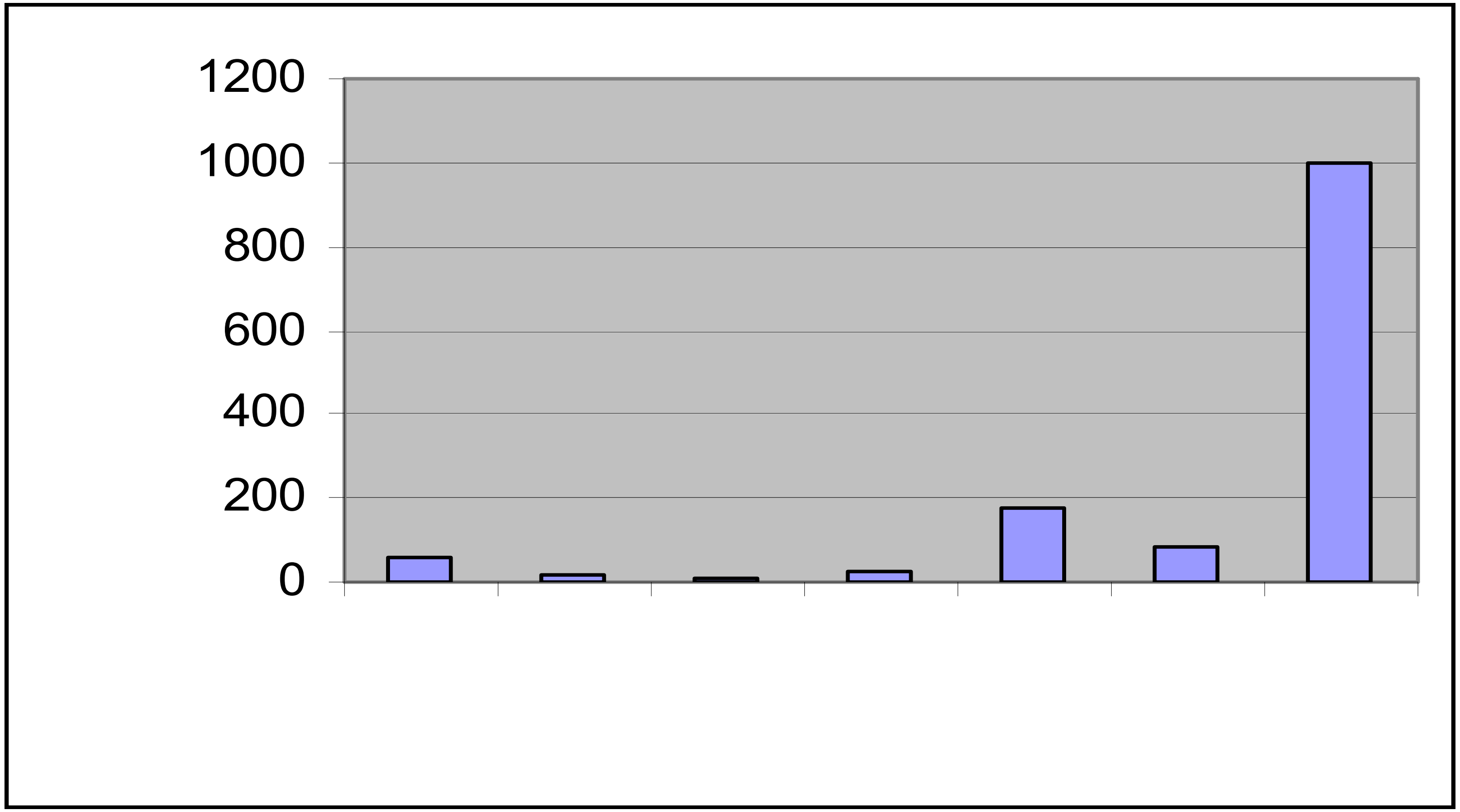

કોષ્ટકનંબર – ૩૦ માં જોતા માલુમ પડે છે. કે સુરત મહાનગર પાલિકામાં સીધા કરવેરાની આવક વધુ છે.

જયારે રાજકોટ, વડોદરા, અમદાવાદની આવક સૂરતનાં પ્રમાણમાં ઓછી જયારે જામનગર, ભાવનગર અને જૂનાગઢની આવક ઓછી છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
મિલકત ભાડાની આવક : કોષ્ટક - ૩૧

મીલકત ના ભાડા (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧૦.૧૦	૨.૧૧	૩૫.૨૪	૩૨.૨૭	૩૩.૬૫	૧૧૩.૩૭
૨	જામનગર	૧.૮૪	૧.૬૨	૩.૧૨	૩.૨૫	૩.૧૯	૧૩.૦૨
૩	જૂનાગઢ	-	-	૦.૧૪	૦.૧૫	૦.૧૮	૦.૪૭
૪	ભાવનગર	૦.૧૫	૦.૧૦	૦.૧૨	૦.૫૦	૦.૬૩	૧.૫
૫	રાજકોટ	૩.૨૧	૩.૦૧	૬.૧૫	૬.૯૫	૪.૧૮	૨૩.૫
૬	વડોદરા	૨.૬૫	૩.૪૫	૨.૯૫	૩.૩૬	૩.૯૨	૧૬.૩૩
૭	સૂરત	૨.૪૪	૩.૩૫	૩.૯૨	૩.૮૭	૩.૮૪	૧૬.૪૨

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - ઉપરોકત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મિલકતનાં ભાડા આવકનો ચાર્ટ - ૩૧

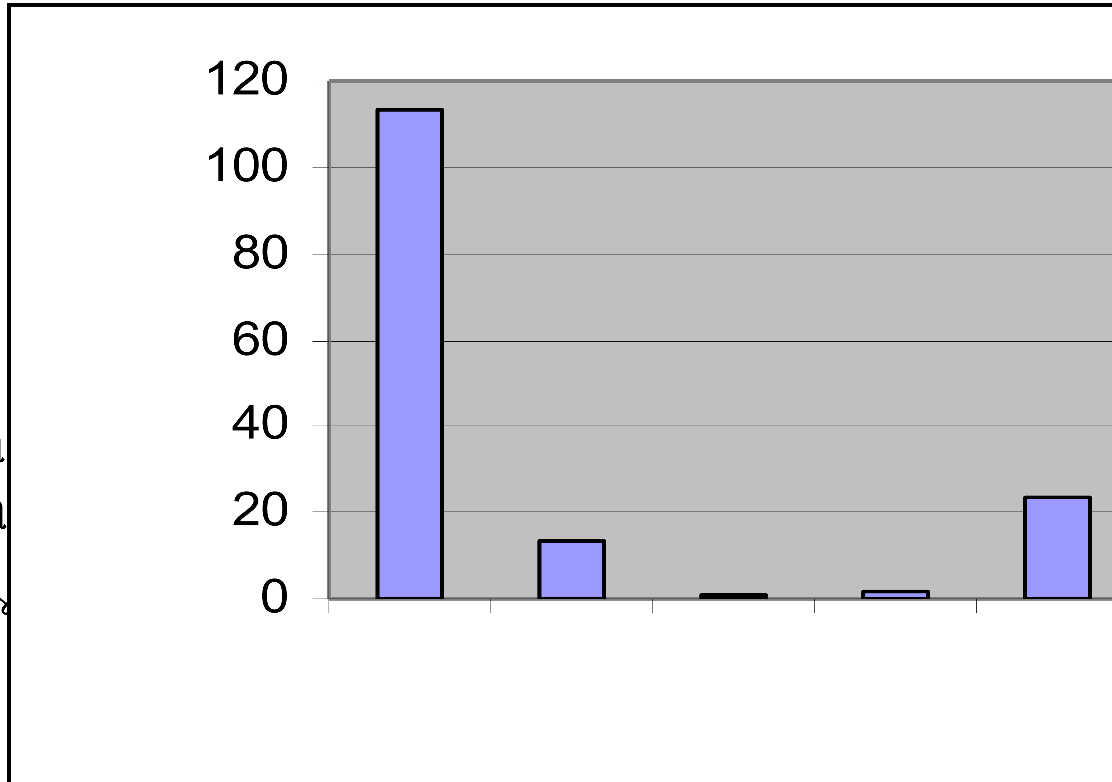

કોષ્ટક – ૩૧ માં જોતા માલૂમ પડે છે. કે મિલકત ભાગની

જયારે રાજકોટ , વડોદરા અને સૂરત ની આવક પ્રમાણમાં ઓછી

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
મિલકત ભાડાની આવક : કોષ્ટક - ૩૨

ખાસ કાયદાની રૂએ ઉપજ હજારમાં

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૩૦૦૦	૮૦૦૦	૨૦૦૦	૨૦૦૦	૧૦૦૦૦	૨૫૦૦૦
૨	જામનગર	૧૯૦	૫૦૦	૮૫૫	૩૯૪	૭૪૩	૨૬૮૨
૩	જૂનાગઢ	-	-	૧૯૦	૧૭૪	૩૪૦	૭૦૪
૪	ભાવનગર	૪.૨૩	૨૧.૭	૧૦૩	૩૦૦	૪૦૦	૮૨૮.૯૩
૫	રાજકોટ	૧૨.૨૫	૧૪.૨૮	૧૬.૧૫	૫૦.૩૫	૧૮.૮૫	૧૧૧.૮૮
૬	વડોદરા	૩૭.૦	૩૫.૦	૨૫.૦	૩૨.૦	૩૨.૦	૧૬૧
૭	સૂરત	૩૯૦૦	૩૪૦૦	૫૫૦૦	૪૫૦૦	૪૩૦૦	૨૧૬૦૦

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

ખાસ કાયદાની રૂએ અવાકનો ચાર્ટ - ૩૨

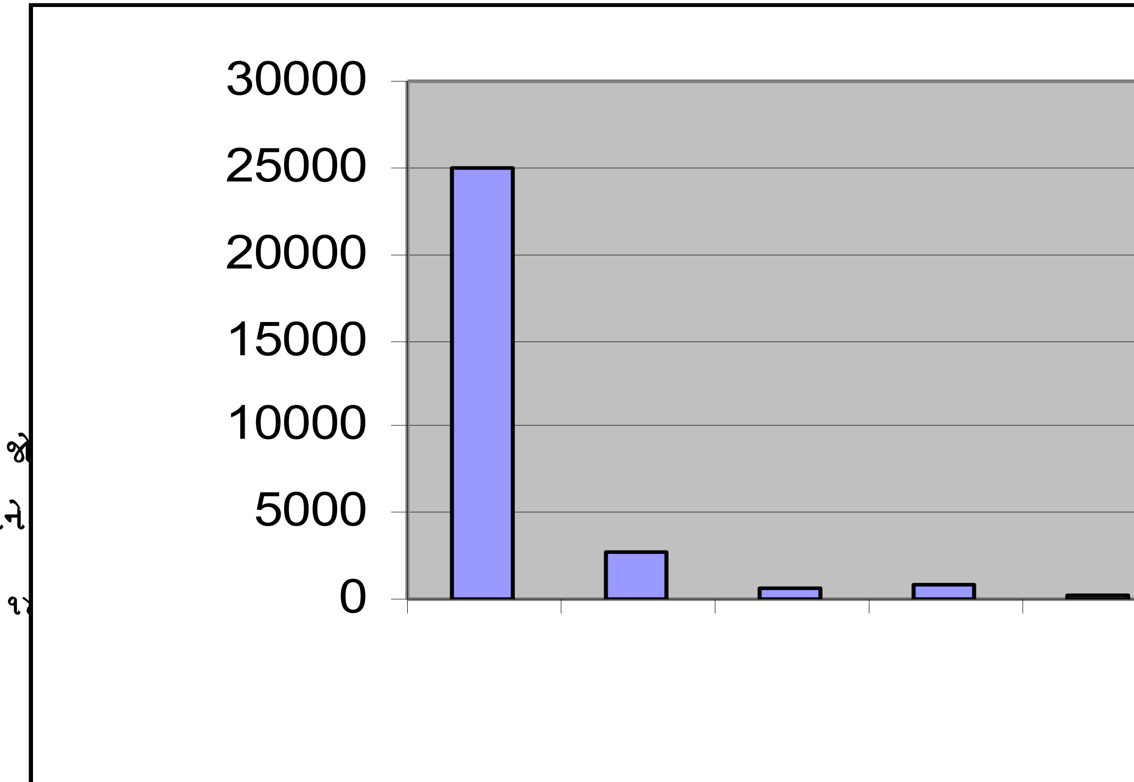

કોષ્ટક – ૩૨ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે ખાસ કાયદાની રૂએ ઉપજ જો

જયારે સૂરત, વડોદરા અને રાજકોટ ની આવક મધ્યમ છે અને

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
જાહેર સુવિધાની ફી / ચાર્જ : કોષ્ટક - ૩૩

જાહેર સુવિધાની ફી / ચાર્જ (હજારમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૭૯૫૦૦૦	૩૪૦૦૦૦	૩૫૦૦૦૦	૧૧૨૦૦૦૦	૯૯૦૦૦૦	૩૫૯૫૦૦૦
૨	જામનગર	૧૩૬૮૯	૨૭૨૭૧	૩૧૨૪૯	૩૪૧૧૦	૩૧૯૨૦	૧૩૮૨૩૯
૩	જૂનાગઢ	-	-	૧૯૦૭૪	૧૭૪૬૩	૩૪૦૦૦	૭૦૫૩૭
૪	ભાવનગર	૧૦૧૬૯	૮૦૫૦	૧૪૯૬૬	૨૪૩૬૭	૨૫૭૬૭	૮૩૩૧૯
૫	રાજકોટ	૩૨૧૬૩	૩૯૧૭૯	૬૧૫૩૧	૬૦૫૪૩	૪૧૬૨૩	૨૩૫૦૩૯
૬	વડોદરા	૧૫૬૨૧	૧૬૪૬૪	૧૯૫૪૧	૧૬૨૪૧	૨૧૪૬૫	૮૯૩૩૨
૭	સૂરત	૨૦૦૦૭	૨૨૭૮૦	૨૪૫૩૦	૨૯૧૩૦	૩૩૫૦૦	૧૨૯૯૪૭

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

જાહેર સુવિધાની ફી / ચાર્જ ચાર્ટ - ૩૩

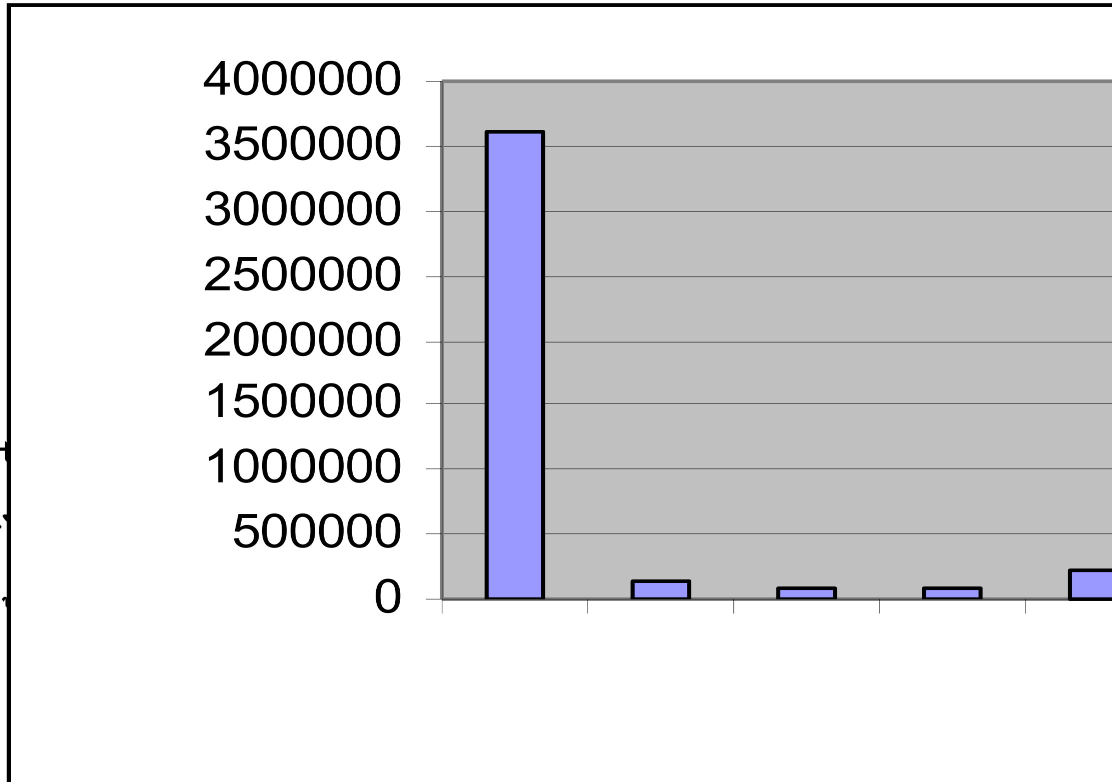

કોષ્ટક – ૩૩ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે અમદાવાદ મહાન

જયારે સૂરત , રાજકોટ , વડોદરાની આવક મધ્યમ છે અ

: : ૧

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
અનુદન અને ફાળાની આવક : કોષ્ટક – ૩૪

અનુદાન અને ફાળો (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૬૫.૪૫	૫૦.૯૯	૭૬.૦૦	૮૧.૬૧	૭૬.૦૦	૩૫૦.૦૫
૨	જામનગર	૫.૫૩	૫.૨૧	૨.૯૭	૧.૬૮	૭.૫૧	૨૨.૯
૩	જૂનાગઢ	–	–	–	૦.૮૦	૧.૫૦	૨.૩
૪	ભાવનગર	૧.૮૪	૧.૩૦	૧.૬૪	૨.૩૮	૨.૪૮	૯.૬૪
૫	રાજકોટ	૧૦.૬૯	૪.૮૩	૧૨.૨૨	૧૩.૨૯	૯.૬૧	૫૦.૬૪
૬	વડોદરા	૧૦.૦૨	૬.૬૬	૭.૧૮	૧૧.૧૬	૯.૨૩	૪૪.૨૫
૭	સૂરત	૩૭.૮૯	૨૬.૭૭	૩૧.૩૧	૩૪.૫૯	૪૫.૬૭	૧૭૬.૨૩

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

અનુદાન અને ફાળાનીઆવકનો ચાર્ટ - ૩૪

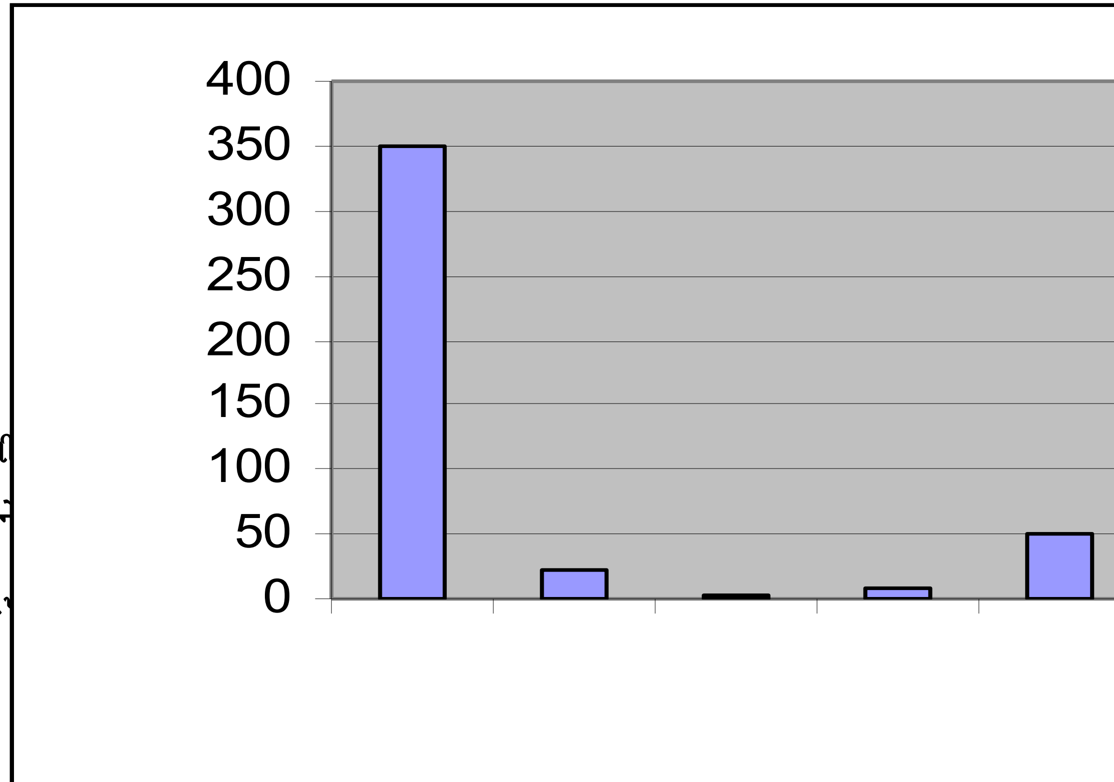

કોષ્ટક – ૩૪ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે અનુદાન અને ફાળાની

જયારે સૂરત, રાજકોટ અને વડોદરા મધ્યમ છે. અને

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા નીં ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થીં ૨૦૦૪ - ૦૫નીં
અન્ય પરચૂરણ આવક : કોષ્ટક – ૩૫

અન્ય પરચૂરણ આવક (હજારમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૪૭	૨૭	૬૧	૪૦.૬૫	૧૫.૧૫	૧૯૦.૮
૨	જામનગર	૨૬	૨૬	૯૪	૧૦૬	૨૨૫	૧૭૯.૧
૩	જૂનાગઢ	–	–	૬૧	૬૨	૮૪	૨૦૭
૪	ભાવનગર	૧૬	૧૫	૨૮	૨૭	૩૩	૧૧૯
૫	રાજકોટ	૬૫	૬૦	૬૭	૪૫	૩૯	૨૭૬
૬	વડોદરા	૧૯	૨૨	૨૪	૧૪	૧૦	૯૮
૭	સૂરત	૩૪	૧૫૦	૨૫૫	૧૮૭	૨૦૨	૮૨૮

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોકત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

અન્ય પરચુરણ આવકનો ચાર્ટ - ૩૫

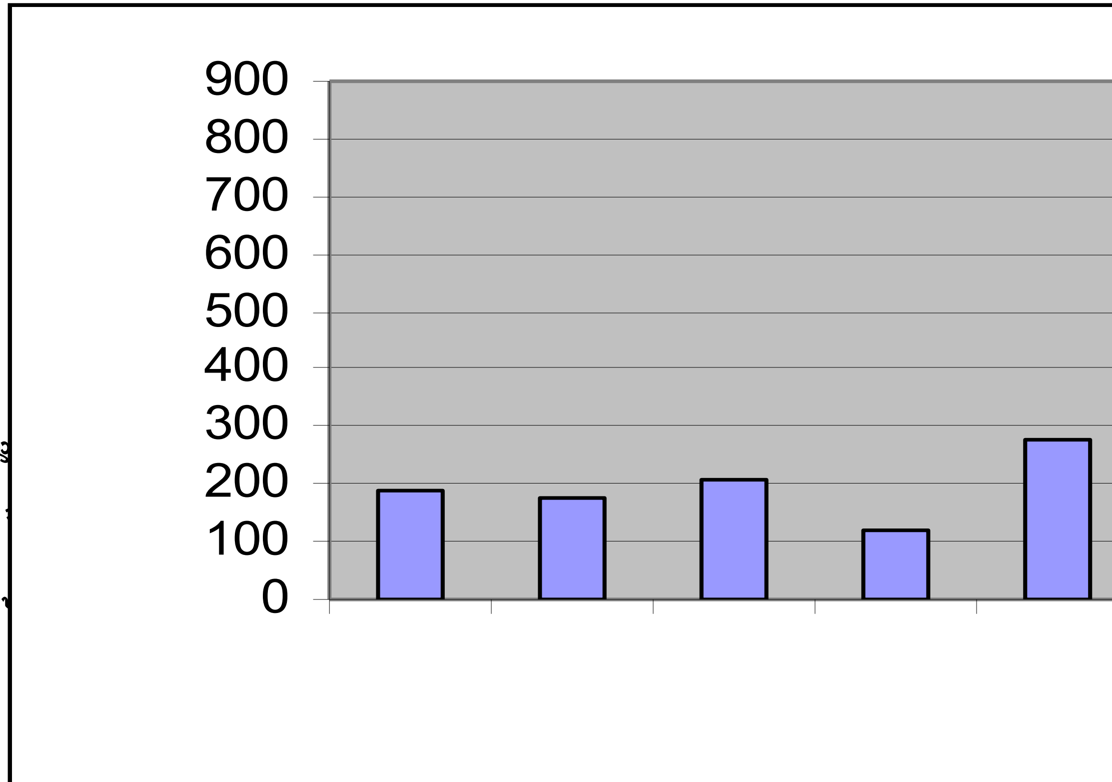

કોષ્ટક – ૩૫ માં જોતા માલુમ પડે છે કે અન્ય પરચૂરણ

જયારે રાજકોટ, અમદાવાદ, વડોદરા અને જામનગર

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
મહેકમ ખર્ચ : કોષ્ટક – ૩૬

મહેકમ ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧૨૦.૩૪	૧૩૧.૮૬	૧૫૦.૩૫	૧૩૬.૬૧	૧૬૯.૪૨	૭૦૭.૫૮
૨	જામનગર	૧૫.૭૪	૧૭.૩૨	૨૧.૬૫	૨૨.૭૦	૨૬.૨૯	૧૦૩.૭
૩	જૂનાગઢ	–	–	૪.૧૮	૪.૯૫	૧૪.૦૪	૨૩.૧૭
૪	ભાવનગર	૧૦.૦૬	૯.૩૭	૯.૨૮	૧૯.૮૭	૨૦.૫૪	૬૯.૧૫
૫	રાજકોટ	૧૭.૬૩	૧૭.૫૪	૧૭.૪૩	૨૨.૨૨	૨૪.૪૭	૯૯.૨૯
૬	વડોદરા	૪૧.૧૪	૪૮.૪૭	૪૫.૬૮	૪૬.૯૫	૫૩.૬૯	૨૩૫.૯૩
૭	સૂરત	૧૪૧.૫૦	૧૪૬.૫૦	૧૫૮.૦૦	૧૬૭.૫૯	૧૭૮.૦૮	૭૯૧.૬૭

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મહેકમ ખર્ચ નો ચાર્ટ - ૩૯

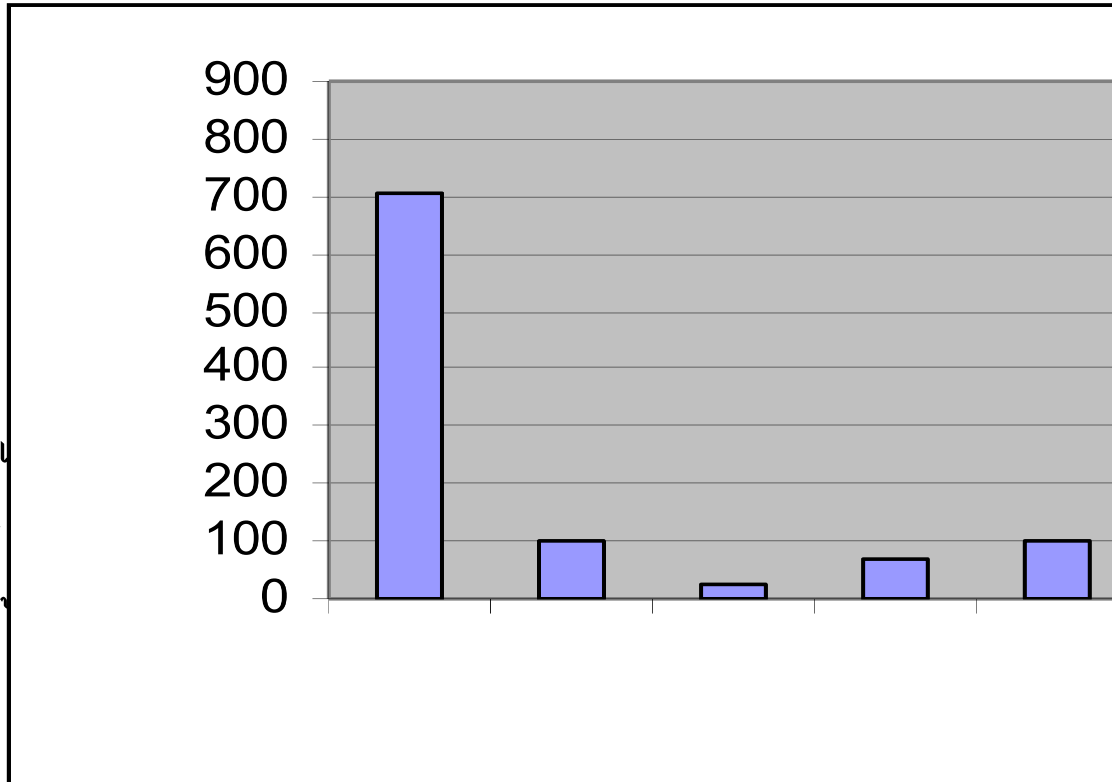

કોષ્ટક – ૩૬ માં જોતા માલુમ પડે છે કે મહાનગરપાલિકા

જયારે અમદાવાદ, વડોદરા અને રાજકોટમાં મધ્યમ છે અને

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
વીજળી ખર્ચ : કોષ્ટક – ૩૭

વીજળી ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧૧.૫૧	૧૭.૯૮	૧૩.૧૧	૧૪.૮૧	૧૬.૫૬	૭૩.૯૭
૨	જામનગર	૬.૫૦	૭.૫૦	૧૩.૭૩	૧૪.૦૩	૧૭.૪૦	૫૯.૧૬
૩	જૂનાગઢ	–	–	૪.૬૪	૧૩.૫૮	૧૫.૬૦	૩૩.૮૨
૪	ભાવનગર	૨.૪૩	૨.૧૩	૨.૩૮	૩.૩૭	૩.૬૭	૧૩.૯૮
૫	રાજકોટ	૪.૨૪	૫.૧૮	૪.૮૮	૪.૭૧	૪.૯૭	૨૩.૯૮
૬	વડોદરા	૯.૧૮	૧૦.૦૨	૧૦.૧૩	૯.૩૯	૧૦.૧૨	૪૮.૮૪
૭	સૂરત	૩૯.૫૪	૪૨.૬૦	૩૯.૬૭	૪૩.૧૯	૪૭.૮૦	૨૧૨.૮

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

વીજળી ખર્ચનો ચાર્ટ - ૩૭

કોષ્ટક – ૩૭ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે મહાનગ

જયારે અમદાવાદ, વડોદરા અને જામનગરમાં મધ્યમ

:: ૧

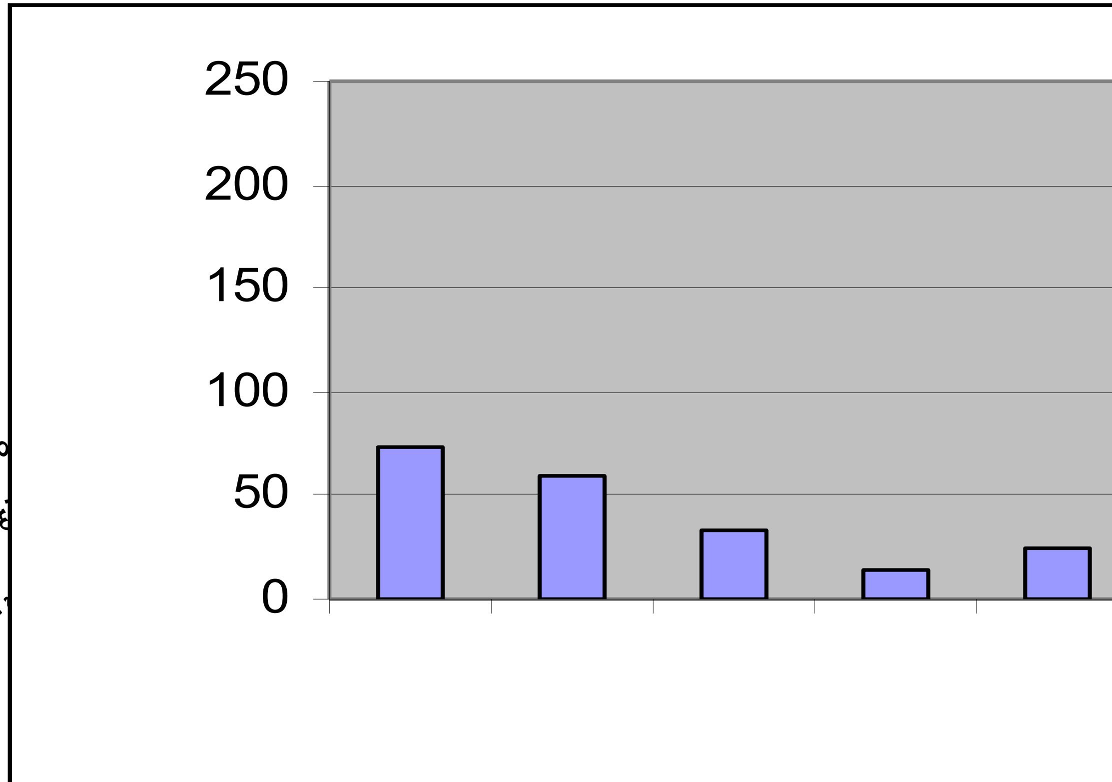

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
મકાન મરામત અને નિભાવ ખર્ચ : કોષ્ટક - ૩૮

મકાન મરામત અને નિભાવ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૬.૩૮	૭.૦૧	૭.૭૫	૭.૫૮	૯.૦૮	૩૭.૮
૨	જામનગર	૦.૮૨	૦.૮૩	૦.૪૫	૦.૨૮	૦.૭૪	૩.૧૨
૩	જૂનાગઢ	-	-	૦.૦૬	૦.૦૮	૦.૧૪	૦.૨૮
૪	ભાવનગર	૨.૪૩	૦.૯૭	૧.૦૬	૪.૪૧	૪.૩૩	૧૩.૨
૫	રાજકોટ	૪.૨૫	૪.૫૩	૧૦.૧૬	૧૦.૩૭	૧૧.૮૧	૪૧.૧૨
૬	વડોદરા	૯.૧૮	૦.૯૧	૦.૮૮	૦.૯૭	૧.૦૮	૧૩.૦૨
૭	સૂરત	૩૯.૫૪	૨.૯૮	૧.૮૨	૧.૭૨	૨.૫૨	૪૮.૫૮

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મકાન મરામત અને નિભાવ ખર્ચનો ચાર્ટ - ૩૮

કોષ્ટક – ૩૮ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે મકાન મરામત અ

જયારે અમદાવાદ, વડોદરા અને રાજકોટનાં મધ્યમ છે

: : ૧

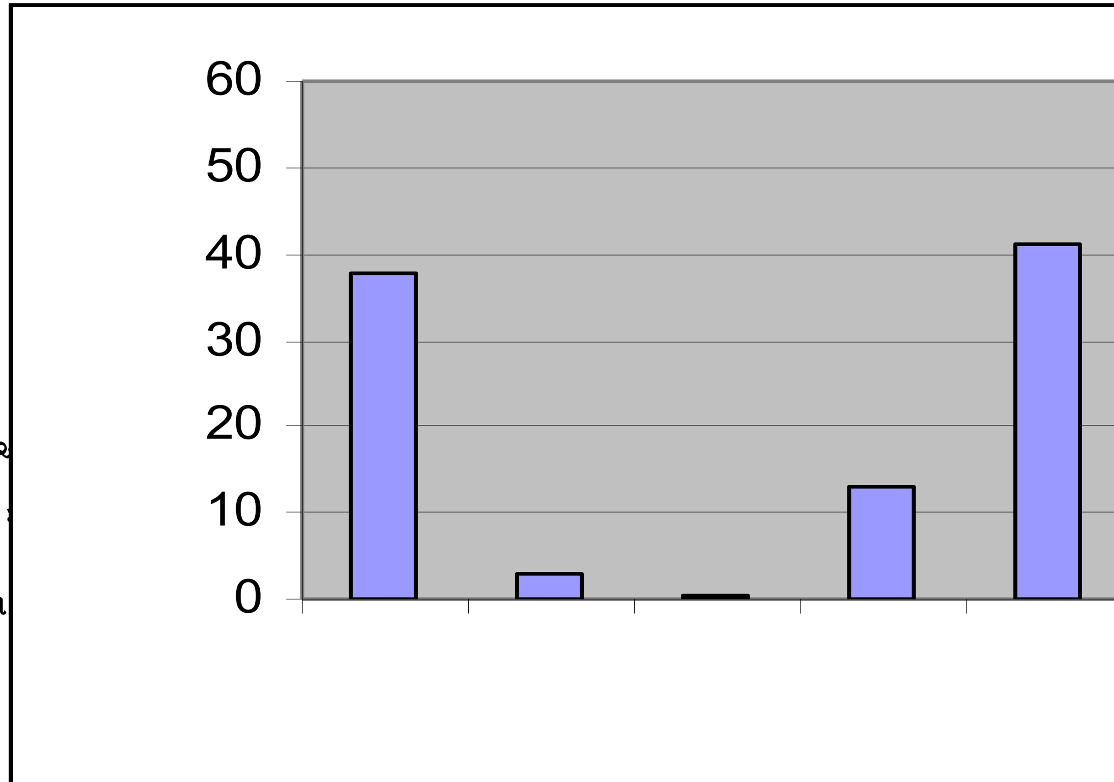

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
જાહેર સ્થળોનો મરામત અને નિભાવ : કોષ્ટક – ૩૯

જાહેરસ્થળોનો મરામત અને નિભાવ (કરોડમા)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૯૦.૨૨	૮૬.૯૮	૭૮.૬૭	૮૫.૩૮	૯૩.૯૨	૪૩૫.૧૭
૨	જામનગર	૦.૧૬	૦.૧૮	૦.૧૪	૦.૦૬	૦.૧૭	૦.૭૧
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૨૪	૦.૧૬	૦.૩૧	૦.૭૧
૪	ભાવનગર	૦.૭૪	૦.૩૪	૦.૩૨	૦.૩૩	૦.૩૧	૨.૦૪
૫	રાજકોટ	૧.૧૦	૧.૦૭	૧.૨૫	૧.૬૨	૧.૭૪	૬.૭૮
૬	વડોદરા	૦.૭૨	૦.૮૭	૦.૭૫	૦.૮૦	૦.૮૯	૪.૦૩
૭	સૂરત	૧.૮૭	૧.૪૧	૧.૫૨	૨.૦૦	૨.૫૯	૯.૩૯

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોકત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

જાહેર સ્થળોનો મરામત અને નિભાવ ખર્ચનો ચાર્ટ - ૩૯

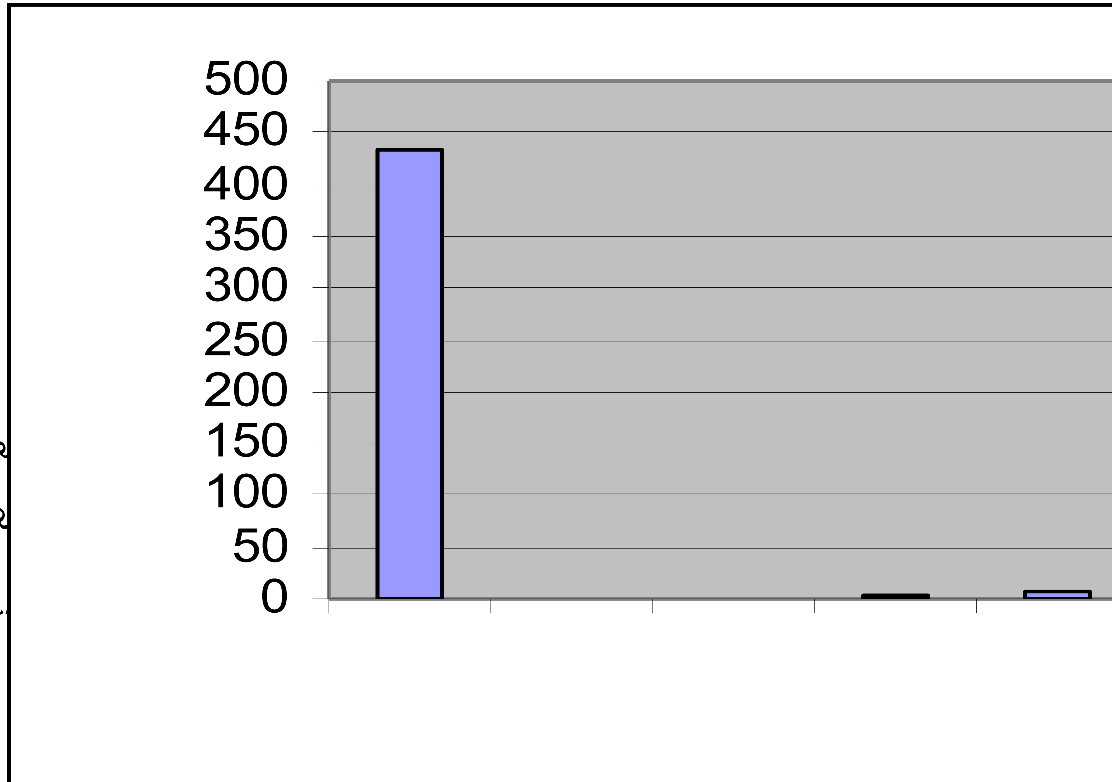

કોષ્ટક – ૩૯ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે જાહેર સ્થળોનાં મરામત અ

જયારે સૂરત અને રાજકોટમાં મધ્યમ છે અને વડોદર

: : ૧

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
રસ્તાઓ-પુલો-લાઈટ મરામત અને નિભાવ ખર્ચ : કોષ્ટક - ૪૦

રસ્તાઓ – પુલો- લાઈટ મરામત
અને નિભાવ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧૫૪.૮૬	૧૨૪.૫૯	૧૩૯.૬૩	૧૨૯.૬૩	૧૪૭.૫૦	૬૯૬.૨૧
૨	જામનગર	૦.૪૪	૦.૪૮	૦.૪૫	૦.૭૧	૦.૭૪	૨.૮૨
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૧૮	૦.૧૭	૦.૨૫	૧.૦૯
૪	ભાવનગર	૦.૧૪	૦.૧૩	૦.૧૨	૦.૩૮	૦.૪૦	૧.૧૭
૫	રાજકોટ	૪.૧૭	૪.૫૦	૧૦.૧૬	૧૦.૩૭	૧૨.૮૭	૪૨.૦૭
૬	વડોદરા	૧૩.૦૦	૧૩.૬૨	૧૦.૩૯	૧૨.૪૦	૧૫.૨૭	૬૪.૬૮
૭	સૂરત	૨૯.૮૩	૨૧.૦૪	૨૧.૩૮	૨૧.૩૮	૨૯.૬૪	૧૨૩.૨૭

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

રસ્તાઓ - પુલો - લાઈટ મરામત અને નિભાવ ખર્ચ નો ચાર્ટ - ૪૦

કોષ્ટક – ૪૦ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે રસ્તાઓ-પુલ-લાઈટ મરા

જયારે સૂરત, વડોદરા અને રાજકોટમાં મધ્યમ છે અ

: : ૧

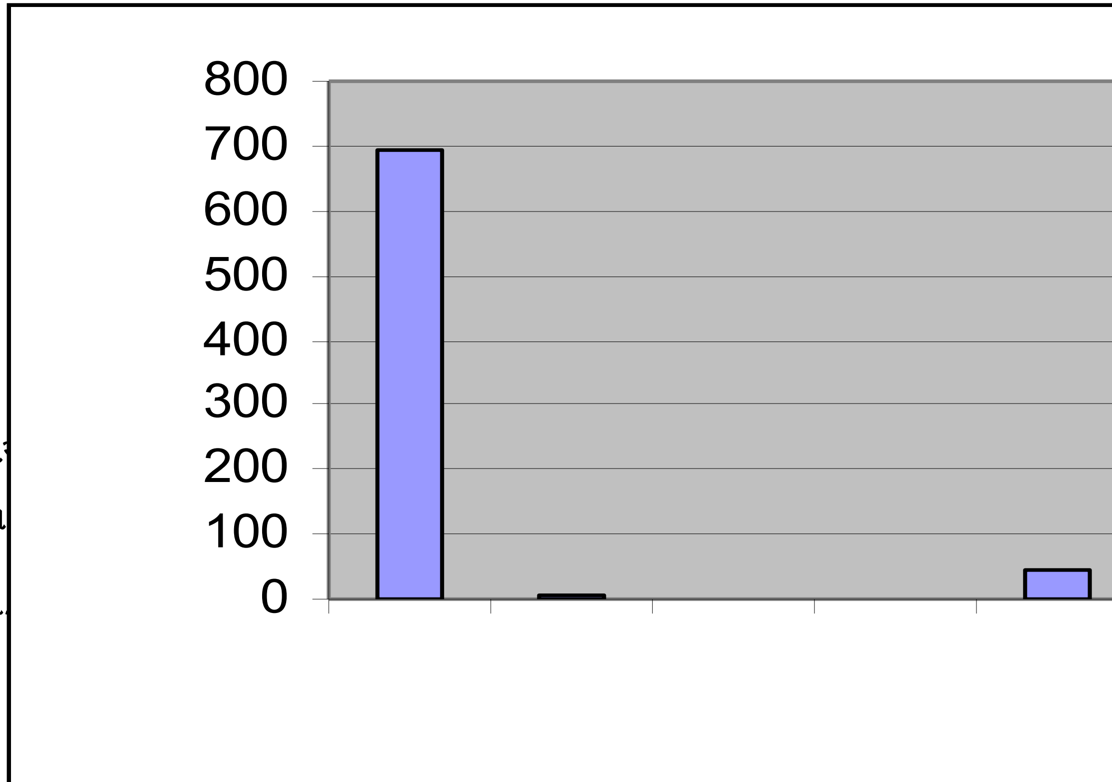

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
ગટર અને ડ્રેનેજ લાઈન મરામત અને નિભાવ ખર્ચ : કોષ્ટક – ૪૧

ગટર અને ડ્રેનેજ લાઈન મરામત અને
નિભાવ ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧૫૪.૮૬	૧૨૪.૫૯	૧૩૯.૬૩	૧૨૯.૬૩	૧૪૭.૫૦	૬૯૬.૨૧
૨	જામનગર	૦.૪૪	૦.૪૮	૦.૪૫	૦.૭૧	૦.૭૪	૨.૮૨
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૧૮	૦.૧૭	૦.૨૫	૧.૦૯
૪	ભાવનગર	૦.૧૪	૦.૧૩	૦.૧૨	૦.૩૮	૦.૪૦	૧.૧૭
૫	રાજકોટ	૪.૧૭	૪.૫૦	૧૦.૧૬	૧૦.૩૭	૧૨.૮૭	૪૨.૦૭
૬	વડોદરા	૧૩.૦૦	૧૩.૬૨	૧૦.૩૯	૧૨.૪૦	૧૫.૨૭	૬૪.૬૮
૭	સૂરત	૨૯.૮૩	૨૧.૦૪	૨૧.૩૮	૨૧.૩૮	૨૯.૬૪	૧૨૩.૨૭

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

ગટર અને ડ્રેનેજ લાઈન મરામત અને નિભાવ ખર્ચનો ચાર્ટ - ૪૧

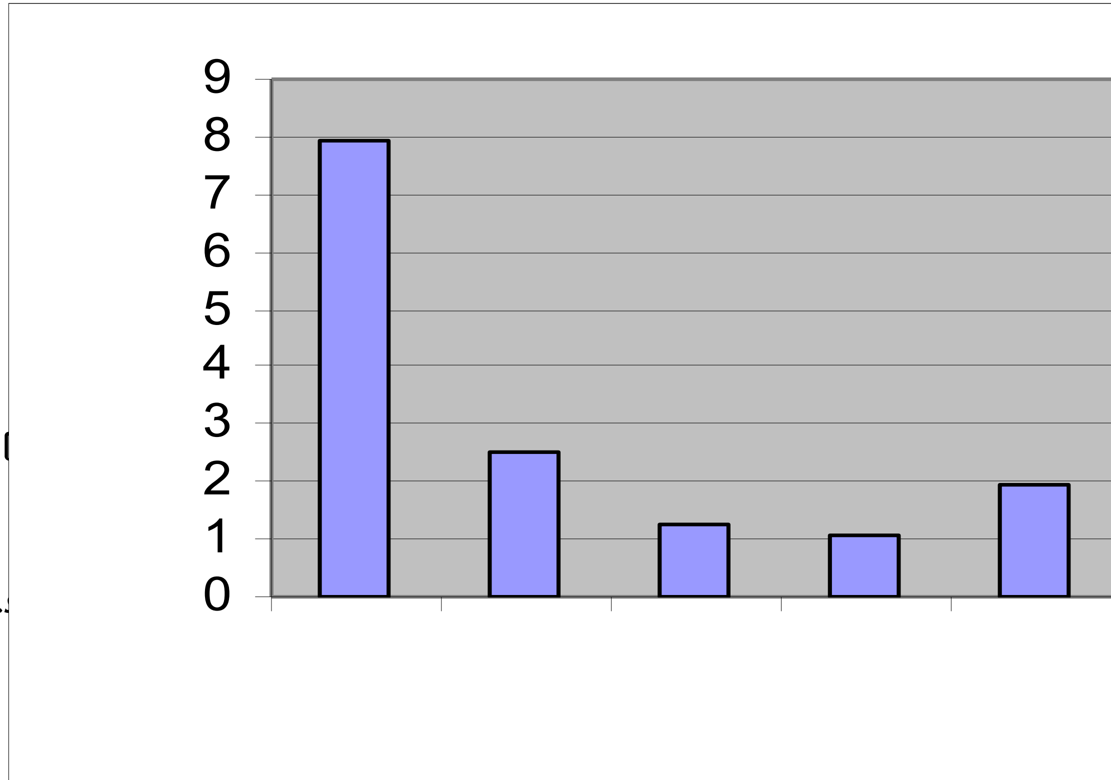

કોષ્ટક – ૪૧ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે ગટર અને ડ્રેનેજ લાઈન મરામત અને

જયારે વડોદરા, રાજકોટનો ખર્ચમધ્યમ છે. અને

: : ૧

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા નીં ઈ.સીં. ૨૦૦૦ - ૦૧ થીં ૨૦૦૪ - ૦૫નીં
પાણી પૂરવઠો મરામત અને નિભાવ ખર્ચ : કોષ્ટક - ૪૨

પાણી પૂરવઠો મરામત અને નિભાવ ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૫.૮૩	૬.૦૦	૬.૧૯	૬.૦૮	૬.૧૭	૩૦.૨૭
૨	જામનગર	૦.૫૦	૦.૫૩	૦.૪૪	૦.૩૮	૦.૫૪	૨.૩૯
૩	જૂનાગઢ	-	-	૦.૧૦	૦.૧૨	૦.૫૦	૦.૭૨
૪	ભાવનગર	૦.૦૮	૦.૦૫	૦.૧૧	૦.૫૬	૦.૩૬	૧.૧૬
૫	રાજકોટ	૪.૦૪	૯.૧૮	૯.૩૪	૧૧.૪૬	૧૮.૧૦	૫૨.૧૨
૬	વડોદરા	૦.૨૭	૦.૨૮	૦.૮૭	૧.૦૩	૧.૨૬	૩.૭૧
૭	સૂરત	૧.૬૫	૨.૯૦	૦.૫૧	૦.૭૪	૩.૩૩	૯.૧૩

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - ઉપરોકત દશાર્વેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

પાણી પૂરવઠો મરામત અને નિભાવ ખર્ચ નો ચાર્ટ - ૪૨

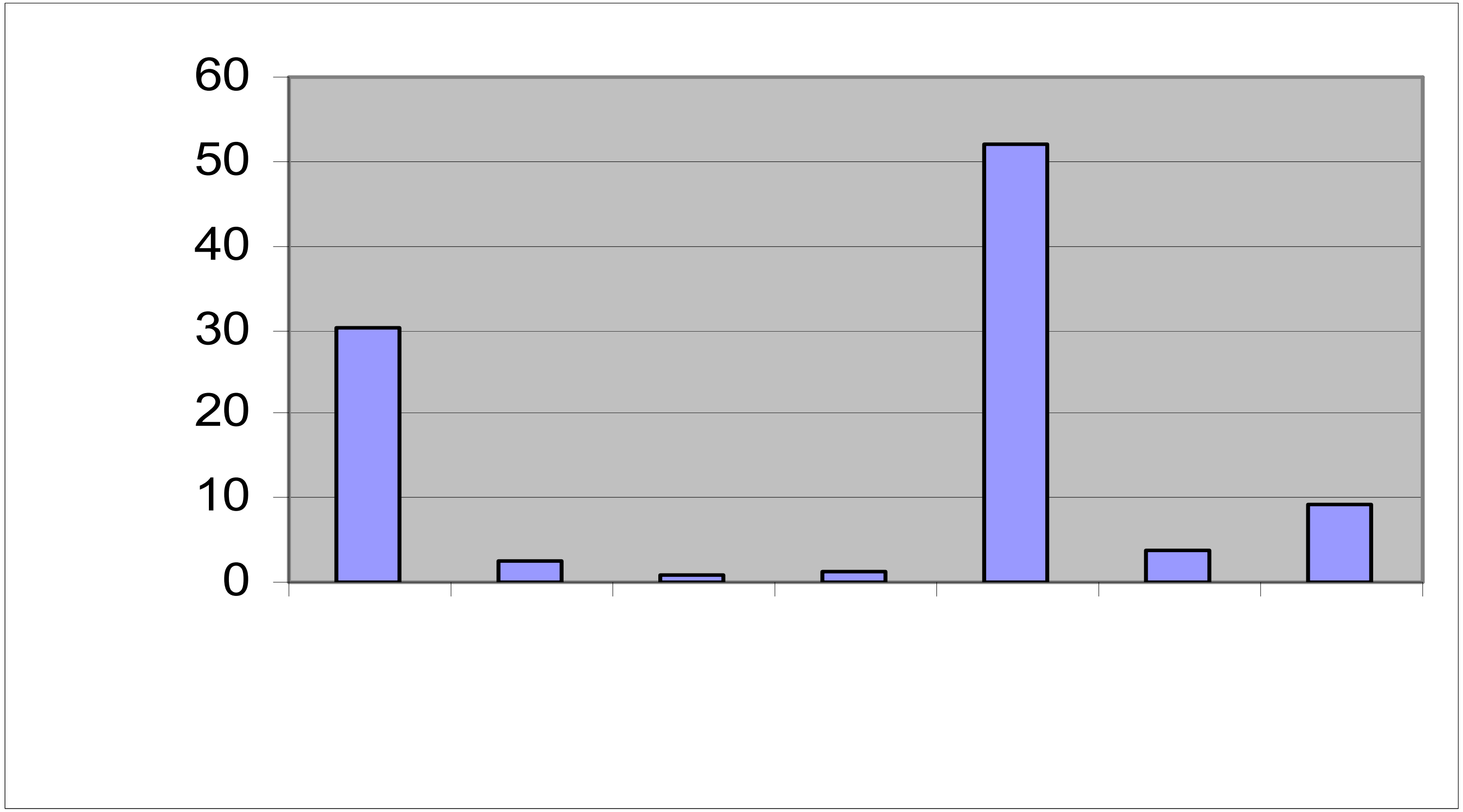

કોષ્ટક – ૪૨માં જોતા માલૂમ પડે છે કે પાલન પૂરવઠો મરામત અમે નિભાવ ખર્ચમાં રાજકોટ મહાનગરપાલિકા નાં ખર્ચાઓ વધુ છે. જયારે અમદાવાદ અને સૂરતમાં ખર્ચાઓ મધ્યમ છે. અને વડોદરા, જામનગર, ભાવનગર અને જૂનાગઢમાં ખર્ચાઓ ઓછા છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
વાહન અને સાધનો મરામત અને નિભાવ ખર્ચ : કોષ્ટક – ૪૩

વાહન અને સાધનો મરામત અને નિભાવ ખર્ચ (કરોડમા)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧.૬૫	૧.૪૦	૧.૨૩	૧.૨૦	૧.૬૦	૭.૦૮
૨	જામનગર	૦.૨૦	૦.૩૧	૯.૨૬	૦.૨૩	૦.૩૩	૧૦.૩૨
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૧૧	૦.૧૦	૦.૧૧	૦.૩૨
૪	ભાવનગર	૦.૧૮	૦.૧૩	૦.૧૩	૦.૨૧	૦.૨૦	૦.૮૫
૫	રાજકોટ	૩.૨૭	૩.૪૯	૩.૭૮	૪.૬૭	૫.૭૨	૨૦.૯૩
૬	વડોદરા	૦.૫૮	૦.૬૫	૦.૫૮	૦.૪૩	૦.૪૨	૨.૬૬
૭	સૂરત	૨.૨૪	૧.૮૦	૧.૫૭	૧.૬૭	૨.૦૭	૯.૩૫

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

વાહન અને સાધનોનાં મરામત અને નિભાવ ખર્ચનો ચાર્ટ - ૪૩

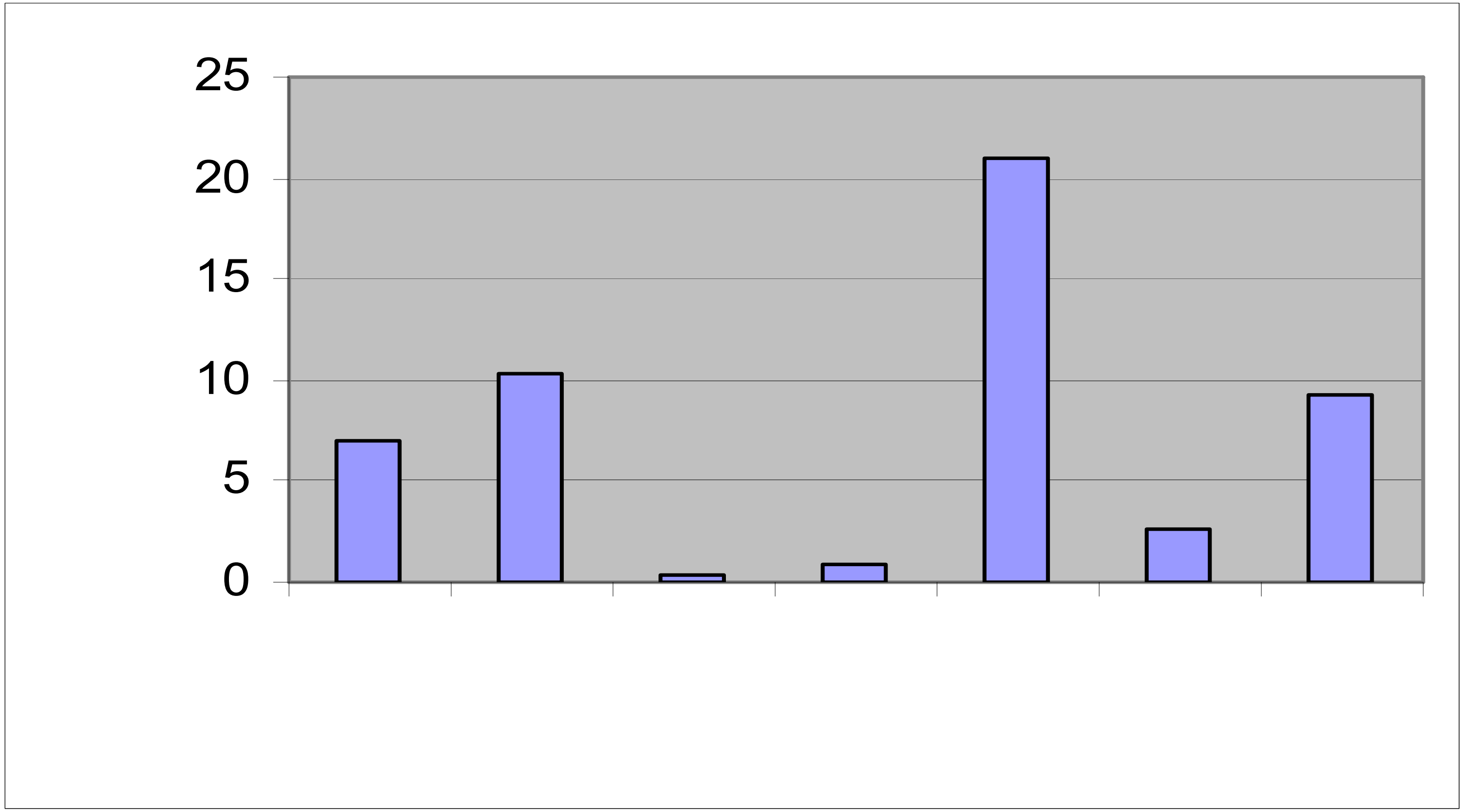

કોષ્ટક – ૪૩ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે વાહન અને સાધનોનાં મરામત અને નિભાવ ખર્ચમાં રાજકોટ મહાનગર પાલિકામાં વધુ છે. જયારે સૂરત અને અમદાવાદમાં મધ્યમ છે. અને રાજકોટ, વડોદરા, જામનગર અને જૂનાગઢમાં ઓછા છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
સેવાને લગતા સીધા ખર્ચઓ : કોષ્ટક - ૪૪

સેવાને લગતા સીધા ખર્ચઓ (કરોડમા)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૦.૩૯	૦.૨૫	૧.૨૩	૦.૬૩	૦.૫૦	૩.૦૦
૨	જામનગર	૦.૫૩	૦.૫૭	૦.૯૬	૦.૬૧	૧.૯૦	૪.૫૭
૩	જૂનાગઢ	-	-	૦.૨૫	૦.૬૭	૦.૫૫	૧.૪૭
૪	ભાવનગર	૦.૨૪	૦.૨૧	૦.૨૩	૦.૩૩	૦.૩૬	૧.૩૭
૫	રાજકોટ	૧.૮૬	૨.૪૩	૨.૪૫	૩.૪૧	૩.૯૧	૧૪.૦૬
૬	વડોદરા	૧.૭૯	૧.૮૭	૧.૮૩	૧.૯૦	૨.૦૩	૯.૪૨
૭	સૂરત	૧૩.૬૬	૧૪.૬૩	૧૪.૭૬	૧૬.૬૨	૨૫.૭૯	૮૫.૫૬

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

સેવાને લગતા સીધા ખર્ચાઓનો ચાર્ટ - ૪૪

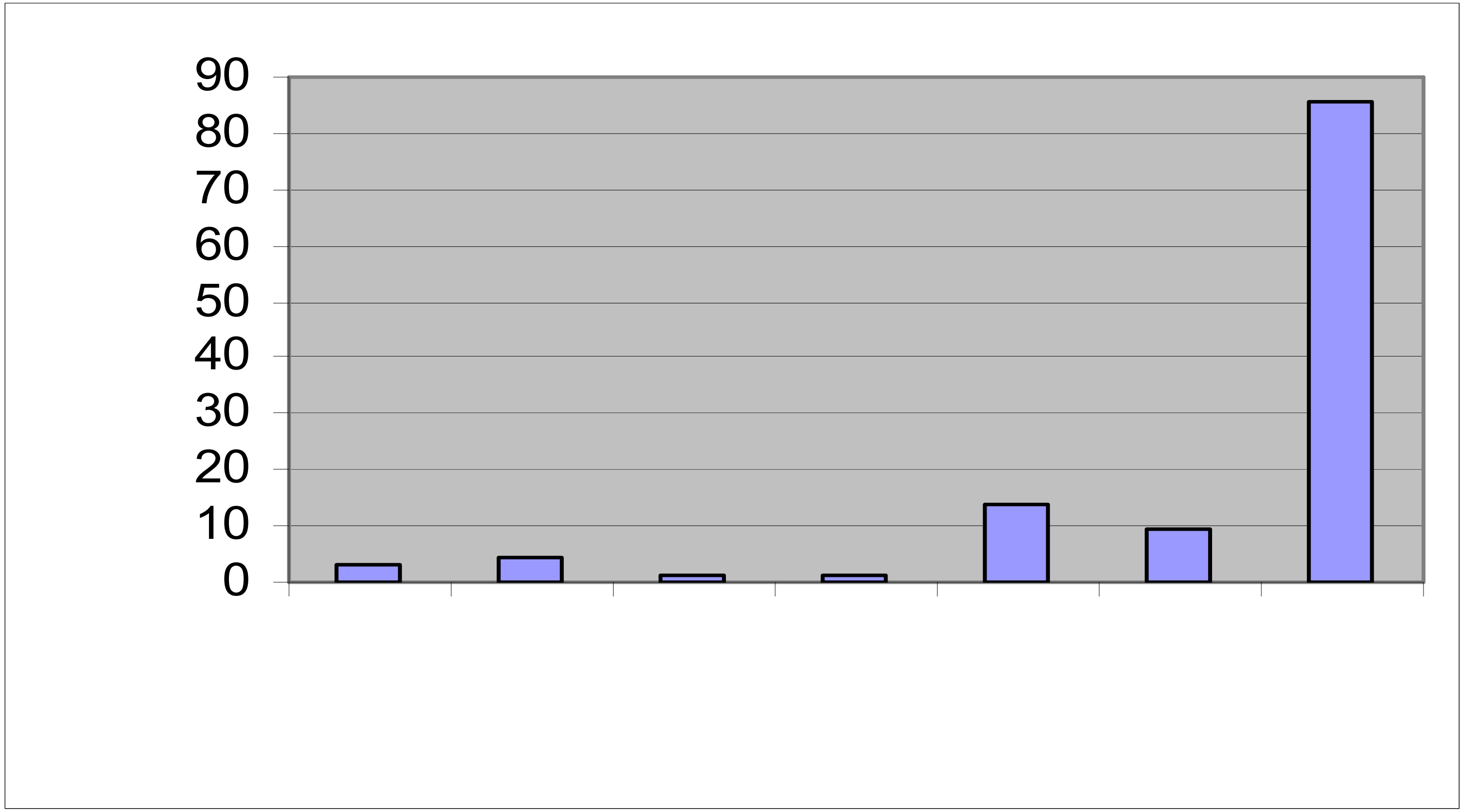

કોષ્ટક – ૪૪ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે સેવાઓને લગતા સીધા ખર્ચાઓમાં સૂરત મહાનગરપાલિકામાં ખર્ચાઓ વધુ છે. જયારે રાજકોટ, વડોદરા, અને અમદાવાદ તો ખર્ચાઓ મધ્યમ છે. અને જામનગર, ભાવનગર અને જૂનાગઢનાં ખચાર્ઓ ઓછા છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
નાણાંકીય ચાર્જ: કોષ્ટક – ૪૫

નાણાંકીય ચાર્જ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧૨૦.૩૪	૧૩૧.૮૬	૧૫૦.૩૫	૧૩૬.૬૧	૧૬૯.૪૨	૭૦૮.૫૮
૨	જામનગર	૩.૭૦	૪.૧૨	૨.૫૮	૩.૪૭	૭.૧૩	૨૧.૦૦
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૩૪	૦.૧૧	૦.૧૭	૦.૬૨
૪	ભાવનગર	૦.૬૪	૦.૪૫	૦.૫૮	૧.૦૦	૧.૦૦	૩.૬૭
૫	રાજકોટ	૧.૫૧	૨.૦૯	૨.૧૨	૩.૦૮	૩.૩૬	૧૨.૧૬
૬	વડોદરા	૩.૧૪	૩.૪૯	૩.૩૫	૩.૨૧	૩.૨૪	૧૬.૪૩
૭	સૂરત	૧૮.૩૪	૨૧.૪૬	૨૦.૫૧	૧૭.૩૪	૭.૫૦	૮૫.૧૫

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

નાણાંકીય ચાર્જનો ચાર્ટ - ૪૫

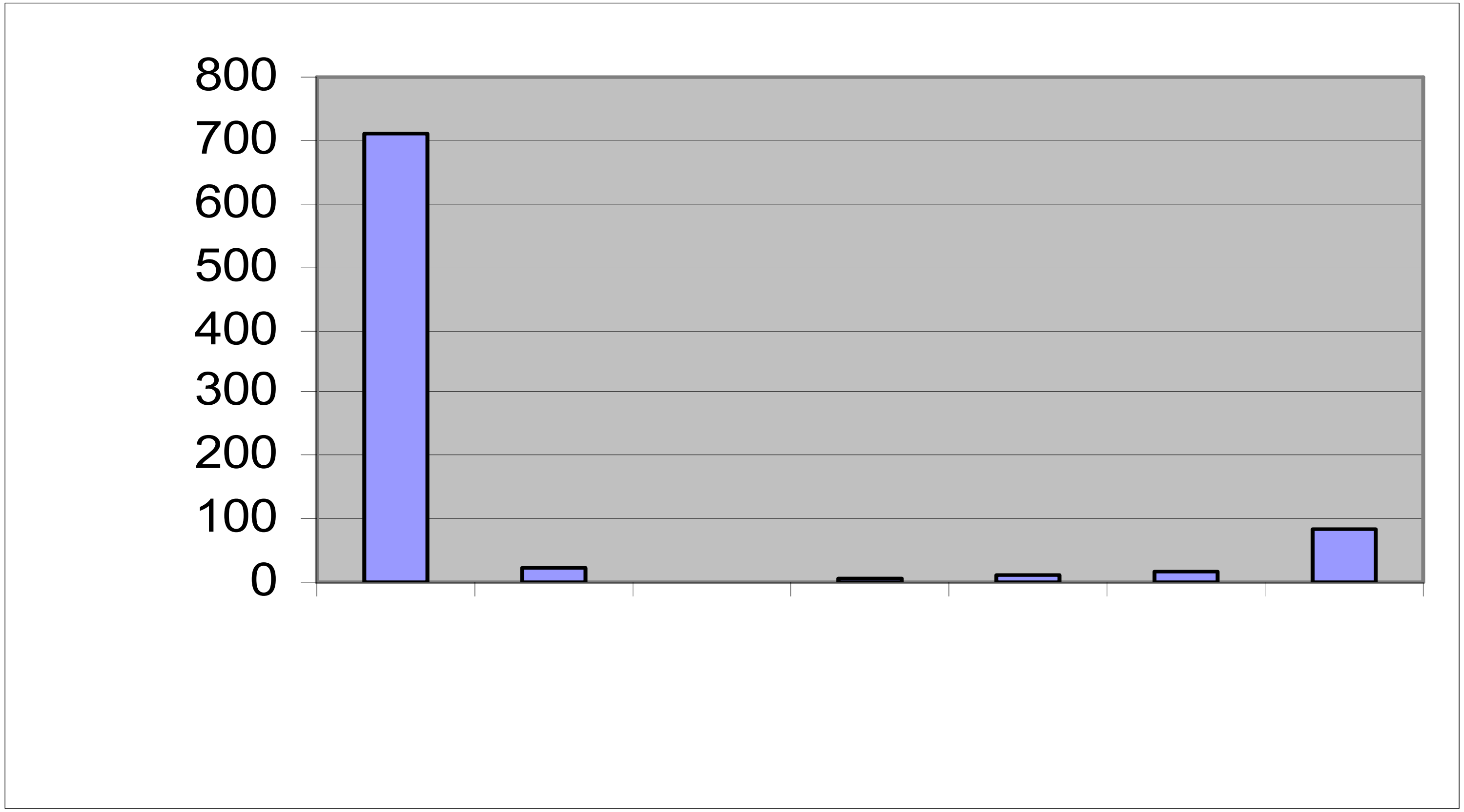

કોષ્ટક – ૪૫ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે નાણાંકીય ચાર્જમાં અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં ખર્ચાઓ વધુ છે.
સુરત અને વડોદરાનાં ખર્ચાઓ મધયમ છે અને જામનગર, રાજકોટ, ભાવનગર અને જૂનાગઢનાં ખર્ચાઓ ઓછા છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
મ્યું. ગ્રાન્ટ અને શાળાઓનો ખર્ચ : કોષ્ટક – ૪૬

મ્યુ. ગ્રાન્ટ અને શાળાઓનો ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૬૧.૪૧	૩૭.૫૫	૬૯.૯૨	૪૫.૭૨	૯૧.૯૬	૩૦૬.૫૬
૨	જામનગર	૧.૨૫	૧.૯૯	–	–	૭.૫૦	૧૦.૭૪
૩	જૂનાગઢ	–		–	–	–	
૪	ભાવનગર	–		–	–	–	
૫	રાજકોટ	૩૨.૧૦	૨૭.૪૧	૪૦.૮૮	૩૭.૧૨	૩૮.૧૪	૧૭૫.૬૫
૬	વડોદરા	૧૦.૧૧	૭.૧૮	૬.૦૫	૫.૩૦	૧૬.૮૮	૪૫.૫૨
૭	સૂરત	૧૩.૯૩	૧૪.૬૪	૧૪.૯૫	૧૬.૨૫	૨૦.૫૩	૮૦.૩

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મ્યુ. ગ્રાન્ટ અને શાળાનો ખર્ચનો ચાર્ટ - ૪૯

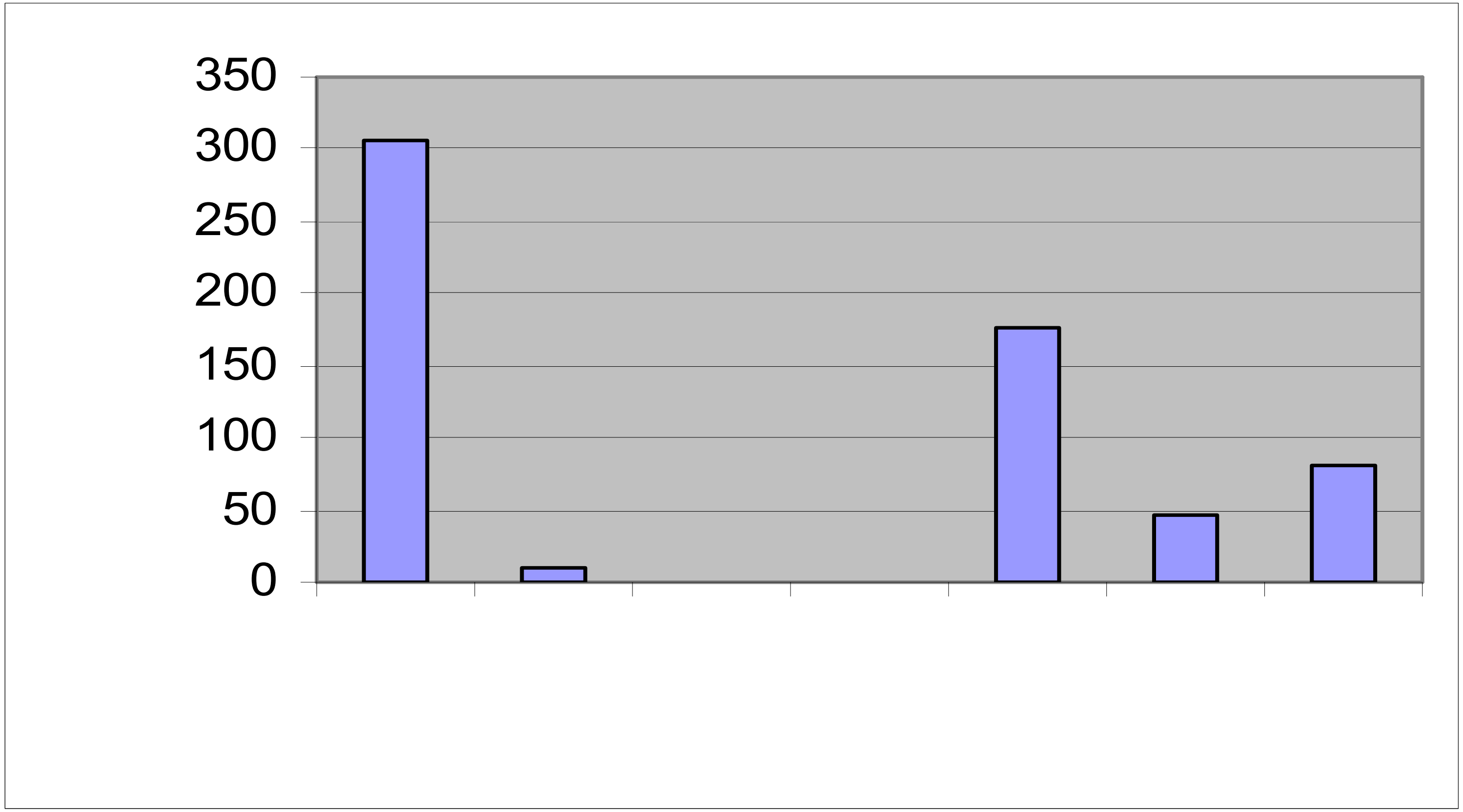

કોષ્ટક – ૪૬ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે મ્યુનિસિપલ ગ્રાન્ટ અને શાળાઓ ખર્ચાઓની બાબતમાં અમદાવાદ મહાનગર પાલિકાનાં ખર્ચાઓ વધુ છે. જયારે રાજકોટ, સૂરત, અને વડોદરાનાં ખચાર્ઓ ઓછા છે અને ભાવનગર, જૂનાગઢ તેમનાં બજેટમાં અલગથી દર્શાવેલ નથી.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
મ્યું. અગ્નિસામક સાધનો મરામત અને નિભાવ ખર્ચ : કોષ્ટક – ૪૭

મ્યુ. અગ્નિસામક સાધનો મરામત અને
નિભાવ ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૫.૦૬	૪.૬૩	૫.૧૦	૫.૩૨	૬.૪૩	૨૬.૫૪
૨	જામનગર	૦.૦૮	૦.૧૨	૦.૦૨	૦.૧૨	૦.૧૭	૦.૫૧
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૦૯	૦.૧૦	૦.૧૩	૦.૩૨
૪	ભાવનગર	૦.૦૫	૦.૦૫	૦.૦૫	૦.૦૮	૦.૦૮	૦.૩૫
૫	રાજકોટ	૧.૦૫	૧.૦૯	૧.૩૦	૧.૬૯	૧.૭૮	૬.૯૧
૬	વડોદરા	૦.૨૬	૦.૩૧	૦.૩૨	૦.૩૩	૦.૩૮	૧.૬
૭	સૂરત	૨.૧૧	૨.૩૫	૨.૫૨	૪.૦૧	૪.૧૪	૧૫.૧૩

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મ્યુ. અગ્નિશામક સાધનો મરામત અને નિભાવ ખર્ચનો ચાર્ટ - ૪૭

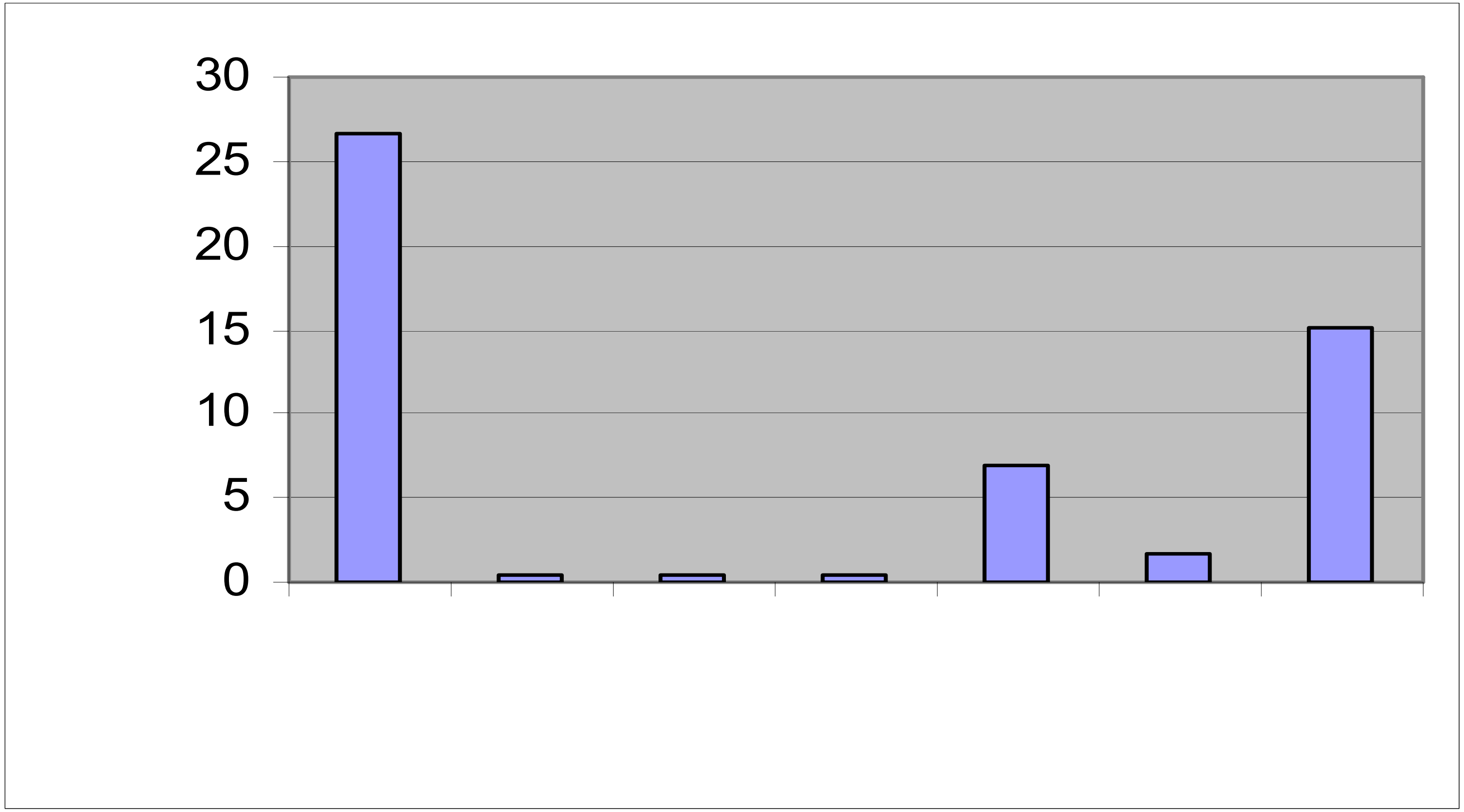

કોષ્ટક – ૪૭ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે મ્યુનિસિપલ અગ્નિશામક સાધનોનો મરામત અને નિભાવ ખર્ચમાં અમદાવાદ મહાનગર પાલિકામાં વધુ છે. જયારે સૂરત અને રાજકોટમાં મધ્યમ છે અને રાજકોટ, વડોદરા, જામનગર અને જૂનાગઢમાં ઓછા છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા નીં ઈ.સીં. ૨૦૦૦ - ૦૧ થીં ૨૦૦૪ - ૦૫નીં
શિક્ષણ ખર્ચ : કોષ્ટક – ૪૮

શિક્ષણ ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧૦.૭૪	૧૦.૫૩	૧૦.૦૨	૧૦.૧૫	૧૪.૬૧	૫૬.૦૪
૨	જામનગર	૪.૪૩	૪.૧૧	૪.૬૫	૪.૭૧	૬.૮૭	૨૪.૭૭
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૪૨	૦.૩૭	૦.૯૦	૧.૬૯
૪	ભાવનગર	૦.૯૫	૧.૦૬	૧.૪૭	૧.૮૧	૧.૭૨	૭.૦૧
૫	રાજકોટ	૨.૭૩	૩.૦૦	૩.૨૭	૪.૫૦	૪.૫૦	૧૮.૦૦
૬	વડોદરા	૩.૦૫	૩.૨૭	૩.૩૨	૩.૧૮	૩.૫૦	૧૬.૩૨
૭	સૂરત	૧૩.૬૬	૧૪.૬૩	૧૩.૬૯	૧૪.૭૪	૧૮.૩૭	૭૪.૭૯

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોકત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

શિક્ષણ ખર્ચનો ચાર્ટ - ૪૮

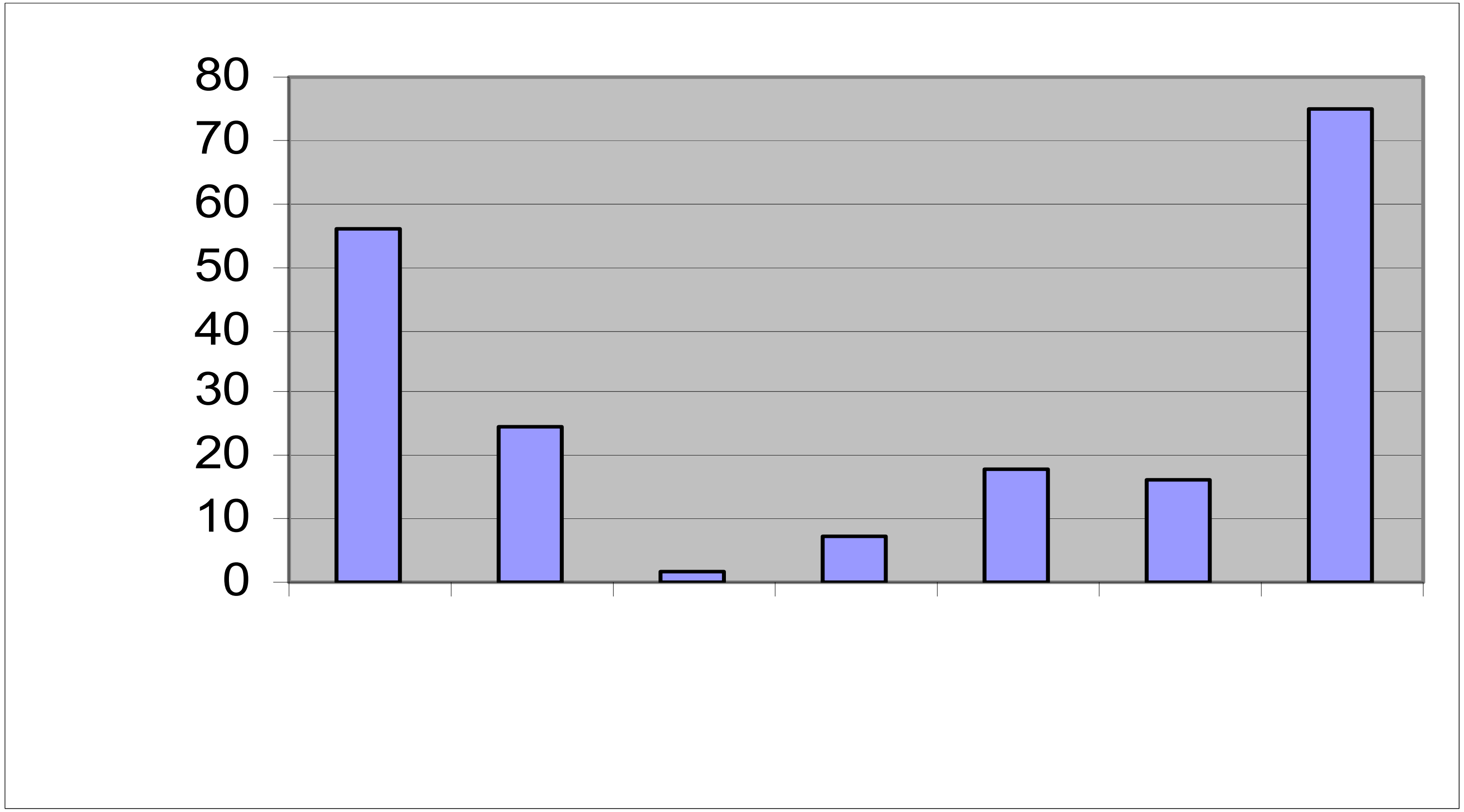

કોષ્ટક – ૪૮ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે શિક્ષણ ખર્ચમાં સૂરતમાં વધુ છે જયારે અમદાવાદ, વડોદરા, જામનગરમાં મધ્યમ છે. અને રાજકોટ, ભાવનગર અને જૂનાગઢમાં ઓછો છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
આરોગ્ય ખર્ચ : કોષ્ટક – ૪૯

આરોગ્ય ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧૮.૩૬	૧૫.૭૦	૧૩.૭૬	૧૫.૧૫	૧૯.૫૦	૮૨.૪૭
૨	જામનગર	૦.૨૨	૦.૩૪	૦.૦૮	૦.૦૬	૦.૨૩	૦.૯૩
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૦૫	૦.૦૫	૦.૩૯	૦.૪૯
૪	ભાવનગર	૦.૭૭	૦.૭૮	૦.૯૪	૧.૦૬	૧.૧૪	૪.૬૯
૫	રાજકોટ	૪.૯૮	૪.૨૭	૪.૫૫	૫.૬૭	૭.૩૦	૨૬.૭૭
૬	વડોદરા	૦.૩૫	૦.૩૭	૦.૩૫	૦.૩૫	૦.૩૯	૧.૮૧
૭	સૂરત	૧૩.૬૬	૧૪.૬૩	૧૪.૭૬	૧૬.૬૨	૨૫.૬૯	૮૫.૩૬

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

આરોગ્ય ખર્ચનો ચાર્ટ - ૪૯

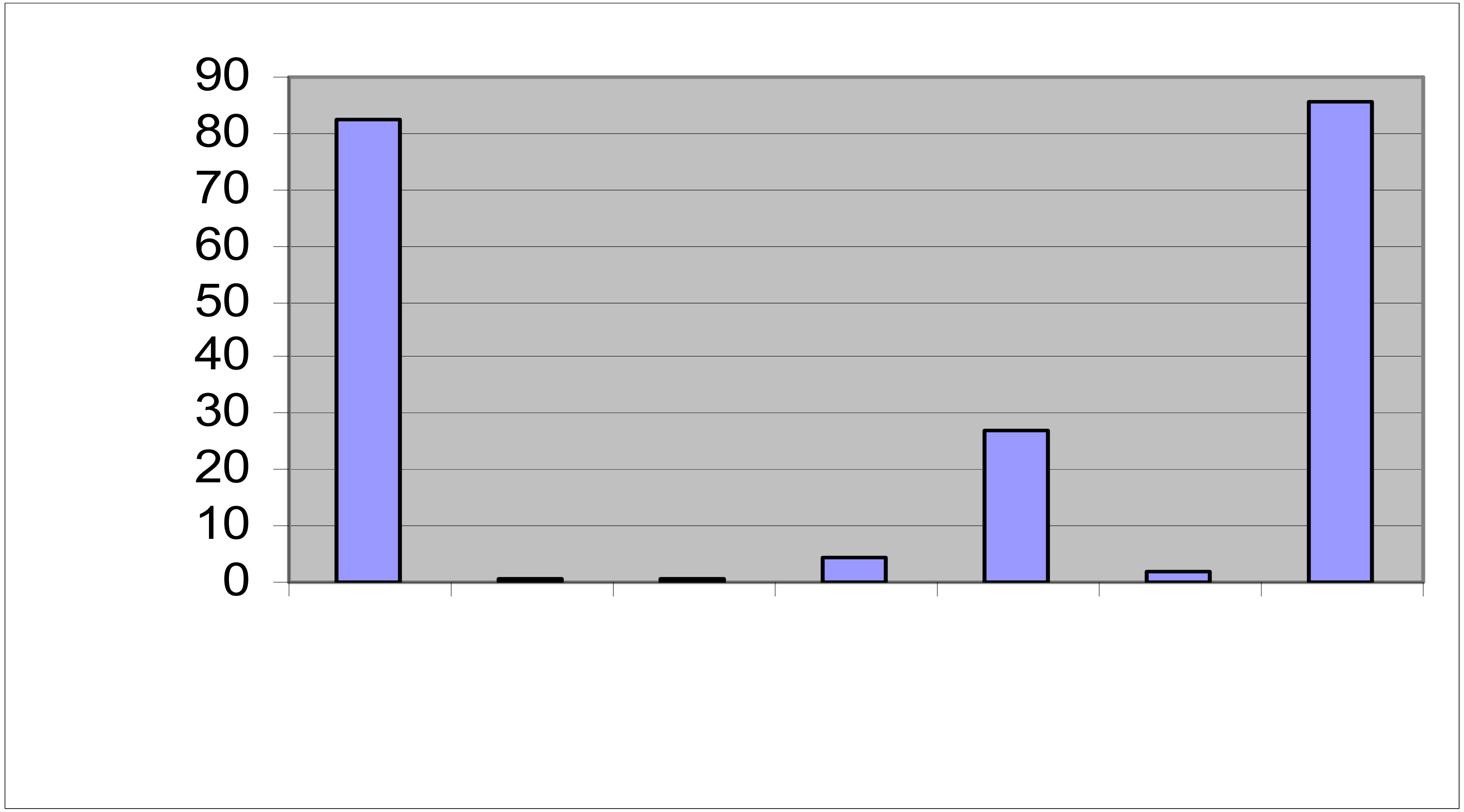

કોષ્ટક – ૪૯ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે આરોગ્ય વિષયક ખર્ચમાં સૂરત મહાનગર પાલિકા આગળ છે.

જયારે અમદાવાદ, રાજકોટ, મધ્યમ છે અને વડોદરા, જામનગર ભાવનગર અને જૂનાગઢ ઓછા છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
નોન રીફંડેબલ રજીસ્ટ્રેશન કેપીટલ આવર : કોષ્ટક - ૫૦

નોન રીફંડેબલ રજીસ્ટેશન કેપીટલ આવક
(કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૦.૫૦	૦.૫૧	૧.૩૦	૩.૫૯	૨.૪૫	૮.૩૫
૨	જામનગર	૦.૦૧	૦.૦૧	૦.૦૧	૦.૨૮	૦.૪૧	૦.૮૨
૩	જૂનાગઢ	-	-	-	-	-	
૪	ભાવનગર	૦.૦૭	૦.૦૨	૦.૧૦	૦.૧૦	૦.૧૨	૦.૪૧
૫	રાજકોટ	૦.૬૯	૦.૮૪	૧.૩૩	૧.૦૦	૦.૫૦	૪.૩૬
૬	વડોદરા	૦.૩૨	૦.૧૭	૦.૧૪	૦.૧૩	૦.૨૮	૧.૦૪
૭	સૂરત	૦.૩૦	૦.૦૮	૦.૫૪	૦.૧૫	૦.૨૧	૧.૨૮

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

નોન રીફંડેબલ રજીસ્ટ્રેશન કેપિટલ આવકનો ચાર્ટ - ૫૦

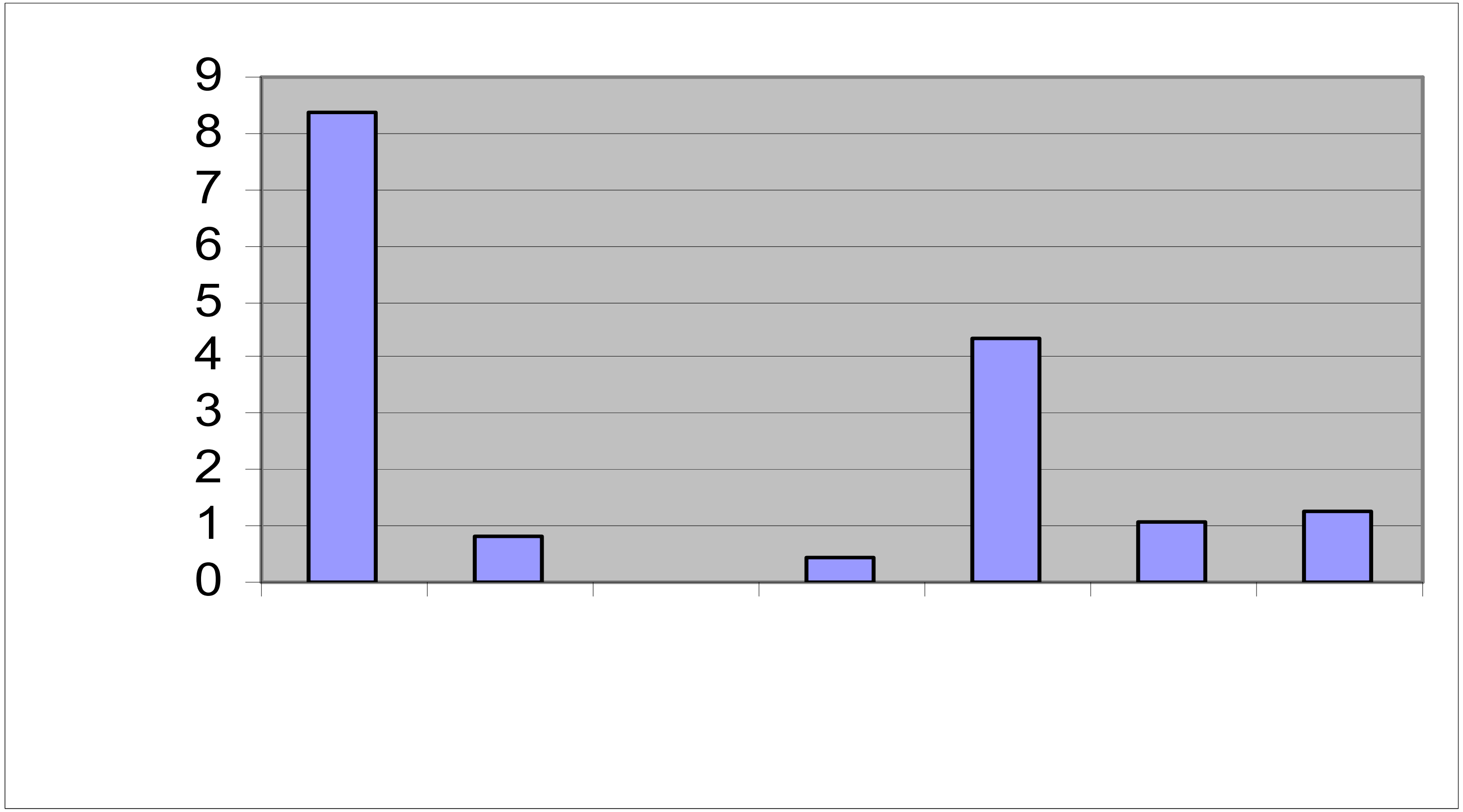

કોષ્ટક – ૫૦ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે મહાનગરપાલિકાની નોન રીંડેબલ રજીસ્ટેશન કેપીટલ ફ્રી ની આવકમાં અમદાવાદ અને રાજકોટમાં વધુ છે. જ્યારે વડોદરા, સૂરત, જામનગરમાં મધ્યમછે અને ભાવનગર, જૂનાગઢમાં ઓછી છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા નીં ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થીં ૨૦૦૪ - ૦૫નીં
રાજય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટ : કોષ્ટક – ૫૧

રાજય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧૧૯.૫૬	૩૨.૨૨	૭૨.૯૦	૬૧.૯૦	૩૩.૨૧	૩૧૯.૭૯
૨	જામનગર	૦.૫૩	૧.૧૯	૧.૯૦	૦.૩૬	૧.૭૩	૫.૭૧
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૮૨	૦.૭૪	૦.૫૦	૨.૦૬
૪	ભાવનગર	૦.૧૮	૦.૧૩	૦.૧૬	૦.૨૪	૦.૨૫	૦.૯૬
૫	રાજકોટ	૩.૫૭	૧.૫૪	૪.૨૩	૩.૨૦	૨.૬૦	૧૫.૧૪
૬	વડોદરા	૦.૫૦	૦.૨૬	૦.૦૯	૦.૩૫	૦.૧૩	૧.૩૩
૭	સૂરત	૧૫.૮૦	૨.૭૦	૪.૧૪	૭.૬૧	૯.૫૫	૩૯.૮

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોકત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

રાજ્ય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટનો ચાર્ટ - ૫૧

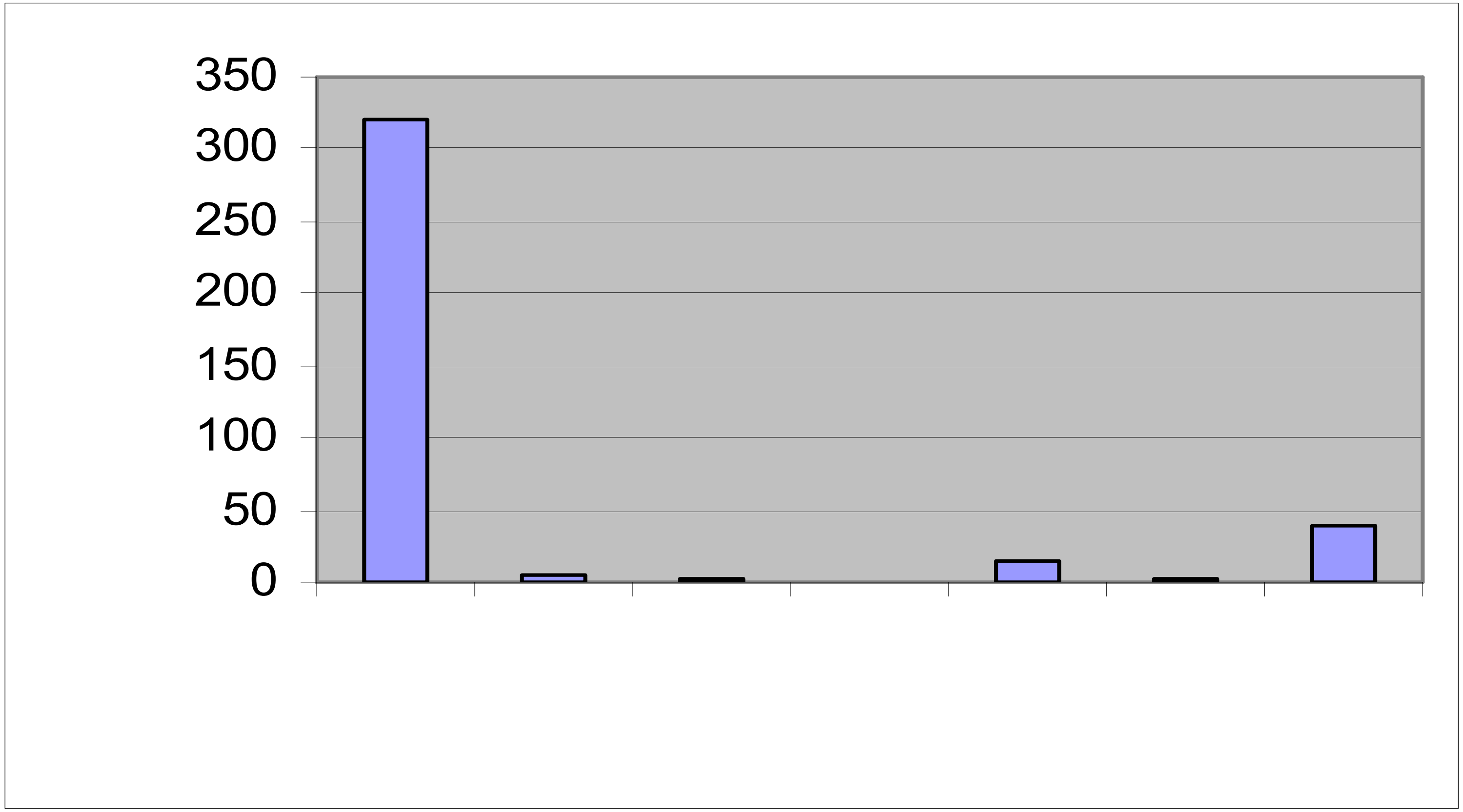

કોષ્ટક – ૫૧માં જોતા માલૂમ પડે છે કે રાજ્ય સરકાર દ્વારા મહાનગર પાલિકાને મળવા પાત્ર ગ્રાન્ટ લોનમાં અમદાવાદ મહાનગર પાલિકામાં વધુ છે. જયારે સૂરત અને રાજકોટમાં મધ્યમ છે અને જામનગર, ભાવનગર, વડોદરા, અને જૂનાગઢમાં ઓછી છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
ઈમ્પેકટ ફી આવક : કોષ્ટક – ૫૨

ઈમ્પેકટ ફી આવક (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	–	૧૨.૭૦	૪૮.૯૦	૫.૧૮	૨.૫૦	૬૯.૨૮
૨	જામનગર	–	૦.૭૯	૧.૧૪	૪.૦૮	૫.૦૦	૧૧.૦૧
૩	જૂનાગઢ	–	–	–	–	–	
૪	ભાવનગર	–	૦.૦૧	૦.૧૦	૦.૦૫	૦.૧૧૫	૦.૨૭૫
૫	રાજકોટ	–	૬૩.૦૨	૧૩.૪૫	૩૦.૦૦	૨૦.૦૦	૧૨૬.૪૭
૬	વડોદરા	–	૩.૨૫	૪.૭૪	૧.૬૮	૦.૭૫	૧૦.૪૨
૭	સૂરત	–	૬.૦૩	૩.૩૮	૩૩.૨૯	૩૫.૦૦	૭૭.૭

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

ઈમ્પેક્ટ ફી આવકનો ચાર્ટ - ૫૨

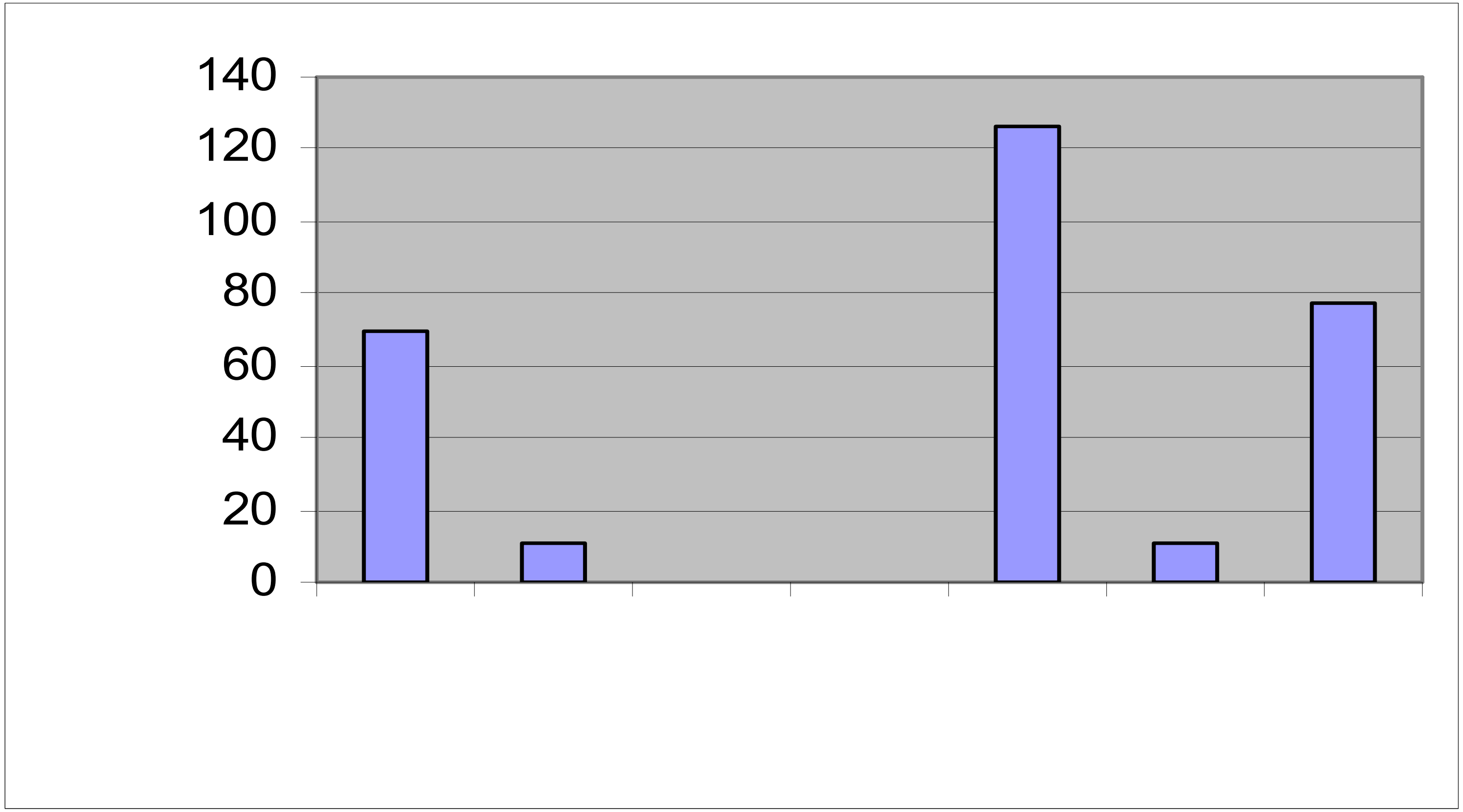

કોષ્ટક – ૫૨ માં જોતા માલૂમ ૫ડે છે કે જેને મ્યેનિસિપલ કોર્પોરેશનમાં થયેલ અન અધિકૃત બાંધકામને નિયમ મુજબ રેગ્યુલર કરવા માટે રાજય સરકાર દ્વારા મહાનગર પાલિકાઓને ઇમ્પેકટ ફી વસુલાતની સતા મળેલ તેમા રાજકોટમાં ખૂબજ વધારે છે. જયારે અમદાવાદ, સૂરતમાં મધ્યમ છે. અને જામનગર, વડોદરા, ભાવનગરમાં ઓછી છે. જયારે જૂનાગઢમાં તે નથી.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
મકાનોનાં મૂડી ખર્ચ : કોષ્ટક – ૫૩

મકાનોનાં મૂડી ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૪૯.૮૮	૧૫૬.૩૮	૫૫.૨૮	૫૨.૮૩	૩૨૨.૩૪	૬૩૬.૭૭
૨	જામનગર	૧.૫૮	૬.૩૬	૧.૪૧	૦.૪૮	૭.૬૬	૧૭.૪૯
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૧૩	૧.૭૪	૩.૦૦	૪.૮૭
૪	ભાવનગર	૦.૬૨	૦.૪૧	૦.૦૨	૨.૩૪	૪.૪૨	૭.૮૧
૫	રાજકોટ	૩.૨૯	૨.૭૦	૪.૫૩	૧૫.૧૫	૧૪.૮૯	૪૦.૫૬
૬	વડોદરા	૧.૨૮	૦.૬૬	૦.૨૮	૦.૫૧	૦.૨૩	૨.૩૬
૭	સૂરત	૨૮.૯૯	૨૪.૮૦	૨૪.૧૨	૨૨.૭૨	૩૦.૬૨	૧૩૧.૨૫

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોકત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

મકાનોનાં મૂડી ખર્ચનો ચાર્ટ - ૫૩

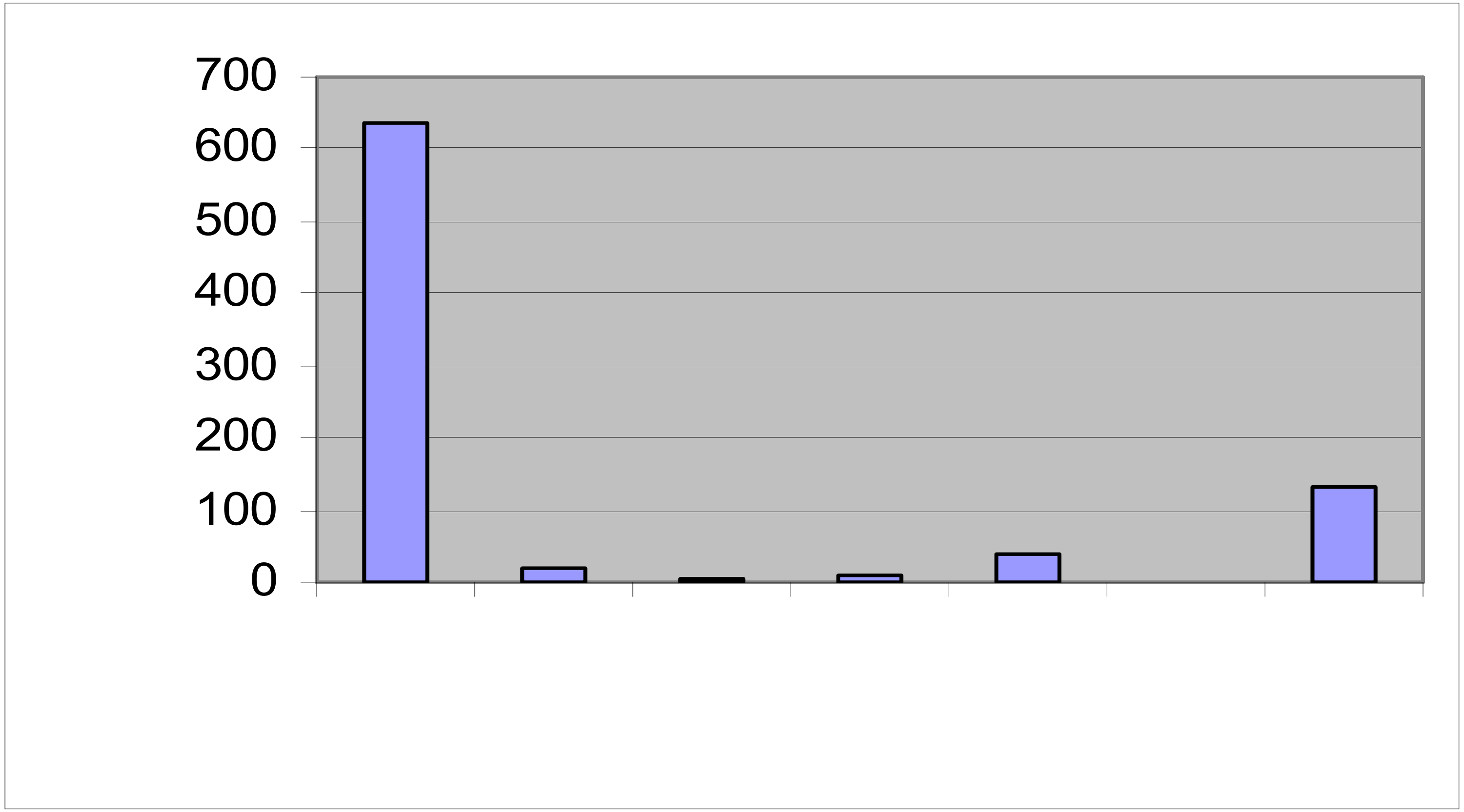

કોષ્ટક – ૫૩ માં જોતા માલૂમ પડેલ છે કે મકાનોનો મૂડીખર્ચમાં અમદાવાદ અને સૂરતમાં વધુ છે. જયારે રાજકોટ અને જામનગરમાં મધ્યમ છે અને વડોદરા, ભાવનગર અને જૂનાગઢમાં ઓછો છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
જાહેર સ્થળોનો ખર્ચ : કોષ્ટક – ૫૪

જાહેર સ્થળોનો ખર્ચ કરોડમાં

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧૫.૩૩	૨.૬૯	૪.૧૯	૧૦.૭૧	૧૩.૮૦	૪૬.૭૨
૨	જામનગર	૦.૦૯	૦.૧૧	૦.૭૩	૦.૭૩	૦.૮૩	૨.૪૯
૩	જૂનાગઢ	–	–	–	૦.૦૨	૦.૧૦	૦.૧૨
૪	ભાવનગર	૦.૬૪	૧.૪૩	૮.૫૦	૫.૨૦	૨.૭૦	૧૮.૪૭
૫	રાજકોટ	૦.૪૪	૧.૪૦	૦૧.૫૯	૬૭.૭૨	૫.૯૨	૭૭.૦૭
૬	વડોદરા	૦.૨૬	૦.૨૮	૦.૪૦	૦.૬૦	૧.૩૦	૨.૮૪
૭	સૂરત	૨.૮૪	૨.૬૫	૩.૨૪	૩.૭૨	૬.૩૯	૧૮.૮૪

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોકત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

જાહેર સ્થળોનો ખર્ચનો ચાર્ટ - ૫૪

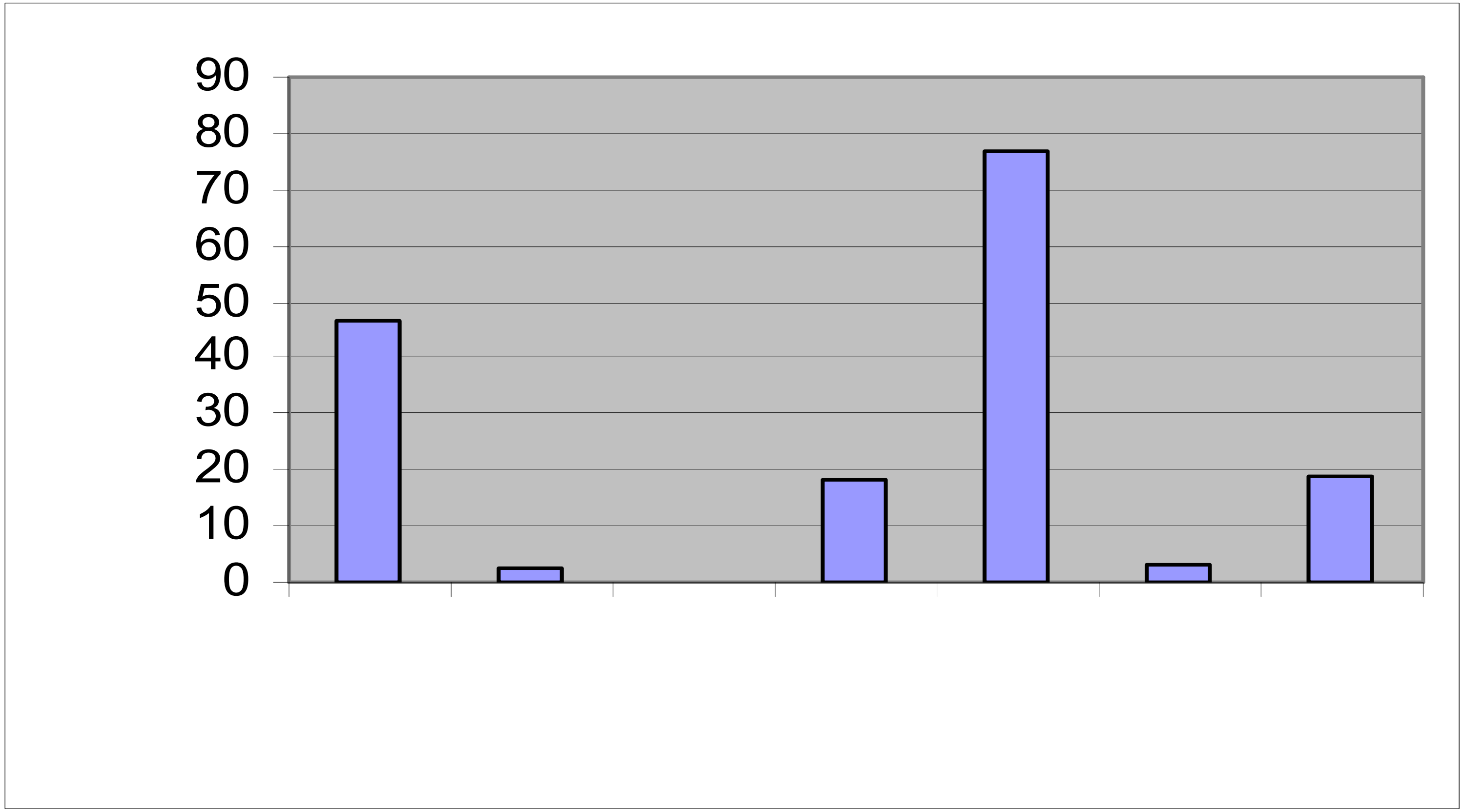

કોષ્ટક – ૫૪ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે મહાનગર પાલિકાઓ દ્વારા જાહેર સ્થળો પાછળ કરવામાં આવતા ખર્ચમાં રાજકોટ અને અમદાવાદમાં વધુ છે. જ્યારે ભાવનગર અને સૂરતમાં મધ્યમ છે અને જામનગર, વડોદરા, જૂનાગઢ ઓછો છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
રસ્તાઓ શેરીઓ ફૂટપાર્થનો મૂડી ખર્ચ : કોષ્ટક – ૫૫

રસ્તાઓ શેરીઓ ફુટપાર્થનો
મુડીખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૭૩.૧૯	૪૦.૧૭	૧૯.૫૫	૨૧.૪૮	૧૯૧.૫૭	૩૪૫.૯૬
૨	જામનગર	૩.૩૩	૫.૨૦	૪.૩૯	૩.૪૧	૮.૫૦	૨૪.૮૩
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૫૫	૦.૯૫	૦.૮૪	૨.૩૪
૪	ભાવનગર	૦.૯૨	૦.૪૨	૦.૩૧	૦.૯૫	૩.૩૦	૪૭.૪૮
૫	રાજકોટ	૦.૫૯	૦.૨૪	૦.૬૫	૦.૭૫	૦.૬૦	૨.૮૩
૬	વડોદરા	૧.૫૮	૧.૦૨	૧.૩૦	૦.૯૫	૦.૭૩	૧.૫૮
૭	સૂરત	૨૧.૮૨	૧૪.૮૪	૨૭.૦૬	૩૭.૨૦	૬૪.૫૩	૧૬૫.૪૫

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોકત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

રસ્તાઓ - શેરીઓ - ફુટપાર્થનો મૂડી ખર્ચનો ચાર્ટ - ૫૫

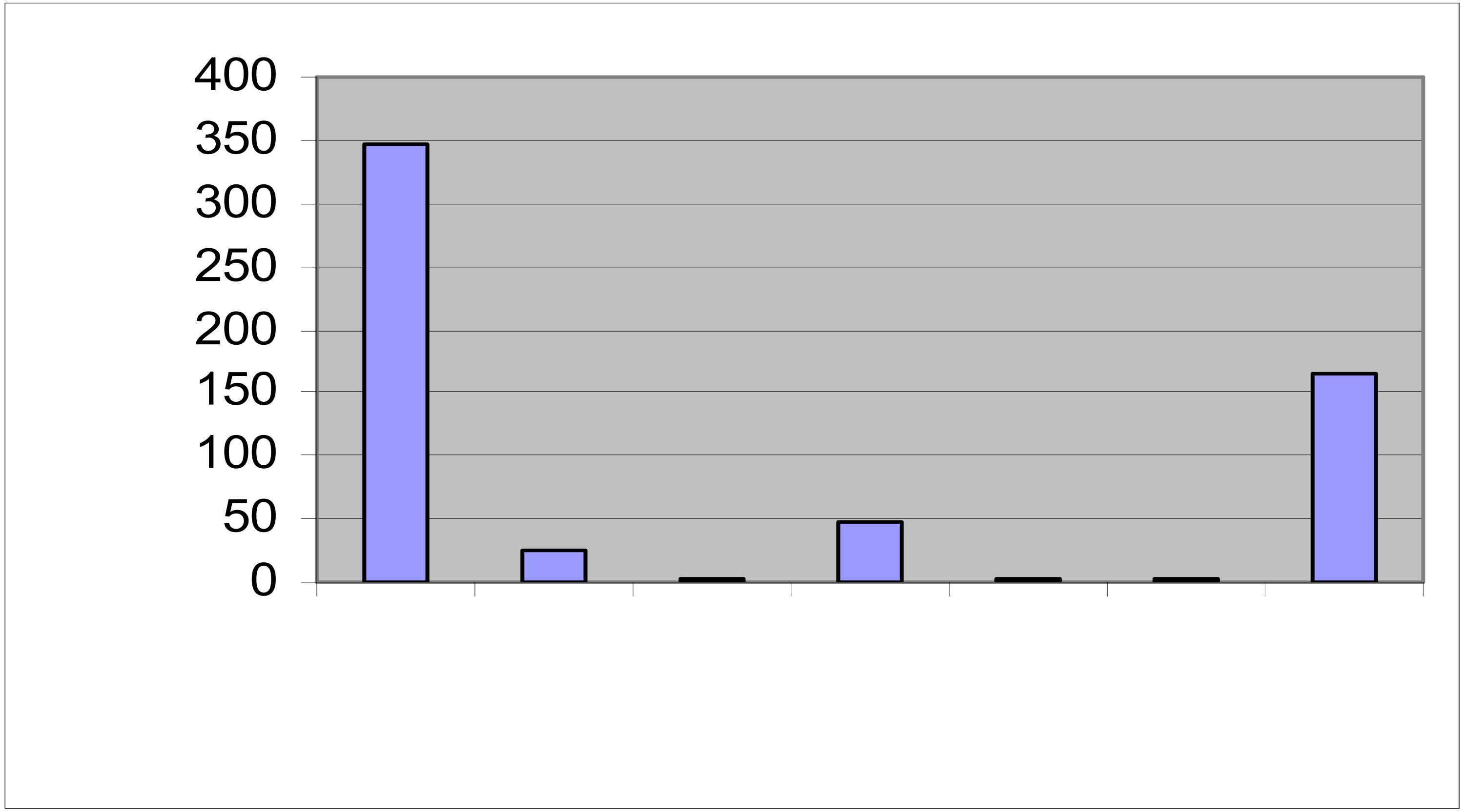

કોષ્ટક -૫૫ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે મહાનગરપાલિકા દ્વારા રસ્તાઓ, શેરીઓ, ફૂટપાથ નાખર્ચમાં અમદાવાદ મહાનગર પાલિકામાં વધુ છે. જયારે સૂરત અને જામનગરમાં મધ્યમ છે અને વડોદરા, ભાવનગર અને જૂનાગઢમાં ઓછો છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
સ્ટ્રીટ લાઈટ – કેબલ્સ નો મૂડી ખર્ચ : કોષ્ટક – ૫૬

સ્ટ્રીટલાઈટ – કેબલ્સ નો મુડી ખર્ચ
(કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૮.૭૮	૧૫.૩૯	૦.૦૦	૧૨.૨૩	૧૩.૯૦	૮.૭૮
૨	જામનગર	૦.૪૬	૦.૫૮	૧.૮૫	૧.૨૮	૪.૦૫	૮.૨૨
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૬૬	૦.૪૦	૦.૫૦	૧.૫૬
૪	ભાવનગર	૦.૧૯	–	૦.૦૩	૦.૧૮	૦.૧૬	૦.૫૬
૫	રાજકોટ	૦.૨૫	૦.૩૧	૦.૪૩	૧.૧૫	૦.૬૩	૨.૭૭
૬	વડોદરા	૦.૬૫	૦.૬૭	૦.૬૪	૦.૬૮	૦.૭૦	૩.૩૪
૭	સૂરત	૪.૬૩	૨.૦૨	૪.૫૩	૬.૦૫	૫.૩૯	૨૨.૬૨

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

સ્ટ્રીટ લાઈટ - કેબલ્સ નો મૂડી ખર્ચનો ચાર્ટ - ૫૬

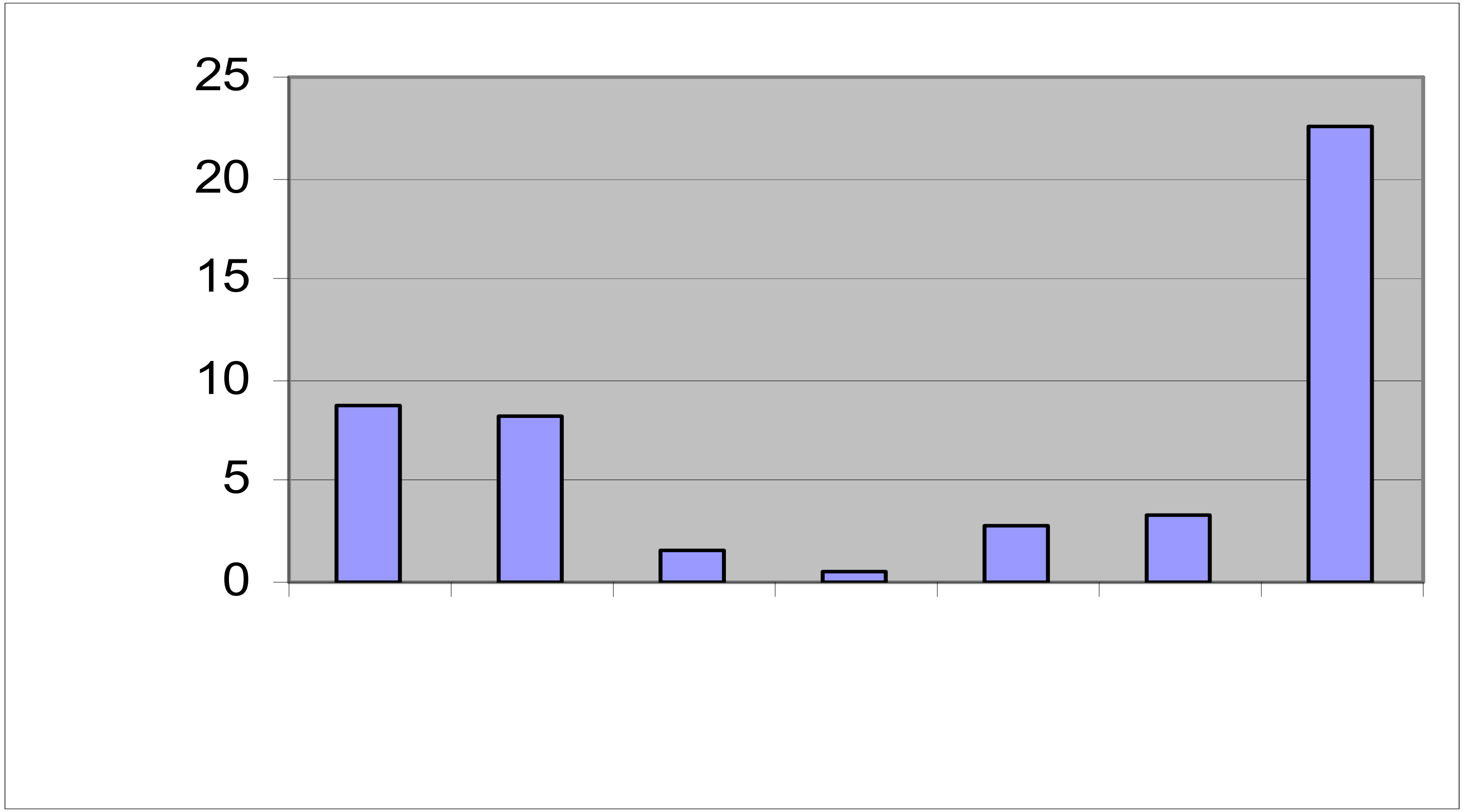

કોષ્ટક – ૫૬ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે સ્ટ્રીટ લાઈટ કેબલ્સ ખર્ચમાં અમદાવાદ મહાનગરપાલિકામાં વધુ છે.

જયારે સૂરતમાં મધ્યમ છે અને જામનગર, રાજકોટ, વડોદરા, ભાવનગર અને જૂનાગઢમાં ઓછો છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
ભૂર્ગભ ગટર-લાઈન નો મૂડી ખર્ચ : કોષ્ટક - ૫૭

ભુર્ગભ ગટર-લાઈન નો
મુડી ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧૫.૮૬	૮.૩૮	૬.૩૦	૪.૭૫	૧૪.૩૫	૪૯.૬૪
૨	જામનગર	૧.૨૫	૨.૫૦	૧.૦૨	૦.૭૨	૧.૭૩	૭.૨૨
૩	જૂનાગઢ	-	-	-	-	-	
૪	ભાવનગર	૦.૧૪	૦.૨૨	૦.૨૫	૧.૨૭	૧.૭૭	૩.૬૫
૫	રાજકોટ	૦.૩૬	૦.૫૩	૦.૯૨	૧.૦૦	૧.૪૦	૪.૨૧
૬	વડોદરા	૦.૩૪	૦.૨૦	૦.૨૦	૦.૧૪	૨.૩૨	૩.૨૧
૭	સૂરત	૬૧.૩૭	૬૦.૬૫	૩૯.૫૭	૧૭.૯૧	૧૭.૧૬	૧૯૬.૬૬

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

ભૂગર્ભ ગટર / લાઈનનો મૂડી ખર્ચનો ચાર્ટ - ૫૭

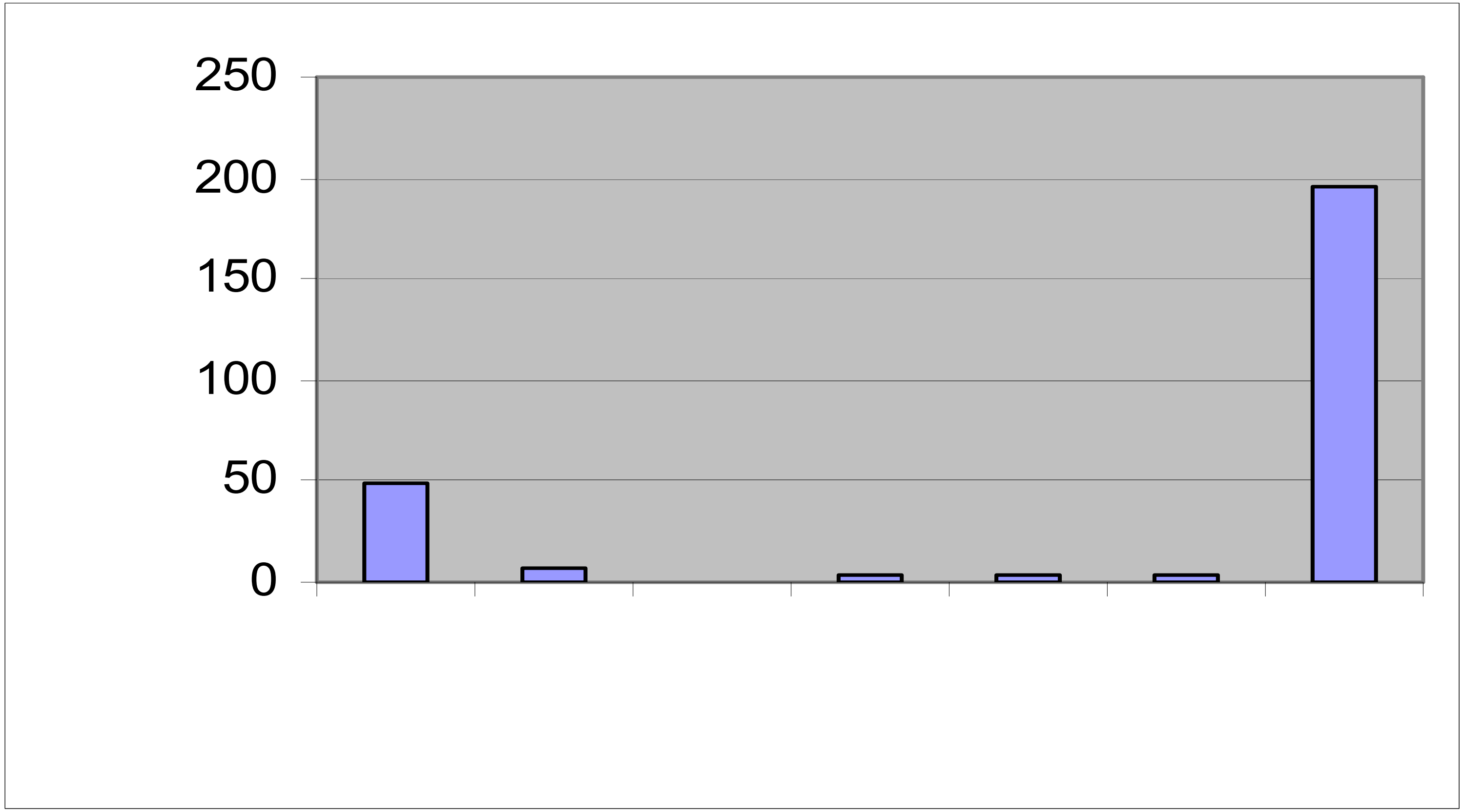

કોષ્ટક - ૫૭ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે મહાનગરપાલિકાની ભૂર્ગભ ગટર લાઈન માટેનાં ખર્ચામાં સૂરત મહાનગર પાલિકામાં વધુ છે. જયારે અમદાવાદ, જામનગરમાં મધ્યમ છે અને વડોદરા, રાજકોટ, ભાવનગર અને જુનાગઢમાં ઓછો છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા નીં ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થીં ૨૦૦૪ - ૦૫નીં
પાણી પૂરવઠા નો મૂડી ખર્ચ : કોષ્ટક – ૫૮

પાણી પુરવઠો નો મુડી ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૮.૪૦	૨.૭૮	૦.૯૮	૨.૧૭	૫.૮૩	૨૦.૧૬
૨	જામનગર	૪.૨૫	૫.૬૬	૫.૨૨	૨.૨૩	૩.૪૧	૨૦.૭૭
૩	જૂનાગઢ	–	–	–	–	૬.૦૦	૬.૦૦
૪	ભાવનગર	૩.૯૫	૧.૪૩	૫.૫૭	૧૭.૯૦	૨૨.૫૫	૫૧.૪
૫	રાજકોટ	૧૧.૯૧	૬.૨૭	૪.૯૫	૧.૧૦	૧.૮૦	૨૬.૦૩
૬	વડોદરા	૬.૩૫	૧૯.૭૦	૧૫.૫૦	૧૬.૮૨	૨૫.૧૩	૮૩.૫
૭	સૂરત	૪૭.૦૦	૩૪.૨૧	૧૭.૩૭	૩૦.૧૯	૩૯.૮૯	૧૬૮.૬૬

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

પાણી પૂરવઠોનો મૂડી ખર્ચનો ચાર્ટ - ૫૮

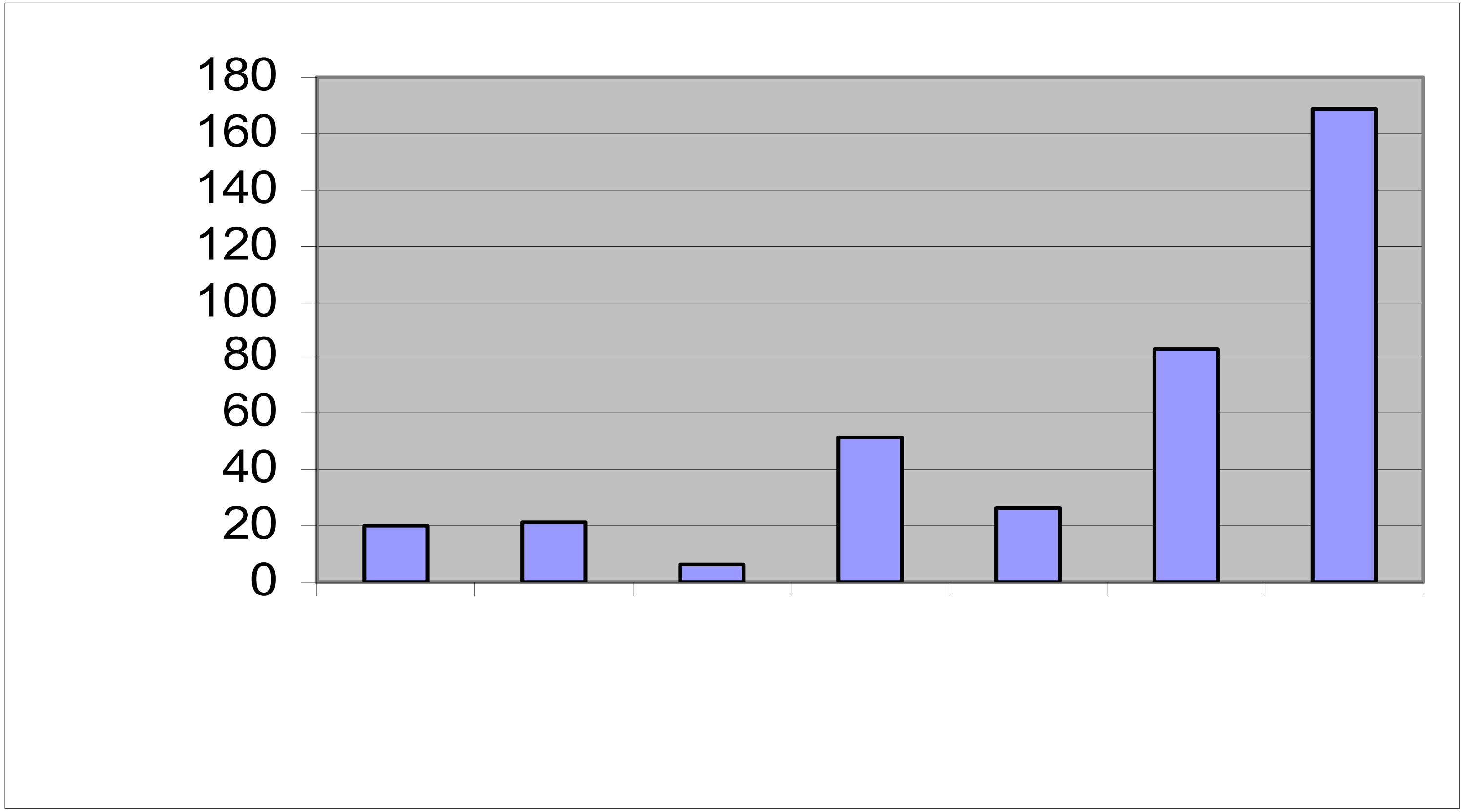

કોષ્ટક – ૫૮ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે પાલન પુરવઠાની વ્યવસ્થા સંબધી છતા ખર્ચમાં સૂરત અને વડોદરામાં ખર્ચ વધુ છે. જયારે રાજકોટ, અમદાવાદ અને જામનગરમાં મધ્યમ છે અને ભાવનગર, જૂનાગઢમાં ઓછો છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
વાહનો અને ટ્રાન્સપોર્ટ સાધનો નો મૂડી ખર્ચ : કોષ્ટક – ૫૯

વાહનો અને ટ્રાન્સપોર્ટ સાધનો નો
મુડી ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૦.૬૦	–	૦.૩૬	–	૦.૩૦	૧.૨૬
૨	જામનગર	૦.૪૫	૧.૯૦	૦.૨૧	–	૦.૬૫	૩.૨૧
૩	જૂનાગઢ	–	–	–	૦.૨૪	૦.૯૩	૧.૧૭
૪	ભાવનગર	૦.૧૭	૦.૧૪	૦.૧૩	૦.૨૧	૦.૨૦	૦.૮૫
૫	રાજકોટ	૦.૦૯	૦.૧૨	૦.૧૩	૦.૩૭	૦.૪૨	૧.૧૩
૬	વડોદરા	૦.૩૦	૦.૦૨	૦.૦૦	૦.૦૭	૦.૦૯	૦.૪૮
૭	સૂરત	૦.૫૬	૦.૫૮	૧.૨૦	૩.૮૬	૨.૦૭	૮.૨૭

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

વાહનો અને ટ્રાન્સપોર્ટ સાધનોનો મૂડી ખર્ચનો ચાર્ટ - ૫૯

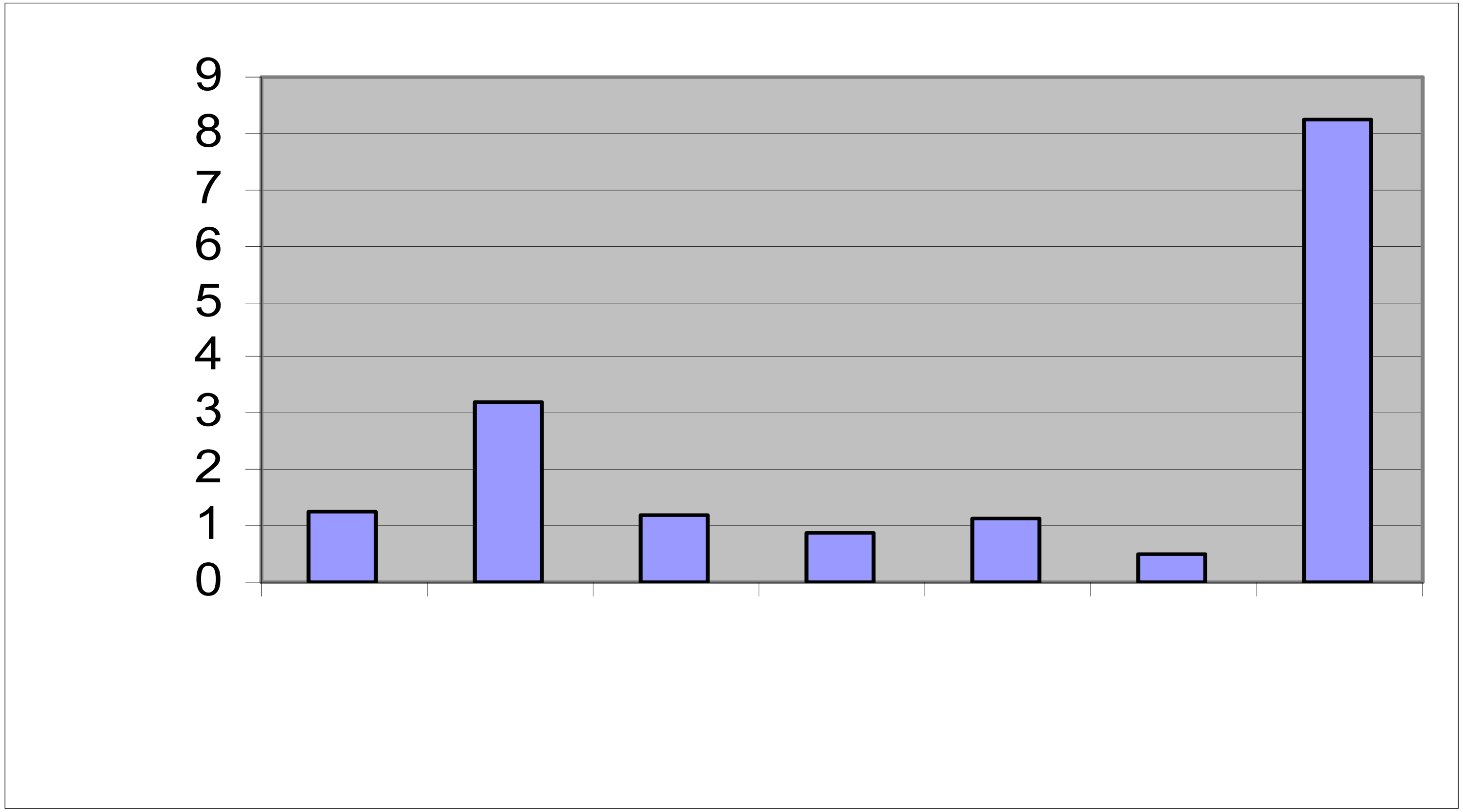

કોષ્ટક – ૫૯ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે મહાનગરપાલિકાનાં વાહનો અને ટ્રાન્સપોર્ટેશન માટેનાં સાધનોનાં ખર્ચમાં સૂરત મહાનગર પાલિકામાં વધુ છે. જયારે ભાવનગર, અમદાવાદમાં મધ્યમ છે અને જામનગર રાજકોટ, વડોદરા અને જૂનાગઢ ઓછો છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
ઓફિસ સાધનો મૂડી ખર્ચ : કોષ્ટક - ૬૦

ઓફિસ સાધનો મુડી ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૫.૯૮	૦.૦૫	૨૬.૩૦	૧૬.૩૮	૨૦.૦૦	૬૮.૭૧
૨	જામનગર	૦.૦૬	૦.૧૫	૦.૦૮	-	૦.૦૯	૦.૩૮
૩	જૂનાગઢ	-	-	-	-	-	
૪	ભાવનગર	૦.૨૭	૦.૧૩	૦.૩૨	૦.૩૬	૦.૩૬	૧.૪૪
૫	રાજકોટ	૦.૨૬	૦.૧૬	૦.૦૮	૦.૭૭	૦.૭૫	૨.૦૨
૬	વડોદરા	૦.૩૨	૦.૪૦	૦.૩૨	૨.૦૪	૪.૯૨	૮.૦૦
૭	સૂરત	૧.૭૪	૧.૦૪	૧.૫૫	૨.૭૯	૬.૮૬	૧૩.૯૮

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

ઓફીસ સાધનોનો મૂડી ખર્ચનો ચાર્ટ - ૬૦

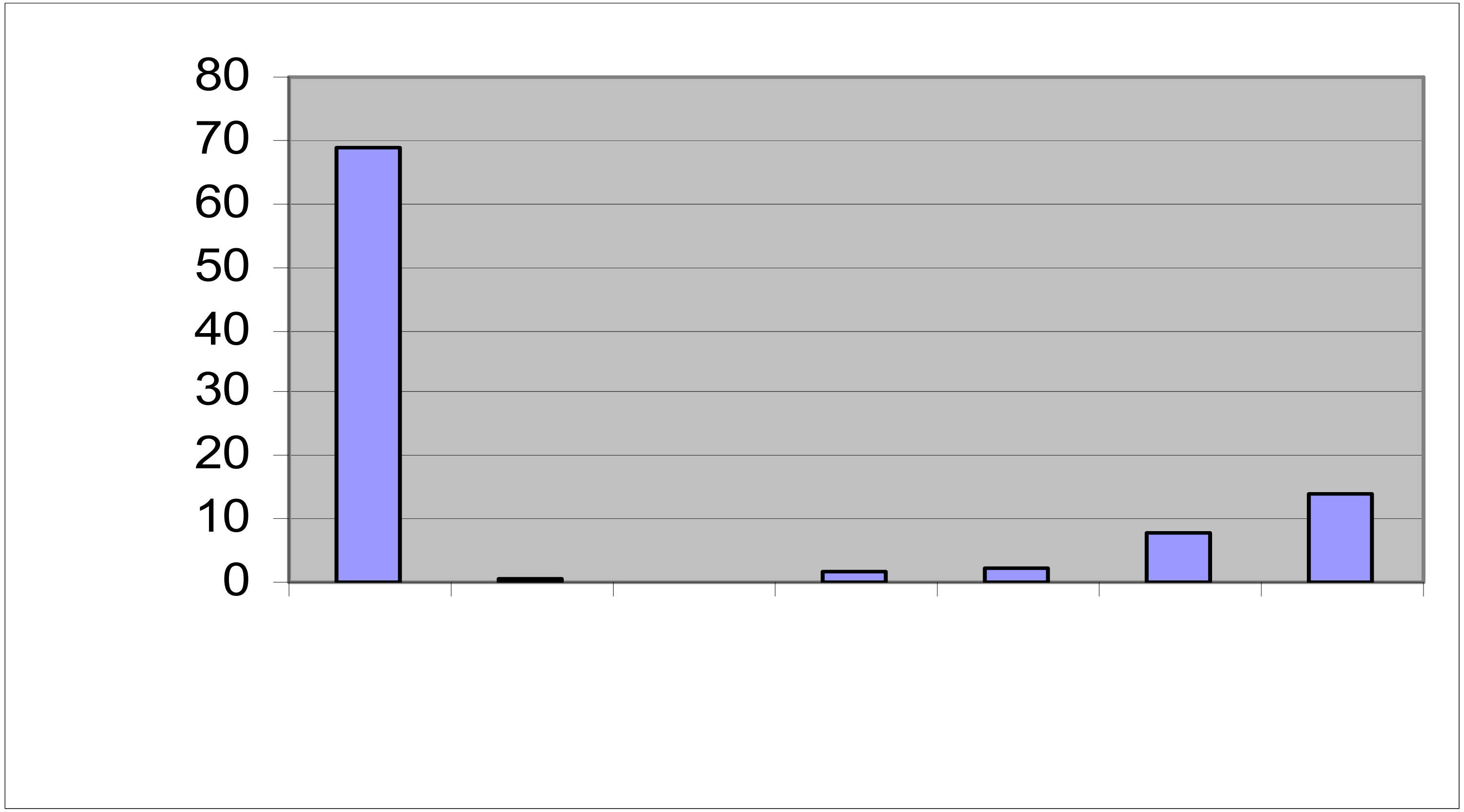

કોષ્ટક – ૬૦ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે મહાનગરપાલિકાનાં ઓફિસ સાધનનો ખર્ચ અમદાવાદમાં વધુ છે. જયારે સુરત અને વડોદરામાં મધ્યમ છે અને રાજકોટ, ભાવનગર, જામનગર અને જૂનાગઢ માં ઓછો છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
આરોગ્ય અને હોસ્પીટલ માટેનાં સાધનો નો મૂડી ખર્ચ : કોષ્ટક – ૬૧

આરોગ્ય અને હોસ્પીટલ માટેનાં સાધનો નો
મૂડી ખર્ચ (કરોડમા)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૭.૫૩	૪.૪૫	૩.૬૧	૦.૫૦	૭.૫૦	૨૩.૫૯
૨	જામનગર	૦.૩૩	૦.૬૦	૦.૪૬	૦.૭૧	૧.૯૨	૪.૦૨
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૦૮	૦.૦૪	૦.૧૫	૦.૨૭
૪	ભાવનગર	–	–	૧.૦૬	૧.૨૬	૧.૫૨	૩.૮૪
૫	રાજકોટ	૧.૮૧	૨.૩૬	૨.૧૮	૨.૦૦	૨.૩૦	૧૦.૬૫
૬	વડોદરા	૧.૩૦	૩.૦૧	૩.૦૦	૧.૦૧	૦.૬૭	૮.૯૯
૭	સૂરત	૨.૩૮	૧.૯૮	૧.૮૦	૪.૪૫	૮.૩૦	૨૦.૭૧

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

આરોગ્ય અને હોસ્પીટલ માટેનાં સાધનોનો ચાર્ટ - ૬૧

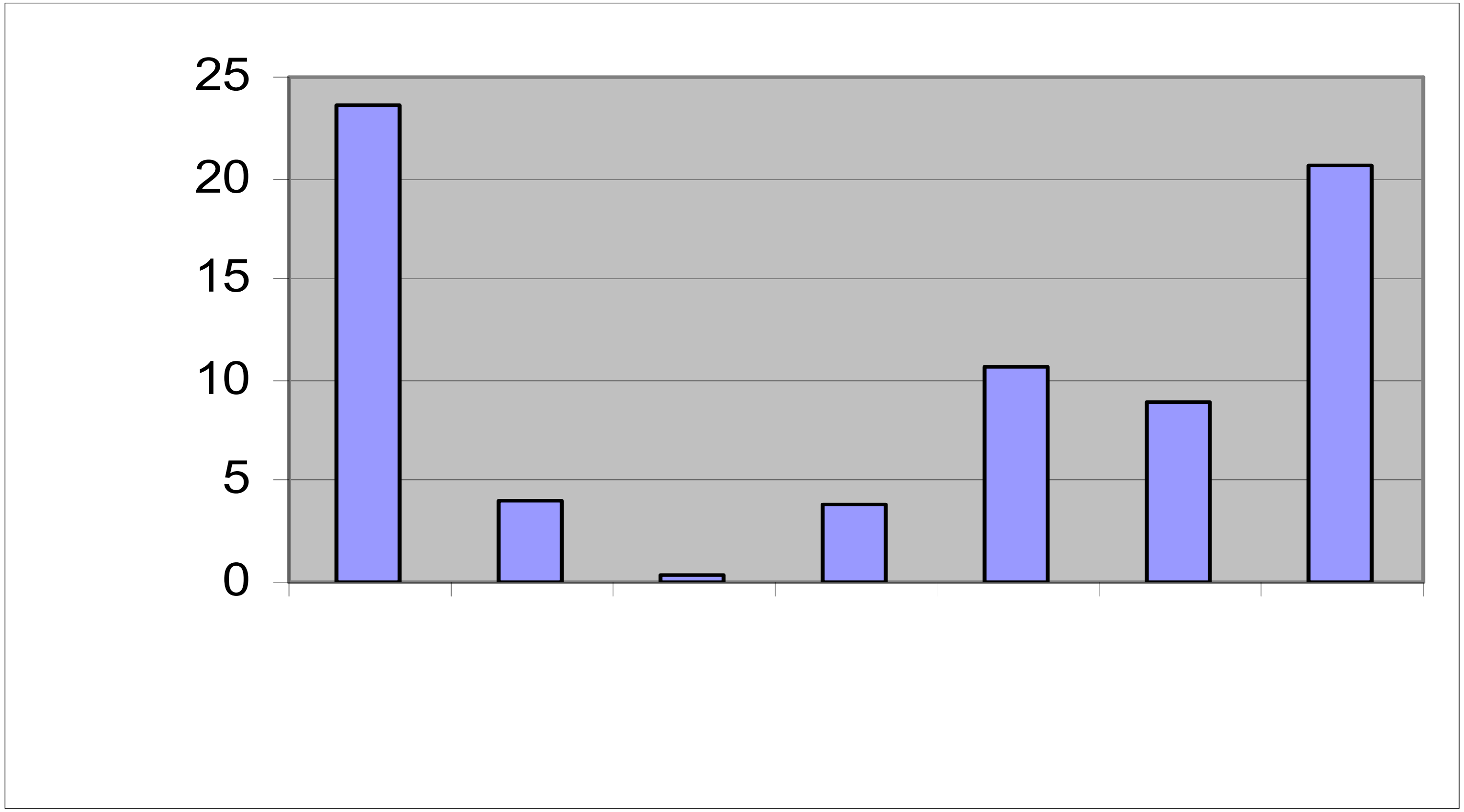

કોષ્ટક – ૬૧ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે મહાનગરપાલિકાનાં વિસ્તારમાં આરોગ્ય અને હોસ્પીટલ માટેનાં સાધનોનાં ખર્ચમાં અમદાવાદ અને સૂરતમાં વધુ છે. જયારે વડોદરા અને રાજકોટમાં મધ્યમ છે અને જામનગર, ભાવનગર અને જૂનાગઢમાં ઓછો છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
સંકલીત બાળ વિકાસ ખર્ચ : કોષ્ટક – ૬૨

સંકલીત બાળ વિકાસ ખર્ચ (કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧.૮૯	૧.૮૫	૨.૧૬	૨.૬૮	૩.૨૪	૧૧.૮૨
૨	જામનગર	૦.૨૯	૦.૩૭	૦.૨૯	૦.૩૫	૦.૪૫	૧.૭૫
૩	જૂનાગઢ	–	–	૦.૦૪	૦.૦૩	૦.૦૯	૦.૧૬
૪	ભાવનગર	૦.૩૦	૦.૩૨	૦.૪૮	૦.૪૮	૦.૮૨	૨.૪
૫	રાજકોટ	૦.૩૮	૦.૩૦	૦.૫૫	૦.૫૫	૦.૬૮	૨.૪૬
૬	વડોદરા	૦.૧૩	૦.૫૭	૦.૧૮	૦.૧૮	૦.૨૭	૧.૩૩
૭	સૂરત	૦.૭૭	૦.૭૮	૧.૦૭	૧.૦૭	૧.૧૩	૪.૮૨

પ્રાપ્તિ સ્થાન : – ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

સંકલીત બાળ વિકાસ ખર્ચનો ચાર્ટ - ૬૨

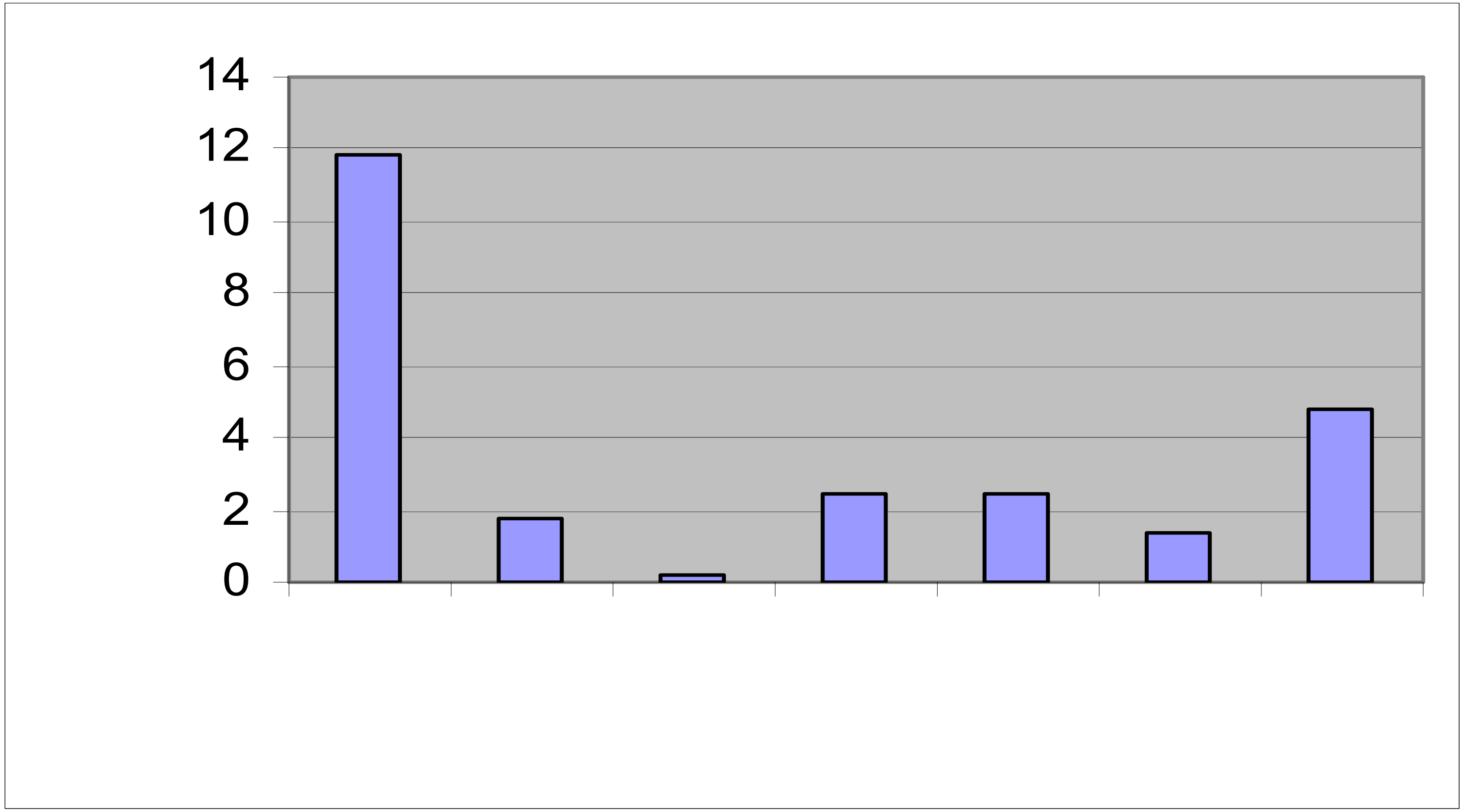

કોષ્ટક – ૬૨ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે મહાનગરપાલિકા દ્વારા ચલાવવામાં આવતાં સંકલિત બાળ વિકાસ કાર્યક્રમ માં અમદાવાદમાં વધુ છે. જયારે સૂરત અને રાજકોટમાં મધ્યમછે અને જામનગર, ભાવનગર, વડોદરા અને જૂનાગઢમાં ઓછો છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા નીં ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થીં ૨૦૦૪ - ૦૫નીં
માર્કેટ કતલખાના વિભાગ ખર્ચ : કોષ્ટક - ૬૩

માર્કેટ કતલખાના વિભાગનુ ખર્ચ(કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૦.૨૨	૦.૪૭	૦.૨૦	૦.૩૨	૦.૩૧	૧.૫૨
૨	જામનગર	૦.૦૭	૦.૦૫	૦.૦૫	૦.૦૬	૦.૦૬	૦.૨૯
૩	જૂનાગઢ	-	-	-	-	૦.૧૦	૦.૧૦
૪	ભાવનગર	૦.૦૭	૦.૦૮	૦.૦૯	૦.૧૦	૦.૧૦	૦.૫૫
૫	રાજકોટ	૦.૪૮	૦.૫૫	૦.૭૨	૦.૭૩	૧.૧૧	૩.૫૯
૬	વડોદરા	૦.૧૭	૦.૧૭	૦.૩૮	૦.૪૧	૦.૪૭	૧.૬
૭	સૂરત	૦.૧૭	૦.૨૭	૦.૨૪	૦.૩૧	૦.૪૨	૧.૪૧

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - ઉપરોક્ત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

માર્કેટ કતલખાના વિભાનાં ખર્ચનો ચાર્ટ - ૬૩

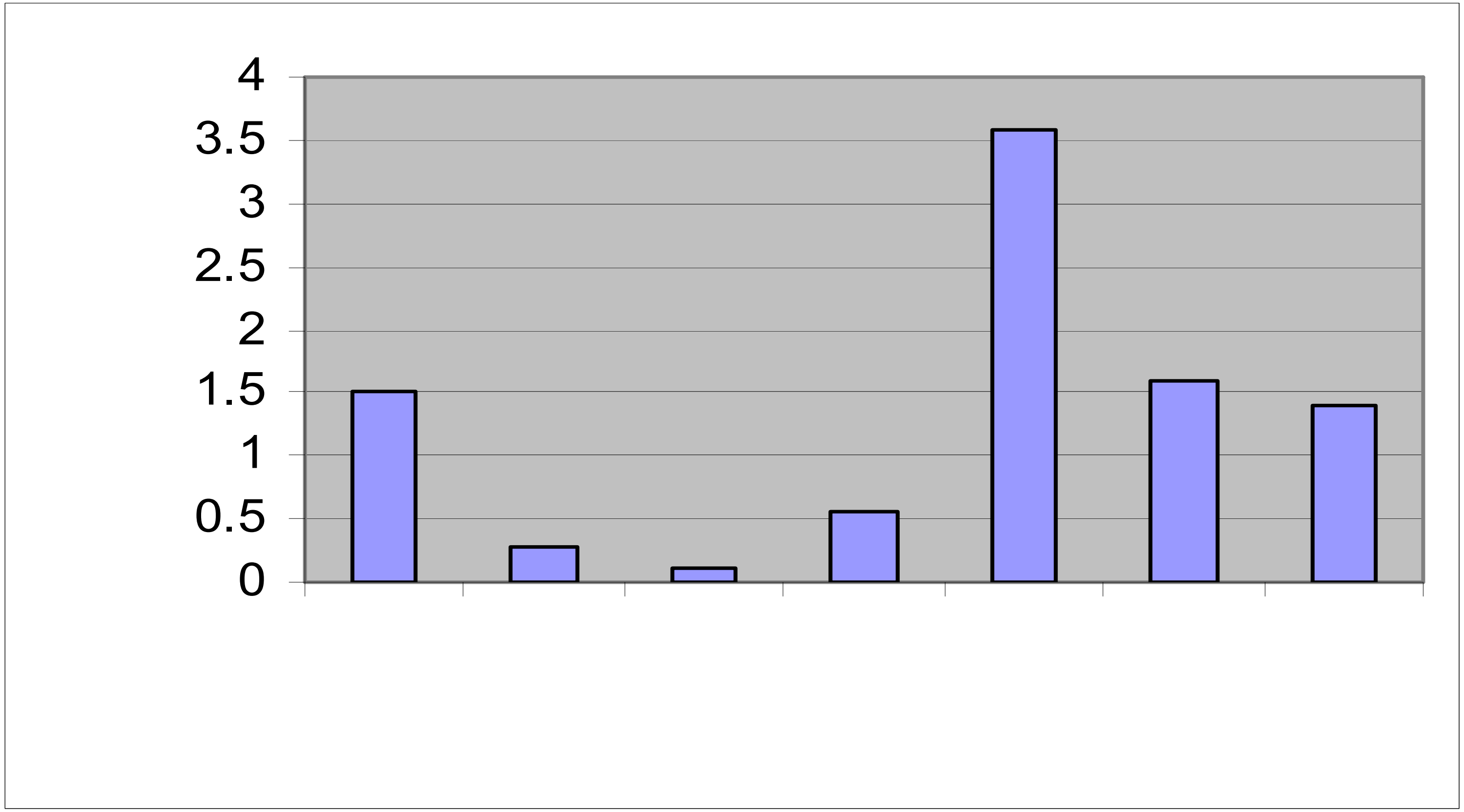

કોષ્ટક – ૬૩ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે માર્કેટઅને કતલખાના વિભાગનાં ખચ×માં રાજકોટ મહાનગરપાલિકામાં ખર્ચ વધુ છે. જયારે અમદાવાદ, સૂરત અને વડોદરામાં મધ્યમ છે. જયારે જામનગર, ભાવનગર અને જૂનાગઢમાં ઓછો છે.

ગુજરાત નાં ૭ મહાનગરપાલિકા ની ઈ.સી. ૨૦૦૦ - ૦૧ થી ૨૦૦૪ - ૦૫ની
ચૂંટણી અને વસ્તી ગણતરી ખર્ચ : કોષ્ટક - ૬૪

ચુટણી અને વસ્તી ગણતરી ખર્ચ(કરોડમાં)

ક્રમ	મ.પ.ના. / વર્ષ	૨૦૦૧	૨૦૦૨	૨૦૦૩	૨૦૦૪	૨૦૦૫	કુલ
૧	અમદાવાદ	૧૩.૧૫	૫૯.૯૧	૧૧.૭૦	૧૭.૮૨	૧૬.૬૯	૧૧૯.૨૭
૨	જામનગર	૦.૧૮	૦.૨૧	૦.૧૫	૦.૧૫	૦.૧૭	૦.૮૬
૩	જૂનાગઢ	-	-	૦.૦૪	૦.૧૦	૦.૪૯	૦.૬૩
૪	ભાવનગર	૦.૦૭	૦.૦૧	૦.૦૧	૦.૦૧	૦.૦૧	૦.૧૧
૫	રાજકોટ	૦.૮૭	૦.૨૪	૦.૭૫	૦.૦૨	૦.૧૭	૨.૦૪
૬	વડોદરા	૦.૯૮	૦.૦૬	૦.૧૦	૦.૦૫	૦.૨૩	૧.૪૨
૭	સૂરત	૧૧.૬૨	૧૪.૪૦	૧.૬૫	૧.૭૦	૩.૨૦	૩૨.૫૭

પ્રાપ્તિ સ્થાન : - ઉપરોકત દર્શાવેલ ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ઈ. સ. ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૫

ચૂંટણી અને વસતિ ગણતરી ખર્ચનો ચાર્ટ - ૬૪

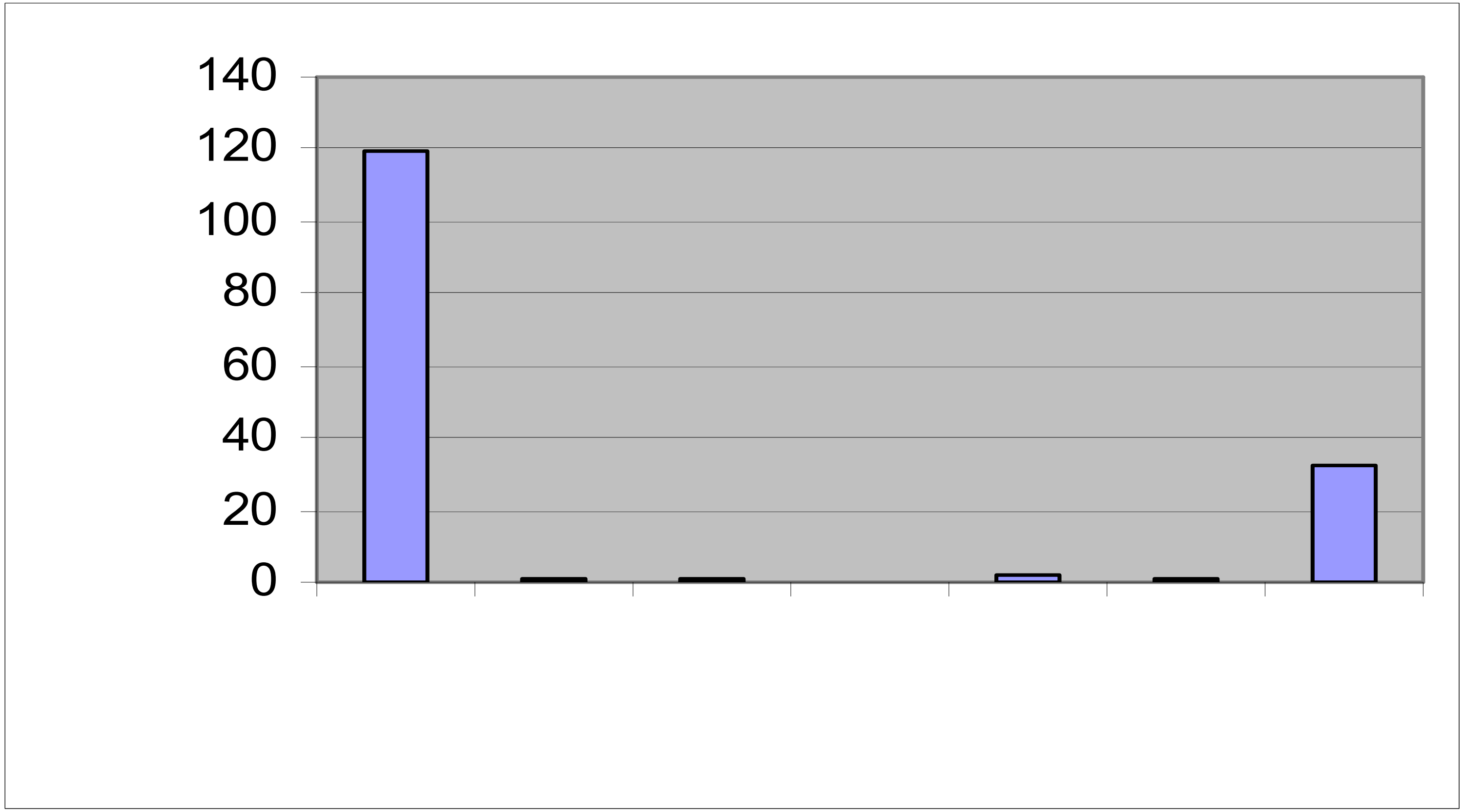

કોષ્ટક –૬૪ માં જોતા માલૂમ પડે છે કે ચૂંટણી સંબધી ખર્ચ તેમજ વસ્તી ગણતરીનાં ખર્ચમાં અમદાવાદ મહાનગરપાલિકા માં વધુ છે. જયારે સૂરતમાં મધ્યમ છે અને વડોદરા, રાજકોટ, ભાવનગર અને જૂનાગઢમાં ઓછો છે.

- :: પ્રકરણ - ૭ :: -

મહાનગરપાલિકાઓનાં આંતર સંબંધોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ

– :: પ્રકરણ – ૭ :: –

મહાનગરપાલિકાઓનાં આંતર સંબંધોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ

પાના ક્રમાંક

પ્રસ્તાવિક : – ૨૧૭

(૧) ગુણોત્તર વિશ્લેષણ : –

(૧) અમદાવાદ મહાનગરપાલિકા : – ૨૧૯

(અ) કુલ મહેસૂલ આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(બ) કુલ મૂડી આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(૨) જામનગર મહાનગરપાલિકા : – ૨૨૦

(અ) કુલ મહેસૂલ આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(બ) કુલ મૂડી આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(૩) જુનાગઢ મહાનગરપાલિકા : – ૨૨૨

(અ) કુલ મહેસૂલ આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(બ) કુલ મૂડી આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(૪) સુરત અમદાવાદ મહાનગરપાલિકા : – ૨૨૩

(અ) કુલ મહેસૂલી આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(બ) કુલ મૂડી આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(૫) રાજકોટ મહાનગરપાલિકા : – ૨૨૪

(અ) કુલ મહેસૂલી આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(બ) કુલ મૂડી આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(૬) વડોદરા મહાનગરપાલિકા : – ૨૨૫

(અ) કુલ મહેસૂલી આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(બ) કુલ મૂડી આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(૭) ભાવનગર મહાન ગરપાલિકા : – ૨૨૬

(અ) કુલ મહેસૂલી આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(બ) કુલ મૂડી આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર

(૨) ખર્ચ લાભ વિશ્લેષણ : –

(૨.૧) ખર્ચલાભ વિશ્લેષણની પધ્ધતિઓ ૨૨૮

(૨.૨) ખર્ચલાભ વિશ્લેષણનાં મુખ્ય લક્ષણો.

(૨.૩) ખર્ચલાભ વિશ્લેષણની મર્યાદાઓ.

(૨.૪) મહાનગરપાલિકાનાં આવક અને ખર્ચની સરેરાશ દર્શાવતું પત્રક.

(૩) માહિતીનું પરીક્ષણ : –

૩.૧ પરિકલ્પનાઓનું પરીક્ષણ કરવા માટેનું સૂત્ર. ૨૩૨

૩.૨ જકાત આવકનું ટેસ્ટ પરીક્ષણ

૩.૩ સીધા કરવેરાની આવકનું ટેસ્ટ પરીક્ષણ

૩.૪ જાહેર સેવાની ફી / ચાર્જનું ટેસ્ટ પરીક્ષણ.

૩.૫ અનુદાન અને ફાળાની રકમનું ટેસ્ટ પરીક્ષણ.

૩.૬ રાજય સરકારની લોન / ચાર્જનું ટેસ્ટ પરીક્ષણ

૩.૭ મહાનગરપાલિકાઓમાં નાણાંકીય ચાર્જનું ટેસ્ટ પરીક્ષણ.

૩.૮ રસ્તાઓ / શેરીઓ / ફુટપાર્થનો મૂડી ખર્ચનું ટેસ્ટ પરીક્ષણ.

૩.૯ સ્ટ્રીટ લાઈટ / કેબર્લ્સ નાં મૂડી ખર્ચનું ટેસ્ટ પરીક્ષણ.

(૪) સમાપ્તિ ૨૪૬

મહાનગરપાલિકાઓ નાં આંતર સંબંધો નો તુલનાત્મક અભ્યાસ :–

મહાનગરપાલિકાઓનાં થતા જુદા જુદા કાર્યો અને તેના પરિણામ સ્વરૂપે લોકો ને મળતી સેવાઓની જાણકારી માટે મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજપત્રો નો અભ્યાસ ખૂબ જ મહત્વની બાબત છે. કોઈ પણ વ્યવસ્થાતંત્રની ગતિવિધીનાં માપન માટે હિસાબો અગત્યનાં ધારવાનાં હોવાથી તેના વિશેની માહિતીને નાણાંકીય માહિતી સ્વરૂપે એકત્રિત કરવાનું, ગોઠવવાનું , રજૂકરવાનું , સારાંશ કાઢવાનું , વિશ્લેષ્ણ અને વિવેચન કરવાનું તેમજ અહેવાલપ્રેષણ કાર્ય હિસાબી તંત્ર વડે નિપજાવવામાં આવે છે.

નાણાંકીય વિશ્લેષણ એટલે રજૂ થયેલ હિસાબી માહિતીને અગત્યની જુદી–જુદી બાબતોમાં વિભાજીત કરવી, ગોઠવણી અને ત્યાર બાદ જુદી–જુદી બાબતો વચ્ચે એવો તાર્કિક સંબંધ સ્થાપવો કે જેથી કોઈ ચોકકસ અર્થસભર, અર્થઘટન અને સ્પષ્ટતા થઈ શકે. નાણાંકીય પત્રકો એકમ અંગે માત્ર સંખ્યાત્મક સ્વરૂપે હિસાબી વિગતોનો સમુહ રજુ કરે છે. સંખ્યાત્મક સ્વરૂપની આ હિસાબી વિગતો મહાનગરપાલિકાનો વિકાસ, કામગીરી મૂલ્યાંકન, કામગીરીની ચોકકસતા,કામગીરી માટેનું ભવિષ્ય, કામગીરી માટે નાંણાં કમાવાની શકિત વિગેરેની જાણકારી મળે છે. સંભવિત વિકાસની તકો અને તે અંગેના નાણાંકીય સાધનો–આધારો વિષે જાણકારી મેળવવાનાં દષ્ટ્રિકોણથી નાણાંકીય પત્રકોનું વિશ્લેષ્ણ કરવામાં આવે છે.

તુલનાત્મક નાણાંકીય પત્રકો એટલે છેલ્લા ૫ વર્ષની અંદાજપત્રોની માહિતીનાં સમાન વિગત વાળા આંકડાઓની તુલનાત્મક ઢબે ગોઠવણી કરવામાં આવે છે અને વધ ઘટ પધ્ધતીએ રૂપિયાનાં સાદા આંકડાઓ કે, ટકાવારીમાં, કે સામાન્ય માપનાં તુલનાત્મક પત્રકો જેવા કે અંદાજ પત્રો, મહેસૂલી આવક ખર્ચ સંબંધી કે મૂડીખર્ચ સંબંધી પત્રકો તૈયાર કરીને વિવેચન અને વિશ્લષણ કરવામા આવે છે.

હિસાબી બાબતો ને આધારે રજૂ થયેલ વિવિધ હિસાબી પદો યોગ્ય અને સંબંધિત ગોઠવણીને આધારે હિસાબોનું વિશ્લેષણ કરવા માટેનું એક અગત્યનું સાધન હિસાબી ગુણોત્તરો છે. આ સાધનોનો ઉપયોગ કરીને હિસાબીનું વિશ્લેષણ કરવાની એક પ્રચલિત પધ્ધતી અને પ્રયુકિત તરીકે ગુણોત્તર વિશ્લેષણ છે.

નાણાંકીય પત્રકોમાંથી જે હિસાબી વિગતો (આંકડાઓ) મેળવવામાં આવે છે. તે હિસાબી વિગતો નાંણાંકીય પત્રકોમાં જે હેતુ અનુસાર જે દષ્ટ્રિબિંદુથી અને જે નોંધાયેલ હોય તેની ગાઢ અસર ગુણોત્તર વિશ્લેષણ પર થાય છે. ગુણોત્તર દ્વારા વિશ્લેષણ કરવાની પ્રકિયામાં તુલના કરવામાં પગલા માટે વિશ્વસનીય પ્રમાણિત ગુણોત્તર (આદર્શ પ્રમાણ) એટલે કે "સ્થપાયેલ માપદંડ "ની પણ આવશ્યતા રહે છે. વિશ્લેષકે આ પ્રમાણિત ગુણોત્તર સાથે ગણાયેલગુણોત્તરને સરખાવી વિચલનો નાં કારણો,અસરો અને ઉદ્ભવનારી પરિસ્થિતિની મૂલવણી કરવાની હોય છે. આ રીતે ગુણોત્તર વિશ્લેષણ નાં સ્વરૂપ " તુલનાત્મકતાનું તત્વ " પણરહેલું છે.આમ ગુણોત્તર વિશ્લુષણ નાં આધારે ગુજરાતનાં ૭ મહાનગરપાલિકા ઓ નાં અંદાજ પત્રોનો તુલનાત્મક અભ્યાસકરવા માટે કુલ મહેસુલ આવક-ખર્ચનો ગુણોત્તર તથા કુલ મૂડી આવક-ખર્ચનો ગુણોત્તરનાં આધાર લઈને તેનો અભ્યાસ નીચે મુજબ કરવામાં આવે લ છે.

કોષ્ટકમાં સરેરાશ દર્શાવ્યા મુજબ સાત મહાનગરપાલિકાની મહેસૂલી આવકનાં સંદર્ભમાં જુદા-જુદા ખર્ચાઓની ૫ વર્ષની સરેરાશની ખર્ચ-લાભ વિશ્લેષણ પધ્ધતિ દ્વારા તપાસતા માલૂમ પડે છે. અમદાવાદ મહાનગરપાલીકાની ૫ વર્ષની મહેસૂલી સરેરાશ આવક ૬૫૯.૯૦ છે. જયારે તે માટે જરૂરી સંચાલન માટેનાં સ્ટાફ(મહેકમ) નાં ખર્ચાઓ ૧૪૧.૭૧ છે. આમ આવક-ખર્ચ નાં સંદર્ભમાં જોઈએ તો આવકનાં અંદાજે ૨૦ % મહેકમ ખર્ચમાં ચાલ્યા જાય છે. પરંતુ ખરેખર તે મહેકમ ખર્ચ નો લાભ સમગ્ર મહાનગર પાલિકાને મળે છે અને તેનાં દ્વારા મેળવવામાં આવતી જુદી-જુદી આવકો ને કારણે મહાનગર પાલિકા અન્ય ખર્ચાઓ કરી શકે છે. જેમકે વીજળી ખર્ચમાં સરેરાશ ૧૪.૭૯, પાણી પુરવઠામાં સરેરાશ ૬.૦૫%, શિક્ષણ ખર્ચમાં સરેરાશ ૧૧.૨૧ % અને આરોગ્ય પાછળ સરેરાશ ૧૬.૪૯ % નો અર્ચ થાય છે. આવા બધાજ ખર્ચાઓ નો લાભ સમગ્ર મહાનગર પાલિકા વિસ્તાર માં રહેતા લોકોને થાય છે. ખરેખર વીજળી ખર્ચ,પાણી પુરવઠા ખર્ચ થાયછે. ત્યારે તે વિભાગ દ્વારા આવક ની ગણતરી કરીએ તો ખરેખર ખૂબ ઓછી છે ત્યારે ખર્ચનું પ્રમાણ વધારે છે ત્યારે ખર્ચ-લાભ વિશ્લેષણ પધ્ધતિ આવા સંજોગોમાં ખર્ચનો સંદર્ભે મહત્તમ લાભ શું પ્રાપ્ત થાય છે. તેનો નિર્દેશ કરે છે. આવી દરખાસ્ત સ્વીકારવા યોગ્ય છે તે દર્શાવે છે. આમ અન્ય મહાનગરપાલિકામાં મહેસૂલી સરેરાશ આવકો અનુક્રમે જામનગર,જુનાગઢ, ભાવનગર, રાજકોટ,વડોદરા,સૂરતમાં સરેરાશ ૫ વર્ષની મહસૂલી આવકો ૬૭.૫૦, ૭૩.૫૭, ૭૩.૬૮,૧૧૨.૯૦, ૬૦.૧૬ અને ૪૯૭.૨૧ (કરોડમાં) થયેલ છે. જયારે જે તે કોષ્ટકમાં તપાસતા માલુમ પડે છે કે વિજળી ખર્ચ , પાણી પુરવઠા ખર્ચ, આરોગ્ય ખર્ચ અને શિક્ષણ ખર્ચની મહાનગરપાલિકા દ્વારા થયેલ ચૂંકવણી નાં સંદર્ભમાં તેઓની જે તે વિભાગ ની ઓછી છે. પરંતુ તે "ખર્ચ" ને કારણે મહાનગર પાલિકા વિસ્તાર માં રહેતા લોકોની સુખાકારીમાં "મહત્તમ લાભ" પાપ્ત થાય છે. તે સંજોગોમાં ખર્ચ – લાભ ની ગણતરી કરતા તે ખર્ચ વ્યાજબી માલૂમ પડે છે. અને આવા સમયે મહાનગરપાલિકા દ્વારા થતાં " ખર્ચ " ને નહી પરંતુ લોકોને મળતો " મહત્તમ લાભ " ધ્યાનમાં લેવાય છે.

(૧) ગુણોત્તર વિશ્લેષણ :-

(૧) <u>અમદાવાદ મહાનગર પાલિકા :-</u>

(અ) કુલ મહેસૂલી આવક ખર્ચનો ગુણોત્તર :- $\frac{\text{કુલ મહેસૂલી ખર્ચ}}{\text{કુલ મહેસૂલી આવક}} \times ૧૦૦$

૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ = $\frac{૫૬૧૧૯૯૨}{૫૬૨૫૮૪૪} \times ૧૦૦ = ૯૯.૭૫$

૨૦૦૧ – ૨૦૦૨ = $\frac{૫૫૯૫૪૧૬}{૫૬૧૮૪૫૬} \times ૧૦૦ = ૯૯.૭૮$

૨૦૦૨ – ૨૦૦૩ = $\frac{૫૮૧૯૦૧૧}{૬૭૬૦૬૬૯} \times ૧૦૦ = ૮૬.૦૭$

૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ = $\frac{૫૬૨૬૪૫૦}{૬૯૦૬૭૫૪} \times ૧૦૦ = ૮૧.૪૬$

૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ = $\frac{૬૮૦૨૭૭૨}{૭૯૩૩૬૫૧} \times ૧૦૦ = ૮૫.૭૪$

(બ) કુલ મૂડી આવક – ખર્ચ નો ગુણોત્તર = $\frac{\text{કુલ મૂડી ખર્ચ}}{\text{કુલ મૂડી આવક}} \times ૧૦૦$

૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ = $\frac{૧૩૬૧૪૭૮}{૧૫૫૯૫૯૯} \times ૧૦૦ = ૮૭.૨૯$

૨૦૦૧ – ૨૦૦૨ = $\frac{૧૬૯૯૬૨૨}{૨૪૧૬૯૮૦} \times ૧૦૦ = ૭૦.૩૨$

૨૦૦૨ – ૨૦૦૩ = $\frac{\text{૧૩૭૬૧૫૮}}{\text{૧૭૫૭૯૭૬}} \times \text{૧૦૦}$ = ૭૮.૨૮

૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ = $\frac{\text{૨૪૩૩૨૮૭}}{\text{૩૨૦૧૧૫૩}} \times \text{૧૦૦}$ = ૭૬.૦૧

૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ = $\frac{\text{૨૮૫૫૪૭૫}}{\text{૧૫૫૯૫૯૯}} \times \text{૧૦૦}$ = ૯૬.૮૭

અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં મહેસૂલી – આવક ખર્ચ સંબંધી ગુણોત્તરો જોતા માલૂમ પડે છે કે વર્ષ ૨૦૦૦ – ૨૦૦૧,૨૦૦૧ – ૨૦૦૨માં મહેસૂલી આવકની રકમ મહેસૂલી ખર્ચ માં વપરાય જાય છે. જયારે ૨૦૦૨ – ૨૦૦૩ , ૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ , ૨૦૦૪ –૨૦૦૫ માં તેમાં અંદાજે ૧૫ % રકમ ની બચત થયેલ છે. જે લાંબા ગાળાનાં વિકાસ માટે ઉપયોગી બનશે.

(૨) <u>જામનગર મહાનગર પાલિકા : –</u>

(અ) કુલ મહેસૂલી આવક – ખર્ચ નો ગુણોત્તર : –

૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ = $\frac{\text{૫૭૩૫૨૦}}{\text{૭૨૨૯૭૬}} \times \text{૧૦૦}$ = ૭૯.૩૨ %

૨૦૦૧ – ૨૦૦૨ = $\frac{\text{૮૩૮૬૭૫}}{\text{૮૭૫૭૮૬}} \times \text{૧૦૦}$ = ૯૫.૭૬ %

૨૦૦૨ – ૨૦૦૩ = $\frac{\text{૫૦૧૪૧૦}}{\text{૫૨૪૦૪૬}} \times \text{૧૦૦}$ = ૯૭.૩૯ %

$$૨૦૦૨ - ૨૦૦૩ = \frac{૧૩૭૬૧૫૮}{૧૭૫૭૯૭૬} \times ૧૦૦ = ૭૮.૨૮$$

$$૨૦૦૩ - ૨૦૦૪ = \frac{૨૪૩૩૨૮૭}{૩૨૦૧૧૫૩} \times ૧૦૦ = ૭૬.૦૧$$

$$૨૦૦૪ - ૨૦૦૫ = \frac{૨૮૫૫૪૭૫}{૧૫૫૯૫૯૯} \times ૧૦૦ = ૯૬.૮૭$$

અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં મહેસૂલી – આવક ખર્ચ સંબંધી ગુણોત્તરો જોતા માલૂમ પડે છે કે વર્ષ ૨૦૦૦ – ૨૦૦૧,૨૦૦૧ – ૨૦૦૨માં મહેસૂલી આવકની રકમ મહેસૂલી ખર્ચ માં વપરાય જાય છે. જયારે ૨૦૦૨ – ૨૦૦૩ , ૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ , ૨૦૦૪ –૨૦૦૫ માં તેમાં અંદાજે ૧૫ % રકમ ની બચત થયેલ છે. જે લાંબા ગાળાનાં વિકાસ માટે ઉપયોગી બનશે.

(૨) <u>જામનગર મહાનગર પાલિકા : –</u>

(અ) કુલ મહેસૂલી આવક – ખર્ચ નો ગુણોત્તર : –

$$૨૦૦૦ - ૨૦૦૧ = \frac{૫૭૩૫૨૦}{૭૨૨૯૭૬} \times ૧૦૦ = ૭૯.૩૨ \%$$

$$૨૦૦૧ - ૨૦૦૨ = \frac{૮૩૮૬૭૫}{૮૭૫૭૮૬} \times ૧૦૦ = ૯૫.૭૬ \%$$

$$૨૦૦૨ - ૨૦૦૩ = \frac{૫૦૧૪૧૦}{૫૨૪૦૪૬} \times ૧૦૦ = ૯૭.૩૯ \%$$

$$૨૦૦૩ - ૨૦૦૪ = \frac{૪૭૦૯૦૨}{૫૨૯૬૭૬} \times ૧૦૦ = ૮૮.૯૦ \%$$

$$૨૦૦૪ - ૨૦૦૫ = \frac{૭૨૪૯૪૯}{૭૨૨૮૩૬} \times ૧૦૦ = ૧૦૦.૨૯ \%$$

(બ) કુલ મૂડી આવક – ખર્ચ નો ગુણોત્તર :-

$$૨૦૦૦ - ૨૦૦૧ = \frac{૧૫૭૦૫૦}{૧૬૭૦૫૦} \times ૧૦૦ = ૯૪.૦૧ \%$$

$$૨૦૦૧ - ૨૦૦૨ = \frac{૩૪૦૦૦}{૩૨૫૮૦૦} \times ૧૦૦ = ૧૦૪.૩૫ \%$$

$$૨૦૦૨ - ૨૦૦૩ = \frac{૨૨૭૨૮૨}{૨૧૫૭૦૩} \times ૧૦૦ = ૧૦૫.૩૬ \%$$

$$૨૦૦૩ - ૨૦૦૪ = \frac{૮૩૫૭૮}{૫૬૭૨૮} \times ૧૦૦ = ૧૪૭.૩૩ \%$$

$$૨૦૦૪ - ૨૦૦૫ = \frac{૨૫૬૬૯૯}{૩૧૩૬૯૪} \times ૧૦૦ = ૮૧.૮૩ \%$$

જામનગર મહાનગર પાલિકાનાં મહેસૂલી આવક ખર્ચ નાં ગુણોત્તરો તપાસતા માલૂમ પડે છે કે વર્ષ ૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ માં ૭૯.૩૨ % આવક સામે ખર્ચ છે જયારે ૨૦૦૧ – ૨૦૦૨અને ૨૦૦૨ – ૨૦૦૩ માં અનુક્રમે ૯૫.૭૬ % અને ૯૭.૩૯ % ખર્ચ છે. અને ૨૦૦૩ – ૨૦૦૪માં ૮૮.૯૦ છે જયારે ૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ માં તે ૧૦૦.૨૯ % થયેલ છે. એદર્શાવેલ છે કે મહેસૂલી આવક અને મહેસૂલી ખર્ચ સરખા થાય છે. જેમાંથી કોઈ બચત થયેલ નથી.

વિશેષ માં મૂડી આવક ખર્ચ ગુણોત્તરો માં ૨૦૦૦ - ૨૦૦૧ માં ૯૪.૦૧ %આવક સામેખર્ચ થયો છે જયારે ૨૦૦૧ - ૨૦૦૨ માં ૧૦૪.૩૫ % , ૨૦૦૨ - ૨૦૦૩ માં ૧૦૫.૩૬ % અને ૨૦૦૩ -૨૦૦૪ માં ૧૪૭.૩૩ % ખર્ચ થયેલ છે. જે બતાવે છે કે મૂડી આવક કરતાં મૂડી ખર્ચ વઘુ છે એટલે કે મહાનગર પાલિકાએ મૂડી ખર્ચ માટે બાહયદેવું કરી ને વિકાસ યોજનાઓ હાથ પર લીધેલ છે. અને ૨૦૦૪-૨૦૦૫ માં તે ૮૧.૮૩ % ખર્ચ થયેલ છે. એટલે કે મૂડી ખર્ચ - મૂડી આવક માંથી થયેલ છે.

(૩) <u>જૂનાગઢ મહાનગર પાલિકા : -</u>

(અ) કુલ મહેસૂલી આવક - ખર્ચ નો ગુણોત્તર : -

૨૦૦૨ - ૨૦૦૩ =	૧૧૫૬૬૬૭ / ૬૩૯૫૩૨૦	× ૧૦૦	= ૧૮.૦૮ %
૨૦૦૩ - ૨૦૦૪ =	૧૬૦૮૬૩૬ / ૬૬૨૩૬૩૬	× ૧૦૦	= ૨૪.૨૮ %
૨૦૦૪ - ૨૦૦૫ =	૨૮૪૧૮૦૦ / ૯૦૫૩૭૫૨	× ૧૦૦	= ૩૧.૩૮ %

(બ) કુલ મુડી આવક- ખર્ચ નો ગુણોત્તર : -

૨૦૦૨ - ૨૦૦૩ =	૨૧૮૨૩ / ૧૮૨૩૬	× ૧૦૦	= ૧૧૯.૬૬ %
૨૦૦૩ - ૨૦૦૪ =	૫૯૧૫૮૨ / ૧૨૯૪૨૫	× ૧૦૦	= ૪૫૭.૬૬ %
૨૦૦૪ - ૨૦૦૫ =	૧૯૯૮૬૫ / ૧૬૮૯૬૭	× ૧૦૦	= ૧૧૮.૨૮ %

ઉપરોકત ગુણોત્તરો જોતા જુનાગઢ મહાનગર પાલિકાની સ્થાપના ૨૦૦૨ - ૨૦૦૩નાં વર્ષમાં થયેલ છે. તેમુજબ મહેસુલી આવક મહેસુલી ખર્ચઓ ઓછા છે. જયારે મહાનગર પાલિકા ની શરૂઆત સમયમાં મૂડી ખર્ચાઓ મૂડી આવક કરતા વધારે છે જે ૨૦૦૨-૨૦૦૩ માં ૧૧૯.૬૬ % ૨૦૦૩- ૨૦૦૪ માં ૪૫૭.૦૮ % અને ૨૦૦૪ - ૨૦૦૫ માં ૧૧૮.૨૮ % થયેલ છે.

(૪) <u>સૂરત મહાનગર પાલિકા : -</u>

(અ) મહેસૂલી આવક – ખર્ચ નો ગુણોત્તર : -

૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ = (૨૯૩.૫૪ / ૪૦૦.૩૬) × ૧૦૦ = ૭૩.૩૧ %

૨૦૦૧ – ૨૦૦૨ = (૨૯૯.૭૭ / ૪૧૫.૦૩) × ૧૦૦ = ૭૨.૧૬ %

૨૦૦૨ – ૨૦૦૩ = (૩૦૫.૧૬ / ૪૯૪.૦૩) × ૧૦૦ = ૬૧.૭૬ %

૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ = (૩૨૬.૯૯ / ૫૨૯.૭૬) × ૧૦૦ = ૬૧.૭૨ %

૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ = (૩૭૦.૫૪ / ૬૪૬.૫૦) × ૧૦૦ = ૫૭.૩૧ %

(બ) મૂડી આવક – ખર્ચ નો ગુણોત્તર : -

૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ = (૨૦૭.૩૯ / ૭૮.૪૧) × ૧૦૦ = ૨૬૪.૪૧ %

૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ = (૧૫૯.૨૭ / ૫૨૯.૭૬) × ૧૦૦ = ૨૮૧.૫૪ %

૨૦૦૨ – ૨૦૦૩ = (૧૬૫.૯૦ / ૧૬.૯૬) × ૧૦૦ = ૮૩૧.૧૬ %

૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ = (૧૭૨.૭૦ / ૫૩.૭૫) × ૧૦૦ = ૩૨૧.૩૦ %

૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ = (૨૪૭.૯૯ / ૭૨.૯૬) × ૧૦૦ = ૩૩૯.૮૯ %

સૂરત મહાનગર પાલિકાનાં મહેસૂલી આવક ખર્ચ નાં ગુણોત્તર પરથી માલૂમ પડે છે કે મહેસૂલી ખર્ચ બાદ કર્યા પછી અંદાજે ૩૦ % થી ૪૦ % રકમની બચત થાય છે. જે મૂડી પ્રકારનાં કાર્યો માં ઉપયોગ થઈ શકે છે. જયારે મૂડી આવક – ખર્ચ નાં ગુણોત્તર પરથી માલૂમપડે છે. કે મૂડી આવક કરતા મૂડી ખર્ચ નું પ્રમાણ વધારે છે. જે અંદાજે મૂડી આવક કરતા ૫ થી ૧૦ગણો મૂડી ખર્ચ થયેલ છે. જે રકમ મહાનગર પાલિકા મહેસૂલીની બચત અને લાબાગાળાનાં મૂડી આવકનાં ખર્ચ સાધનો અને ઉછીની મેળવેલ છે.

(૫) <u>રાજકોટ મહાનગરપાલિકા : –</u>

(અ) મહેસૂલી આવક – ખર્ચ નો ગુણોત્તર : –

૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ = $\frac{૧૪૦૩૬.૨૯}{૯૪૬૭.૪૩}$ × ૧૦૦ = ૧૪૮.૨૫ %

૨૦૦૧ – ૨૦૦૨ = $\frac{૬૮૪૬.૪૩}{૯૨૯૭.૪૧}$ × ૧૦૦ = ૭૩.૬૩ %

૨૦૦૨ – ૨૦૦૩ = $\frac{૭૫૮૬.૯૪}{૧૨૩૧૩.૨૨}$ × ૧૦૦ = ૬૧.૬૧ %

૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ = $\frac{૮૫૫૭.૯૬}{૧૧૩૬૭.૬૯}$ × ૧૦૦ = ૭૫.૨૮ %

૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ = $\frac{૧૧૨૨૭.૯૯}{૧૪૦૦૬.૨૪}$ × ૧૦૦ = ૮૦.૧૬ %

(બ) મુડી આવક – ખર્ચ નો ગુણોત્તર : –

૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ = $\frac{૫૨૭.૬૪}{૫૮૪.૯૯}$ × ૧૦૦ = ૯૦.૩૫ %

૨૦૦૧ – ૨૦૦૨ = $\frac{૪૬૨.૭૦}{૨૬૭.૪૬}$ × ૧૦૦ = ૧૭૨.૯૯ %

૨૦૦૨ – ૨૦૦૩ = $\frac{૬૬૪.૧૨}{૯૪૪.૬૫}$ × ૧૦૦ = ૭૦.૩૦ %

૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ = $\frac{૧૦૦૦.૬૧}{૬૦૨.૯૨}$ × ૧૦૦ = ૧૬૬.૬૨ %

$$૨૦૦૪ - ૨૦૦૫ = \frac{૩૪૦૫.૮૫}{૧૯૬૮.૫૦} \times ૧૦૦ = ૧૭૩.૦૧ \%$$

રાજકોટ મહાનગરપાલિકાનાં આવક -ખર્ચનાં મહેસૂલી ગુણોત્તર જોતા માલૂમ પડે છે કે વર્ષ ૨૦૦૦ - ૨૦૦૧ માં આવક કરતા મહેસૂલી ખર્ચ ૪૮.૨૫ % વધુ છે. જયારે બાકીનાં વર્ષોમાં મહેસૂલી આવકમાં મહેસૂલી ખર્ચ કરતા ૨૫ % થી ૪૦ % નો વધારો થયેલ છે. જે મૂડીગત વિકાસ કામો માટે ઉપયોગી બનેલ છે. જયારે મૂડી આવક - ખર્ચ નો ગુણોત્તરો જોતા ૨૦૦૦ - ૨૦૦૧ માં મૂડી આવક કરતા૧૦ % ઓછો થયેલ છે અને ૨૦૦૧ - ૨૦૦૨ માં ૭૩ % વધુ થયેલ છે જયારે ૨૦૦૨ - ૨૦૦૩ માં ૩૦ %ઓછો થયેલ છે અને ત્યાર બાદ ૨૦૦૩ - ૨૦૦૪ અને ૨૦૦૪-૨૦૦૫ માં અનુંક્રમે ૬૬ % અને ૭૩ % ખર્ચ વધુ છે. જે માટે મહાનગરપાલિકા લાંબાગાળાનાં દેવાનો આશ્રય લીધેલ છે.

(૬) <u>વડોદરા મહાનગરપાલિકા : -</u>

(અ) મહેસૂલી આવક - ખર્ચ નો ગુણોત્તર : -

$$૨૦૦૦ - ૨૦૦૧ = \frac{૨૨૦૬૯ \times ૧૦૦}{૬૪૩૯૪} = ૩૪.૨૭ \%$$

$$૨૦૦૧ - ૨૦૦૨ = \frac{૨૩૭૮૨ \times ૧૦૦}{૭૩૦૦૬} = ૩૨.૫૭ \%$$

$$૨૦૦૨ - ૨૦૦૩ = \frac{૨૮૬૨૮ \times ૧૦૦}{૫૦૨૯૨} = ૫૬.૯૨ \%$$

$$૨૦૦૩ - ૨૦૦૪ = \frac{૩૦૫૭૯ \times ૧૦૦}{૫૨૯૦૦} = ૫૭.૭૮ \%$$

$$૨૦૦૪ - ૨૦૦૫ = \frac{૩૬૧૯૪ \times ૧૦૦}{૬૦૨૧૫} = ૬૦.૧૦ \%$$

(બ) મૂડી આવક – ખર્ચ નો ગુણોત્તર : –

૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ = $\frac{૩૧૦૭ \times ૧૦૦}{૯૦૨૧}$ = ૩૪.૪૪ %

૨૦૦૧ – ૨૦૦૨ = $\frac{૧૭૫૦ \times ૧૦૦}{૫૦૦૯}$ = ૩૪.૯૩ %

૨૦૦૨ – ૨૦૦૩ = $\frac{૧૩૯૫ \times ૧૦૦}{૩૦૮૯}$ = ૪૫.૧૬ %

૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ = $\frac{૧૩૦૬ \times ૧૦૦}{૨૧૧૩}$ = ૬૧.૮૦ %

૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ = $\frac{૧૪૧૫ \times ૧૦૦}{૩૬૧૯}$ = ૪૦.૦૯ %

વડોદરા મહાનગરપાલિકા નાં આવક – ખર્ચ માં મહેસૂલી આવક – ખર્ચ નાં ગુણોત્તરમાં જોતા માલૂમ પડે છે કે વર્ષ ૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ માં મહેસૂલી આવક સામે મહેસૂલી ખર્ચ ૩૪.૨૭ % છે જયારે વર્ષ ૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ માં તે વધીને ૬૦.૧૦ % થયેલ છે તેજ રીતે મૂડી આવક ખર્ચ થયેલ છે. જયારે ૨૦૦૩ –૨૦૦૪ માં અંદાજે ૩૫ % મૂડી ખર્ચ થયેલ છે અને ૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ માં તે ૪૦.૦૯ % થયેલ છે. આમ મહાનગર પાલિકાનાં આવક – ખર્ચ નાં અંદાજપત્રો પુરાંત વાળા જોવા મળે છે.

(૭) <u>ભાવનગર મહાનગરપાલિકા : –</u>

(અ) મહેસૂલી આવક – ખર્ચનો ગુણોત્તર : –

૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ = $\frac{૪૫૮૮૨૫ \times ૧૦૦}{૫૪૮૨૫૮}$ = ૮૪.૬૯ %

૨૦૦૧ – ૨૦૦૨ = $\frac{૫૪૪૬૨૭ \times ૧૦૦}{૮૬૦૦૦૭}$ = ૬૩.૩૨ %

૨૦૦૨ – ૨૦૦૩ = $\frac{૫૬૦૧૨૮ \times ૧૦૦}{૪૯૭૫૮૬}$ = ૧૧૨.૫૬ %

૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ = $\frac{૯૫૫૬૧૮ \times ૧૦૦}{૯૧૫૦૦૪}$ = ૧૦૪.૪૩ %

૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ = $\frac{૧૦૦૪૫૩૪ \times ૧૦૦}{૮૮૪૧૦૯}$ = ૧૧૩.૬૨ %

(બ) મૂડી આવક – ખર્ચ નાં ગુણોત્તર : -

$$૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ = \frac{૨૧૫૧૯ \times ૧૦૦}{૭૪૬૨} = ૨૮૮.૩૮ \%$$

$$૨૦૦૧ – ૨૦૦૨ = \frac{૨૪૦૩૦ \times ૧૦૦}{૬૦૦૦} = ૪૦૦.૫૦ \%$$

$$૨૦૦૨ – ૨૦૦૩ = \frac{૩૧૯૦૬ \times ૧૦૦}{૫૨૭} = ૬૦૫.૪૨ \%$$

$$૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ = \frac{૯૬૦૨૦ \times ૧૦૦}{૧૭૩૦૦૦} = ૫૫.૫૦ \%$$

$$૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ = \frac{૧૪૨૯૧૪ \times ૧૦૦}{૨૦૪૫૦૦} = ૬૯.૮૮ \%$$

ભાવનગર મહાનગરપાલિકા નાં આવક – ખર્ચ નાં ગુણોત્તરો તપાસના માલૂમ પડે છે કે મહેસૂલી આવક ખર્ચમાં ૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ માં ૮૩.૮૮ % મહેસૂલી આવક સામે મહેસૂલીખર્ચ થયો છે. જયારે ૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ માં તે વધી ને ૧૩૩.૬૨ % સુધી મહસૂલી ખર્ચ થયેલ છે. એટલે કે ખર્ચ ને પહોચી વળવા માટે મૂડી આવક નો ઉપયોગ થયેલ છે. જયારે મૂડીઆવક ખર્ચ ગુણોત્તર માં તપાસના શરૂઆત ૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ થી જ મૂડી આવક સામે મૂડી ખર્ચાઓ વધુ છે. જે ૨૮૮.૩૮ % સુધી થયેલ છે. જયારે ૨૦૦૩ – ૨૦૦૪ માં તે ૫૫.૫૦ % સુધી આવી ગયેલ છે. અને ૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ માં મૂડી ખર્ચાઓ મૂડી આવકનાં પ્રમાણમાં ૬૯.૮૮ % થયેલ છે.

(૨) ખર્ચ લાભ વિશ્લેષણ : - (Cost – Benefit anazysis)

ખર્ચ - લાભ વિશ્લેષણ પધ્ધતિ નો બધાજ પ્રકારનાં સાહસોમાં નિર્ણય લેવા સંબંધી સંચાલકોને એક ઉપયોગી સાધન બની ગયેલ છે. જાહેર સંસ્થાઓ માં નિર્ણય પ્રક્રિયામાં એક સંબંધી થવાનાં ખર્ચાઓ અને તેના દ્વારા લોકો ને મળતા લાભોની તુલના કરવા માટે ઉપયોગી પધ્ધતિ છે. ઘણીવાર તેને (ખર્ચ) પડતર અસરકારકતા વિશ્લેષણ પણ કહેવામાં આવે છે. મહાનગર પાલિકાનાં સંદર્ભ માં વધારો કરવો તે હોય છે. ખર્ચ - લાભ વિશ્લેષણ પધ્ધતિઆવા નિર્ણયો લેવા માટે જરૂરી માળખું પુરુ પાડ છે. ખાસ કરી જયાં બજેટ પ્રોગ્રામ મુજબનાં કાર્યો કરવાના હોય છે.

મહાનગરપાલિકા જેવા વ્યવસ્થાતંત્રમાં કોઈ પણ કાર્યક્રમ નાં અમલ માટે તે કાર્યક્રમ અનુરૂપ વ્યવસ્થાતંત્ર માં શકય છે કે કેમ તેની જાણકારી આ વિશ્લેષણ માં મળે છે. કાર્યક્રમની જે જાણકારી મેળવવામાં આવે છે. કે જે કાર્યક્રમ (પ્રોગ્રામ) માટે ખર્ચ થવાનો છે. અને તેના દ્વારા લોકોને જે લાભ થવાનો છે. તે બન્ને પાસાઓ યોગ્ય છે. અને ત્યાર બાદ જ તે કાર્યક્રમ ની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

કાર્યક્રમ સંબંધી નિર્ણય લેવાની પરિસ્થિતિમાં " પોસાય તેવો ખર્ચ " છે કે કેમ ? તેમ જેકોઈ પણ કાર્યક્રમ (પ્રોગ્રામ) નો કુલ ખર્ચ પ્રોગ્રામનાં અમલ પહેલા અને અમલ થઈ ગયા બાદ તે યોગ્ય છે કે કેમ ? તે નિર્ણય લેવા માટે આ પધ્ધતિ ખુબ જ ઉપયોગી છે. તે કાર્યક્રમ માટે જરૂરી એવા આવકનાં સાધન નકકી કરવામાં આવે છે. આ સ્થિતિ માં ખર્ચ - લાભ વિશ્લેષણ વ્યવસ્થા તંત્રમાં મહત્તમ લાભ મેળવવા માટે કુલ થયેલ ખર્ચ નો કુલ થયેલ લાભ વધારે મેળવી શકશે.

(૨.૧) <u>ખર્ચ – લાભ વિંલેષણની પધ્ધતિ</u> : -

ખર્ચ લાભ વિશ્લેષણ પધ્ધતિ માટે નીચે મુજબનાં પગલાઓ લેવામાં આવે છે.

(૧) જુદા – જુદા કાર્યક્રમો માટે જુદી – જુદી ખર્ચની દરખાસ્તો તપાસવી.

(૨) જુદા – જુદા કાર્યક્રમો માટે " મહત્તમ લાભ " ની જુદી – જુદી દરખાસ્તો ની તપાસ કરવી.

(૩) ઉપરોકત બન્ને પગલાઓની સરખામણી કરવામાં આવશે. અને તેના આધારે જુદી જુદી ખર્ચ અને આવકની સ્થિતિ મુજબ કાર્યક્રમની મહતમ

સ્થિતિ એ પસંદગી કરવામાંઆવશે.ખર્ચ લાભ વિશ્લેષણ પ્રાથમિક રીતે જુદા – જુદા કાર્યક્રમો (પ્રોગ્રામ) કે નિર્ણયની પરોક્ષરીતે ખર્ચ અને લાભ ની તુલનાત્મક પસંદગી છે. જો કોઈ બે કાર્યક્રમની મળતો લાભ એક સરખોહોય ત્યારે જે કાર્યક્રમ થી થતો ખર્ચ ઓછો હોય તેની પસંદથી કરવામાં આવે છે. તે જ રીતે જો બે પ્રોગ્રામ નો કુલ ખર્ચ એક સરખો હોય ત્યારે જે પ્રોગ્રામ ની લાભ મહત્તમ હોય તે પસંદ કરવામાં આવે છે.

(૨.૨) <u>ખર્ચ લાભ વિશ્લેષણના મુખ્ય લક્ષણો નીચે મુજબ દશાવી શકાય.</u>

(૧) મુખ્ય ધ્યેય માટે નાં જુદા જુદા વિકલ્પો નો ક્રમ બધ્ધ અભ્યાસ.

(૨) જુદી – જુદી પડતર અને મહતમ આવકો નો દરેક પ્રોગ્રામ પરનો અભ્યાસ.

(૩) પડતર અને લાભ માટેનાં જરૂરી સમયગાળાને ધ્યાનમાં લેવાય છે. તે માટે જરૂરી રોકડ પ્રવાહને સતત રીતે ધ્યાન માં રખાય છે.

(૪) અસર કરતા અન્ય પરિબળોને ચોકકસ રીતે ઓળખવામાં આવે છે.

(૫) પડતર અને લાભ માટેનાં દરેક વ્યવસ્થાતંત્રની દ્રષ્ટિએ તેના જુદા – જુદા વિકલ્પો હોય છે. તે સંબંધી પડતર અને લાભ ને ચોકકસ રીતે ધ્યાનમાં લેવાય છે. રક્ષણાત્મક લાભ અને વૈકલ્પીક ખર્ચ, પ્રોગ્રામ સંબંધીત જથ્થાત્મક માપ માં જોવાય છે. અને આવક નાં સાધનોને પ્રોગ્રામો માં વૈકલ્પીક ખર્ચ અને મહતમ લાભનાં સંદભ×માં ગોઠવવામાં આવે છે.

(૨.૩) <u>ખર્ચ લાભ વિશ્લેષણોની મર્યાદાઓ :-</u>

(૧) કોઈપણ કાર્યક્રમનો મહતમ લાભ શોધવાનું કાર્ય મુશ્કેલ છે.

(૨) કોઈપણ કાર્યક્રમ નાં ફરજીયાત પ્રમાણે દાખલ કરવાનો હોય ત્યારે તેનું મૂલ્યાંકન શકય નથી.

(૩) મહતમ લાભ શોધવાની પધ્ધતિમાં કોઈ સમયે ઓછા મહત્વનાં હેતુઓ ને મહત્વ અપાઈ જાય છે. કારણ કે તે ઝડપ થી શોધી શકાય છે.

(૪) કોઈ કાર્યક્રમ માટે વ્યવસ્થાતંત્રમાં લેવાયેલ નિર્ણય મુજબનું કાર્ય ઉપયોગી હોય પરંતુ બીજા કાર્યક્રમ ને તે નુકશાન કરતું હોય.

(૫) તે પધ્ધતિમાં તેના માપવાની રીત ખુબજ મુશ્કેલ છે.

(૬) અંદાજીત પડતર શોધવાની મુશ્કેલી પડે છે.

(૭) કુલ પડતર શોધવી મુશ્કેલ છે.

ઉપરોકત ખર્ચ લાભ વિશ્લેષણ પધ્ધતિ ની સમજુતિ તેમજ મર્યાદાઓને ધ્યાનમાં રાખી ને ગુજરાતનાં જુદા જુદા મહાનગરપાલિકાનાં અંદાજપત્રો પરથી તેનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરી શકાય.

(૨.૪) મહાનગરપાલિકાનાં આવક અને ખર્ચ ની સરેરાશ દર્શાવતું પત્રક

(કરોડ રૂા. માં)

ક્રમ	મહાનગર પાલિકાનું નમ	સરેરાશ ૫ વર્ષની મહેસુલી આવક	સરેરાશ ૫ વર્ષની મહેસુલી ખર્ચ	સરેરાશ ૫ વર્ષની વીજળી ખર્ચ	સરેરાશ ૫ વર્ષની પાણી પુરવઠા ખર્ચ	સરેરાશ ૫ વર્ષની શિક્ષણ ખર્ચ	સરેરાશ ૫ વર્ષની આરોગ્ય ખર્ચ
૧.	અમદાવાદ	૬૫૬.૯૦	૧૪૧.૭૧	૧૪.૭૯	૬.૦૫	૧૧.૨૧	૧૬.૪૯
૨.	જામનગર	૬૭.૫૦	૨૦.૭૪	૧૧.૮૩	૦.૪૭	૪.૯૫	૦.૧૮
૩.	જુનાગઢ	૭૩.૫૭	૭.૭૨	૧૧.૨૭	૦.૨૪	૦.૫૬	૦.૦૯
૪.	ભાવનગર	૭૩.૬૯	૧૩.૮૩	૨.૭૯	૦.૪૩	૧.૪૦	૦.૯૩
૫.	રાજકોટ	૧૧૨.૯૦	૧૭.૮૫	૪.૭૯	૧૦.૪૨	૩.૬૦	૫.૩૫
૬.	વડોદરા	૬૦.૧૬	૪૭.૧૮	૯.૭૬	૦.૭૪	૩.૨૬	૦.૩૨
૭.	સુરત	૪૯૭.૨૧	૧૫૮.૩૩	૪૨.૫૬	૧.૬૨	૧૪.૯૫	૧૭.૦૭

પ્રાપ્તિ સ્થાન : ગુજરાતી મહાનગર પાલિકા નાં અંદાજ પત્રો વર્ષ ૨૦૦૦ – ૨૦૦૧ થી ૨૦૦૪ – ૨૦૦૫.

(૩) માહિતી નું પરીક્ષણ :-

સંશોધનકાર્ય માં માહિતી નું પરીક્ષણ કરવા માટે સંશોધક F ટેસ્ટ (ANOVA) ઉપયોગ કરેલ છે. જેના દ્રારા પરિકલ્પનાઓનાં પરીક્ષણ કરવામાં આવેલ છે. જો F ની ગણતરી કરી મેળવેલ કિમત તેની ટેબલ કિમત કરતા નાની હોય તો શૂન્ય પરિકલ્પનાનો સ્વીકાર કરવામાં આવે છે.અને જો F ની ગણતરી કરી મેળવેલ કિંમત તેની ટેબલ કિંમત કરતા મોટી હોય તો શુન્ય પરિકલ્પનાનો અસ્વીકાર કરવામાં આવે છે. પરિકલ્પનાઓનું પરીક્ષણ કરવા માટે નીચેના સુત્રોની મદદ થી F ની કિંમત શોધવામાં આવેલ છે.

$$\sum X_r^2 = \sum X_r^2 - \frac{(\sum X_r)^2}{Nt}$$

$$\sum X_t^2 = \sum \frac{(\sum X_t)^2}{Nt} - \frac{(\sum X_t)^2}{Nt}$$

$$\sum X_e^2 = \sum \frac{(\sum X_e)^2}{Ne} - \frac{(\sum X_t)^2}{Nt}$$

$$X_{res}^2 = X_t^2 - (X_t^2 + X_e^2)$$

$$Df_s = F-1, \quad DF_e = C-1, \quad DF_{res} = (f-1)(c-1)$$

$$ms_s = \frac{(\sum X_e)^2}{df_s} \quad ms_s = \frac{(\sum X_t)^2}{df_e} \quad ms_{fes} = \frac{(\sum X_t)^2}{df_{res}}$$

$$F_r = \frac{ms_s}{ms_{fes}} \quad F_e = \frac{ms_e}{ms_{fes}}$$

પ્રાપ્તિ સ્થાન : ગાંણિતિક આંકડાશાસ્ત્ર પ્રો. એચ. ડી. શાહ યુનિર્વસિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ – ગુજરાત રાજય.

(૩.૨) જકાત આવક નું F ટેસ્ટ (ANOVA) પરીક્ષણ :-

અભ્યાસ હેઠળનાં વિવિધ મહાનગર પાલિકાઓની અભ્યાસ નાં સમય દરમિયા ન જકાત ની આવક માં હેઠળ નાં દરેક મહાનગર પાલિકામાં અભ્યાસ સમય દર મિયાન વિવિધ વર્ષો વચ્ચે જકાત આવકની કુલ આવકમાં સમાનતા પ્રસ્થાપિત કરવા માટે દ્વિ માર્ગીય F ટેસ્ટ (ANOVA) નો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ છે. સંશોધન કાર્યાની પરિકલ્પનાનું પરીક્ષણ કરવામાં આવેલ છે. અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળ નાં વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓ વચ્ચે અને અભ્યાસ સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓનાં દરેક વર્ષ વચ્ચે પરિકલ્પનાનાં વિધાનો નીચે મુજબ છે.

વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓના વર્ષો વચ્ચેની પરિકલ્પનાઓ :-

શૂન્ય પરિકલ્પના (H_0) :-

અભ્યાસ સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળની દરેક મહાનગરપાલિકા નાં વર્ષો માટે જકાતની આવક કુલ આવક માં નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ નથી.

વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H_1) :-

અભ્યાસ સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળની દરેક મહાનગર પાલિકામાં વિવિધ વર્ષો માટે જકાત આવક કુલ આવક માં નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ છે.

કોષ્ટક – ૨૯ માં અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળનાં મહાનગર પાલિકા ઓની જકાતની આવક અને કુલ આવક પરથી F ટેસ્ટ (ANOVA) ની ગણતરી દર્શાવેલ છે.

S.V.	D.F.	S.S.	M.S.	Fcost
માહનગર પાલિકાઓ વચ્ચે	૧	-	-	-
વિવિધ વર્ષો વચ્ચે	૫	૧.૩૬૩૬	૨.૨૭૨૭	૧૪૭.૫
ભુલ	૨૬	૪.૦૦૦૬	૧૫૪૧	-
કુલ	૩૨	૧.૪૦૩૭		

પ્રાપ્તિ સ્થાન : ગુજરાતની ૭ મહાનગર પાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો વષ× ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૦૫

ઉપરોકત કોષ્ટકનો અભ્યાસ કરતા જણાય છે. કે અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળ નાં જુદા-જુદા મહાનગરપાલિકાઓ માટે F ની ગણતરી કરેલકિંમત ૧૪૭.૫ મળે છે. જે ૫ % ની સાર્થકતાની સપાટીએ તથા સ્વતંત્રતાની માત્રા (૬ .૨૬)ના આધારે ટેબલ મુજબની કિમત ૨.૪૯ કરતા વધું છે. તેથી શૂન્ય પરિકલ્પના (Ho) નો અસ્વીકાર થાય છે. જયારે વૈકલ્પીક પરિકલ્પના (H_1) નોસ્વીકાર થાય છે. કુલ આવક માં જકાત આવક જુદા જુદા મહાનગરપાલિકાઓ અને જુદા જુદા વર્ષો વચ્ચે તફાવત રહેલ છે.

(૩.૩) સીધા કરવેરાની આવકનું F ટેસ્ટ (ANOVA) પરીક્ષણ :-

અભ્યાસ હેઠળનાં જુદા-જુદા મહાનગરપાલિકાઓની અભ્યાસ સમય દરમિયાન સીધા કરવેરાની આવકમાં સમાનતા પ્રસ્થાપિત કરવા માટે તથા અભ્યાસ હેઠળનાં દરેક મહાનગર પાલિકામાં અભ્યાસ સમય દરમિયાન વિવિધ વર્ષો વચ્ચે સીધા કરવેરાની આવકનો કુલ આવક માં સમાનતા પ્રસ્થાપિત કરવા માટે દ્રિમાર્ગીય F ટેસ્ટ (ANOVA) નો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ છે અને સંશોધન કાર્યોની પરિકલ્પના ઓનું પરિક્ષણ કરવામાં આવેલ છે. અભ્યાસ સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળમાં વિવિધ મહાનગ પાલિકાઓ વચ્ચે અને અભ્યાસ સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાનાં વિવિધવર્ષો વચ્ચે રિકલ્પનાઓનાં વિધાનો નીચે મુજબ છે.

વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓનાં વર્ષો વચ્ચેની પરિકલ્પનાઓ

શૂન્ય પરિકલ્પના (HO) : -

અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓ માટે સીધા કરવેરાની આવકો માં કુલ આવક સાથે નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ નથી.

વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1) : -

અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગપાલિકા માટે સીધા કરવેરાની આવકોમાં કુલ આવક સાથે નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ છે. કોષ્ટક– ૩૦માં અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળનાં મહાનગર પાલિકાઓની સીધા કરવેરાની આવક અને કુલ આવક પરથી F ટેસ્ટ (ANOVA) ની ગણતરી દર્શાવેલ છે.

S.V.	D.F.	S.S.	M.S.	Fcost
માહનગર પાલિકાઓ વચ્ચે	0	-	-	-
વિવિધ વર્ષો વચ્ચે	6	1.5165	2.5274	60.23
ભુલ	26	1.0910	419.6	
કુલ	32	1.6256		

પ્રાપ્તિ સ્થાન : ગુજરાતની ૭ મહાનગર પાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૦૫

ઉપરોકત કોષ્ટકનો અભ્યાસ કરતા જણાય છે કે અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળનાં જુદી–જુદી મહાનગરપાલિકા માટે Fટેસ્ટ ની ગણતરી કરેલ કિંમત ૬૦:૨૩ મળેલ છે. જે ૫ % ની સાર્થકતાની સપાટીએ તથા સ્વતંત્રાતાની માત્રા (6, 26) નાં આધારે કોષ્ટક મુજબની કિંમત ૨.૪૯ કરતા વધુ છે. તેથી શૂન્ય પરિકલ્પના (Ho)નો અસ્વીકાર થાય છે. જયારે વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1)નો સ્વીકાર થાય છે. કુલ આવકમાં સીધા કરવેરાની આવક જુદા – જુદા મહાનગરપાલિકામાં અને જુદા–જુદા વર્ષો વચ્ચે તફાવત રહેલ છે.

(૩.૪) જાહેર સેવાની ફી / ચાર્જ નું F ટેસ્ટ (ANOVA) પરીક્ષણ :-

અભ્યાસ હેઠળનાં વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓની અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન જાહેર સેવાની ફી / ચાર્જ ની આવકમાં સમાનતા પ્રસ્થાપિત કરવા માટે તથા અભ્યાસ હેઠળનો દરેક મહાનગર પાલિકામાં અભ્યાસ સમય દરમિયાન વિવિધ વર્ષો વચ્ચે જાહેર સેવાની ફી / ચાર્જની કુલ આવક માં સમાનતા પ્રસ્થાપિત કરવા માટે દ્રિમાર્ગીય F ટેસ્ટ (ANOVA) નો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ છે. સંશોધન કાર્યોની પરિકલ્પનાઓનું પરીક્ષણ કરવામાં આવેલ છે.

અભ્યાસ સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળનાં વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓ વચ્ચે અને અભ્યાસ સમય દર મિયાન અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકામાં વિવિધ વર્ષો વચ્ચે પરિકલ્પનાઓનાં વિધાનો નીચે મુજબ છે.

<u>વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓનાં વર્ષો વચ્ચેની પરિકલ્પનાઓ</u>

શૂન્ય પરિકલ્પના (Ho) : અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગર પાલિકાઓ માટે જાહેર સેવાની ફી / ચાર્જ ની આવકોમાં કુલ આવક સાથે નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ નથી.

વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1) : અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓ માટે જાહેર સેવાની ફી/ચાજ×ની આવકોમાં કુલ આવક સાથે નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ છે.

કોષ્ટક – ૩૩માં અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળ નાં મહાનગરપાલિકા ની જાહેર સેવાની ફી / ચાર્જની આવક અને કુલ આવક પરથીF ટેસ્ટ (ANOVA) ની ગણતરી દશા×વેલ છે.

S.V.	D.F.	S.S.	M.S.	Fcost
માહનગર પાલિકાઓ વચ્ચે	0	-	-	-
વિવિધ વર્ષો વચ્ચે	6	2.0366	3.3943	16.93
ભુલ	26	5.2136	2.0052	
કુલ	32	2.5579		

પ્રાપ્તિ સ્થાન : ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૦૫

ઉપરોકત કોષ્ટકનો અભ્યાસ કરતાં જણાય છે કે અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળનાં જુદા-જુદા મહાનગરપાલિકાઓનાં વિવિધ વર્ષો માટે F ની ગણતરી કરેલ કિંમત ૧૬.૯૩ મળે છે. જે ૫ % ની સાથ×કતાની સપાટીએ તથા સ્વતંત્રતા ની માત્ર (૬, ૨૬)નાં આધારે કોષ્ટક મુજબની કિંમત ૨.૪૯ કરતા વધુ છે. તેથી શૂન્ય પરિકલ્પના (Ho)નો અસ્વીકાર થાય છે. જયારે વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1) નો સ્વીકાર થાય છે. કુલ આવકમાં જાહેર સેવાની ફી / ચાજ×ની આવક જુદા – જુદા વર્ષો વચ્ચે તફાવત રહેલ છે.

(૩.૫) અનુદાન અને ફાળાની આવકનું F ટેસ્ટ (ANOVA) પરીક્ષણ :-

અભ્યાસ હેઠળનાં દરેક મહાનગરપાલિકામાં અભ્યાસ સમય દરમિયાનનાં વિવિધ વર્ષો વચ્ચે અનુદાન અને ફાળાની આવક કુલ આવકમાં સમાનતા પ્રસ્થાપિત કરવા માટે દ્રિમાર્ગીય F ટેસ્ટ? (ANOVA) નો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ છે અને સંશોધન કાર્યોની પરિકલ્પના ઓનું પરીક્ષણ કરવામાં આવેલ છે. અભ્યાસ સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળનાં વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓ વચ્ચે અને અભ્યાસ દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાનાં વિવિધ વર્ષો વચ્ચે પરિકલ્પનાઓનં વિધાનો નીચે મુજબ છે.

વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓનાં વર્ષો વચ્ચેની ઉત્કલ્પનાઓ

શૂન્ય પરિકલ્પના (Ho) : અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગર પાલિકાઓ માટે અનુદાન અને ફાળાની આવકો માં કુલ આવક સાથે નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ નથી.

વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1) : અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓ માટે અનુદાન અને ફાળાની આવકોમાં કુલ આવક સાથે નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ છે.

કોષ્ટક–૩૪માં અભ્યાસ કરતા અભ્યાસનાં સમય દરમિયાનવિવિધ વર્ષોમાં અનુદાન અને ફાળાની આવક અને કુલ આવક પરથી F ટેસ્ટ? (ANOVA) ગણતરી દશા×વેલ છે.

S.V.	D.F.	S.S.	M.S.	Fcost
માહનગર પાલિકાઓ વચ્ચે	0	-	-	-
વિવિધ વર્ષો વચ્ચે	6	1.8677	3113.0	92.82
ભુલ	26	872.0	33.54	
કુલ	32	1.9549		

પ્રાપ્તિ સ્થાન : ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૦૫

ઉપરોકત કોષ્ટકનો અભ્યાસ કરતાં જણાય છે કે અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળનાં જુદી–જુદી મહાનગરપાલિકાઓનાં વિવિધ વર્ષો માટે F ની ગણતરી કરેલ કિંમત ૯૨.૮૨ મળે છે. જે ૫ % ની સાર્થકતાની સપાટીએ તથા સ્વતંત્રતાની માત્રા (૬, ૨૬)નાં આધારે કોષ્ટક મુજબની કિંમત ૨.૪૯ કરતા વધુ છે. તેથી શૂન્ય પરિકલ્પના (Ho) નો અસ્વીકાર થાય છે. જયારે વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1) નો સ્વીકાર થાય છે. કુલ આવકમાં જાહેર સેવાની ફી / ચાર્જની આવક જુદા – જુદા વર્ષો વચ્ચે તફાવત રહેલ છે.

(૩.૬) રાજય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટનું F ટેસ્ટ (ANOVA) પરીક્ષણ :-

અભ્યાસ હેઠળનાં દરેક મહાનગરપાલિકામાં અભ્યાસ સમય દરમિયાનનાં વિવિધ વર્ષો વચ્ચે રાજય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટની આવક કુલ આવકમાં સમાનતા પ્રસ્થાપિત કરવા માટે દ્રિમાર્ગીય F ટેસ્ટ? (ANOVA) નો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ છે અને સંશોધન કાયો×ની પરિકલ્પનાઓનું પરીક્ષણ કરવામાં આવેલ છે.

અભ્યાસ સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળનાં વિવિધ મહાનગરપાલિકા ઓ વચ્ચે અને અભ્યાસ દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાનાં વિવિધ વર્ષો વચ્ચે પરિકલ્પનાઓનાવિધાનો નીચે મુજબ છે.

<u>વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓનાં વર્ષો વચ્ચેની પરિકલ્પનાઓ</u>

શૂન્ય પરિકલ્પના (Ho) : અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓ માટે રાજય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટ ની આવકોમાં કુલ આવક સાથે નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ નથી.

વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1) : અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓને રાજય સરકારની લોન/ગ્રાન્ટની આવકોમાં કુલ આવક સાથે નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ છે.

કોષ્ટક – ૫૧માં અભ્યાસ કરતાઅભ્યાસનાં સમય દરમિયાન વિવિધ વર્ષોમાં રાજય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટની આવક અને કુલ આવક પરથી F ટેસ્ટ? (ANOVA) ગણતરી દર્શાવેલ છે.

S.V.	D.F.	S.S.	M.S.	F_{COST}
માહનગર પાલિકાઓ વચ્ચે	0	-	-	-
વિવિધ વર્ષો વચ્ચે	6	1.6338	2723	13.51
ભુલ	26	5241	201.6	
કુલ	32	2.1579		

પ્રાપ્તિ સ્થાન : ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૦૫

ઉપરોકત કોષ્ટકનો અભ્યાસ કરતાં જણાય છે કે અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળનાં જુદા-જુદા મહાનગરપાલિકાઓનાં વિવિધ વર્ષો માટે F ની ગણતરી કરેલ કિંમત ૧૩.૫૧ મળે છે. જે ૫ % ની સાર્થકતાની સપાટીએ તથા સ્વતંત્રતાની માત્ર (૬, ૨૬)નાં આધારે કોષ્ટક મુજબની કિંમત ૨.૪૯ કરતા વધુ છે. તેથી શૂન્ય પરિકલ્પના (Ho)નો અસ્વીકાર થાય છે. જયારે વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1) નો સ્વીકાર થાય છે. કુલ આવકમાં રાજય સરકારની લોન / ગ્રાન્ટની આવક જુદા- જુદા વર્ષો વચ્ચે તફાવત રહેલ છે.

(૩.૭) મહાનગરપાલિકાઓનાં નાણાંકીય ચાર્જ (ખર્ચ)નું F ટેસ્ટ (ANOVA) પરીક્ષણ :-

અભ્યાસ હેઠળનાં દરેક મહાનગરપાલિકામાં અભ્યાસ સમય દરમિયાનનાં વિવિધ વર્ષો વચ્ચે નાણાકીય ચાર્જ (ખર્ચ)નાં કુલ ખર્ચમાં સમાનતા પ્રસ્થાપિત કરવા માટે દ્વિમાર્ગીય F ટેસ્ટ? (ANOVA) નો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ છે અને સંશોધન કાર્યોની પરિકલ્પનાઓનું પરિક્ષણ કરવામાં આવેલ છે.

અભ્યાસ સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળનાં વિવિધ મહાનગરપાલિકા ઓ વચ્ચે અને અભ્યાસ દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાનાં વિવિધ વર્ષો વચ્ચે પરિકલ્પનાઓના વિધાનો નીચે મુજબ છે.

વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓનાં વર્ષો વચ્ચેની પરિકલ્પનાઓ

શૂન્ય પરિકલ્પના (Ho) : અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓ માટે નાણાકીય ચાર્જનો કુલ ખર્ચ સાથે નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ નથી.

વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1) : અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓને નાણાકીય ચાર્જ કુલ ખર્ચ સાથે નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ છે.

કોષ્ટક – ૪૫ માં અભ્યાસ કરતા અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન વિવિધ વર્ષોમાં મહાનગરપાલિકા નાં નાણાકીય ચાર્જ (ખર્ચ)ની અને કુલ ખર્ચ પરથી F ટેસ્ટ? (ANOVA) ગણતરી દર્શાવેલ છે.

S.V.	D.F.	S.S.	M.S.	F_{COST}
માહનગર પાલિકાઓ વચ્ચે	0	-	-	-
વિવિધ વર્ષો વચ્ચે	6	8.040	1.3400	218.30
ભુલ	26	1596	61.39	
કુલ	32	8.1996		

પ્રાપ્તિ સ્થાન : ગુજરાતની ૭ મહાનગર પાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૦૫

ઉપરોકત કોષ્ટકનો અભ્યાસ કરતાં જણાય છે કે અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળ નાં જુદી-જુદી મહાનગરપાલિકાઓનાં વિવિધ વષો× માટે F ની ગણતરી કરેલ કિંમત ૨૧૮.૩૦ મળે છે. જે ૫ % ની સાર્થકતાની સપાટીએ તથા સ્વતંત્રતાની માત્રા (૬, ૨૬)નાં આધારે કોષ્ટક મુજબની કિંમત ૨.૪૯ કરતા વધુ છે. તેથી શૂન્ય પરિકલ્પના (Ho) નો અસ્વીકાર થાય છે. જયારે વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1) નો સ્વીકાર થાય છે. કુલ ખર્ચમાં નાણાકીય ચાર્જ (ખર્ચ)નો ખર્ચ જુદા-જુદા મહાનગરપાલિકામાં જુદા- જુદા વર્ષો વચ્ચે તફાવત રહેલ છે.

(૩.૮) રસ્તાઓ / શેરીઓ / ફૂટપાર્થ નો મૂડી ખર્ચનું F ટેસ્ટ (ANOVA) પરીક્ષણ :-

અભ્યાસ હેઠળનાં દરેક મહાનગરપાલિકામાં અભ્યાસ સમય દરમિયાનનાં વિવિધ વર્ષો વચ્ચે રાસ્તાઓ / શેરીઓ / ફુટપાર્થમાં થયેલ મૂડી ખર્ચ કુલ મૂડી ખચમાં સમાનતા પ્રસ્થાપિત કરવા માટે દ્રિમાર્ગીય F ટેસ્ટ? (ANOVA)નો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ છે અને સંશોધન કાયો×ની પરિકલ્પનાઓનું પરીક્ષણ કરવામાં આવેલ છે.

અભ્યાસ સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળનાં વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓ વચ્ચે અને અભ્યાસ દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાનાં વિવિધ વર્ષો વચ્ચે પરિકલ્પનાઓનાવિધાનો નીચે મુજબ છે.

<u>વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓનાં વર્ષો વચ્ચેની પરિકલ્પનાઓ</u>

શૂન્ય પરિકલ્પના (Ho) : **અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓ માટે રસ્તાઓ / શેરીઓ/ફૂટપાથ નાં મૂડીખર્ચાઓ કુલ મૂડી આવક નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ નથી.**

વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1) : **અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓનાં રાસ્તાઓ / શેરીઓ / ફૂટપાથ મૂડી ખર્ચાઓ કુલ મૂડી આવક સાથે નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ છે.**

કોષ્ટક - ૫૫માં અભ્યાસ કરતા અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન વિવિધ વર્ષોમાં મહાનગરપાલિકાઓનાં રાસ્તાઓ / શેરીઓ / ફુટપાર્થનાં મૂડી ખર્ચ અને કુલ મૂડીનાં F ટેસ્ટ? (ANOVA) ગણતરી દર્શાવેલ છે.

S.V.	D.F.	S.S.	M.S.	F_{COST}
માહનગર પાલિકાઓ વચ્ચે	0	-	-	-
વિવિધ વર્ષો વચ્ચે	6	2.0290	3382	3.978
ભુલ	26	2.2102	850.10	
કુલ	32	4.2392		

પ્રાપ્તિ સ્થાન : ગુજરાતની ૭ મહાનગર પાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૦૫

ઉપરોકત કોષ્ટકનો અભ્યાસ કરતાં જણાય છે કે અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળનાં જુદા-જુદા મહાનગરપાલિકાઓનાં વિવિધ વર્ષો માટે F ની ગણતરી કરેલ કિંમત ૩.૯૭૮ મળે છે. જે ૫ % ની સાર્થકતાની સપાટીએ તથા સ્વતંત્રતાની માત્રા (૬, ૨૬) નાં આધારે કોષ્ટક મુજબની કિંમત ૨.૪૯ કરતા વધુ છે. તેથી શૂન્ય પરિકલ્પના(Ho)નો અસ્વીકાર થાય છે. જયારે વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1) નો સ્વીકાર થાય છે. કુલ મૂડી ખર્ચમાં રસ્તાઓ / શેરીઓ / ફૂટપાથનો મૂડી ખર્ચ જુદી – જુદી મહાનગર પાલિકા માં જુદા– જુદાવર્ષો વચ્ચે તફાવત રહેલ છે.

(૩.૯) સ્ટ્રીટ લાઈટ / કેબલ્સનાં મૂડી ખર્ચનું F ટેસ્ટ (ANOVA) પરીક્ષણ :–

અભ્યાસ હેઠળનાં દરેક મહાનગરપાલિકામાં અભ્યાસ સમય દરમિયાનનાં વિવિધ વર્ષો વચ્ચે સ્ટ્રીટ લાઈટ / કેબર્લ્સ નાં મૂડી ખર્ચ કુલ મૂડી ખર્ચમાં સમાનતા પ્રસ્થા પિત કરવા માટે દ્વિમાર્ગીય F ટેસ્ટ? (ANOVA) નો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ છે અને સંશોધન કાર્યોની પરિકલ્પનાઓનું પરીક્ષણ કરવમાં આવેલ છે.

અભ્યાસ સમય દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળનાં વિવિધ મહાનગરપાલિકા ઓ વચ્ચે અને અભ્યાસ દરમિયાન અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાનાં વિવિધ વર્ષો વચ્ચે પરિકલ્પનાઓનાવિધાનો નીચે મુજબ છે.

વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓનાં વર્ષો વચ્ચેની પરિકલ્પનાઓ

શૂન્ય પરિકલ્પના (Ho) : અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકા સ્ટ્રીટ લાઈટ / કેબર્લ્સનાં મૂડી ખર્ચાઓ કુલ મૂડી ખર્ચ સાથે નોંધપાત્ર તફાવત રહેલનથી.

વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1) : અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં અભ્યાસ હેઠળની વિવિધ મહાનગરપાલિકાઓનાં સ્ટ્રીટ લાઈટ / કેબર્લ્સનાં મૂડી ખર્ચા ઓ કુલ મૂડી ખર્ચ સાથે નોંધપાત્ર તફાવત રહેલ છે.

કોષ્ટક –૫૬ માં અભ્યાસ કરતા અભ્યાસનાં સમય દરમિયાન વિવિધ વર્ષોમાં મહાનગરપાલિકાઓની સ્ટ્રીટ લાઈટ / કેબર્લ્સનાં મૂડી ખર્ચ અને કુલ મૂડી ખર્ચનાં F ટેસ્ટ? (ANOVA) ગણતરી દર્શાવેલ છે.

S.V.	D.F.	S.S.	M.S.	Fcost
માહનગર પાલિકાઓ વચ્ચે	0	-	-	-
વિવિધ વર્ષો વચ્ચે	6	494.40	82.40	47.18
ભુલ	26	41.92	1.747	
કુલ	32	536.20		

પ્રાપ્તિ સ્થાન : ગુજરાતની ૭ મહાનગરપાલિકાઓનાં અંદાજ પત્રો વર્ષ ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૦૫

ઉપરોકત કોષ્ટકનો અભ્યાસ કરતાં જણાય છે કે અભ્યાસનાં સમય દરમિયાનઅભ્યાસ હેઠળનાં જુદી-જુદી મહાનગરપાલિકાઓનાં વિવિધ વર્ષો માટે F ની ગણતરી કરેલ કિંમત ૪૭.૧૮ મળે છે. જે ૫ % ની સાર્થકતાની સપાટીએ તથા સ્વતંત્રતાની માત્રા (૬, ૨૬) નાં આધારે કોષ્ટક મુજબની કિંમત ૨.૫૧ કરતા વધુ છે. તેથી શૂન્ય પરિકલ્પના (Ho) નો અસ્વીકાર થાય છે. જયારે વૈકલ્પિક પરિકલ્પના (H1) નો સ્વીકાર થાય છે. કુલ મૂડી ખર્ચમાં સ્ટ્રીટ લાઈટ / કેબર્લ્સનાં મૂડી ખચની રકમ જુદા – જુદા મહાનગર પાલિકામાં જુદા– જુદા વર્ષો વચ્ચે તફાવત રહેલ છે.

<u>સમાપ્તિ :-</u>

જુદી – જુદી મહાનગરપાલિકાઓ અને તેના વિવિધ વર્ષો વચ્ચે રહેલ આવક અને ખર્ચનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરતા જણાય છે કે દરેક મહાનગરપાલિકાની આવક અને તેનાં સંબંધીત વર્ષમાં તેમાં ખૂબ જ પ્રમાણમાં અસમાનતા છે દરેક મહાનગર પાલિકાઓ ની આવક અને ખર્ચને એકબીજા સાથે સરખામણી શકય નથી. દરેક મહાનગર પાલિકાને મળતા આવકનાં પ્રવાહમાં તેનો વિસ્તાર,વસ્તી, ઔદ્યોગિકરણ, ધંધાકીય પર્યાવરણ, વિગેરે જુદા – જુદા હોવાથી તેની આવકો અને તેના દ્વારા થતાં ખર્ચનો સંબંધો, ગુણોત્તર વિશ્લેષણ, ખર્ચ લાભ વિશ્લેષણ અને F ટેસ્ટ? (ANOVA) થી ગણત્રી કરતા માલૂમ પડેલ છે કે તેમાં સમાનતા નથી.

- :: પ્રકરણ -૮:: -

મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની યોજનાઓનું અમલીકરણ

- :: પ્રકરણ – ૮ :: -

મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની યોજનાઓનું અમલીકરણ

પાના ક્રમાંક

(૧) સૂરત મહાનગરપાલિકા ૨૫૦

૧.૧ રસ્તાઓ પુલ, ફલાય ઓવર્સ વિગેરે.

૧.૨ પાયાની સુવિધા.

૧.૩ સેનીટેશન, હેલ્થ, એન્વાયરમેન્ટ.

૧.૪ અગ્નિશામક વિભાગ.

૧.૫ સ્લમ અપગ્રેડેશન વિભાગ.

(૨) વડોદરા મહાનગરપાલિકા. ૨૫૨

૨.૧ ભૂગર્ભ ગટર આયોજન.

૨.૨ રોડ શાખા.

૨.૩ ઈતર નવિન કામોનું આયોજન.

(૩) જામનગર મહાનગરપાલિકા. ૨૫૫

૩.૧ બાંધકામ શાખા.

૩.૨ પાણી પુરવઠો.

૩.૩ જાહેર આરોગ્ય.

૩.૪ ફાયર અને ઈમરજન્સી સર્વિસ.

		પાના ક્રમાંક
(૪)	ભાવનગર મહાનગરપાલિકા.	૨૫૮
૪.૧	ગટર વ્યવસ્થા વિભાગ.	
૪.૨	પાણી પુરવઠા વિભાગ.	
૪.૩	બગીચા વિભાગ.	
૪.૪	આરોગ્ય વિભાગ.	
(૫)	અમદાવાદ મહાનગરપાલિકા.	૨૬૦
(૬)	રાજકોટ મહાનગરપાલિકા.	૨૬૦

મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની યોજનાઓનું અમલી કરણ :-

(૧) સૂરત મહાનગરપાલિકા :-

દેશનાં જુદા-જુદા રાજયોમાંથી રોજીરોટી અર્થે માનવ પ્રવાહ અવિરત રીતે વધતો રહયોછે. જે માટે મુખ્ય કારણ સૂરત મહાનગરપાલિકા માં રોજગારીની પ્રાપ્યતા છે. જેથીવસ્તી (શહેરની) ૨૯ લાખ થઈ ગઈ છે. તેથી તેની અસર મહાનગરપાલિકાની ઉપલબ્ધ સેવાઓ પરપડેએ સ્વાભાવિક છે અને તેથી જ દેશનાં અન્ય શહેરોની સરખામણી માં આ શહેરમાં પાયાની સુવિધાઓ વધારવા તેમજ તેના સ્તર ઉંચે લાવવા જરૂરી બને છે. મહાનગરપાલિકા હાલમાંજે સુવિધાઓ પુરી પાડે છે તેનાં સ્તરને ઉંચે લઈ જવા કાયમી રીતે દબાણ રહે છે અને તેથી તેનીઅસર માળખાકીય સેવાઓ તેમજ નાણાકીય સ્થિતિ પર વધુ બોજ લાદે છે.

(૧.૧) <u>રસ્તા, પુલ, ફલાય ઓવર્સ વિગેરે</u> :-

કોઈપણ શહેરનાં આર્થિક વિકાસનો આધાર ઉપલબ્ધ આંતર માળખાકીય સુવિધાઓ જેમ કે રસ્તા, પુલ, ફલાય ઓવર, રેલ્વે વગેરે ઉપર આધાર રાખતો હોય છે. સૂરતને લાગેવળગે છે ત્યાં સુધી ૨૦૦૪ – ૨૦૦૫ માં ઘણી માતબર રકમ આ કામો માટે ફાળવી છે જે પૈકી નવા રસ્તા બનાવવા, સીમેન્ટ કોંક્રિટ,પોલીમર રોડ,હાલનાં રસ્તાઓએ પહોળા કરવા વગેરે માટે રૂા.૧૧૩.૮૪કરોડ તેમજ નવા પુલનાળા માટે રૂા.૫૦.૯૯કરોડ ફાળવ્યા છે કે જેથી શહેરનાં ટ્રાફિકનાં જટીલ પ્રશ્નનું નિરાકરણથઈ શકે.

(૧.૨) <u>પાયાની સુવિધા</u> :-

પાયાની સુવિધાઓ જેને ગણીએ છીએ તે વોટર સપ્લાય, સુવરેજ સીસ્ટમ, સ્ટોર્મ વોટર ડ્રેઈન તેમજ સ્ટ્રીટ લાઈટ વગેરે કહી શકાય . હાલની વોટર સપ્લાય શહેરની ૯૫ ટકા વસ્તી તેમજ વિસ્તારને આવરી લે છે. તેમજ અન્ડર ગ્રાઉન્ડ સુવરેજ પણ મોટાભાગનાં વિસ્તાર તેમજ વસ્તીને આવરી લે છે. સુરત શહેર દેશમાં પ્રથમ હશે કે જેણે નાગરીકો ને ૨૪ × ૭ એટલે કે ચોવીસ કલાક પાણી આપવાની નીતિનો અખત્યાર કર્યો છે. જેનો સંપુર્ણ અમલ જેમ બને તેમ જલ્દી કરવાનું નિર્ધાયુ છે. પાણી તેમજ સૂવરેજ ક્ષેત્રે સૂરત મહાનગરપાલિકાની કામગીરી ખૂબજ સારી છે. આ બંને યોજનાઓની અમલિકરણની સ્થિતિ યોગ્ય થાય તો સૂરત શહેર ને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે મુકી દેશભરમાં સુરતને આગવા સ્થાને મુકી શકાય છે.

(૧.૩) સેનીટેશન, હેલ્થ, એન્વાયરોમેન્ટ :-

સૂરત મહાનગરપાલિકાએ આ યોજના નાં અમલીકરણમાં ડોર-ટુ-ડોર ગાબેજ કલેકશન શરૂ કરેલ છે. સાથેજ ઘન કચરામાંથી વીજશકિત પેદા કરવા નવા પ્લાન્ટ સ્થાપિત કરવાનું આયોજન કરેલ છે. તેમાંથી વીજશકિત પેદા કરવામાં સફળતા મળેલ છે. તાપી નદીનાં જળને પ્રદુષણ મુકત રાખવા "રીવર-કન્ઝવેશન પ્લાન" બનાવ્યો છે. જેથી પાણી સંલગ્ન રોગ પર પણ અંકુશરાખી કાબુ માં લઈ શકાય અને કેનાલનાં રસ્તા વિકસાવી વ્યાવસાયિક રીતે ઉપયોગ કરી આર્થિક લાભમેળવી શકાય.

શહેરી કરણ અને ઔધોગીક કરણ ને કારણે સૂરત શહેરમાં ઘણી વસ્તી સ્લમ વિસ્તારમાં આશ્રય લે છે. એટલે કે "ગંદા વિસ્તાર નાબુદ અભિયાન" હાથ ધરી આવા વિસ્તાર નાં રહીશો માટે **VAM BAY / EWS** આવાસો બનાવી ત્યાં સ્થળાંતર કરી રહેવા લાયક વાતાવરણ ઉભું કરવાનું પણ આગામી વર્ષમાં આયોજન કરેલ છે.

(૧.૪) અગ્નિશમન વિભાગ : -

અગ્નિશામક વિભાગ સૂરત શહેરમાં તેનાં નાગરિકો માટે અવિરત સેવા સતત બજાવી રહયુ છે. ફાયર બ્રિગેટની સેવા અધતન બનાવવા માટે વર્ષ ૨૦૦૪ - ૨૦૦૫ માં નવા ફાયર માટેનાં સાધનો, ક્રેઈન તેમજ સર્ચ કેમેરા અને ઓછા પાણીનાં વપરાશથી સરળતાથી આગ બુઝાવી શકાય તે પ્રકારનાં એડવાન્શ ફાયર ફાઈટીંગ ટેકનોલોજીનાં બે યુનિટો ખરીદવાની કામગીરી હાથ ધરેલ છે.વધુમાં અધિકારીઓને આધુનિક ટ્રેનિંગ મળે તે માટે ફાયર બ્રિગેડ ખાતાનાં અતિ આધુનિક ટ્રેનિંગ સેન્ટરમાં તાલિમ આપ વામાં આવે છે.

(૧.૫) સ્લમ અપગ્રેડેશન વિભાગ :-

નબળા વર્ગનાં લોકોને સુવિધાજનક આવાસો પુરા પાડવા સરકારશ્રી તરફથી વખતોવખત મહાનગરપાલિકાને લક્ષ્યાંક ફાળવવામાં આવે છે. સરકાર દ્વારા મહાનગરપાલિકાને ૭૫૫૪ આવાસો બાંધવામાટે લક્ષ્યાંક આપેલ હતાં. જેમાંથી મહાનગરપાલિકાઓ એ ૭૪૨૪ આવાસોનું આયોજન કરેલ છે. જે પૈકી ૭૦૦૮ આવાસોનું બાંધકામ પૂર્ણ કરી ફાળવવામાં આવેલ છે. જે ૯૪.૪૦ % નો લક્ષ્યાંક સિધ્ધ થયેલ છે. ઉપર આવાસોનું બાંધકામ પૂર્ણ થયેલ છે. જેની ફાળવણી ટુંકા સમયમાં થશે અને ૬૪ આવાસોનું બાંધકામ પ્રગતિ હેઠળ છે. આગામી વષર્મા આપેલ લક્ષ્યાંક અન્વયે ૧૩૦ આવાસોનું આયોજન અને નિર્માણ કરવાનું રહેશે.

(૧.૬) મેડીકલ કોલેજ :-

ઉમરવાડા ખાતે મેડીકલ કોલેજ સંકુલ પૈકી ૭૫૦ બેડની હોસ્પીટલનું બાંધકામ પુર્ણ થયેલ છે. વર્ષ ૨૦૦૪ - ૨૦૦૫નાં વર્ષમાં અનીમેર હોસ્પીટલ ૫૦૦ બેડની ટીચીંગ હોસ્પીટલ તરીકે કાર્યરત થઈ ગઈ છે. મેડીકલ કોલેજ ૧૦૦ વિદ્યાથી×ઓને પ્રવેશ આપવાની ક્ષમતા અને માન્યતા ધરાવે છે. આગામી વર્ષ ૨૦૦૫માં મેડીકલ કોલેજનો પ્રથમ બેચ ફાયનલ એમ.બી.બી.એસ.ની પરીક્ષા આપનાર છે. વષ× ૨૦૦૪ - ૨૦૦૫માં કોમ્પ્યુટર નેટવર્કીંગની કામગીરી પૂર્ણ કરાવી મેડીકલ કોલેજ તથા હોસ્પીટલનાં વિવિધ કોમ્પ્યુટરોને નેટવર્કથી જોડવાનું કામ પૂર્ણ કરવામાં આવનાર છે. મેડીકલ કોલેજ ખાતેનાં વિવિધ વિભાગોની રીસર્ચલેબોરેટરીમાં એરકન્ડીશનીંગ કરવાની કામગીરીપણ ચાલુ વર્ષ પૂર્ણ કરવામાં આવનાર છે. વધુમાં વર્ષ ૨૦૦૪ - ૨૦૦૫નાં વર્ષમાં ૫૦ (પચ્ચાસ) બેઠક ધરાવતી નર્સીંગ સ્કુલ અને ૩૦ (ત્રીસ) બેઠક ધરાવતી ફીઝીયોથેરાપી કોલેજ કાર્યરત થાય તેવી શકયતા છે. આ માટે નર્સીંગ સ્કુલ હોસ્ટેલ તથા ફીઝીયોથેરાપી કોલેજ હોસ્ટેલ અલાયદી બાંધવામાં આવશે.

(૨) વડોદરા મહાનગરપાલિકા :-

સામાન્ય રીતે એવી પૂર્વ ધારણા છે કે કરવેરા અને તેને લગતા વધારાનું પગલું અપ્રિય છે જેનો વિરોધ નાગરિકો દ્વારા પણ કરવામાં આવે છે. આવી સમજને કારણે વડોદરા મહાનગરપાલિકા એવા વિષચક્રમાં ફસાઈ ગયું છે જેનાં કારણે સેવાની ગુણવતા ખુબ જ ઉતરતી કક્ષાની રહે છે. પરિણામે નાગરિકોનો રોષ ઉદ્દભવે છે. પરિણામે નાગરિકો દ્વારા ઓછા વેરા ભરવાનીવૃતિ બંધાય છે. પરિણામે આવક ખૂબ જ ઓછી રહે છે. પરિણામે સેવાની ગુણવતામાં ઉતરોતર ઘટાડો થાય છે. આ સંદર્ભમાં વડોદરા શહેરમાંઆવતા પાંચ વર્ષ દરમ્યાન મૂળભૂત સેવાઓમાં ઓછામાં ઓછો કેટલો વધારો કરવો પડશે તે ધ્યાનમાં લઈને દુરદેશી આયોજન વિઝન ૨૦૧૧નો મુસદો તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. જે અનુસાર વડોદરા મહાનગરપાલિકામાં વિકાસનાં કામો માટે ઓછામાં ઓછી રૂા. ૮૫૦/-કરોડની જરૂરિયાત રહેશે. આ દુરદેશી આયોજન આગામી પાંચ વર્ષ માટે શહેરનાં વિકાસની માર્ગદર્શીકા બની રહેશે.

વારંવાર એવુ સૂચન થાય છે કે લોન લઈને કોર્પોરેશને વિકાસનાં કામો કરવા જોઈએ. કાળજી પૂર્વકનાં ગુણવતા સભરનાં દેવાના આગવા લાભાલાભ હોય છે. પરંતુ તે સખત નિર્ણયોનો વિકલ્પ હોઈ શકે નહી. એ બાબત જરૂરથી ધ્યાન પર લેવી જોઈએ કે ઉછીનાં લીધેલા નાણા સમયાંતરે પરત કરવાનાં હોય છે. આ દષ્ટ્રિએ દેવાનું ભારણ આવનાર પેઢી ઉપર જ પડશે. શુધ્ધબુધ્ધિનાં શાણપણ અનુસાર ઉછીનાં મેળવેલા નાણાનો ઉપયોગ માત્ર એવી જ સેવાઓ માટે કરી શકાય કે જેના થકી દેવાની પરત ચૂકવણી જેટલી આવક મેળવી શકાય. જેથી કરીને ભવિષ્યની વેરાની આવક દેવાની જવાબદારીમાં કચડાઈ જાય નહી. મહાનગરપાલિકાની તમામ સેવા ઓમાં આવુ બનતું નથી. કારણ કે પાલિકા દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓની લાગતો / ચાર્જીસ તેની પડતર કિંમત કરતા ઘણાઓઓછા રહે છે. પરિણામે દેવા પરત ચુકવણાની જવાબદારીનું ભારણ સ્વાભાવિક રીતે જ માત્ર સામાન્યકર ઉપર જ આવે છે. આમ આજનાં તબકકાનાં દેવા ભવિષ્યની આવકનાં મુશ્કેલ દાયક યજમાન રૂપ બની રહે છે.

ઘણા બધા વેરા સ્વાભાવિક ઉછાળનાં લક્ષણ ધરાવતા હોવાથી ફુગાવા વિરૂધ્ધ સ્વાભાવિક રક્ષણ પુરૂ પાડે છે. જેથી કરીને વેરાનાં દરો વધારવામાં ન આવે તો પણ વાસ્તવિક આવકમાં એવો વધારો પૂરો પાડે છે કે પાલિકાનાં ઉપલબ્ધ વેરાઓમાંથી જ ફુગાવાની વિપરિત અસરને સરભર કરી શકાય છે. માત્ર ઓકટ્રોયની આવક જે કિંમત આધારિત હોઈ મર્યાદિત સ્વાભાવિક ઉછાળનાં લક્ષણો ધરાવે છે. સ્વાભાવિક વુધ્ધિનું આવું લક્ષણ મિલકત વેરાની બાબત માં લાગુ પડતું નથી અને તેથી જ મિલકત વેરા દ્વારા વધુ આવકમેળવવા માટે તેના દરો વધારવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ રહેતો નથી અન્યથા મિલકત વેરા દ્વારા આવનાર ઉત્પન્ન વાસ્તવિક કિંમત ઓછી રહે છે. પરિણામે ફરીથી વિષચક્રનું નિર્માણ થાય છે. વાસ્તવિક આવકમાં ઘટાડો થાય પરિણામે સેવાની ગુણવતાનો પણ ઘટાડો થાય.

(૨.૧) વિકાસ કામો માટેનું આયોજન :-

ઉતમ પ્રકારની અને પૂરતા પ્રમાણની પાયાની મૂળભૂત સેવાઓ દ્વારા શહેરનાં નાગરિકોને સ્વચ્છ, આરોગ્ય અને આનંદમય પર્યાવરણ પૂરું પાડવાની સાથે સાથેશહેરની ઐતિહાસિક અને પૌરાણિકતા નિભાવ, જાળવી શહેરનો આકર્ષક રીતે વિકાસ થાય તેવા આયોજનની જવાબદારી વહીહટકર્તાઓની રહે છે.

આ જવાબદારી અદા કરવા માટે ૨૦૦૪ – ૨૦૦૫નાં વષ×માં ૬૦.૨૫ કરોડનાં વિકાસ કામો નું આયોજન રજુ કરવામાં આવેલ.

(૨.૨) પાણી પુરવઠાનું આયોજન :-

૨૦૦૪ – ૨૦૦૫નાં અંદાજપત્ર વર્ષમાં પાણી પુરવઠાને સૌપ્રથમ અગ્રિમતા આપી ૨૩.૯૪ કરોડની ફાળવણી કરવામાં આવી છે. માસ્ટર પ્લાન મુજબ પાણી પુરવઠા વ્યવસ્થા સુધ્ઢ કરવા રૂા. ૧.૫૦ કરોડ તેમજ ઈતર મહત્વના કામો કરવા માટે જરૂરી રકમ ફાળવવામાં આવી છે.

પાણી પુરવઠા વિભાગની રેવન્યુ આવક રૂા. ૧૪.૭૫ કરોડની સામે રેવેન્યુ ખર્ચ રૂા. ૩૪ કરોડ થવાનો અંદાજ છે. આમ પાણી પુરવઠા વિભાગમાં રૂા. ૧૯.૨૫ કરોડની ખાધ રહેશે. આ સંજોગોમાં પાણી ચાર્જ સુધારવા ગંભીર વિચારણા માગી લે છે.

(૨.૩) <u>ભૂગર્ભ ગટર આયોજન</u> :-

વડોદરા શહેરને વર્ષ ૨૦૦૫માં ગંદા પાણીથી મુકત કરવાનું લક્ષ્ય નકકી કરેલ છે. જેથી ૧૦૦ ૩ % સુવરેજનાં કામો હાથ પર લેવા જરૂરી છે. હાલનાં તબકકે સને ૨૦૦૫-૨૦૦૬માં સુએજ પ્રોજેકટનાં કામો માટે રૂા. ૧૦.૬૪ કરોડની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

(૨.૪) <u>રોડ શાખા</u> :-

રોડ શાખા દ્વારા ૨૦૦૪ – ૨૦૦૫નાં વર્ષ દરમિયાન અગત્યનાં કામો પૈકીપરશુરામનગર હયાત રેલ્વે નાળાની બાજુમાં નવીન અન્ડરપાસ બનાવવાની કામગીરી રૂા. ૫૦ લાખનાં ખર્ચે લેવામાં આવનાર છે. શહેર વિસ્તારનાં અગત્યનાં મુખ્ય માર્ગોનું અંદાજે રૂા. ૧૫૦ લાખનો ખર્ચે રીસરફેસ કરવાનું આયોજન કરેલ છે. આ રસ્તા વધુ પહોળા કરવા માટે રૂા. ૧૫૦ લાખનાં બજેટની જોગવાઈ કરવામાં આવેલી છે. આવતા વર્ષમાં પણ મુખ્ય રસ્તાઓ ઉપર વધુ પ્રમાણમાં ફુટપાથની કામગીરી કરવાનું આયોજન વિચારેલું છે.

(૨.૫) ઈતર નવીન કામોનું આયોજન :-

બજેટનાં વર્ષમાં સયાજી બાગમાં બોટાનીકલ ગાર્ડન વિકસાવવાનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. જે માટે કેન્દ્ર સરકાર તરફથી રૂા. ૧૦ લાખની ગ્રાન્ટ મંજૂર કરવામાં આવેલ છે. આગામી વર્ષ ૨૦૦૫ - ૨૦૦૬ નાં વર્ષ માટે વિકાસ કામોનું એકંદર આયોજન નીચે મુજબ થશે.

	રૂા. કરોડમાં
૧. પાણી પુરવઠા વિભાગ	૨૩.૯૫
૨. ભુગર્ભ ગટર વ્યવસ્થા	૧૦.૬૪
૩. રસ્તાઓ અને પુલો	૮.૮૩
૪. વરસાદી ગટર	૨.૭૩
૫ હાઉસીંગ બીલ્ડીંગ	૩.૯૨
૬. કોમ્પ્યુટરાઈઝેશન	૩.૦૦
૭. ઈતર કામો	૧૨.૫૨
કુલ (રૂા. કરોડમાં)	૬૫. ૫૯

(૩) જામનગર મહાનગરપાલિકા :-

જામનગર મહાનગરપાલિકા કોર્પોરેશનની રચનાં સને ૧૯૮૧માં થઈ હતી.મ્યુનિસિપાલિટી માંથી મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં પરિવર્તન બાદ નિયત જવાબદારીથી આગળવધીને સર્વાંગી વિકાસની નેમ સાથે જામનગર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ૨૫માં વર્ષમાં પ્રવેશે છે.ત્યારે"વર્ષ ૨૦૦૫ અર્બન વર્ષ "તરીકે ઉજવવાનું ભારત સરકાર અને ગુજરાત સરકાર દ્વારા નક્કી થયેલ છે. ત્યારે જોગાનું જોગ જામનગર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનું આ વર્ષ "રજત જયંતિ"વર્ષ હોય મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશને લોક-સુખાકરીમાં વૃધ્ધિ કરવાનો દ્દઢ નિર્ધાર કરેલ છે.

મર્યાદિત સાધનોનાં મહત્તમ ઉપયોગ દ્વારા આયોજનબધ્ધ વિકાસ અને નિભાવનાં કામ દ્વારા જામનગર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશને પોતાની મૂળભૂત તેમજ સ્વૈચ્છિક જવાબદારી અદા કરી રહયું છે. કોર્પોરેશન એટલે પાણી પુરૂ પાડે,કોર્પોરેશન એટલે ચોખ્ખાઈ જાળવે, કોર્પોરેશન એટલે ગંદા પાણીનો

નિકાલ કરે, એટલું જ નહી પણ કોર્પોરેશન એટલે બાગ બગીચા,હરવા ફરવાનાં સ્થળો, વિશિષ્ટ રોશની, બાંધકામ નિયંત્રણ, દવાખાનાં, ફાયર બ્રિગેડ સેવા, એમ્બ્યુલન્સ, શબવાહીની, સાંસ્કૃતિક પ્રવૃતિઓ. સવાલ કોર્પોરેશનની કેટલી જવાબદારીઓ છે અને કયાં સુધી પહોંચવું એવો નથી. પણ આખા શહેરનો સર્વાંગી વિકાસ સાથે કોર્પોરેશન ઓતપ્રોત થવા માંગે છે.

૨૦૦૪ – ૨૦૦૫નાં વર્ષમાં પાણી પુરવઠાની મહત્વાકાંક્ષાની યોજના જેવી કે ખિજડીયા ખાતે ફીલ્ટ્રેશન પ્લાન્ટ, અન્ડર ગ્રાઉન્ડ સમ્પઘ ગાંધીનગર ખાતે ઈ.એસ.આર. તથા શહેરની આંતરીક પાણી વિતરણ વ્યવસ્થા આવરી લેવાયેલ છે. તદ્ઉપરાંત શહેરનાં પ્રવેશ માર્ગો તથા આંતરીક માર્ગોનું નવિની કરણ હાથ ધરેલ છે.

વિગત / વર્ષ	૨૦૦૦-૨૦૦૧	૨૦૦૧-૨૦૦૨	૨૦૦૨-૨૦૦૩	૨૦૦૩-૨૦૦૪	૨૦૦૦-૨૦૦૫
રેવેન્યુ બજેટ	૬૨.૯૭	૬૭.૧૪	૬૬.૬૮	૬૮.૯૬	૭૨.૨૨
કેપીટલ બજેટ	૪૩.૪૬	૩૪.૭૦	૫૨.૮૧	૪૪.૪૧	૫૦.૪૫
અસાધારણ બજેટ	૬.૦૧	૬.૦૧	૩.૫૧	૩.૫૧	૩.૫૧
કુલ	૧૧૨.૪૪	૧૦૭.૮૫	૧૨૩.૦૦	૧૧૬.૮૮	૧૨૬.૧૮

ઉપરોકત પાંચ વષ×નાં રેવન્યુ બજેટ અને કેપીટલ બજેટ તથા અસાધારણ બજેટની ખરેખર વાસ્તવિક આવકો સાથે સરખાવવામાં આવે તો માલૂમ પડે છે કે અંદાજીત બજેટ કરતા વાસ્તવિક બજેટ એકંદરે ૫૦ % સુધી પ્રાપ્ત કરી શકાયેલ છે.

(૩.૧) બાંધકામ શાખા :-

નવા વિસ્તારનાં વિકાસ સાથે સાથે રસ્તાઓ પ્રાથમિક જરૂરિયાત છે. માર્ગ સલામતિ સુરક્ષા, ઈંધણ અને સમયનો બચાવ એ પાસાંઓ વિચારીને સારા રસ્તાએ કોઈપણશહેર માટે અત્યંત જરૂરી સિધ્ધી ગણી શકાય. એકશન પ્લાન અંતગર્ત રૂા. ૧૭ કરોડ જેટલી માતબર રકમની જોગવાઈ રસ્તાઓ માટે ૨૦૦૪ - ૨૦૦૫નાં વર્ષ માટે રાખવામાં આવેલ છે. આગામી વર્ષોમાં આયોજનબધ્ધ રસ્તાનાં ભાગ રૂપે લોક ભાગીદારીથી ડીવાઈડર, ટ્રાફીક આઈલેન્ડ વિગેરેનું વિશિષ્ટ આયોજન કરાવામાં આવેલ છે.

(૩.૨) પાણી પુરવઠો :-

જળ એ જીવન છે વરસો વરસનાં તમામ બજેટમાં પાણી પુરવઠાને મહત્વ અપાય એ સ્વાભાવિક છે. પાણીનો અભાવ જામનગર શહેરનાં વિકાસમાં બાધક રહયો છે. છેલ્લા ઘણાં વર્ષોમાં જામનગર મહાનગરપાલિકા દ્વારા પાણી પુરવઠા માટે કરોડો રૂપિયાનો ખર્ચ કરવામાં આવેલ છે.પરંતુ હજુ સુધી આપણે પાણી જેવી પ્રાથમિક જરૂરિયાત પણ શહેરનાં દરેક વિસ્તારમાં પુરતા પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ કરી શકયા નથી.

પાણી પુરવઠાની આવક એ માત્ર નિભાવ અને જાળવણી ખર્ચ તેમજ ઈલેકટ્રીકસીટીખર્ચને પહોંચી વળીએ તેટલી જ થાય છે. દર વર્ષ કરવામાં આવતા કેપીટલ કામોનો ખર્ચ જામનગર મહાનગર પાલિકા એ સ્વભંડોળ / લોન સ્વરૂપે વહન કરવો પડે છે. જે અન્ય કોઈ સ્ત્રોતમાંથી સરભર થઈ શકતો નથી.

જામનગરની જનતાને આજે પણ દરરોજ પાણી વિતરણ થઈ શકતું નથી. દરરોજ પાણી વિતરણ કરવા માટે અંદાજે ૨૫ કરોડનો ખર્ચ કરવો જોઈએ અને એ સંદર્ભે હાલમાં રહેલા ૬૬૦૦૦ નળ કનેકશન ધરાવતા લોકો પાસેથી વધારાતો ચાર્જ વસૂલ ધરવો પડે.

(૩.૩) જાહેર આરોગ્ય :-

જામનગર મહાનગરપાલિકા ૧૭ વોર્ડમાં વહેંચાયેલી છે. દરેક વોર્ડમાં સફાઈ એઅત્યંત પ્રાથમિક જરૂરિયાત છે. સારા શહેરની છાપ એ સ્વચ્છતા ઉપર નિર્ભર હોય છે. જયાંસ્વચ્છતા છે ત્યાં પવિત્રતા છે. જો શહેર સ્વચ્છ રહેશે તો ગંદકી નહી હોય અને ગંદકી થી થતા રોગો દૂર રહેશે.

આરોગ્ય વિષયક સેવાઓ અત્યંત રાહતદરે છે. મોટા ભાગનું ખર્ચ મ્યુનિસિપલકોર્પોરેશન વહન કરે છે. સોલીડ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટની પ્રવર્તમાન સુવિધાઓ અને કાર્ય પધ્ધતિઓ અપૂરતી વર્ષો જુની અને બિન કાર્યક્ષમ છે. લેન્ડ ફીલ્ડ સાઈડ ડેવલોપમેન્ટ અન્વયે કચરાને માટે એક અલગ ડમ્પીંગ પોઈન્ટની સુવિધા વિકસાવી ઘન કચરા નિકાલને માટે સુયોગ્ય સુવિધાવિકસાવવાની રહે છે.

(૩.૪) ફાયર અને ઈમરજન્સી સર્વિસીસ :-

જામનગર મહાનગરપાલિકાની ફાયર અને ઈમરજન્સી સર્વિસીસને અપગ્રેડ કરવા માટે વર્ષ ૨૦૦૪ – ૨૦૦૫માં રૂા. ૧ કરોડની ગુજરાત સરકાર દ્વારા ફાયરનાં સાધનો ખરીદવા માટે ગ્રાન્ટની ફાળવણી કરવામાં આવનાર છે. તેમજ કુદરતી આફતની જાણકારી માટે રૂા. ૧૦ લાખ ની ગ્રાન્ટ મળવા પાત્ર છે.

(૪) ભાવનગર મહાનગરપાલિકા :-

ભાવનગરમાં લોકોની સુવિધા અને સુખાકારી અંગે ચિંતન અને જતન કરતી મહાનગરપાલિકાની ફરજો અને જવાબદારીઓ પૂરી કરવા તેમજ નાગરિકોની સુવિધામાં ઉતરોતર વધારો થાય તે મુજબ જરૂરી સુધારા તેમજ તમામ વિસ્તારોને સુંદર અને સમાન ધોરણે સુવિધાનો પ્રાપ્ત બને તે અંગેની પૂરતી જોગવાઈઓ અંદાજપત્રમાં કરવામાં આવેલ છે.

અલંગ શીપ બ્રેકીંગ યાર્ડ તેમજ હિરા ઉદ્યોગની મંદીને કારણે મહાનગરપાલિકાની આવક લક્ષ્યાંક મુજબ થવા પામી ન હતી. તેમ છતા મહાનગરપાલિકાનાં આવશ્યક ચુકવણાં તેની નિયત મર્યાદામાં જ કરી આપવામાં આવેલ છે. તેમજ આવશ્યક સેવાઓનો નિભાવ અસરકારક અને સફળતા પુર્વક કરેલ છે.

(૪.૧) ગટર વ્યવસ્થા વિભાગ :-

ભાવનગર શહેરમાં જુના રાજયનાં સમયથી ભુગર્ભ ગટર બનાવવામાં આવેલ છે. હાલ શહેરનાં ૭૫ % વિસ્તારમાં ભુગર્ભ ગટર સુવિધા ઉપલબ્ધ છે. શહેરનાં જુદા-જુદા વિસ્તારોમાંવોર્ડ ઓફીસો બનાવીને નાગરિકોની ફરિયાદોનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. આગામી વર્ષમાં પણ નવી ડ્રેનેજ લાઈનો તથા વરસાદનાં પાણીનો નિકાલ કરવા માટેનાં કાર્યો કરાવવાનું આયોજન કરેલ છે.

(૪.૨) પાણી પુરવઠા વિભાગ :-

ભાવનગર શહેરમાં ન્યુ ફિલ્ટર તથા મિશ્ર ફિલ્ટરેશનથી પાણી વિતરણ કરાય છે. પાણી નાં શુધ્ધિકરણ માટે પાલી એલ્યુમિનીયમ કલોરાઈડ, સોલ્યુશન, લીકવીડ ફટકડી તથા કલોરીન ઉપયોગમાં લેવાય છે. શહેરનાં બન્ને ફિલ્ટર વિભાગે પાણી આપવામાં અદ્યતન સાધનો તથાવિતરણ અંગેના સાધનો વસાવવાની જોગવાઈ કરેલ છે. આ ઉપરાંત પાણી ટેસ્ટીંગનાં સાધનો વસાવવાની પણ જોગવાઈ કરેલ છે.

(૪.૩) બગીચા વિભાગ :-

ગાર્ડન વિભાગ દ્વારા જાહેર રસ્તાઓ પરનાં વૃક્ષોને બંબા દ્વારા પાણી આપવામાં આવે છે. અને જરૂરી માવજત કરવામાં આવે છે. તેમજ આનંદ પ્રમોદ માટે બાળ ક્રિડાંગણમાં સાધનો મુકવા,વૃક્ષોનાં રક્ષણ માટે ટ્રી ગાર્ડ મુકવા, વૃક્ષારોપણ કરવા તથા જાહેર બગીચાઓને વ્યવસ્થિત બનાવવા. ભાવનગર શહેર ગ્રીન સીટી બની શકે તેવા પ્રયત્નો કરવાની જોગવાઈ કરવામાં આવેલ છે.

(૪.૪) આરોગ્ય વિભાગ :-

શહેરમાં કચરાનાં નિયત કરેલા પોઈન્ટો ઉપર એકઠો થયેલ કચરો વાહનો દ્વારા ઉપાડી તેનો શહેર બહાર નિકાલ કરવાની, શહેરનાં જાહેર માર્ગો પર જંતુનાશક દવા નો છંટકાવ કરવાની તથા આર્થિક રીતે પછાત વિસ્તારોમાં સફાઈ કામની કામગીરી કરવામાંઆવે છે. શહેરમાં ચેપી રોગો જેવા કે ઝાડા, ઉલ્ટી, કોલેરા, કમળો, ટાઈફોઈડ વગેરે ફેલાવા ન પામે તે માટે રોગ અટકાવવાનાંજરૂરી તમામ પગલા આ વિભાગ દ્વારા લેવામાં આવે છે.

હાઉસ ટુ હાઉસ અને ડોર ટુ ડોર કચરો લઈ જવા માટે શહેરનાં વિસ્તારોમાં બેલવાળા ટ્રેકટરો મોકલવામાં આવે છે. આ પધ્ધતિમાં નાગરિકોનો ખૂબ જ સારો સહકાર મળી રહયો છે.

સમગ્ર રીતે જોતા જુદા-જુદા કોર્પોરેશનો એ તેઓની આવકનાં આયોજક મુજબ વિવિધ યોજનાઓનું અમલીકરણ કરવા માટે સુંદર આયોજન કરેલ છે અને તે સંબંધી જરૂરી અંદાજીત આવકોલક્ષ્યાંક મુજબ મેળવવા યોગ્ય પ્રયત્ન કરેલ છે.

(૫) અમદાવાદ મહાનગરપાલિકા :-

છેલ્લાં ૫ વર્ષમાં અમદાવાદ મહાનગરપાલિકામાં કેન્દ્ર સરકારની સહાયથી નર્મદા મુખ્ય નહેરથી કોતરપુર સુધી પાઈપ લાઈન, રાસ્કા ખાતે વોટર ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ, વાસણાથી વિરાણા વચ્ચે ફોરલેન રીવર બ્રીજ, શ્રેયસ ક્રોસીંગ પાસે અમદાવાદ બોટાદ મીટર ગેજ લાઈન ઉપર ઓવર બ્રીજ વાસણા - વિરાણા ખાતે સુએજ ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ, બી. આર. ટી. એસ. પ્રોજેકટનાં બે તબકકા માટે રૂા. ૪૯૩.૩૨ કરોડની ફાળવણી, પિ્ચમ ઝોન માટે સ્ટ્રોર્મ વોટર ડ્રેનેજ, પુર્વ ઔડા વિસ્તાર માટે વિઝોલ પાસે ટર્મિનલ સુએજ પંપિગ સ્ટેશન અને સુએજ ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ, ૧૩૨ ફુટનાં રીંગ રોડ પર સોલા ચાર રસ્તા પાસે સિકસલેન ફલાય ઓવર બ્રીજ વગેરે અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાએ કાર્યો સંપન્ન કરેલા છે.

(૬) રાજકોટ મહાનગરપાલિકા :-

છેલ્લાં ૫ વર્ષમાં રાજકોટ મહાનગરપાલિકાએ કેન્દ્ર સરકારની સહાય દ્વારા સિટીબસ સેવા માટે ૫૫ કરોડની સહાય મળેલ છે, પીવાનું પાણી પુરૂ પાડવા માટે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા રૂા. ૪૨.૮૧ કરોડ અપાયા, સોલિડ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ માટે કેન્દ્ર દ્વારા રૂા. ૪.૩૪ કરોડની સહાય મળેલછે. ગોંડલ રોડ અને મહુડી રોડની પાસે રસ્તાનો પ્રોજેકટ હાથ ધરવા રૂા. ૧૨.૪૦ કરોડની ફાળવણી, ટાઉન પ્લાનીંગ સ્કીમોમાં રોડ નેટવર્ક માટે રૂા. ૧૦.૬૦ કરોડ અપાયા છે.

- :: પ્રકરણ -૯:: -

સંશોધનનાં તારણો અને નીતિવિષયક સુચનો

- :: પ્રકરણ - ૯ :: -

- : સંશોધન તારણો અને નીતિવિષયક સૂચનો : -

સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓ વધુ વિકાસનાં કાર્યોનો બોજ ઉઠાવે છે. પરંતુ તેમના હસ્તક નાં નાણાંકીય સાધનો પ્રમાણમાં મર્યાદીત અને ઓછા પ્રગતિશીલ હોય છે. આથી આવી સંસ્થાઓનાં અંદાજપત્રો પણ સતત નાણાંકીય ખેંચ અનુભવતા જોવા મળે છે. મહાનગરોની નાણાં વ્યવસ્થાનો પ્રશ્ન માત્ર ભારતમાં જ નહી. પરંતુ વિશ્વનાં અન્ય દેશોમાં પણ એટલા જ ગૂંચવાયેલા છે. તેનો મહત્વનો પ્રશ્ન અંદાજપત્રીય ખાદ્યનો સામનો કરવાનો હોય છે. તેની આવકનાં સાધનો મર્યાદીત હોવાને કારણે નવા સાધનો કેવી રીતે ઉભા કરવા, ચાલુ સાધનોમાંથી વધુ આવકો કેવી રીતે મેળવવી તેની સતત મથામણ આ સંસ્થા ઓમાં થતી જોવા મળે છે.

સામાન્ય વલણ એવું છે કે કેન્દ્ર સરકાર હોય, રાજય સરકાર હોય કે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન હોય તે વ્યવસાયિક સંસ્થા તરીકે નહી પણ જાહેર સંસ્થા તરીકે જ કામ કરતી હોવી જોઈએ. અર્થાત પૂરેપૂરું ખચ× ઉપભોકતા પાસેથી વસૂલી લેવામાં આવતું નથી. પરંતુ તેનો કેટલોકહિસ્સો સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાપો તે જ ભોગવે છે.

(૧) સ્વક્રિય સાધનો વિરૂધ્ધ અનુદાન અને લોન :-

મ્યુનિસિપલ નાણાંકીય વ્યવસ્થામાં સ્વક્રિય સાધનો સામે કેટલા નાંણાકીય સાધનો અનુદાન અને લોન દ્વારા એકઠા કરવાનો છે તે નક્કી કરવાનું છે. જેટલા પ્રમાણમાં સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓ પોતાના જ નાંણાકીય સાધનોથી પ્રવૃતિ કરે તેટલી જ તેની સ્વાયતતા અર્થપૂર્ણ બને છે. જો મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન પોતાની આવકનાં સાધનો વધુ કુશળતા પૂર્વક ઉભા કરી શકે તો આવી સંસ્થા વધારે પ્રગતિશીલ અને વિકાસ લક્ષી બની શકે.

(૨) મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની નાંણાકીય વ્યવસ્થા સુધારવાનો એક ઉપાય ખર્ચમાં વધુ કરકસર કરવાનો છે. જો કોર્પોરેશનનું વલણ ઓછા પ્રમાણમાં વ્યવસાયી પ્રકારનું અને વધુ પ્રમાણ માં રાજય હસ્તકની સંસ્થા સ્વરૂપનું હોય તો ખર્ચમાં કરકસર ઓછી થઈ શકે. આવકનાં મર્યાદીત સાધનો, નવા સાધનો ઉભા કરવાની ક્ષમતાનો અભાવ, અને ખર્ચમાં કરકસર કરવાની ઉપેક્ષા આવી સંસ્થાઓનાં નાંણાકીય સાધનોમાં પ્રશ્નો વધુ ગૂંચવણ ભર્યા હોય છે.

(૩) મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં નાણાંકીય પ્રશ્નોનાં ઉકેલનો એક માર્ગ કાર્યક્ષમ વહીવટી વ્યવસ્થા ઉભી કરવામાં રહેલો છે. ખાસ કરીને કરનિર્ધારણ અને કર વસૂલાતની દ્રષ્ટિએજો કાર્યક્ષમ વહીવટી વ્યવસ્થા ઉભી કરવમાં આવે તો સારા પ્રમાણમાં નાણાંકીય પ્રશ્નો હળવા બની શકે છે.

(૪) મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનો જે સેવાઓ નગરજનો ને પૂરી પાડે છે. તે મહદઅંશે વધુ ખર્ચાળ હોય છે. નગરજનોની આવકમાં જેટલો વધારો થાય તેથી વધુ પ્રમાણમાં સેવાઓની માંગ કરે. જયારે આવકો કે મિલકતોનાં બજાર મૂલ્યોમાં જેટલા પ્રમાણમાં વધારો થાય છે, તેટલા પ્રમાણમાં મ્યુનિસિપલ નાણાં વ્યવસ્થાને વધુ વિકટ બનાવે છે.

(૫) કલ્યાણ રાજયમાં મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન પાસેથી એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તેઓ રસ્તા, પુલો, વીજળી, બાગ બગીચા ઈત્યાદીનાં સ્વરૂપમાં જાહેર ઉપયોગની ચીજ વસ્તુઓ, સેવાઓ વધુ પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ બનાવે, આવી સેવાઓ લોકોને કાં તો વિના મૂલ્યે અથવા ખૂબ ઓછી કિંમતે પ્રાપ્ત થાય છે. લોકોનું સામાન્ય વલણ વિના મૂલ્યે મળતી જાહેર ઉપયોગ ની વસ્તુઓ અને સેવાઓના વધુ ઉપભોગ કરવાનું હોય છે. મર્યાદિત કર જવાબદારી સાથે લોકો અમર્યાદિત પ્રમાણમાં જાહેર વસ્તુઓ અને સેવાઓની અપેક્ષા રાખે તો નાંણાં વ્યવસ્થા પર તેનો બોજો પડયા વગર રહે નહી.

(૬) ટાઈબોટ પરિકલ્પના :-

ઈ.સ. ૧૯૫૬માં ચાર્લ્ચ ટાઈબોટ દ્વારા ખાસ કરીને અમેરિકન શહેરોનાં સંદર્ભમાં આ પરિકલ્પના કરવામાં આવી હતી. જે ભારતના ચોક્કસ શહેરોનાં સંદભર્મમાં પણ લાગુ કરી શકાય તેમ છે. આ પરિકલ્પના એમ જણાવે છે કે જેમ શહેરનું કદ મોટુ થાય તેમ લોકો વધુ પ્રમાણમાં ઉપનગરીય વિસ્તારોમાં સ્થળાંતર કરે છે. ખાસ કરીને ઉંચી આવક ધરાવતો વર્ગ આ તરફ સ્થળાંતર કરવાની વૃતિ ધરાવે છે. સમય થતાં નીચી કે મધ્યમ વર્ગની આવક ધરાવતાં લોકો મુખ્ય શહેરમાં અને ઉંચી આવક ધરાવતોવર્ગ ઉપ-નગરીય વસાહતમાં વસતોજોવા મળે છે. આથી મુખ્ય શહેરમાં જે મ્યુનિસિપલ સેવાઓ આપવામાં આવે છે તેની સામે નીચી કે મધ્યમ આવક ધરાવતો વર્ગનાં લોકો પાસેથી ખૂબ ઓછા પ્રમાણમાં કરની વસૂલાત કરી શકાય છે. મ્યુનિસિપલ હદની બહાર ઉપનગરોમાં વસ્તા ઉંચી આવક વર્ગનાં લોકો તેમનાં વ્યવસાયિક કે સામાજિક કાર્યો માટે શહેરમાં આવતા હોય છે. નગરને પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓનો લાભ લેતા હોય છે. આમ છતાં તેઓ કર ચૂકવણીની જવાબદારી લેતા નથી. ગુજરાતનાં મહાનગર પાલિકાઓનાં સંદર્ભમાં ટાંઈબોટ પરિકલ્પનાં યથાર્થતા ચકાસવાનું ઉપયોગીબની શકે તેમ છે.

(૭) ગુજરાતની ૭ મહાનગર પાલિકાઓનો વહીવટ લોકશાહી પધ્ધતિ પ્રમાણે થાય છે. નગરનાં જુદા -જુદા વિસ્તારોમાંથી ચૂંટાયેલા સભ્યો મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની સામાન્ય સભામાં બેસે છે અને નિર્ણયીકરણમાં હિસ્સો લે છે. બહુમતી પક્ષમાં સભ્યો નિર્ણયીકરણમાં અસરકારક ભૂમિકા ભજવે છે. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશની નાણાં વ્યવસ્થા અંગે થતું નિર્ણયીકરણ રાજકીય ધોરણે થતી મતાધિકારની વ્યવસ્થા દ્વારા અસર પામે છે. આમ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની કઈ કઈ ચીજ વસ્તુઓઅને સેવાઓ કેટલા પ્રમાણમાં પૂરી પાડવાતે આર્થિક દ્રષ્ટિબિંદુથી નક્કી કરવાને બદલે વધુ રાજકીય દ્રષ્ટિબિંદુથી નક્કી થાય છે. કોર્પોરેશનની સામાન્ય સભામાં બેસતા સભ્યો સદ્દભાગ્યે જ જાણતાં હોય છે કે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં વધતાં જતા ખર્ચને શી રીતે ઉઠાવી શકશે અને કર માળખા દ્વારા આ ખર્ચની વહેંચણી લોકો વચ્ચે કેટલા પ્રમાણમાં કરી શકશે. કરવેરા એ ખરેખર ચીજ વસ્તુઓ અને સેવાઓનાં ઉપયોગનાં બદલામાં વસૂલવામાં આવતી કિંમત નથી. આ બન્ને વચ્ચે ભાગ્યે જ સમતુલા રાખી શકાય છે.

(૮) કોર્પોરેશનની સામાન્ય સભામાં અંદાજપત્ર ખાસ કરીને ચીજ વસ્તુઓ અને સેવાઓ પાછળ ચોક્કસ ખર્ચ કરવાનું અને કર નાં સ્વરૂપમાં તેની ચોક્કસ કિંમત વસૂલવાનું ઠરાવવામાં આવે છે. પરંતુમોટા ભાગનાં નગરજનો આવા નિર્ણયીકરણથી સંતુષ્ટ થતા નથી કારણ કે જે ઉંચી આવક ધરાવે છે તેએમ ઈચ્છે કે ભલે કર વધુ નાખવામાં આવે તેથી વધુ ખર્ચ કરીને વધુ વસ્તુઓ અને સેવાઓ પૂરી પાડવામાં આવે, જયારે બીજો વર્ગ એમ ઈચ્છે કે હાલનો કર દર ઓછો કરવામાં આવે ભલે ઓછી વસ્તુઓ અને સેવાઓ પુરી પાડવામાં આવે. ત્રીજો વર્ગ કે જે કોર્પોરેશનની કર ભરવાની જવાબદારીમાંથી મુકત છે. પરંતુ જાહેર ઉપયોગિતાનીવસ્તુઓ અને સેવાઓનો વિના મૂલ્યે લાભ મેળવે છે. તેમને આ નિર્ણયીકરણ સાથે કોઈ સંબંધ નથી. જેમ કે ઝુપડપટ્ટીમાં વસતા લોકો અને મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની હદ બહાર રહેતા લોકો

(૯) મ્યુનિસિપલ કોપોર્રેશન મહત્તમ દરે કરવેરાથી ઓછા દર કે નીચા દરો પસંદ કરતાં નગરજનવધુ કરબોજની જવાબદારીમાંથી છટકવા માટે જે કંઈ હાથવગા ઉપાયો હોય તે અજમાવવા પ્રેરાય છે. આથી કોર્પોરેશનની નાંણાંકીય સ્થિતિ કથળે છે.

(૧૦) મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની વિવિધ સેવાઓનું ખાનગીકરણ કરવાનો એક વિકલ્પ રહેલ છે. પરંતુ દરેક સેવાને સંપૂર્ણપણે ખાનગી કરવી શકય નથી. અમુક મર્યાદામાં સેવાઓનું ખાનગી કરણ શકય છે. આથી કોર્પોરેશનને વધુ નાંણાંકિય સાધનો ઉપલબ્ધ કરવા માટે વૈકલ્પિક ઉપાયો પ્રયોજવા પડે. આવા ઉપાયોમાં વહીવટી ખચ×માં કરકસર મુખ્ય ઉપાય છે. કોર્પોરેશન તેની સેવાઓનુંવધુ કુશળતા પૂર્વક સંચાલન કરે અને આ માટે અનિવાર્ય અનુભવીસ્ટાફ નિભાવનો ખર્ચની કરકસરથઈ શકે.

(૧૧) કર આકારણીનો વધુ યથાર્થ માપદંડો વિકસાવી ને પણ કરપાત્ર લોકો અને તેમની સંખ્યા વધારી શકાય. અમદાવાદ મહાનગરપાલિકા અને જામનગર મહાનગરપાલિકાએ કારપેટ એરીયા બેઈઝ માપણીની રીતે મિલકત વેરાની આકારણીની રીત અપનાવી છે. જેથી મિલકત વેરાની રકમ યથાર્થ રીતે નક્કી કરી શકાય છે.

(૧૨) કેન્દ્ર સરકાર, રાજય સરકાર દ્વારા સમવાય ભંડોળની (Federal Fund) વ્યવસ્થિત પધ્ધતિ અને વહીવટી માળખું વિકસાવવું જોઈએ. જેથી સ્થાનિક સંસ્થાઓને નાણાંકીય અછતનો સામનો કરવો ન પડે.

(૧૩) સ્થાનિક સંસ્થાઓને પોતાની આવકમાં વધારો થાય તે માટે વિવિધ પ્રકારનાં કરવેરા માંથી પ્રાપ્ત આવકનો હિસ્સો વધારવો જોઈએ. કરવેરા ઉઘરાવવાની છૂટ આપવી જોઈએ.

(૧૪) રાજય સરકાર અને કેન્દ્ર સરકારને પ્રાપ્ત થતી કરવેરા આવકમાંથી યોગ્ય હિસ્સો સ્થાનિક સંસ્થાઓને ફાળવવો જોઈએ.

(૧૫) મહાનગરપાલિકાનાં વહીવટી ખર્ચમાં ઘણો વધારો થયેલો છે. તેથી જરૂરિયાતનાં આધારે જ ભરતી કરવી, કર્મચારી ગણ દ્વારા આચરવામાં આવેલી બેદરકારી અને સમિતિને કારણે આવકમાં મોટું ગાબડું પડે છે. આથી દરેક કામગીરી પર નિરિક્ષણ અંકુશ વધારવા જોઈએ.

(૧૬) કોર્પોરેશનનો નાણાંકીય વહીવટ અત્યંત ખરાબ થતો ગયો છે. આના સંદર્ભમાં ગુજરાત રાજય નાણાંકીય મંડળે જણાવ્યું છે કે આવકની વસૂલાતમાં અતિ કાર્યક્ષમતા લાવવી જોઈએ. તેમજ મરજીયાત પ્રવૃતિ માટે ખાનગીકરણ કરવાની હિમાયત તેણે કરેલ છે. ઉત્પાદકતામાં સુધારો કરીને ખર્ચ ઘટાડા માટે કમિશને ભલામણ કરેલ છે. સેવાની ગુણવત્તા અને કાર્યક્ષમતા માં સુધારો કરવાનું પણ કમિશને સૂચવેલ છે.

(૧૭) સ્થાનિક સરકારની આવકમાં મુખ્ય સાધનોમાં ઓકટ્રોય (વર્ષ ૨૦૦૭ થી રદ થયેલછે.) મકાન વેરો, સંપત્તિ વેરો, પાણી વેરો, શિક્ષણ કર, સફાઈ કર વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. આ ઉપરાંત રાજય સરકાર તરફથી સ્થાનિક સરકારને મર્યાદિત ગ્રાન્ટ મળે છે. સ્થાનિક સરકારને માટે આવક ઉભી કરવાનાં આવા મર્યાદિત સાધનો ઉપરાંત મોટી સમસ્યા એ છે કે જો આ વિવિધ કરનાં દરમાં વધારો કરવામાં આવે તો સ્થાનિક પ્રજા આ સંદર્ભમાં પોતાનો આક્રોશ રજુ કરે છે. આમ લોકપ્રિયતાનાં ભોગે કરનાં દરમાં વધારો કરવાનું કારોબારી સભા પસંદ કરતી નથી. આમ સ્થાનિક સેવાઓ પૂરી પાડવા માટે ભંડોળનાં એકત્રીકરણનો કાર્યક્રમ કોઈ પણ સ્થાનિક સરકાર માટે કસોટી રૂપ બની રહે છે.

(૧૮) વિકેન્દ્રિત અર્થ વ્યવસ્થા અને સમવાય તંત્રની રાજયમાં લોકપયોગી સેવાઓ પૂરી પાડવામા સ્થાનિક સરકારનું મહત્વનું પ્રદાન છે. સાથે સાથે સ્થાનિક સરકારનાં આવક – ખર્ચ નાં વલણો વિકાસ અવરોધક છે.

(૧૯) મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની નાંણાંકીય સધ્ધરતાં સક્ષમતા બક્ષીને જ શહેરી પ્રજાનાં પ્રશ્નો ઉકેલીને સાચા અર્થમાં આર્થિક વિકેન્દ્રીકરણ સિધ્ધ કરી શકાય. મહાનગર પાલિકાએ પોતાના કરવેરા અને બિનકરવેરા સ્ત્રોતમાં વધારો કરવો જોઈએ.

(૨૦) મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં આ અભ્યાસ પરથી નીચે મુજબ બે વિભાગો પાડી શકાય.

૧. શહેરનાં પાયાનાં વિભાગો :-

પાયાનાં વિભાગો એટલે કે પાણી વિતરણ, ભૂગર્ભ ગટરની વ્યવસ્થા, વીજળીની વ્યવસ્થા અને શહેરી વિસ્તારનાં રસ્તાઓ. આ બધા જ વિભાગો માટે નો ખચ× રાજય અને કેન્દ્ર સરકારની ગ્રાન્ટમાં થી કરવો જોઈએ.

૨. શહેરનાં જાહેર વિભાગો :-

ઉપરોકત વિભાગો સિવાયનાં તમામ વિભાગોને આમાં સમાવવા જોઈએ. તે માટે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની મહેસુલી આવકો અને લોન થી નાંણા મેળવવા જોઈએ. આ ઉપરથી કહી શકાય કે બધા જ પ્રકારનાં મૂડી ખર્ચાઓ ગ્રાન્ટનાં નાણાંકીય સાધનોથી ઉભા કરવા જોઈએ. અને જાળવણી તથા વહીવટી ખર્ચાઓ સ્થાનિક લોકો પાસેથી જવાબદારી પૂર્વક મેળવવા જોઈએ.

“A city is a place where men lead a common Life for a noble end.”

(૨૧) રાજય સરકાર અને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા મહાનગરપાલિકા ને આપવામાં આવતી ગ્રાન્ટ માટે નીચે મુજબની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.

૧. રાજય સરકાર દ્વારા મળતી ગ્રાન્ટમાંથી ૫૦ % રકમ કોઈપણ જાતની પૂર્વ શરત વગર આપવી જોઈએ.

૨. બાકીની ૫૦ % ગ્રાન્ટ તેનાં સાધનોની આવકમાં વાપરવાની પધ્ધતિ પર આધારીત રાખવી જોઈએ.

(૨૨) કોઈપણ દેશની સમૃધ્ધિ અને પ્રગતિ તેના રાજય એકમો કેટલા પ્રગતિશીલ અને નાણાંકીય રીતે સધ્ધર છે. તેના પર રહેલ છે. જયારે રાજયની સમૃધ્ધિનો આધારે તે રાજયમાં આવેલ સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થાઓ કેટલી પ્રગતિશીલ અને નાણાકીયરીતે સધ્ધર છે તેના પર રહેલ છે.

(૨૩) રાજય સરકારે મ્યુનિસિપલકોર્પોરેશન પર અમૂક મર્યાદા સુધી અંકુશ રાખવો જોઈએ. જેવા કે.....

૧. અંદાજપત્રની મંજુરી.

૨. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં અમુક મર્યાદાથી વધુ નાં ખર્ચની મંજુરી.

૩. ખર્ચની મંજુરી અને ચૂકવણી અમુક મર્યાદા સુધીની.

૪. જોકોઈ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન કામ અધુરા મૂકીને ગયેલ હોય તેની પાસેથી વસુલાત કરવાની સતા.

૫. લોન અને ગ્રાન્ટની જરૂરી મંજુરીઓ લેવી.

૬. મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં કર્મચારી / અધિકારીનાં બઢતી અને પગાર ધોરણ.

૭. નિશ્ચિત સમયમાં કોર્પોરેશનનાં નાંણાંકીય વ્યવહારોનો અહેવાલ.

૮. નાંણાકીય અને હિસાબી બાબતો સંબંધી જરૂરી યોગ્ય સૂચનો અને માર્ગદર્શન.

(૨૪) ઘણા બધા કોર્પોરેશનો આજે પણ બોમ્બે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન એકટ ૧૯૪૯ મુજબનાં હિસાબો લખાય છે. ખરેખર તેનાં બદલી દ્રિનોંધી નામાં પધ્ધતિથી દરેક કોર્પોરેશનનાં વ્યવહારો લખાવા જોઈએ. તે માટે જરૂરી મોર્ડન મેનેજમેન્ટ પધ્ધતિઓ અપનાવી જોઈએ. બજેટમાં નક્કી થયેલ કામો અને અંદાજો સાથે તેને જોડી દેવા જોઈએ અને મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં ખર્ચાઓનું ન્યૂનતમ ખર્ચ વિશ્લેષણ કરવું જોઈએ.

(૨૫) કેન્દ્ર અને રાજય સરકાર નાંણાકીય વ્યવસ્થા કરતા મહાનગરપાલિકાની નાણાં વ્યવસ્થા સંપૂર્ણ જુદા પ્રકારની હોય છે. નાંણાંકીય વ્યવહારો માટે તેનાં વહીવટી અધિકારીઓ અને સ્ટેન્ડીંગ કમીટી અને જનરલ બોર્ડ દ્વારા નિયંત્રિત હોય છે.

(૨૬) રૂરલ – અર્બન રીલેશનશીપ કમિટિએ નીચે મુજબનાં સૂચનો આપેલ હતાં...

૧. કરવેરાનો મહતમ અને ન્યૂનતમ દર કેટલો રાખવો અને તેમાં ફેરફાર કરવા માટે રાજય સરકારની પૂર્વ મંજુરી મેળવવી.

૨. કરવેરાની વસુલાત માટેનાં ન્યૂનતમરકમો નક્કી કરવી અને તેને ગ્રાન્ટ ઈન એઈડની રકમ સાથે તેની ટકાવારી જોડવી જોઈએ.

૩. ગ્રાન્ટ ઈન એઈડનાં નાંણા અને ઉછીની મૂડી મેળવવા માટેનાં નિર્ણય માટે ઉચ્ચ કમિટીને સત્તા આપવી જોઈએ. સરકારે તે બાબત નક્કી ન કરવી જોઈએ.

૪. સ્થાનિક સરકારનાં અંદાજ પત્રનાં અંદાજો અને રીવાઈઝ અંદાજો માટે સરકાર દ્વારા નહી પરંતુ તે માટે એક અલગ ડેપ્યુટી ડાયરેકટરની નિમણુંક કરવી જોઈએ.

૫. નક્કી કરેલી મર્યાદાથી વધુ રકમનાં ખર્ચ ની મંજુરી ડેપ્યુટી ડાયરેકટરની મંજુરી થી કરવા જોઈએ. જે સંબંધી અંદાજપત્રમાં જોગવાઈ થયેલ ન હોય.

૬. થયેલ કામનું અંદાજ, માપ સામાન, માપ વગેરે યોગ્ય નિરિક્ષણ દ્વારા તપાસવું જોઈએ.

(૨૭) મ્યુનિસિપલ કોપોર્રેશનમાં પ્રવતર્માન કાયદા મુજબ જનરલ બોર્ડ નિર્ણય લેનાર અને તેનો અમલ કરનારની ભૂમિકામાં હોય છે. તે કાર્યો કરવા માટે કમિટિનાં ચેરમેન અને વહીવટી અધિકારીઓને સત્તાની સોપણી કરે છે. કાયદા દ્વારા મ્યુનિસિપલ કોપોર્રેશનનાં વહીવટી કામોમાટેનાં નિયંત્રણો અને અમલ કરવાની રીતો નક્કી થયેલ હોય છે. ઘણી વખતે ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ વચ્ચે નિર્ણય પ્રક્રિયામાં મુશ્કેલીઓ આવે છે ત્યારે કાયદા દ્વારા તેનો નિકાલ કરવાનો પ્રયત્ન થાય છે.

(૨૮) મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ (કોર્પોરેટરો) પોતાનાં વિસ્તારમાં કામગીરી સંબંધી કાયદાની સમજ સ્થાનિક વકીલો દ્વારા મેળવીને જે તે વિસ્તારોમાં કરવેરા ની આકારણી નાં ઘટાડો, કરનાં દરમાં ઘટાડો, સરકારી જગ્યામાં દબાણ, પાડતોડ વિગેરે માટે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનાં હિતને બદલે પોતાનાં વિસ્તાર પૂરતું જ હિત વિચારીને કાર્યો કરતા હોય છે. આમ, પોતાની વગનો ઉપયોગ કરી કોર્પોરેશનનાં કાયોમાં દખલ અંદાજી કરતા જોવા મળે છે.

(૨૯) રાજય સરકાર, સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થા તરીકે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની ગણતરી કરે છે. પરંતુ વ્યવહાર માં જોવા જઈએ તો કોર્પોરેશનના રોજ-બરોજનાં નિર્ણય પણ રાજય સરકાર દ્વારા પ્રમાણિત થયા બાદ જ અમલમાં આવે છે. મહાનગરપાલિકાના પ્રતિનિધીઓ દ્વારા લેવાયેલ નિર્ણયમાં પણ ફેરફાર કરાવે છે. અને કરદરનાં માળખામાં વિરૂધ્ધ જઈને પણ નિર્ણય લેવા માટે દબાણ થાય છે. આ માત્ર રોજ બરોજનાં કાર્યો પૂરતુ નહી. પરંતુ નાંણાંકિય નિર્ણયો માટે પણ રાજય સરકાર દ્વારા નિયંત્રણ બદલાવ કરવો પડે છે.

(૩૦) મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન નાં કાર્યો સંબંધી જનરલ બોર્ડ પાસે રહેલી સતા, કમિટીને મળેલી સતા કાર્યોનો અંદાજ અને તે સંબંધી અંદાજ પત્રની જોગવાઈઓ વગેરે માટે કોર્પોરેશનમાં ચુંટાયેલ પ્રતિનિધિ (કોર્પોરેટર) ને તાલિમ આપવી જોઈએ અને કાયદામાં તે સંબંધી શું જોગવાઈ છે તેની સમજ આપવી જોઈએ. ઘણા બધા કોર્પોરેટરોને પોતાના દ્વારા સૂચવવામાં આવતા કાર્યોની નાંણાંકીય અને કાયદાકીય જોગવાઈની સમજ હોતી નથી. વહીવટી અધિકારીઓ તે સંબંધી યોગ્ય સ્પષ્ટતા કરતા નથી. તેથી અધિકારીઓ અને ચૂંટાયેલ પ્રતિનિધિઓ વચ્ચે કોર્પોરેશનનાં કાર્યોમાં અડચણ આવે છે અને કાર્ય થતા નથી અથવા યોગ્ય કક્ષા સુધી થઈને પૂર્ણ થતા નથી.

(૩૧) મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનને સાચા અર્થમાં સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થા બનાવવી હોય તો રાજય સરકાર દ્વારા તૈયાર થયેલ અને અમલમાં રહેલ કોર્પોરેશન સંબંધી કાયદામાં ફેરફાર કરવો જોઈએ, અને જનરલ સભાને નિર્ણય પ્રક્રિયામાં સ્વતંત્રતા આપવી જોઈએ.

– : : સંદર્ભ સુચિ : :–

૧. જાહેર વિતવ્યવસ્થાનાં સિધ્ધાંતો :–

લેખક : પ્રોફે. મહેશ પી. ભટ્ટ,

યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ ગુજરાત રાજય, અમદાવાદ

૨. સરકારી વિ–ત વ્યવસ્થા :–

લેખક : જોન ડયું

અનુવાદક : પ્રોફે. એચ. કે. ત્રિવેદી,

યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ – ગુજરાત રાજય, અમદાવાદ.

૩. PUBLIC FINANCE – THEORY AND PRACTICE

BY K. P.M. SUNDHARAM

K.K. ANDLEY, S. CHAND & COMPANY LTD.

૪. PUBLIC FINANCE

BY M.C. Vaish, H.S. Agarwal,

Wiley Eastern Ltd.

૫. PUBLICE FINANCE IN THEORY AND PRACTICE

By Richard A. Musgrave,

Peggy B. Musgrave,

McGraw – Hill Book Company.

૬. MANAGEMNET IN MUNICIPAL BODIES

By P.C. Gupta, Babita Vedic, Ajay Kumar, Mohit Publications.

૭. Municipal Finance in India

By Gokulananda Dash, S.R. Maheshwari, Concept Publishing Company.

૮. Public Finance in Theory and practice

By S.K. Singh, S. Chand & Company Ltd.

૯. Public Finance Theory & Practice
By Late Prof. V. G. Mankar, Prof L. Suseela Sarma
Himalaya Publishing House, Mumbai

૧૦. Municipal Finances in India
By Dutta Abhijit (1984)
S. Chand & Co, New Delhi.

૧૧. Local Finance : its Theory and working in India
by Rastogi K. M. (1978)
Kailash pustak sadan. Gwalior

૧૨. Municipal Finances in Gujarat
The Problem of imbalance between needs and resources,
By Bhatt Mahesh and bhardwaj V.P. Nagarlok 11 PP.24-32

૧૩. Municipal Finance in India
By N.R. Rao I. S.

૧૪. Financial Management
By M.S. Oswal (1998)
Ashish Publication, New Delhi.

૧૫. ડો. મહેશ જોશી : આર્થિક સક્ષમતા વિનાનું અર્થહીન વિકેન્દ્રીકરણ.
અથ×કરણનાં વહેણ, સંદેશ, અમદાવાદ

૧૬. નગર સોસાયટી – દોશી હરીશ
યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજય, અમદાવાદ.

૧૭. લોકલ ફાયનાન્સ ઈન મેટ્રો પોલીટન સીટીઝ
લેખક : ગંગાધર, મીતલ પબ્લીકેશન દિલ્હી.

૧૮. હિસ્ટ્રી ઓફ ભાવનગર સ્ટેટ.
લેખક : કોરાટ પી. જી. જાની એસ.વી. ભાલ. જે. ડી. (૧૯૯૫).

૧૯. એ સ્ટડી ઓફ ફાયનાન્સીયલ કંટ્રોલ ઈન ભાવનગર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન.
લેખક : અંધારીયા જગદીશ (૧૯૯૭)
અથ×સંકલન નં. ૧૦, ઓકટોબર – પીપી. ૩૦૭–૩૧૦.

૨૦. અમદાવાદ મહાનગરપાલિકાનાં ૨૦૦૦-૨૦૦૧ થી ૨૦૦૫-૨૦૦૬ નાં અંદાજપત્રો.

૨૧. વડોદરા મહાનગરપાલીકાનાં ૨૦૦૦-૨૦૦૧ થી ૨૦૦૫-૨૦૦૬ નાં અંદાજપત્રો.

૨૨. સુરત મહાનગરપાલીકાનાં ૨૦૦૦-૨૦૦૧ થી ૨૦૦૫-૨૦૦૬ નાં અંદાજપત્રો.

૨૩. રાજકોટ મહાનગરપાલીકાનાં ૨૦૦૦-૨૦૦૧ થી ૨૦૦૫-૨૦૦૬ નાં અંદાજપત્રો.

૨૪. જામનગર મહાનગરપાલીકાનાં ૨૦૦૦-૨૦૦૧ થી ૨૦૦૫-૨૦૦૬ નાં અંદાજપત્રો.

૨૫. ભાવનગર મહાનગરપાલીકાનાં ૨૦૦૦-૨૦૦૧ થી ૨૦૦૫-૨૦૦૬ નાં અંદાજપત્રો.

૨૬. જુનાગઢ મહાનગરપાલીકાનાં ૨૦૦૫-૨૦૦૬ નાં અંદાજપત્રો.

૨૭. સંશોધન અહેવાલ : લેખન.
લેખક : પ્રોફે. વિમલ પી. શાહ,
યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજય,

૨૮. Research Methodology Methods & Techniques.
By C. R. Kothari, Wishwa Prakashan.

૨૯. 30th Annual Conference of Gujarat Economic Association,
February 5-6, 2000.
North Gujrat University, Patan

૩૦. આર્ટીકલ્સ અને જર્નલસ.
  ૧. નગર લોક.
  ૨. ગુજરાત સ્ટેટ ફાયનાન્સ કમિશન રીપોર્ટ.
  ૩. જીલ્લા આંકડાકીય રૂપરેખા.
     આંકડા શાખા - જીલ્લા પંચાયત - જામનગર.

૩૧. દૈનિક વર્તમાન પત્રો.
  ૧. ઈકોનોમિક ટાઈમ્સ.
  ૨. ધી ટાઈમ્સ ઓફ ઈન્ડીયા.
  ૩. ઈન્ડીયન એકસપ્રેસ.
  ૪. વ્યાપાર - અર્ધ સાપ્તાહિક.
  ૫. સંદેશ.
  ૬. ગુજરાત સમાચાર.

૩૨. Web Sites :-

1. www.egovamc.com
2. www.vadodaracity.com
3. www.suratmunicipal.gov.in
4. www.Rmc.gov.in
5. www.m.c.jam.in
6. www.bmcjujarat.gov.in
7. www.junagadh.municipal.org

૩૩. Advanced cost Accounting,
By V. K. Saxena and C.D. Vashist
SULTAN CHAND AND SONS. DELHI

૩૪. STASTICAL METHODS
BY J MEDHI
WILEY EASTERN LIMITED.

૩૫. BUSINESS STATISTICS.
S.P. GUPTA AND M.P. GUPTA
SULTAN CHAND AND SONS. DELHI

૩૬. ગાણિતિક આંકડાશાસ્ત્ર.
પ્રોફે. એચ. ડી. શાહ
ગુજરાત ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ – ગુજરાત રાજ્ય.

—————@@@@@@@—————